

ХЕРСОНСЬКИЙ
ДЕРЖАВНИЙ
АГРАРНО-
ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-
ПРАКТИЧНОЇ ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ

ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ

24
КВІТНЯ
2024
року

Херсон-Кропивницький

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**Херсонський державний аграрно-економічний університет
Українська Асоціація з розвитку менеджменту та бізнес освіти
Спілка економістів України**

**Приватна установа «Академія «Volashaq»» (Республіка Казахстан)
Вища школа професійного навчання у Вроцлаві (Республіка Польща)
Академія прикладних наук «Collegium Balticum»
(Республіка Польща)**

**Поморська вища школа у Старогарді Гданському (Республіка Польща)
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
Кіровоградський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр
МВС України**

**ГО «Центральноукраїнська сільськогосподарська консалтингова
дорадча служба»**

ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ

*МАТЕРІАЛИ
МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ*

24 квітня 2024 року

Херсон-Кропивницький

УДК 330.341.1:658

Підприємництво, облік та фінанси: сучасний стан й перспективи повоєнного відродження: матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м.Херсон - Кропивницький, 24 квітня 2024р.). – Херсон: ХДАЕУ, 2024

У збірнику розміщено матеріали, в яких узагальнено результати Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції «ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ», яка проводилась кафедрою підприємництва, обліку та фінансів

Редакційна колегія:

КАРНАУШЕНКО Алла, к.е.н., доцент, завідувач кафедри підприємництва, обліку та фінансів

КОНОНЕНКО Леся, к.е.н., доцент, доцент кафедри підприємництва, обліку та фінансів

ПОВОД Тетяна, к.е.н., доцент, доцент кафедри підприємництва, обліку та фінансів

Організатори випуску збірника:

Кафедра підприємництва, обліку та фінансів Херсонського державного аграрно-економічного університету

Думки авторів публікацій можуть не збігатися з думками і позицією редакції. Тези доповідей друкуються в авторській редакції. Автори несуть безпосередню відповідальність за зміст поданих матеріалів, достовірність наведених фактів, посилань, правопис власних імен, дотримання академічної доброчесності тощо.

Редакція не несе відповідальності за зміст публікацій.

©ХДАЕУ, 2024

©Колектив авторів, 2024

ПРОГРАМНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ

КИРИЛОВ Юрій – д.е.н., професор, ректор, Херсонський державний аграрно-економічний університет (Україна)

ГРАНОВСЬКА Вікторія – д.е.н., професор, перший проректор, проректор з науково-педагогічної роботи, Херсонський державний аграрно-економічний університет (Україна)

ЛАВРЕНКО Сергій – к.с.-г.н., доцент, проректор з наукової роботи та міжнародної діяльності, Херсонський державний аграрно-економічний університет;

КИРИЧЕНКО Наталя – к.е.н., доцент, декан економічного факультету, Херсонський державний аграрно-економічний університет (Україна)

ŻYWUCKA-KOZŁOWSKA Elżbieta - Assoc. Prof. Department of Criminal Procedure and Executive Criminal Law Faculty of Law and Administration University of Warmia and Mazury in Olsztyn (Republic of Poland)

MALINOWSKA Irena - Phd, Doctor of Social Sciences, Rector's Representative for International Cooperation University of Vocational Training Wrocław (Republic of Poland)

WŁODARCZYK Renata - Dr Hab. Inż. Prof. Cb Bezpieczeństwo Wewnętrzne Akademia Nauk Stosowanych Collegium Balticum, Szczecin (Republic of Poland)

РИСМАГАМБЕТОВА Гульнара– к.ю.н., асоційована професорка, ректор Приватної Установи «Академія «Volashaq»» (Республіка Казахстан)

ШАКЕНОВ Ардак– к.ю.н., професор кафедри кримінального права, процесу та криміналістики юридичного факультету НАТ «Карагандинський університет імені академіка Є.А. Букетова» (Республіка Казахстан)

КОЛОМОЄЦЬ Олександр - к.ю.н., доцент, завідувач кафедри тактико-спеціальної підготовки факультету №2 Донецького державного університету внутрішніх справ, провідний фахівець з організації наукової роботи Кіровоградського науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України (Україна)

ЗАЙЧЕНКО Володимир – д.е.н., професор, завідувач кафедри економіки, підприємництва та готельно-ресторанної справи, директор ГО «Центральноукраїнська сільськогосподарська консалтингова дорадча служба» (Україна)

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ

КАРНАУШЕНКО Алла – завідувач кафедри підприємництва, облік та фінансів, к.е.н., доцент, Херсонський державний аграрно-економічний університет;

ПАНТЕЛЕЙМОНЕНКО Андрій – д.е.н., професор, професор кафедри підприємництва, облік та фінансів, Херсонський державний аграрно-економічний університет;

ПРИСТЕМСЬКИЙ Олександр - д.е.н., професор, професор кафедри підприємництва, облік та фінансів, Херсонський державний аграрно-економічний університет;

САВЧЕНКО Віра - к.е.н., професор, доцент кафедри підприємництва, облік та фінансів, Херсонський державний аграрно-економічний університет;

СКРИПНИК Світлана - д.е.н., доцент, професор кафедри підприємництва, облік та фінансів, Херсонський державний аграрно-економічний університет;

БОЙКО Людмила – к.с.-г.н., доцент, доцент кафедри підприємництва, облік та фінансів, Херсонський державний аграрно-економічний університет;

КОВАЛЬ Світлана – к.е.н., доцент кафедри підприємництва, облік та фінансів, Херсонський державний аграрно-економічний університет;

КОНОНЕНКО Леся – к.е.н., доцент, доцент кафедри підприємництва, облік та фінансів, Херсонський державний аграрно-економічний університет;

ПОВОД Тетяна – к.е.н., доцент, доцент кафедри підприємництва, облік та фінансів, Херсонський державний аграрно-економічний університет;

САКУН Аліна – к.е.н., доцент, доцент кафедри підприємництва, облік та фінансів, Херсонський державний аграрно-економічний університет;

ШЕПЕЛЬ Інеса - к.е.н., доцент, доцент кафедри підприємництва, облік та фінансів, Херсонський державний аграрно-економічний університет.

ХЕРСОНСЬКИЙ
ДЕРЖАВНИЙ
АГРАРНО-
ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

Секція 1.

**Визначення стратегічних
пріоритетів розвитку
підприємницької діяльності
у контексті необхідності
забезпечення повоєнного
відродження**

Головко А. М.

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування»

Лисенко А. М.

к.е.н., доцент, доцент кафедри аудиту, обліку та оподаткування
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ, АУДИТУ, АНАЛІЗУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ В УКРАЇНІ

Фермерські господарства є однією з поширених форм підприємництва в аграрному секторі економіки України. У 2022 р. посівна площа таких господарств становила 3855,1 тис. га (16,47 % від загальної посівної площі під сільськогосподарськими культурами в господарствах усіх категорій) [1, с. 10]. Станом на 01.10.2023 р. вирощуванням зернових культур, бобових культур і насіння олійних культур в Україні займалися 10345 фізичних осіб-підприємців, допоміжною діяльністю у рослинництві - 3084, розведенням великої рогатої худоби молочних порід - 471, свиней - 559, свійської птиці - 591 [2].

Відповідно до Закону України № 973-IV, фермерське господарство може бути зареєстроване як юридична особа, або як фізична особа-підприємець. Таке господарство діє на основі установчого документа, у якому зазначаються його найменування, місцезнаходження, адреса, предмет, мета діяльності, порядок формування майна, органи управління та інші положення. Установчим документом для юридичної особи є статут, а для господарства без статусу юридичної особи - договір (декларація) про створення фермерського господарства [3]. Зазначені особливості здійснюють вплив на організацію обліку, аудиту, аналізу та оподаткування таких суб'єктів господарювання.

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

Законом України № 996-XIV регламентовано, що питання організації суб'єктом господарювання бухгалтерського обліку належать до компетенції його власника або уповноваженого органу. Серед форм організації бухгалтерського обліку зазначеним нормативно-правовим документом виокремлено наступні: 1) введення посади бухгалтера до штату підприємства або формування бухгалтерської служби, очолюваної головним бухгалтером; 2) користування послугами спеціаліста-підприємця з бухгалтерського обліку, який здійснює таку діяльність без створення юридичної особи; 3) ведення обліку на договірних засадах централізованою бухгалтерією чи підприємством, суб'єктом підприємницької діяльності, самозайнятою особою, яка провадить діяльність в сфері обліку та/або аудиту; 4) самостійне ведення обліку і складання звітності безпосередньо керівником підприємства або його власником (за виключенням бюджетних установ та підприємств, звітність яких необхідно оприлюднювати) [4].

У відповідності з Методичними рекомендаціями № 189, фермерські господарства можуть застосовувати просту форму обліку, спрощену форму обліку, вести облік за спрощеним планом рахунків, або ж обирати загальну форму обліку [5]. Водночас слід враховувати, що при застосуванні журнально-ордерної, меморіально-ордерної, автоматизованої та простої форм обліку, а також книги Журнал-Головна мають місце відмінності в загальній організації облікового процесу, формуванні реєстрів бухгалтерського обліку.

Фермерським господарствам притаманні всі особливості організації та ведення обліку на сільськогосподарських підприємствах, зумовлені специфікою організації й технології аграрного виробництва, документування господарських операцій, калькулювання собівартості продукції та формування фінансових результатів, нарахування й виплати орендної плати за орендоване майно та землю тощо. З урахуванням цього здійснюється організація аудиту та аналізу діяльності таких суб'єктів господарювання.

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

При організації проведення аудиту в фермерському господарстві враховуються, зокрема, особливості правового статусу, формування та відображення в обліку майнових та земельних відносин, наявність специфічних об'єктів у складі основних засобів та оборотних активів, використання можливостей щодо використання різних форм ведення обліку, специфічних реєстрів обліку та первинних документів, планово-кошторисної документації, форм звітності, вибору системи оподаткування. При цьому специфічного спрямування набувають завдання аудиту та розробка програми його проведення, перевірка повноти й правильності відображення інформації на відповідних рахунках бухгалтерського обліку за субрахунками 101 «Земельні ділянки», 102 «Капітальні витрати на поліпшення земель», 107 «Тварини», 108 «Багаторічні насадження та плодоносні рослини», 208 «Матеріали сільськогосподарського призначення», на рахунках 16 «Довгострокові біологічні активи», 21 «Поточні біологічні активи», 27 «Продукція сільськогосподарського виробництва» та ін.

Обсяги діяльності, особливості побудови управлінських структур, технології виробництва та формування звітно-облікових даних враховуються у процесі проведення аналітичних робіт. Погоджуємось з висновками науковців стосовно того, що у переважній більшості фермерських господарств не проводиться належним чином аналіз фінансово-господарської діяльності: «не приділяється достатньо уваги питанням формування структури сівозмін, оптимізації доходів та витрат, не здійснюється розрахунок факторних впливів на формування та динаміку змін важливих результативних показників, натомість обмежуються здійсненням простих математичних розрахунків» [6, с. 534]. Наслідки такого підходу негативно позначаються на результативності роботи фермерських господарств.

Для оцінки забезпеченості фермерських господарств необхідними ресурсами та використання ними компонентів економічного потенціалу

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

рекомендуємо застосовувати існуючу систему показників, згруповану в рамках матеріально-технічної, кадрової та фінансової складових [7, с. 135].

У відповідності з Податковим кодексом України (ПКУ) фермерське господарство може обрати спрощену (з урахуванням встановлених законодавством обмежень), або ж загальну систему оподаткування.

Оподаткування доходів фізичної особи-підприємця, який перебуває на загальній системі оподаткування, регламентується статтею 177 ПКУ, на спрощеній системі - статтями 291-300 [8]. Фізична особа-підприємець, який перебуває на спрощеній системі оподаткування, є платником єдиного податку (з урахуванням особливостей обраної групи), єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, на загальній системі оподаткування - податку на доходи фізичних осіб (базова ставка - 18 %), військового збору (1,5 %), єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування (22 %, враховується мінімальна та максимальна сплата) [9], а також інших податків, передбачених ПКУ. Незалежно від обраної системи, фермерські господарства можуть бути платниками податку на додану вартість (за умови реєстрації та з урахуванням дотримання встановлених законодавством вимог).

Фермерське господарство, що є юридичною особою, яка перебуває на спрощеній системі оподаткування, може обрати третю або четверту групу (з урахуванням дотримання вимог законодавства). Також господарство може обрати загальну систему оподаткування.

Урахування розглянутих базових особливостей та специфіки роботи конкретного суб'єкта господарювання є запорукою належної організації обліку, аудиту, аналізу, оподаткування у фермерському господарстві та здійснює значний вплив на результати фінансово-господарської діяльності та якість прийнятих управлінських рішень.

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

Список використаних джерел:

1. Кількість зареєстрованих фізичних осіб-підприємців за видами економічної діяльності. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> .
2. Рослинництво України - 2022 : статистичний збірник. Київ: Державна служба статистики України, 2023. 183 с. URL: https://csrv2.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2023/zb/09/zb_rosl_2022.pdf .
3. Про фермерське господарство : Закон України від 19.06.2003 р. № 973-IV (редакція від 20.10.2021 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973-15#Text> .
4. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV (редакція від 01.01.2024 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#n113> .
5. Методичні рекомендації з організації та ведення бухгалтерського обліку в селянських (фермерських) господарствах : Затверджено наказом Міністерства аграрної політики України від 02.07.2001 р. № 189. URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/99128_99128 .
6. Лисенко А. М., Акімов С. С. Організація аналізу фінансово-господарської діяльності суб'єктами господарювання аграрної сфери. *Актуальні питання вдосконалення судово-експертної та правоохоронної діяльності : зб. матеріалів засід. № 5 постійно діючої Міжнар. наук.-практ. конф.*, 24 берез. 2023 р. Кропивницький, 2023. С. 532-535. URL: <https://dspace.kntu.kr.ua/handle/123456789/12836>.
7. Лисенко А.М. Економічний потенціал суб'єктів господарювання сфери агробізнесу: особливості формування, систематизація показників, методи оцінки. *Концептуальні підходи та механізми стимулювання розвитку соціально-економічних систем та суб'єктів ринку : монографія / за заг. ред.*

24 квітня 2024 року

Н.В. Шандової. Херсон : Вишемирський В. С., 2023. Розд. 2.2. С. 90-149. URL:
<https://dspace.kntu.kr.ua/handle/123456789/12996>.

8. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI (редакція від 01.04.2024 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#n6944> .

9. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування : Закон України від 08.07.2010 р. № 2464-VI (редакція від 29.01.2024 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2464-17#n57>.

Черниченко О. Ю.

*Судовий експерт сектору фізико-хімічних досліджень
відділу досліджень матеріалів, речовин і виробів*

Черкаського науково-дослідного

експертно-криміналістичного центру МВС.

м. Черкаси, Україна

Король К. П.

*Заступник завідувача відділу – завідувач сектору фізико-хімічних досліджень
відділу досліджень матеріалів, речовин і виробів Черкаського науково-*

дослідного експертно-криміналістичного центру МВС

м. Черкаси, Україна

ЗНИЖЕННЯ РІВНЯ ВПЛИВУ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА НАВКОЛИШНЄ ПРИРОДНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

При проведенні дослідження за напрямком 10.19 «Дослідження обставин та організаційно-технічних причин і наслідків впливу техногенних джерел на об'єкти довкілля» та вивченні шкоди завданої довкіллю внаслідок збройної агресії російської федерації, виникає питання , як відроджувати природне

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

навколишнє середовище в післявоєнний період і чи потрібно це робити на даний час.

Війна стала катастрофою для багатьох включаючи флору, фауну, біорізноманіття, ґрунт, клімат, повітря, воду, ландшафт, територій та об'єкти, людей та їх здоров'я, матеріальні активи, культурну спадщину та взаємодії цих факторів. Ця трагедія погіршила екологічну ситуацію в багатьох країнах світу. Транскордонні наслідки війни для довкілля турбують експертів різних країн.

Відбудова екології в країні, тісно пов'язана з підприємницькою діяльністю, адже будуть відбудовуватися дороги, заводи, будівлі.

Потрібно зрозуміти, що підприємці в післявоєнний період, також можуть спричинити негативний вплив на навколишнє природне середовище, вводячи в експлуатацію нові нафтопереробні заводи, заводи по виготовленню бетону, металургійні заводи, текстильні, створювати та відроджувати хімічну промисловість.

Тому задля збереження чистоти повітря, яким ми дихаємо, води, родючості наших ґрунтів, тваринного та рослинного світу, пріоритетною складовою буде зменшення викидів в атмосферне повітря заводами для забезпечення повноцінної життєдіяльності всіх живих організмів.

Промисловий та моторний транспорт основні забруднювачі довкілля. Повітря забруднене промисловими об'єктами, які викидають в атмосферу на даний час не маленьку дозу різних газів і токсинів. Вода і ґрунт забруднена розливами нафти, нітратами, пластиком, міськими стоками, промисловими відходами.

На даний час в нашій країні є поділ шкідливого впливу, а саме на класи небезпеки, це умовна величина шкідливого впливу, яка встановлюється відповідно до нормативних галузевих документів. Класи небезпеки застосовуються до різних об'єктів – для шкідливих речовин, для відходів, для підприємств, для вантажів. Основне призначення класу небезпеки – визначити

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

ступінь цієї загрози для людини або довкілля, яку несе в собі певний об'єкт і визначити відповідні заходи щодо обмеження цієї небезпеки. Тобто клас небезпеки об'єкту, процесу чи явища потрібен для того, щоб його небезпеку можна було оцінювати та контролювати [2].

Одним з головних факторів збереження навколишнього природного середовища це відбудова країни без порушення Закону. Підприємцям слід пам'ятати про своєчасну подачу екологічної звітності, що включає звіт за формою № 7-ГР (підземні води), звіт за формою № 2-ТП (повітря) «Звіт про викиди забруднюючих речовин і парникових газів в атмосферне повітря від стаціонарних джерел викидів», звіт про використання води за формою № 2ТП-водгосп (річна), звіт про витрати на охорону навколишнього природного середовища та екологічні платежі за формою № 1-екологічні витрати (річна), звіт про утворення та поводження з відходами за формою № 1-відходи (річна), звіт за формою № 1-екологічні витрати (річна) «Витрати на охорону навколишнього природного середовища та екологічні платежі» та складання висновку про оцінку впливу на довкілля.

Створення нових технологій та сучасних методів які безпосередньо й опосередковано будуть спричиняти якомога менший вплив на екологічну ситуацію в країні.

На даний час тривала інтенсивна експлуатація застарілого устаткування із значним матеріальним зносом, низьким рівнем встановлення газоочисного, пилоочисного обладнання на стаціонарних джерелах викидів забруднюючих речовин, недосконала система автоматизації та герметизації технологічних процесів.

Як приклад найпоширеніші методи виробництва портландцементу (гідралічна в'язуча суміш, високоякісний цемент), так званий «сухий» і «мокрый», все залежить від того, яким способом змішується сировинна суміш — у вигляді водних розчинів або у вигляді сухих сумішей [3]. Для

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

зниження концентрації газів, що відходять від печей, які працюють за «мокрого» способу виробництва, застосовують в основному електрофільтри різного типу. Зазвичай електрофільтри встановлюють зовні будівлі між пилоосаджувальною камерою печі та димовою трубою. Ефективність очищення відхідних газів сягає до 99% [1].

Отже, на даний час пріоритетом Держави в формуванні розвитку підприємницької діяльності у контексті необхідності забезпечення повоєнного відродження, все ж таки є збереження екології із зниженням впливу підприємницької діяльності на навколишнє природне середовище.

Список використаних джерел

1. Електронний примірник журналу «ECOBUSINESS. Екологія підприємства» від 28.09.2022 року.
2. Класи небезпеки. Методичні рекомендації до виконання практичних робіт з дисципліни «Екологічна та техногенна безпека».
3. Інтернет-застосунок: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Портландцемент>.

Хомула А. С.

здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня

Бойко Л.О.

к.с.-г.н., доцент кафедри підприємництва, обліку та фінансів

Херсонський державний аграрно-економічний університет

м. Кропивницький, Україна

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИМИ РИЗИКАМИ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

Однією з найбільш актуальних проблем сучасної України залишається проблема досягнення стабільного економічного зростання. Безсумнівно,

24 квітня 2024 року

безпосередній вплив на динаміку економічного розвитку належить інвестиційній сфері, що відзначається дуже високим рівнем невизначеності, значною тривалістю реалізації інвестиційних проєктів, наявністю великої кількості чинників, які впливають на результати, мінливість цих результатів у часі, часткову незворотність процесу інвестування тощо [1, с. 17]. У результаті цього більшість підприємств в інвестиційній діяльності безперервно стикаються з інвестиційним ризиком, який розглядається здебільшого як негативна її властивість. З огляду на це, у сучасних умовах важливо приділяти особливу увагу розгляду особливостей управління інвестиційними ризиками в умовах невизначеності [2].

Насамперед розглянемо сутність понять «інвестиційний ризик» та «невизначеність». Так, С.Д. Супрун та В.В. Хачатрян [3, с. 373] вважають, що інвестиційні ризики – це ризики, які супроводжують інвестиційну діяльність підприємства та складають найбільш значущу частину сукупних господарських ризиків підприємства. Окрім того, вони трактують інвестиційні ризики як потенційну можливість недосягнення запланованих цілей інвестування або у вигляді прибутку, чи у вигляді соціального ефекту, а в результаті – непередбачених втрат коштів та одержання грошових збитків чи прибутку, проте менших розмірів, аніж було заплановано.

Л.А. Ляхович [4, с. 216] вважає, що інвестиційний ризик – це сукупність специфічних видів ризику, які генеровані невизначеністю внутрішніх та зовнішніх умов реалізації інвестиційної діяльності підприємства.

На наш погляд, інвестиційний ризик є ймовірністю виникнення непередбачених фінансових втрат внаслідок невизначеності умов інвестиційної діяльності. Під невизначеністю ми розуміємо неповноту або неточність інформації стосовно передумов, умов та наслідків інвестиційної діяльності. Основними причинами невизначеності виступають три групи факторів: незнання, випадковість та протидія. Окрім того, невизначеність може виникати

24 квітня 2024 року

через різні фактори, такі як політична нестабільність, економічні коливання, технологічні зміни, природні катастрофи тощо.

Наукові дослідження засвідчують, що інвестиційний ризик важко нейтралізувати повністю, проте ним можна управляти. Для цього необхідно заздалегідь оцінювати, розраховувати, описувати та планувати заходи, що дадуть можливість знизити вірогідність небажаних подій у процесі реалізації інвестиційного проєкту.

Управління інвестиційними ризиками в умовах невизначеності є складною, але дуже важливою задачею для будь-якого інвестора чи компанії. Управління інвестиційними ризиками – це розроблення та ухвалення управлінських рішень щодо реалізації засобів втручання з метою мінімізації негативного впливу різних факторів середовища та зменшення можливих збитків. Ці засоби створюються на підставі оцінки ризиків, аналізу умов функціонування підприємства, видів його забезпечення тощо [5, с. 17].

В умовах невизначеності важливо проводити комплексний аналіз ризиків, враховуючи всі можливі фактори, що можуть вплинути на інвестиційний проєкт. Оцінка ймовірності виникнення ризиків та їхніх можливих наслідків допомагає розробити ефективні стратегії управління. Крім того, ретельне стратегічне планування є важливим елементом управління ризиками, адже визначення цілей, оцінка потенційних загроз та розробка стратегій мінімізації ризиків допомагають забезпечити успішність інвестиційних проєктів [6]. До того ж управління інвестиційними ризиками вимагає гнучкості та здатності швидко адаптуватися до змінних умов, а тому розробка альтернативних планів дій та швидке реагування на зміни допомагає зменшити вплив невизначеності на інвестиційний процес.

Отже, управління інвестиційними ризиками в умовах невизначеності вимагає комплексного підходу, враховуючи різноманітність можливих факторів та розробляючи ефективні стратегії для їхнього управління. Для кожного

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

підприємства необхідно розробити адекватну стратегію управління інвестиційними ризиками, яка буде спрямована на їх своєчасне виявлення, ідентифікацію, оцінку, мінімізацію, диверсифікацію, нейтралізацію або уникнення.

Список використаної літератури:

1. Голубєв Д. І. (2015). Особливості ризику та невизначеності при оцінці ефективності управління інвестиційних проектів. *Вісник Запорізького національного університету. Економічні науки*, (2). С. 17-26.

2. Близнюк О. П., Дудка В. В. Стратегія управління інвестиційними ризиками підприємства. URL: https://repo.btu.kharkov.ua/bitstream/123456789/43878/1/materialy_conf_10_11_23-132-133.pdf (дата звернення: 21.03.2024).

3. Супрун С. Д., Хачатрян В. В. (2017). Особливості управління інвестиційними ризиками на підприємствах ЗЕД. *Економіка і суспільство*, (12). С. 372-376.

4. Ляхович Л. А. (2015). Аналіз ризиків інвестиційних проектів підприємств. *Інноваційна економіка*, (2). С. 216-220.

5. Дьяченко Я. Я. (2018). Удосконалення системи управління ризиками інвестиційних проектів. *Наукові праці НДФІ*, (4). С. 17-29.

6. Бойко, В., & Бойко, Л. (2023). Індустріальні парки – ефективний механізм залучення інвестицій для відновлення економіки у післявоєнний період. *Економіка та суспільство*, (49). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-49-23>

Новікова А.В.,

студентка 3 курсу

Державний торговельно-економічний університет,

м. Київ, Україна

Науковий керівник:

Климаш Н.І., кандидат економічних

наук, доцент кафедри економіки та

фінансів підприємства ДТЕУ, м. Київ

ІНВЕСТИЦІЙНА АКТИВНІСТЬ НА РИНКУ КАПІТАЛУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Ринок капіталу – це сфера ринкових відносин, де відбувається торгівля довгостроковими фінансовими інструментами, діяльність ринку включає публічні пропозиції, торгівлю цінними паперами, механізми фінансування та інвестиційну діяльність для компаній та установ. Ринок капіталу відіграє важливу роль в економіці країни, оскільки це один із методів фінансування для компаній та установ, а також вагомим засобом для інвесторів, які хочуть отримати прибуток у майбутньому.

Коли почалась війна росії проти України відбулося призупинення діяльності ринку капіталу, саме це не дозволило інвесторам вивести капітал з вітчизняного ринку та дало час зменшити паніку [1]. У період призупиненої роботи ринку з лютого до серпня 2022 року Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку провела повний аналіз потреб інвесторів і розпочала пом'якшення обмежень [2]. За цей час відбулась адаптація фінансових установ та інвестиційних компанії до умов війни, проте ринкові механізми залишались послабленими.

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

Незважаючи на умови війни комісія почала працювати над цифровізацією фінансових інвестиційних послуг. Відбулося спрощення ідентифікації осіб при купівлі держоблігацій і їх придбані для нерезидентів та разом з НБУ уніфікували підходи щодо обліку цінних паперів на агрегованих рахунках депозитарних установ. Також, було продовжено строки дії сертифікатів профучасників, перенесено терміни виконання нормативних вимог, дозволено проводити загальні збори дистанційно та покладений початок переходу в електронний документообіг [2].

Попри всі дії комісії набір інструментів на ринках капіталу України був доволі обмежений, для інвесторів було лише два варіанти, а саме банківські депозити чи облігації. Мова йде перш за все про державні облігації, а зокрема про військові, які були введені в обіг Постановою КМУ №156 [3]. Облігації деноміновані в гривні, доларах та євро, з різним терміном обігу та ставками дохідності, з фіксованою дохідністю, що встановлюється Міністерством фінансів України на рівні нижчому за звичайні ОВДП (за станом на липень 2023 на рівні 9,5–11%) [1].

Військові облігації стали надважливим інструментом, адже завдяки цим коштами наповнюється державний бюджет України, який надалі спрямований на певні соціальні та оборонні цілі. Ринок військових облігацій активно розвивався, оскільки їх дуже легко придбати у застосунку Дія. За даними проекту Sbonds-Україна, починаючи з 24 лютого 2022 до травня 2023 р. загальний обсяг розміщення військових облігацій становив: номінованих у гривні на 150,7 млрд грн (за 2022 р. – понад 200 млрд грн), у доларах США – 2,6 млрд дол., у євро – 0,8 млрд євро. Через застосунок «Дія» станом на 28 квітня 2023 року Мінфіну залучив до держбюджету України понад 774 млн грн з продажу 773 тис облігацій [4].

Після війни ринок капіталу потребуватиме значних фінансових надходжень, розширення різновидів фінансових інвестиційних інструментів та

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

удосконалення механізмів торгівлі ними на засадах цифровізації. Щоб отримати фінансову допомогу на ринок капіталу необхідно залучати більше інвестицій, особливо від зовнішніх інвесторів. Доцільним буде все більше використовувати цифровізацію, реалізація її вже дала значні результати, насамперед в ОВДП, зробивши їх масовим фінансовим інвестиційним інструментом як для резидентів, так і для нерезидентів. Необхідно сконцентрувати зусилля на подальшому розширенні лінійки подібних фінансових інструментів та удосконаленні механізму страхування ризиків, що мають бути чітко прописані в Стратегії розвитку фінансового сектору України до 2025 року.

Також елементом відновлення ринку є регуляторні реформи, зокрема впорядкування законодавства про деривативи. Важливо щоб регулятор ринку цінних паперів (НКЦПФР) звернув увагу на розробку та впровадження нормативних актів, які дозволять випуск корпоративних та муніципальних облігацій із використанням надходжень для задоволення визначених суспільних потреб. Звісно надалі необхідна робота над механізмом мінімізації ризиків фінансового інвестування в Україну, для реалізації потрібно більше вивчати і застосовувати зарубіжний досвід [5 с.19].

Нині відбулось об'єднання Європейського банку реконструкції та розвитку (ЄБРР), Варшавської фондової біржі (ВФБ) і Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку України (НКЦПФР). Це є важливим кроком, оскільки вони працюватимуть над організацією структурованої співпраці, яка сприятиме відновленню України шляхом забезпечення функціонування ринків капіталу як ефективного джерела фінансування та залучення іноземних і внутрішніх інвестицій. ЄБРР і ВФБ також сприятимуть інтеграції України в європейські та міжнародні ринки капіталу і розробці фінансових послуг і продуктів на основі найкращої міжнародної практики та інноваційних фінансових технологій [6].

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

Отож, Україна активно почала розширювати фінансові інвестиційні інструменти та удосконалювати механізми торгівлі ними на засадах цифровізації. Введення військових облігації завдяки своїй простоті придбання та державним гарантіям дозволили отримати фінансування для військових потреб. Звісно в умовах воєнного часу існує багато обмежень, проте країна намагається адаптуватись. Після війни для пожвавлення ринку капіталів знадобляться подальші регуляторні реформи проте їхня успішність буде залежати від рівня цифрових трансформацій фінансового сектору України.

Список використаних джерел

1. Головна - OTP Capital. OTP Capital. URL: <https://www.otpcapital.com.ua/> (дата звернення: 11.04.2024).
2. «Дебет-Кредит» - Бухгалтерські новини. «Дебет-Кредит» - Бухгалтерські новини. URL: <https://news.dtki.ua/> (дата звернення: 11.04.2024).
3. Про випуск облігацій внутрішньої державної позики “Військові облігації”: Постанова Каб. Міністрів України від 25.02.2022 р. № 156 : станом на 9 черв. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-2022-п#Text>.
4. Україна, облігації. Державні облігації, статистика, нові випуски. Кредитні рейтинги. Cbonds. URL: https://cbonds.ua/country/Ukraine_bond/ (дата звернення: 11.04.2024).
5. Белінська Я., Коляда О. РОЗВИТОК ФІНАНСОВОГО ІНВЕСТУВАННЯ НА РИНКУ КАПІТАЛІВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ. Сталий розвиток економіки. 2023. № 1(46). С. 15–20. URL: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2023-46-2>.
6. Розвиток ринків капіталу в Україні. European Bank for Reconstruction and Development (EBRD). URL: <https://www.ebrd.com/ebd-developing-ukraine-capital-markets-ukr> (дата звернення: 11.04.2024).

Фімяр С.В.
к.е.н., доцент кафедри економіки, фінансів, обліку,
математичних та інформаційних дисциплін
Черкаська філія ПВНЗ Європейський університет
м. Черкаси, Україна

Бондарчук І.В.
аспірант кафедри економіки
ПВНЗ Європейський університет
м. Київ, Україна

НЕОБХІДНІСТЬ ВПРОВАДЖЕННЯ ЦИРКУЛЯРНОЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Якщо безпосередньо аналізувати відходи бойових дій і ракетних обстрілів, то можна сказати, що вони все ще залишаються в лісах, полях, водоймах, містах і селищах, тобто нерозірвані боєприпаси та уламки від вибухів, батареї, використані та одноразові системи NLAW (протитанкові керовані ракети), знищені або пошкоджені транспортні засоби (наприклад, у місті Буча Київської області є унікальне «автомобільний могильник»).

Велика кількість медичних відходів утворюється через прострочені ліки та знищення фармацевтичних компаній авіаударами.

Крім того, на багатьох територіях, де велися бойові дії до звільнення українською армією окупованих територій, залишається значна кількість військової техніки (більше 400 тис.тонн), що в свою чергу містить дорогоцінні метали високої якості, і відсьогодні Україна має можливість їх переробляти.

Велика кількість відходів, що утворюються в результаті руйнування об'єктів, завдає шкоди території України, забруднює воду, ґрунт та повітря, спричиняє викиди парникових газів, що згодом призводить до зміни клімату [1].

Особливо можна виділити шкоду що завдана за рахунок підриву Каховської ГЕС і затоплення великої території, що в свою чергу матиме значні наслідки для людей та екології. Зокрема виникнуть проблеми з водопостачанням

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

у прилеглих населених пунктах, через затоплення сміттєзвалищ та загибель тварин почнуть розвиватися збудники інфекцій. Крім того, коли знизиться рівень водосховища загине велика кількість безхребетних, молюсків, ракоподібних, а на затоплених територіях живуть рідкісні тварини, і є загроза втратити цілі види.

Однією з найбільших проблем є відходи, які утворюються через пошкоджені або зруйновані об'єкти інфраструктури. З початку повномасштабної війни в Україні було зруйновано стном на січень 2024 року понад 250 тис. будівель, з яких близько 222 тисяч приватних будинків мирного населення, понад 27 тисяч багатоквартирних будинків та 526 гуртожитків. Також дуже було пошкоджено понад 3,5 тис. освітніх закладів з яких 365 зруйновано в щен,

Внаслідок масштабних руйнувань всієї інфраструктури під час війни Україна зіткнулася з гострою проблемою прибирання, утилізації та використання будівельного сміття. За оцінками експертів, у країні вже накопичилося близько 10-12 млн тонн таких відходів, і щоденно їхній обсяг збільшується. А стихійне скупчення та неконтрольоване зберігання небезпечних матеріалів (зокрема, азбестовмісних) на тимчасових звалищах створює надзвичайні екологічні ризики. Серед основних загроз – забруднення ґрунтових вод та ґрунтів токсичним фільтратом, пилове забруднення атмосферного повітря небезпечними речовинами, ускладнення санітарно-епідеміологічної ситуації. Але спочатку будівельне сміття має пройти лабораторне дослідження на вміст певних речовин, що тягне за собою додаткові витрати для держави.

Однак значна частина відходів піддається термічній деформації або містить азбест (мінерал з групи силікатів) і не переробляється. За повідомленнями міністерства розвитку місцевого самоврядування України окрім цих руйнувань, постраждали критична інфраструктура, мости, дороги та електростанції [1].

Тут варто згадати наслідки масованого ракетного обстрілу, особливо в останні час по м. Харків призвели до повного руйнування системи

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

енергопостачання призвели до порушення електропостачання в 15 областях. В м. Харків на сьогоднішній час введено графік погодинного відключення електроенергії майже на 6-8 годин. Через високе навантаження на енергосистему по всій Україні введено надзвичайний стан і повсякденні відключення електроенергії в ряді областей, що призвело до різкого зростання попиту на світлотехніку в порівнянні з попереднім місяцем.

В період січня – березня 2024 року зріс обсяг споживання світлотехніки: ліхтарів закуплено у 2,5 рази більше, мобільних акумуляторів у 4 рази більше, генераторів у 2,5 рази більше, акумуляторів у 2,5 та 4,5 разів більше, радіоприймачів у 3,5 рази більше.

Але данне збільшення несе і негативні аспекти: енергетичні елементи ліхтаря – це батарейки та акумулятори, і це відходить І класу небезпеки з найбільшою концентрацією токсичних речовин.

Power bank – це портативний зарядний пристрій, в основі якого лежить літій-іонна або літій-полімерна батарея, а вміст всередині корпусу power bank вимагає тривалого розпаду, а використаний електроліт дуже токсичний для навколишнього середовища.

Генератор - це пристрій, який виробляє електроенергію з інших видів енергії. Причина, чому генератори потрібно утилізувати, пов'язана з їх конструкцією, яка містить багато металів, таких як залізо та мідь. Крім того, для його виробництва використовуються пластик і гума, які підлягають переробці та не викидаються на смітник.

Ця продукція наразі є найпопулярнішою та затребуваною і обов'язково допоможе підтримати комфортне зимове життя українців.

Однак важливо знати, що не менш важливим у роботі всіх вищевказаних пристроїв є те, що їх можна безпечно утилізувати, не забруднюючи навколишнє середовище та не використовувати їх як вторинну сировину. Наприклад, цікавим фактом є те, що циркулярна економіка спеціально застосовується для потреб

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

військових. Йдеться про використання зарядних пристроїв для електронних сигарет, систем скидання вибухівки з дронів і виробництва павербанків з дронів.

Ракетні обстріли інфраструктури України викликають не лише проблеми з освітленням, але й перебої з теплопередачею.

Спалювання нешкідливих відходів розглядається як спосіб отримання тепла в житлових приміщеннях людей, і для опалення багатоповерхівок таким способом необхідно побудувати безпечну систему, яка не виділяє шкідливих речовин. Однак для цього необхідно спалити сировину, що унеможливорює вторинне використання та не є ознакою циклічної економіки.

Запровадження замкнутої циркулярної економіки в економіці України забезпечить сталий розвиток держави. Крім того, це ще один крок до повної євроінтеграції України. Однак впровадження всіх принципів циркулярної економіки потребує тривалого процесу, і під час реалізації цієї ідеї доведеться зіткнутися з багатьма проблемами.

Головною проблемою є відсутність в українців сформованої духовності та культури розділення побутових відходів. Промисловці вважають, що промислові відходи дешевше утилізувати, ніж переробляти. А у зв'язку з недбалим ставленням громадян України до розподілу відходів організаціями існуючим в Україні сміттєпереробним підприємствам вигідніше імпортувати вторинну сировину з інших країн [6].

Результатом є власне нанесення шкоди навколишньому середовищу та накопичення відходів на звалищах. Бізнес-модель, спрямована на отримання прибутку від відбору та переробки сировини, є більш привабливою для зростання української економіки, ніж видобуток валюти та закупівля тієї ж сировини за кордоном.

Як уже згадувалося, військові дії породжують велику кількість відходів, що створює потенціал для компаній з утилізації. Це буде запорукою швидкого відновлення України після війни.

24 квітня 2024 року

Україна є потужним виробником біоактивних речовин для ферментації або компостування, тобто біологічних засобів переробки, що представляють принцип закритої економіки. Крім того, багато компаній, що виробляють товари та послуги, вдосконалюють та встановлюють обладнання для ремонту або переробки вторинної сировини для подальшого використання на наступному етапі виробництва. Важливим елементом цього процесу є те, що керівництво організації дотримується концепції розширеної відповідальності виробника.

Це включає відповідальність за розробку продукту, а також за пакування, збір і утилізацію товарів із вичерпаним терміном придатності [3].

Циркулярна економіка передбачає використання відновлюваних джерел електроенергії. Мова йде як про індивідуальних споживачів, так і про величезні виробництва. Тому важливо обирати більш екологічні способи отримання енергії, безпосередньо для організацій-виробників – це використання енергії води, вітру чи сонця, для домашніх споживачів – портативні сонячні панелі.

Список використаних джерел

1. Мультимедійна платформа іномовлення України (2022). В Україні пошкоджені 120 тисяч приватних і 20 тисяч багатоповерхових будинків. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3519100-v-ukraini-poskodzeni-120-tis-privatnih-i-20-tis-bagatopoverhovich-budinkiv.html>.

2. Офіційний сайт Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України (2022). Відходи війни в

Україні вже набули таких масштабів, яких на Європейському континенті не існувало з часів Другої світової війни. URL: <https://mepr.gov.ua/news/40301.html>.

3. Зварич Р., Зварич І. Розширена відповідальність виробника в концепції розвитку циркулярної економіки. Світ фінансів. 2019. № 3 (60). С. 76–86.

URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/37106/1/%d0%97%d0%92%d0%90%d0%a0%d0%98%d0%a7.pdf>.

4. Іванов О. На які товари зріс попит через загрозу відключення світла, газу чи опалення Медіахол-динг «НВ». 2022. URL: <https://biz.nv.ua/ukr/consmarket/na-yaki-tovari-viris-popit-pislya-raketnih-udariv-skilki-voni-koshtuyut-dani-rozetka-50278799.html>.

24 квітня 2024 року

5 Правила утилізації та ступінь небезпеки акумуляторів. Сайт компанії «УтильВторПром». 2022. URL: <https://xn--80ancaco1ch7azg.xn--j1amh/uk/utilizatsiya-othodov/utilizatsiya-akkumulyatorov-mobilnyh-telefonov>

6. Oriekhova, T. (2019) Circular economy as a global imperative. Zhurnal yevropeiskoi ekonomiky, №4, p. 360-371. Retrieved from: <http://jeej.wunu.edu.ua/index.php/ukjee/article/view/1422>

Дзюндзя О.В

к.т.н. доцент кафедри харчових технологій

Херсонський державний аграрно-економічний університет

м. Кропивницький, Україна

Антоненко А.В.

к.т.н. доцент кафедри стандартизації та сертифікації

сільськогосподарської продукції

Національний університет біоресурсів і природокористування України

м. Київ, Україна

ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ ПОВОЄННОГО РОЗВИТКУ ХАРЧОВОЇ ГАЛУЗІ З УРАХУВАННЯМ ЦИРКУЛЯРНОЇ ЕКОНОМІКИ

Важливим і першочерговим завданням всього промислового комплексу України в повоєнний час буде швидке відновлення різних видів бізнесу та їх потужностей. Враховуючи «Зелений курс» Європейського Союзу для конкурування на ринку виникає необхідність перегляду традиційних та звичних способів виробництва товарів, в тому числі і харчових продуктів.

Воєнні дії на території нашої країни нанесли непоправимих наслідків, а саме, забруднення родючого ґрунту, руйнування підприємств різної сфери діяльності, забруднення довкілля через використання заборонених Женевською

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

конвенцією різних видів озброєння, в тому числі хімічного. Все це потребує десятки , а то й століття для природного відновлення.

Зважаючи на це людству в цілому та й нам, українцям, необхідно переглядати технологічні процеси виробництва продукції та використання наявних сировинних ресурсів. Основою для цього є дотримання принципів та правил циркулярної економіки.

Циркулярна економіка для харчової промисловості – це підхід, який спрямований на зменшення відходів, оптимізацію використання ресурсів та створення більш стійких та ефективних систем виробництва харчових продуктів. Це означає переходити від традиційної «витрати та викиди» моделі до «використання та переробки» ресурсів. Наприклад, це може включати утилізацію відходів виробництва для виробництва біопалива або компосту, використання вторинної сировини для пакування та перероблення продуктів, а також впровадження енергоефективних технологій у виробництво. Такий підхід допомагає зменшити негативний вплив промисловості на навколишнє середовище та забезпечує більш стале використання ресурсів.

Варто відзначити, що впровадження циркулярної економіки сприятиме створенню нових можливостей для бізнесу як харчовій промисловості так і інших галузей економіки. Позитивним є те, що основний напрям діяльності – це перехід до більш ефективного використання ресурсів. Відповідно виробники можуть зменшити витрати на закупівлю сировини та утилізацію відходів. Крім того, це може призвести до розширення ринків для продуктів, які виготовлені з вторинної сировини або за допомогою енергоефективних технологій.

Відповідно одним з ключових аспектів циркулярної економіки для харчової промисловості стає сприяння сталому споживанню продукції. Зменшення відходів та оптимізації використання ресурсів дозволяє створити більш стійкі та екологічно чисті системи постачання харчових продуктів. Це допомагає

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

забезпечити доступність якісної їжі для споживачів, зменшуючи вплив на довкілля та підтримуючи здоров'я населення.

Відповідно, в умовах, що склалися зараз в Україні, стоїть гостро питання з організацією харчування і виробництвом харчових продуктів, що можуть бути приготовані з мінімальним використанням енергоносіїв, тобто консервована або сублімована продукція. Виробництво дегідратованих інгредієнтів як складових сухих концентрованих раціонів є досить важливим та вирішуються нагальні потреби, а саме зберігаються цінні ресурси та забезпечення населення необхідною цінною сировинною. Прикладом використання сублімованих інгредієнтів є : сухі концентрати (супи, каші, соуси, напої, готові суміші для випікання тощо), інгредієнти для виробництва продукції оздоровчого призначення, тощо. Впровадження ресурсозберігаючих технологій дозволить не лише раціонально використати ресурси, а й заощадити час на приготування, задовольнить потреби у харчових продуктах та надасть можливість створити нові виробництва, а це в свою чергу нові робочі місця. Розглядаючи більш широкий спектр питань, пов'язаних з розвитком локальних виробництва та кругових систем харчування, можна визначити ключові фактори, як необхідні для успіху впровадження та підтримки. Однак, для відновлення регіону і стимулювання інновацій є потреба у державних програмах підтримки, участь у партнерствах, включаючи публічно-приватні партнерства, дослідницькі програми та грантові ініціативи, спрямовані на розвиток циркулярних моделей у харчовій галузі. Лише об'єднавшись бізнес, держава та споживачі можуть створити оптимальні умови для швидкого відновлення державного потенціалу з врахуванням основних принципів циркулярної економіки.

Список використаних джерел

1. O. Stryhunivska, O.Dzyundzya, R. Rasulov. Harmonizacja podejścia do przeplanowania układów przestrzennych w zakładach przemysłu spożywczego według

zasad GOZ . Innowacje w naukach inżynieryjno- -technicznych – wybrane aspekty :
Monografia naukowa. Wydawnictwo Naukowe TYGIEL – Lublin, 2023, p.107-119.

2. Kyrylov Y., Hranovska V. Innovative alternative agricultural formations in Ukraine. Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development. Lithuania. 2016. Vol. 38. No. 3. p. 239–251.

3. Гурочкіна В., Будзинська М. Циркулярна економіка: українські реалії та можливості для промислових підприємств. Економічний вісник. Серія : фінанси, облік, оподаткування. 2020. No 5. с. 52–64. <https://doi.org/10.33244/2617-5932.5.2020.52-64>

5. Злотнік, М., Ткачук, Б. Переваги впровадження циркулярної економіки для українських підприємств в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*, 2022, Вип.45. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-45-36>

Гармаш С. В.

доцент кафедри іноземних мов

*Національний технічний університет «Харківський політехнічний
інститут»*

м. Харків, Україна

ЗНАЧЕННЯ КАДРОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЛЯ ВІДРОДЖЕННЯ КРАЇНИ У ПОВОЄННИЙ ЧАС

Останнім часом багато робіт присвячено виживанню та існуванню суспільства у часи випробувань, але вже тепер слід аналізувати і прогнозувати розвиток суспільства на майбутнє. Велику увагу у цьому аспекті слід приділити розвитку промисловості, оскільки ступінь розвитку саме промисловості визначає ступінь незалежності країни. Розвиток промисловості (перш за все, сучасного

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

військового комплексу), енергобезпека (у першу чергу – розвиток атомної енергетики) та продовольча безпека (розвиток сільського господарства) – наріжні камені, на яких тримається незалежність країни та благополуччя її народу. Загальновідомо, що належне функціонування усіх вищезазначених сфер визначається високим рівнем кваліфікації, практичним досвідом і певними професійними навичками у роботі кадрового складу підприємств та організацій. Саме у повоєнні часи очікується посилене навантаження на персонал для вирішення питань скорішої відбудови країни, відродження її економіки. І на цьому етапі виникає безліч «якісних та кількісних проблем», які також слід вирішувати кадрам – професіоналам у сферах своєї діяльності.

«По-перше, значний відтік населення за кордон у наслідок бойових дій на території України буде однією з причин нестачі працездатного населення в країні. По-друге, втрата кадрового потенціалу на перспективу ставить під сумнів швидку відбудову економіки і, як наслідок, – збільшення надходжень до бюджету» [1, с. 93]. По-третє, «... оскільки персонал є одночасно як об'єктом, так і суб'єктом управління, то цілеспрямоване моральне та інтелектуальне зuboжіння працездатного населення країни є як причиною, так і наслідком занепаду не тільки менеджменту окремих підприємств, а й деградації українського суспільства. Витоки низького рівня управління слід розглядати в аспекті взаємопов'язаних процесів, починаючи ще з навчання у вищому навчальному закладі. Молоде покоління «споживачів з кліповим мисленням» втрачає ціннісні орієнтири, а впровадження принципу «негативної селекції» не тільки у владі, а і в українських інституціях усіх рівнів, непотизм та корупція сприяють подальшій деградації українського суспільства в цілому» [2, с. 78].

Але тільки одного бажання відбудувати зруйноване війною та знищене можновладцями у довоєнні часи замало. Інвестиції у економіку повинні бути під пильним контролем владних органів та закордонних інвесторів, оскільки корупція за роки незалежності вже стала притаманним явищем українського

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

суспільства. Тому саме кадровій безпеці слід приділити особливу увагу, починаючи з низових структур, у контексті післявоєнного відродження. На керівні посади повинні прийти дійсно професіонали, а не «нові обличчя» без досвіду роботи та моральних цінностей, але з розвиненим хапальним рефлексом. А відповідальність за доручену справу повинна бути персональною, а не розмитою на всій рівнях управління та господарювання.

Список використаних джерел:

1. Гармаш С. В. Проблемні моменти інноваційної діяльності у практичній площині сьогодення в аспекті кадрової безпеки / С. В. Гармаш, В. Г. Дюжев, С. В. Сусліков // *Вісник Національного технічного університету "ХПІ" (економічні науки) = Bulletin of the National Technical University "KhPI" (economic sciences) : зб. наук. пр.* – Харків : НТУ "ХПІ", 2023. – № 4. – С. 93-96.

2. Гармаш С. В. Значущість індикаторів оцінки кадрової безпеки у системі індикаторів оцінки економічної безпеки підприємства / С. В. Гармаш // *Вісник Національного технічного університету "ХПІ" (економічні науки) = Bulletin of the National Technical University "KhPI" (economic sciences) : зб. наук. пр.* – Харків : НТУ "ХПІ", 2023. – № 2. – С. 78-82.

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»
24 квітня 2024 року

Наталія Кирич

д.е.н., проф. кафедри менеджменту та адміністрування
Тернопільський національний технічний університет ім. Івана Пулюя
м. Тернопіль, Україна

Остап Бойко

к.е.н., докторант кафедри управління інноваційною діяльністю та сферою
послуг

Тернопільський національний технічний університет ім. Івана Пулюя
м. Тернопіль, Україна

Ростислав Дзюбатий

здобувач кафедри управління інноваційною діяльністю та сферою послуг
Тернопільський національний технічний університет ім. Івана Пулюя
м. Тернопіль, Україна

Назар Боярчук

здобувач кафедри управління інноваційною діяльністю та сферою послуг
Тернопільський національний технічний університет ім. Івана Пулюя
м. Тернопіль, Україна

ШЛЯХИ АКТИВІЗАЦІЇ НАУКОВО-ОСВІТНЬОГО ІНСТРУМЕНТАРІЮ ДОСЯГНЕННЯ УСПІХІВ В РЕАЛІЗАЦІЇ ПОВОЄННИХ ЕКОНОМІЧНИХ РЕФОРМ ТА ВИРОБНИЧО- ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

(Європейські контексти)

Автори тез поставили собі за мету на прикладі наукової школи «Регіональні, міжрегіональні аспекти підтримки соціально-економічної реформи, інноваційні контексти розвитку підприємництва» Богдана Андрушківа, д.е.н., професора Тернопільського національного технічного університету ім. Івана Пулюя (ТНТУ), висвітлити досвід (однієї з десяти наукових шкіл ТНТУ), проаналізувати та визначити роль в цих процесах як зрілих науковців так і молодих пошуковців, здобувачів кафедри.

Загальновідомо, що в умовах війни інструментом наукових досліджень та реалізації радикальних економічних реформ, зміцнення Національної економіки, досягнення перемоги над ворогом та одним із шляхів виходу України з

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

чисельних криз є забезпечення ефективного використання інтелекту та наявного досвіду, який концентрується на кафедрах та в наукових школах.

Наукова школа Андрушківа Б.М. щедро ділиться власним досвідом і ефективно використовує досвід вітчизняних та зарубіжних науковців. Власне на такому досвіді базується його книга про наукову школу д.е.н., проф. Запорізького національного університету Череп А.В.: «Парадигма науковця у формуванні соціально-економічного розвитку України в повоєнний період». – Тернопіль: ФОП Осадца Ю.В. – 2023 - 380 с.[3].

На основі узагальнення результатів дискусій круглих столів, семінарів, науково-практичних конференцій, організованих Академією соціального управління та інших громадських академічних формувань, теоретичних та практичних досліджень нами запропоновано напрями розвитку наукових шкіл та використання їх як інструментарію вирішення наукових і прикладних проблем за Європейськими взірцями, в умовах вищої школи у повоєнний період. Дослідження доповідей та виступів показали наявність творчого ресурсу та доцільність його активізації через інтелект наукових шкіл і зокрема у визначенні соціально-економічних векторів інноваційного розвитку бізнес структур та удосконаленні господарських, організаційно-економічних механізмів розвитку галузей національної економіки об'єднаних територіальних громад. В цивілізованих державах їх провідником є економічна наука, яка торує дорогу, ставить віхи на шляху розвитку як національної економіки, так і народногосподарського комплексу. Справді, кільканадцять років тому керівництво університету прийняло рішення про створення кафедри менеджменту підприємницької діяльності, яка потім трансформувалася у кафедру управління інноваційною діяльністю та сферою послуг. У кожній кафедрі, як і ВУЗу в цілому, своя біографія, своя мета і свої набутки, серед яких і вищезазначена наукова школа. Загалом у вищезгаданій кафедрі – життєпис

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

особливий, бо вона покликана забезпечувати виробничу сферу та сферу послуг кадрами інноваційного, бізнесово-підприємницького профілю.

Слід відзначити, що колектив визначені завдання виконує успішно, неодноразово займаючи лідируючі місця в університеті за рейтинговою оцінкою. Створено відповідну матеріально-технічну базу, навчально-методичне підґрунтя для забезпечення та організації навчального процесу, відкрито нові спеціальності.

Вдало ув'язати місцеві, регіональні та загальнодержавні проблеми, в багатьох випадках, знову ж таки допомогла наукова школа, яка запропонувала свої альтернативні шляхи стабілізації економіки у постконфліктний період. Учасники наукової школи, відповідно до цих обставин, розкрили своє бачення адаптації навчальних процесів до Європейських стандартів і визначили стратегічні вектори розвитку економіки відповідно до означених цілей і завдань.

Кафедра як структурний підрозділ ВИШу та інтелектуальна база наукової школи, плідно співпрацюють не лише безпосередньо з суб'єктами господарювання, а й з громадськими академічними формуваннями, іншими об'єднаннями і фондами творчого, інженерно-технічного, екологічного, соціального та економічного характеру. Відкрито актуальні нині інноваційні спеціальності, які тісно ув'язують інженерно-технічну діяльність з економічною доцільністю суб'єктів господарювання. Кафедра та наукова школа йдуть у фарватері успішного використання новітніх методів навчання, інформаційних технологій, інтерактивного спілкування тощо. Члени наукової школи неодноразово відзначалася при підбитті підсумків загальноуніверситетського суперництва.

Серед найважливіших напрямів, крім освітніх та наукових визначено:

- пошук новітніх (інноваційно-технологічних) воєнно-оборонних засобів;
- адаптацію національної економіки до Європейських стандартів;
- розширення діапазону використанням нетрадиційних джерел енергії;

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

-системне наукове сприяння ефективному використанню наявних трудових, енергетичних та природних ресурсів в контексті вирішення багатогранної екологічної проблематики яких спричинила війна;

-викорінення корупційних явищ засобами регламентації виробничо-господарської діяльності і зокрема розробкою та впровадженням Економічної Конституції України;

-активізація використання в цих процесах (в галузях освіти та науки) досвіду роботи наукових шкіл і зокрема в ВНЗ ін. [3, с.37].

Заслужують на увагу пропозиції щодо стажування та підвищення кваліфікації викладачів у закладах вищої освіти Європи, оновлення комп'ютерного парку та матеріально-технічної бази загалом, видавничої діяльності тощо.

На даний час, про досвід роботи наукових шкіл в т.ч. «Регіональні, міжрегіональні аспекти підтримки соціально-економічної реформи, інноваційні контексти розвитку підприємництва», у видавництві ФОП Паляниця В. А., під авторством проректора Тернопільського національного технічного університету ім. І. Пулюя Романа Шерстюка, (загальна редакція: д.е.н., проф. Кирич Н.Б.), побачила світ книга: «Наукова школа Богдана Андрушківа: феномен, віхи, досягнення, філософія». (2023, 310 с.).

Весь професорсько-викладацький склад кафедри управління інноваційною діяльністю та сферою послуг, членів наукової школи, включаючи інженерів, лаборантів, аспірантів і студентів завжди можна побачити учасниками круглих столів, семінарів, НПК. Кафедра популяризує свої досягнення шляхом видання книг що висвітлює досвід наукової школи Богдана Андрушківа. Попри всі труднощі як ВИШ, так і наукова школа систематично досягають нових наукових здобутків, творчих злетів в удосконаленні навчального процесу.

Список використаних джерел

1. Андрушків Б.М., Погайдак О. Б., Кирич Н. Б. та Мельник Л. М., 2012. Соціальні особливості дослідження механізму реалізації державної інноваційної політики у сфері людського капіталу соціологічними засобами (на прикладі підприємницької діяльності). Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики, 56, с.136-146.

2. Андрушків Б.М., Кирич Н. Б., Погайдак О. Б. та Шерстюк Р.П., 2015. Особливості використання державних важелів управління інноватикою суб'єктів господарювання як інструментом підвищення їхньої конкурентоспроможності (Європейські аспекти). Теорія та практика державного управління, 2 (49), с.134 – 143.

3. Андрушків Б.М., Парадигма науковця у формуванні соціально-економічного розвитку України в повоєнний період. – Тернопіль: ФОП Осадца Ю.В. – 2023 - 380 с.

4. Melnyk L., Sorokivska O., Mosiy O. Environmentally responsible business: the introduction of the European experience in Ukraine // Journal of International Business Studies, No.9 (2), December 2017, VOLUME 48, pp. 1539-1547. (міжнародний журнал) <http://elartu.tntu.edu.ua/handle/lib/22033>

5. Наталія Мариненко, Любов Гац, Людмила Артеменко. Діагностика секторів економіки на основі структурних зрушень в суб'єктах господарювання. Соціально-економічні проблеми і держава. 2021. Вип. 2 (25). С. 500-510. URL: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2021/21mnyvsg.pdf>.

6. Kramar I., Marynenko N. Перспективно-проблемний аналіз соціально-економічного розвитку Західного регіону України Соціально-економічні проблеми і держава (е-журнал). 2019. Vol. 20, no. 1. Pp. 52–62. URL: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2019/19kiyzru.pdf>

7. Крамар І. Ю. Методологічний підхід до розроблення організаційно-економічного механізму інтернаціоналізації промислових підприємств

8. Крамар І.Ю. Роль освіти у формуванні людського капіталу як фактору економічного розвитку України. Держава та регіони. 2019. №2 (107). С. 12-19 (0,72 друк. арк.).

9. Погайдак О. Б. Основи соціального менеджменту [Теоретичні положення та прикладні механізми] / Б. М. Андрушків, О. Є. Кузьмін, О. Б. Погайдак [та ін.]. – Тернопіль : ТзОВ «Терно-граф», 2007. – 1024 с.

Роцук А.В.

здобувач вищої освіти

Пристемський О.С., д.е.н., професор,

професор кафедри підприємництва, обліку та фінансів,

Херсонський державний аграрно-економічний університет,

м. Херсон, Україна

БАЧЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОВОЄННОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Безперечно, війна призвела до складнощів, які торкнулися не тільки великих компаній, а і середнього й малого бізнесу. Негативним наслідком стало зниження попиту на свою продукцію. 75% компаній повідомляють про значне зменшення попиту, при цьому 70% шукають нових клієнтів та канали збуту. 20% підприємств стикаються з простроченням чи відсутністю оплати від клієнтів. Також бізнес має вирішувати проблеми з приводу нестачі фінансування і логістики [1].

Після закінчення бойових дій Україна зможе розпочати масштабну післявоєнну відбудову економіки. Насамперед відбудеться оцінка пошкоджень,

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

відновлення критично важливої інфраструктури, підтримка підприємств та малих бізнесів, створення сприятливих умов для інвестування а також розвиток програм соціальної підтримки для постраждалих громадян. Головною умовою для початку процесу відновлення економіки після війни є забезпечення Україною надійних гарантій безпеки, які виключають можливість відновлення бойових дій на нашій території.

Найбільш вагомими джерелами фінансування післявоєнної відбудови України повинні стати репарації від країни-агресора та допомога міжнародної спільноти. Пріоритетною метою, сприяючи зміцненню соціальної згуртованості та відновленню працездатного населення, стане повернення в Україну біженців, внутрішньо-переміщених осіб та їх включення до економічних процесів [2].

В Україні має змінитися економічний світогляд. Невід'ємною характеристикою розвитку приватного бізнесу та суспільства загалом – є впровадження інновацій та поширення новаторства. Високий рівень макроекономічної стабільності буде досягнутий за умови профіциту в зовнішній торгівлі та залученням прямих іноземних інвестицій, що забезпечать позитивний платіжний баланс та стійкість гривні на валютному ринку. У стабільному фінансово-економічному середовищі дедалі більше уваги приділятиметься внутрішнім ресурсам, а не зовнішнім джерелам. Стратегічним завданням для економіки стане резилієнтна спроможність до розвитку та соціальна злагода, що базується на покращенні переробних промислових та логістичних секторів, побудованих на техніко-матеріальних і людських ресурсах. Для забезпечення капітальних інвестицій у реальний сектор економіки діятиме диверсифікований банківський сектор.

Важливим аспектом післявоєнної відбудови України має бути її органічне поєднання з процесами європейської інтеграції. Мова має йти про формування політично коректних і надійних політичних зобов'язань, з боку, перш за все стратегічних партнерів, на основі виокремленої стратегічної мети, в середовищі

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

учасників повоєнного відновлення економіки України.

Активне залучення зовнішнього фінансування стане ключовим фактором для прискореного відновлення економіки протягом наступних десятиліть, принаймні до 2030 року. Особливий акцент має бути зроблений на привабленні першокласного іноземного капіталу, що може бути викликом для України з огляду на її непривабливу кредитну історію. Тому важливо, щоб співпраця з офіційними кредиторами/донорами та міжнародними фінансовими організаціями набула нового рівня якості, а усі умови, які Україна бере на себе, були виконані в повному обсязі та вчасно [3].

Також необхідність полягає у розвитку логістичних маршрутів через західний кордон, які стануть альтернативою морським шляхам, для експортних поставок української продукції; зменшенні регуляторного й адміністративного навантаження на бізнес та упровадження інструментів підтримки малого та середнього бізнесу. Основні напрямки відновлення зруйнованої після війни економіки: відбудова фізичної інфраструктури та відновлення природного середовища; реконструкція житлового фонду; відновлення соціальної інфраструктури та сфери соціальних послуг; відродження промислового сектору, створення нових робочих місць; створення виробничих потужностей; підвищення якості державного управління та посилення інститутів ринкової економіки [2].

Отже, наразі Україна стикається з серйозними викликами, спричиненими війною, але має перспективні напрями по покращенню і вдосконаленню сфер економіки. Ключовими аспектами відновлення є забезпечення безпеки, повернення фінансової підтримки від міжнародних партнерів, та розвиток промислових і логістичних секторів. Інтеграція в європейські процеси та підтримка інновацій стануть важливими етапами у перебудові економіки після війни. Зростання економіки стимулює зайнятість, підвищення рівня життя громадян, забезпечує фінансові ресурси для соціальних програм та

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

інфраструктурних проєктів. Сектор економіки відіграє ключову роль у забезпеченні стабільності всієї країни. Його ефективність і розвиток визначають не лише економічну динаміку, а й соціальну та політичну ситуацію в країні. Тому розвиток сектору економіки має бути пріоритетним завданням для України, оскільки від нього залежить загальний добробут і майбутнє всього народу.

Список використаних джерел:

1. Григоренко Є., Шніцер М. Як після війни Україна має відновлювати економіку та бізнес. Велике дослідження. Forbes.ua. URL: <https://forbes.ua/money/yak-pisslya-viyini-ukraina-mae-vidnovlyuvati-ekonomiku-ta-biznes-velike-doslidzhennya-deloitte-15122022-10501>
2. <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/04/25/686208/>
3. <https://ndc-ipr.org/media/posts/presentations>

Борисенко В.В.,

здобувачка вищої освіти, ОП «Економіка»,

Чеботарьов В.А.,

д.е.н., професор кафедри економіки і маркетингу

ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»,

м. Полтава, Україна

НАПРЯМИ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ

Жорстоке й нічим неспровоковане вторгнення росії призвело до порушення територіальної цілісності та спричинило багато лиха Україні – країні, яка лише тридцять два роки тому стала самостійною незалежною державою. Велика кількість втрат людських життів, збільшення кількості внутрішньо

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

переміщених осіб, гуманітарна криза, скорочення робочих місць, руйнування інфраструктури, порушення ланцюгів постачання, загострення політичної, етнічної та соціальної напруги – все це не тільки негативно впливає на економічну ситуацію та добробут людей в Україні, а й висуває проблему збереження її національної незалежності.

Значущість проблеми щодо повоєнного відновлення України підіймали у своїх роботах такі вчені-економісти, як: А. Колосов, В. Ляшенко, В. Чеботарьов та інші [1; 2].

Сприятливий інвестиційний клімат, активний вихід на міжнародні ринки, досить розвинена інфраструктура та низка інших сприяючих факторів не можуть діяти на повну потужність доки Україна перебуває у воєнному стані. Потрібно розуміти, що благодійних інвестицій, реформ, грантів без створення стійкого миру та припинення вогню недостатньо для розвитку країни та підвищення рівня життя і благополуччя її громадян.

Україна сьогодні стикається з гострою економічною ситуацією, яка вимагає негайних заходів для відновлення країни. Втрати, які завдані війною, охоплюють як людський капітал, так і матеріальні ресурси. Контроль росією окремих східних територій України, які мають багаті енергетичні родовища та корисні копалини, призводить до втрати величезних джерел доходів. Тому перед Україною стоїть завдання не лише відновити економічні показники, але й забезпечити її стійкий розвиток через стабілізацію політичної ситуації, залучення іноземних інвестицій тощо.

Одним із перших кроків для відновлення економіки України є реструктуризація та модернізація промислового сектору. Інвестиції в сучасні технології, впровадження енергоефективних рішень та створення сприятливих умов для бізнесу допоможуть збільшити продуктивність та конкурентоспроможність українських підприємств. Подальша диверсифікація економіки шляхом розвитку секторів, таких як ІТ, агропродовольча сфера,

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

машинобудування, будівництво, підгалузі інфраструктури також має великий потенціал для створення нових робочих місць і залучення іноземних інвестицій.

Державі слід зосередитися на внутрішніх реформах, спрямованих на стимулювання економічного зростання. Важливо провести структурні реформи, спрямовані на покращення бізнес-клімату й зменшення бюрократичних перешкод. Реформи в сфері податків, правосуддя, а саме боротьба з корупцією за всіма напрямками є невід'ємною складовою процесу відновлення економіки.

Окрім цього, не варто забувати і про людський фактор. Інвестиції в освіту, науку, інновації є ключовим для створення знань базової економіки, яка здатна забезпечити стале економічне зростання країни. Підтримка молодіжних стартапів, розвиток програм підприємництва та передових технологій сприятимуть залученню талановитих молодих людей та вдосконаленню й розвитку перспективних галузей.

Паралельно з цим важливо зосередитися на зміцненні міжнародних відносин. Це може бути здійснено шляхом налагодження взаємовигідних відносин з країнами – стратегічними партнерами України; підписання відповідних нових угод та розширення експортного потенціалу допоможуть українським підприємствам вийти на нові ринки. Активна участь в міжнародних організаціях і форумах допоможуть Україні просувати свої інтереси та залучати додаткову підтримку від світових партнерів. Україна повинна активно співпрацювати з міжнародними установами, такими як Європейський Союз, Міжнародний валютний фонд та Світовий банк.

Загальною передумовою забезпечення повоєнного відновлення країни є опрацювання своєрідного «Плану Маршалла» для України» [1], який би був прийнятним для міжнародної спільноти й відповідав національним інтересам України. Кожен свідомий громадянин має зрозуміти, що лише дипломатичним шляхом нам не вдасться подолати ворога та зупинити цю війну. Росія ніколи не дотримувалась своїх обов'язків; Будапештський меморандум також не став їй на

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

шляху. Україна потребує активної підтримки союзників, адже відновлення миру ніколи не було легкою задачею, але воно є критично важливим як для безпеки нашої країни, так і для міжнародної спільноти в цілому, оскільки наша країна наразі виступає щитом для всього світу.

Війна росії проти України завдала колосальної шкоди українській економіці та інфраструктурі. За оцінками експертів, на відновлення країни знадобиться сотні мільярдів доларів. Повоєнне відновлення України – це складний та багатогранний процес, який потребуватиме чіткої стратегії, значних ресурсів та спільних зусиль українського народу та міжнародної спільноти. Крім того, це історичний шанс для модернізації країни та побудови кращого майбутнього для українського народу. Проте успішне відновлення країни буде можливим лише за умови спільних зусиль українського народу та міжнародної спільноти.

Список використаних джерел:

1. Колосов А. М., Дугін А. В., Чеботарьов В.А. Економічні обставини формування міжнародного плану Маршалла з післявоєнного відновлення України. *Економічний вісник Донбасу*. 2022. № 3. С. 131-140. <http://surl.li/lyyau>.
2. Ляшенко В. І., Чеботарьов Є. В. Світовий досвід повоєнного відновлення: діалектика імплементації та адаптації в Україні. *Економічний вісник Донбасу*. 2023. № 3. С. 122-131. <http://surl.li/sopei>.

Музичка О. М.

к.е.н., доцент кафедри фінансів, економічної безпеки, банківської справи та
страхового бізнесу

Криворучко Н. М.

здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня спец. 072 "Фінанси,
банківська справа та страхування"

Львівський торговельно-економічний університет

м. Львів, Україна

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ НБУ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ І ЗАГРОЗ

Однією із найважливіших наглядових функцій, яка є притаманною для усіх без винятку центральних банків, є розробка та реалізація ефективної грошово-кредитної політики. Грошово-кредитна політика – це один із елементів національної економічної політики, комплекс заходів, спрямованих на зміну грошової маси в обігу, обсягів кредитів, рівня відсоткових ставок та інших показників грошового ринку.

З початком повномасштабного вторгнення рф в Україну національна економіка відчула на собі значний вплив дестабілізуючих процесів та криз, зокрема таких як: спад виробництва, масова еміграція населення, окупація територій тощо. З метою адаптації монетарної політики до умов війни та мінімізації її впливу на економічну ситуацію, 12 квітня 2022 року Рада Національного банку України прийняла Основи грошово-кредитної політики та кредитування на період воєнного стану, в яких окреслено основні загрози, а також специфіка проведення та впровадження інноваційної діяльності [1].

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

Дії НБУ на початку війни в основному були спрямовані на підтримку стабільності банківської системи та безперервності платежів. Це було необхідно для адаптації економіки, підприємств і населення до нових умов. Основним ключовим інструментом НБУ завжди була облікова ставка, але на період дії воєнного стану НБУ тимчасово не може покладатися на її застосування. Для цього Національний банк зафіксував офіційний курс, запровадив монетарні обмеження, "заморозив" облікову ставку на рівні 10% та запровадив додаткові інструменти для підтримки ліквідності банківської системи. Завдяки цим заходам, вжитим на початку війни, а також значному запасу міцності фінансова система витримала випробування надзвичайно складними умовами. Згодом, у червні, Нацбанк підвищив облікову ставку до 25% для підвищення привабливості гривневих активів і зменшення тиску на валютний ринок і міжнародні резерви. З березня 2021 року НБУ підвищив облікову ставку з 6% до 9%. Очікувалося, що економічне зростання різко прискориться в 2 кварталі 2022 року в рамках поступового послаблення пов'язаних з COVID обмежень. Ще до початку повномасштабного вторгнення, 21 січня 2022 року НБУ знову підвищив облікову ставку з 9% до 10%, погіршивши прогноз інфляції та зростання ВВП на 2022 рік. Протягом лютого–травня 2022 року облікова ставка залишалася незмінною на рівні 10%. Проте на початку червня 2022 року НБУ повернувся до посилення монетарної політики, різко підвищивши облікову ставку до 25% [2]. Цей крок призвів до подорожчання кредитів рефінансування для банків (від 11 % до 27%) та дохідність їх вкладень у депозитні сертифікати НБУ (від 9 % до 23%); незначне підвищення ставок за депозитами та ОВДП (облігації внутрішньої державної позики). З середини 2023 року НБУ поступово знижував облікову ставку: в липні – до 22 %, в вересні – до 20 %, в листопаді – до 16%, в грудні – до 15%. Роль облікової ставки посилюється в міру відновлення економіки та завдяки заходам з поліпшення монетарної трансмісії, що дасть

24 квітня 2024 року

змогу Національному банку повернутися до традиційного формату інфляційного таргетування [2].

Ще одним інструментом монетарної політики НБУ, який безпосередньо впливає на комерційні банки, є обов'язкові банківські резерви. Банк зобов'язаний зарезервувати на своєму кореспондентському рахунку кошти в обсязі, який визначається як певний норматив резервування. Це дозволяє згладжувати можливі непередбачувані коливання ліквідності, в той же час забезпечуючи ефективне застосування самого інструменту за прямим призначенням – обмеження надлишкової ліквідності банківської системи [3, с. 102]. Зараз в Україні діють такі нормативи формування банками обов'язкових резервів: – норматив формування банками обов'язкових резервів у національній валюті за коштами на вимогу та за строковими коштами залишається на рівні 0%; – норматив формування банками обов'язкових резервів в іноземній валюті – дорівнює 10% [2]. 10 лютого 2022 року НБУ прийняв рішення про збільшення нормативу формування банками обов'язкових резервів у національній валюті за коштами на вимогу до 2% та нормативу формування банками обов'язкових резервів в іноземній валюті з 10% до 12%. Але це рішення було скасовано для того, щоб дати змогу банкам використовувати додаткові ліквідні кошти в період дії воєнного стану та відповідно й надалі підтримувати належний рівень ліквідності банківської системи.

Також змін зазнав інструмент монетарної політики НБУ – обмінний курс. НБУ зафіксував офіційний курс гривні до долара США на новому рівні та вжив низку додаткових заходів для збалансування валютного ринку та підтримання стійкості економіки в умовах війни. До повномасштабного вторгнення росії на територію України обмінний курс залишався плаваючим, але після 24 лютого НБУ перейшов до фіксованого валютного курсу і зафіксував курс на рівні 36,5686 грн/дол.

24 квітня 2024 року

Отже, ефективне і правильне використання інструментів монетарної політики забезпечує підтримку економіки країни загалом. Звичайно, здійснення ефективної грошово-кредитної політики в умовах війни є доволі складним завданням, однак грошово-кредитна політика України залишається стабільною навіть у такі важкі часи.

Список використаних джерел

1. Основні засади грошово-кредитної політики на період воєнного стану. Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/MPG-ml_2022.pdf?v=4.
2. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua>.
3. Петик Л. О., Пилат М. В. Особливості та основні напрямки грошово-кредитної політики в Україні. Молодий вчений. 2022. № 4 (104). С. 98-104.

Фігура Р.В.

аспірант

Львівський національний університет природокористування

м. Львів, Україна

ШЛЯХИ ПІДТРИМКИ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Загарбницька війна Росії проти України призвела до значного погіршення ситуації у сільському господарстві, що призвело до ризиків продовольчої безпеки та порушень у ланцюгах поставок та торгівлі. Це відбилося на світових цінах на продукти харчування та добрива. Аналізуючи статус українського аграрного сектору на світовому ринку, виявлено проблеми експорту та імпорту сільськогосподарської продукції та їхніх динамік. Умовою стабілізації ситуації у світі є стала підтримка аграрного сектору України.

Ключові слова: експорт, аграрний сектор, продовольча безпека.

24 квітня 2024 року

Постановка проблеми: Вторгнення російських військ на територію України стало фактом 24 лютого 2022 року. До кінця червня того ж року бойові дії були обмежені до сходу та півдня України, однак продовжуються обстріли прикордонних районів та ракетні атаки по всій країні. Ця війна стала роздільною лінією не лише для України, а й для всього світу. Зрозуміло, що міжнародні домовленості порушуються, а світова політика, спрямована на забезпечення миру та співіснування, виявилася неефективною.

Наставала серйозна загроза продовольчій безпеці, яка торкнулася не лише України, а й країн з низьким рівнем розвитку. Ціни на зерно та олійні культури досягли небачено високих позначок, призводячи до загального підвищення цін на продукти харчування. Росія використовує цю ситуацію для загроз стосовно продовольчої безпеки країн третього світу. Україні тепер належить пройти через випробування, коли головною метою для уряду, бізнесу та громадян є виживання та перемога. Аграрний сектор стає ключовим у забезпеченні цих цілей, забезпечуючи стійкість бізнесу, підтримуючи економіку та забезпечуючи населення базовими потребами.

Аналіз останніх досліджень. З моменту вторгнення російських військ на територію України було написано чимало матеріалів. Останні дослідження щодо аграрного сектору України показують комплексну картину його стану та викликів, з якими він зіштовхується. Дослідники аналізують вплив конфлікту на сільське господарство, зміни у виробництві та експорті, ідентифікують фактори, що сприяють або стримують його розвиток, а також розглядають вплив аграрного сектору на економіку та суспільство в цілому. Дослідники також пропонують стратегії для подолання викликів, зокрема, підтримку уряду, стимулювання інновацій та розвиток ринків. Вони допомагають розуміти сучасний стан та перспективи розвитку аграрного сектору України, а також визначають напрямки для подальших дій у цій галузі. Через бойові дії повністю або частково зруйновані понад 84 тис. одиниць техніки і устаткування. Їхня

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

вартість оцінюється у \$2,9 млрд. Це 44% від усіх фізичних пошкоджень завданих агресором нашому агросектору[1]. За підрахунками аналітиків KSE Агроцентру і Мінагрополітики, прямі збитки і непрямі втрати у сільському господарстві сумарно перевищили \$40 млрд. Лазарева О.В. та ін. аргументують необхідність активного вивчення перспектив розвитку агробізнесу в сучасних умовах[2]. Вони стверджують, що це особливо важливо з огляду на потребу в еколого-економічно ефективному використанні землі.

Постановка завдання – пошук шляхів комплексної підтримки агропромислового комплексу в умовах війни.

Виклад основного матеріалу. Останні роки були одними з найважчих випробувань у історії незалежності України, особливо щодо експортних відвантажень. Українські аграрії стикалися з безліччю перешкод у здійсненні експорту, включаючи:

- Зупинення роботи "зернового коридору", який почав працювати від липня 2022 року, і подальше припинення та блокування будь-якого морського експорту російською стороною.
- Пошкодження інфраструктури морських портів Одеси та річкових портів на Дунаї російськими військами.
- Заборона експорту та навіть транзиту через деякі сусідні європейські країни.
- Блокування пропускних пунктів на кордоні з деякими сусідніми європейськими країнами та інші перешкоди.

Попри ці обмеження, експорт продукції АПК виріс у 2023 році. Незважаючи на це експортна виручка скоротилися, через зниження цін на велику кількість агропромислової продукції.

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»
24 квітня 2024 року

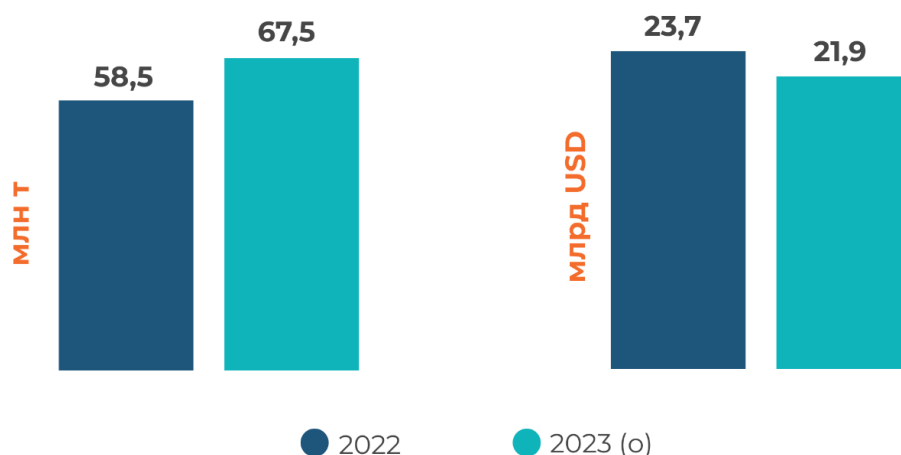

Рис. 1 Динаміка експорту продукції АПК Україною

У той же час, нинішній рівень експорту недостатній для вивезення врожаю у 2023 році. Зберігаючи такий самий обсяг експорту, що й на кінець 2023 року, існує ризик залишання великих перехідних залишків українським аграріям до наступного сезону збору врожаю, особливо зернових культур. Зважаючи на низькі ціни на зернові та олійні культури на внутрішньому ринку, дорогу експортну логістику, ця ситуація ще більше ускладнить життя українських аграріїв через брак обігових коштів. Тому на думку аналітика УКАБ Світлани Литвин, важливо збільшувати обсяги експорту будь-якими доступними шляхами, щоб забезпечити вивезення всього врожаю до настання нового сезону[3].

У цей час бізнес спільно з урядом України визначили пріоритети під час війни у аграрній сфері. Одним з головних пріоритетів це розвиток експортної логістики. Попри важкі часи, без портів вдалося збільшити обсяги вивезеної агропродукції з 350 тис. тонн в березні до 3 млн тонн в липні у 2022 році. Також, потрібно подбати про зберігання врожаю, а саме про обладнання для його зберігання[5]. Це обладнання покликане допомогти у проблемі нестачі зерносховищ. Важливим пріоритетом є кредитування та фінансування агросфери.

11 квітня 2024 року Департамент сільського господарства США (USDA) оновив світовий прогноз балансу основних сільськогосподарських культур на

24 квітня 2024 року

2023/24 маркетинговий рік та спрогнозували що світові запаси у 2023/24 році будуть на 5% нижчими за минулорічні і найнижчими з 2015/16 року[4].

Висновки. Український агробізнес переживає не найкращі часи, та потребує модернізації та активних дій. Потрібно звернути увагу на шляхи та ефективність експорту, оскільки не достатній обсяг експорту створює загрозу залишання невикористаних запасів продукції. Фінансові труднощі складають великий вплив на агробізнес України, а саме низькі цін на продукції та високі логістичні витрати. Подолання усіх негараздів та удосконалення системи сфери агробізнесу України зможе вивести її на новий рівень.

Список використаних джерел

1. Сумарні втрати склали \$40 млрд, які через війну отримав аграрний сектор України. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/12/19/695167/>
2. Лазарева О.В., Мась А.Ю., Борисевич К.Ю. Орієнтири розвитку агробізнесу в системі управління земельними ресурсами в Європі та Україні. Агросвіт. 2022. № 2. С. 3–9. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2022.2.3>
3. У 2023 році експортна виручка агросектору України скоротилась на 8%. URL: https://www.ucab.ua/ua/pres_sluzhba/novosti/u_2023_rotsi_eksportna_viruchka_agrosektoru_ukraini_skorotilas_na_8#
4. USDA збільшив прогноз експорту української пшениці. URL: https://www.ucab.ua/ua/pres_sluzhba/novosti/usda_zbilshiv_prognoz_eksportu_ukrainskoi_pshenitsi
5. Бізнес назвав основні напрямки розвитку агросектору під час війни. URL: <https://landlord.ua/news/biznes-nazvav-osnovni-napriamky-rozvytku-agrosektoru-pid-chas-viiny/>

Войтюк Є-Б.Б.

аспірант, спеціальність «Публічне управління та адміністрування»

Класичний приватний університет

м. Запоріжжя, Україна

ЗМІНА МОДЕЛІ ВІДШКОДУВАННЯ ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ В УКРАЇНІ

Переробка сільськогосподарської сировини - один з небагатьох кластерів економіки, який залишається і залишатиметься доступним для малого та середнього бізнесу станом на даний час і в найближчій перспективі.

Тотальне вивезення з країни аграрної сировини найнижчих ступенів обробки та переділу унеможливорює будь-яку економічну активність на селі, вимиває ресурсну базу дрібного підприємництва і залишає марними сподівання на відтворення соціального капіталу, в першу чергу за участі тієї частини економічно активного населення, яка перебуває за кордоном України.

Дві перешкоди: 1) нормативне регулювання галузі сільськогосподарського виробництва продовжує залишатись орієнтованим на інтереси міжнародного спекулятивного капіталу і вітчизняних олігархічних груп; 2) критично необхідною передумовою для повоєнного перезавантаження економіки, відновлення підприємницької активності у секторі переробки сільськогосподарської сировини і привабливості даного сегменту ринку для внутрішніх інвестицій є зміна моделі відшкодування податку на додану вартість.

Найбільшими отримувачами відшкодування ПДВ в країні є експортери аграрної сировини [1].

Лева частка вигодоотримувачів існуючої моделі перерозподілу ПДВ з державного бюджету України, тобто ресурсу, спільно накопиченого і оплаченого населенням воюючої країни, є представниками транснаціонального капіталу з

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

місцем реєстрації за межами України і відповідним податковим резидентством [1].

Статистичні дані щодо сумарного обсягу відшкодування ПДВ з державного бюджету України станом на даний час є закритими від громадськості, однак за даними останнього передвоєнного місяця - січня 2022 року такий обсяг становив орієнтовно 5,5 млрд гривень, або 200 млн доларів США, що у річному вимірі складає близько 66 млрд гривень, або 2,4 млрд доларів США.

Домінування сировинної моделі економіки за таких обставин, існуючого нормативного регулювання галузі і її фактично монопольного становища в умовах знищення альтернативних джерел надходжень від експорту є неминучим, що, своєю чергою, не залишає простору для вільної підприємницької ініціативи.

Додатковою перешкодою є труднощі з отриманням відшкодування ПДВ на внутрішніх операціях у виробників продукції з високим рівнем доданої вартості, пов'язані з тим, що система електронного адміністрування ПДВ налаштована на накопичення ресурсу для відшкодування ПДВ на користь експортерів сировини, і при виникненні дефіциту ресурсів для такого відшкодування здійснює його за рахунок перекриття допуску до системи відшкодування підприємцям, які заробляють право на відшкодування ПДВ виключно на внутрішніх операціях шляхом блокування їх податкових накладних.

Існуючий стан речей як основа для подальшого існування сировинно-рентної корупційної моделі економіки несумісний з викликами, перед якими опинилась країна в умовах війни, різкого звуження економічних можливостей для населення всередині країни і привабливості еміграційних рішень.

Додатковим імпульсом для перегляду за давнених олігархічно-рентних моделей в економіці має стати практика співіснування України і Євросоюзу в умовах лібералізації економічного обміну і взаємовідкриття ринків, перші виклики якої засвідчили їх категоричну несумісність, а також несприйняття як

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

економічними агентами, так і населенням дружніх країн, з усіма неприємними для нас наслідками.

Відсутність стимулів для інвестицій у переробку сільськогосподарської сировини і підприємницької ініціативи з боку малого та середнього бізнесу за існуючих обставин і можливість їх виникнення на довгостроковій основі у разі зміни економічної політики у напрямку одноразового і швидкого прийняття ряду прозорих правил.

У підсумку, завданням влади у даному напрямку вбачається перегляд існуючих правил функціонування економіки, несумісних з завданням, у тому числі повоєнного виживання, з прийняттям наступних базових норм :

- відмови від практики відшкодування податку на додану вартість для експортерів необробленої сировини, за виключенням позицій, які можуть бути піддані переробці на території спеціальних економічних зон

- запровадження експортних мит на усі види необробленої сировини

- запровадження спеціальної ренти на використання природних ресурсів з метою формування національного фонду розвитку внутрішнього споживання.

Список використаних джерел

1. Опубліковані основні отримувачі відшкодування ПДВ серед агрокомпаній за січень URL:<https://elevatorist.com/novosti/14287-opublikovani-osnovni-otrimuvachi-pdv-sered-agrokompaniy-za-sichen>. (дата звернення: 10.04.2024)

Сакун А.Ж.

к.е.н., доцент кафедри підприємництва, обліку та фінансів

Топоровська А.А.

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти

Херсонський державний аграрно-економічний університет

м. Кропивницький, Україна

ОБЛІКОВО-ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БІЗНЕСУ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

Сьогодення характеризується стрімкими змінами у технологічній, економічній, політичній сферах та їх трансформації в умовах воєнної економіки що створює низку викликів для бізнесу особливо. Розробка стратегій і планів повинні бути гнучкими і адаптивними в реаліях сьогодення. З початком повномасштабного вторгнення важко робити стратегічні плани, треба більше приділяти уваги тактичним заходам, що дозволить тримати руку на пульсі по кожному із ключових напрямків. Забезпечення точності та достовірності інформації що дозволяє приймати обґрунтовані управлінські рішення, сприяє облікова політика, спрямована на регулювання бізнесу з урахуванням всіх сучасних викликів [1]. Всі ми сьогодні живемо у часи бізнес-викликів і найважливіша задача кожного обліковця - аудитора — побудувати таку систему обліку бізнес-процесів, яка дозволить компанії працювати максимально ефективно. Якщо ви не agile та не будете реагувати на середовище, то, скоріше за все, дуже скоро ваша лінія життя бізнесу перетвориться на пряму.

Сьогодні час, коли ми маємо бути в діалозі зі співробітниками підприємства всіх ланок, планувати вектори розвитку, але при цьому оперативно змінювати тактику та фокусувати увагу своєї команди на тих речах, які

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

приносять нам максимальний профіт. Ставити цілі, враховуючи всі можливі ризики, і, звісно, завжди мати в рукаві план "Б", "В" та "Г".

На нашу думку, в умовах економіки воєнного часу, ми всі боремося за ефективність кожного працівника та процесу, тому рекомендуємо також впроваджувати в компанії такий щомісячний трекінг цілей. Якщо казати про оптимальну кількість цілей в компанії, достатньо орієнтуватись на правило "якість, а не кількість". Сучасні виклики вимагають від підприємств не лише адаптації, а й інноваційних підходів до управління. Бо бізнес може розвиватися у геометричній прогресії лише тоді, коли працює з викликом самому собі або ж ринку. Особлива увага приділяється ролі маркетплейсів у просуванні товарів та послуг у онлайн-режимі. З урахуванням викликів, що стоять перед бізнесом у цифровому середовищі, виникає необхідність розробки та впровадження інноваційних стратегій для посилення лояльності споживачів у сфері е-торгівлі [2]. Сфера бухгалтерського обліку та аудиту також зазнала глибоких змін під впливом цифрових інновацій та однією з передових таких технологій є блокчейн, перевагою якої є створення прозорого аудиторського сліду, захищеного від підробки. Децентралізований і прозорий характер блокчейн підвищує надійність та ефективність ведення фінансового обліку, а смарт-контракти автоматизують рутинні процеси [3].

Обліково-фінансове забезпечення в управлінні відіграють ключову роль у забезпеченні стійкості та конкурентоспроможності підприємств у сучасному глобальному економічному середовищі. Розуміння сучасних викликів та ефективна адаптація до них дозволять підприємствам забезпечити успішний розвиток та досягнення стратегічних цілей.

Список використаних джерел

1. Саун, А., Пристемський, О. (2023). Аргументування ролі облікової політики як системоутворюючого інструменту в бухгалтерському просторі

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

підприємництва. *Scientific Collection «InterConf+»*, (30(143)), 80–90.

<https://doi.org/10.51582/interconf.19-20.02.2023.009>

2. Перезозова, І. В., Орлова, О. І. ., Сакун, А. Ж., Морозова, О. С., & П'яста, А. Р. (2024). Розвиток інноваційних стратегій посилення лояльності споживачів у сфері е-торгівлі. *Академічні візії*, (27). вилучено із <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/895>

3. Іванова Н.А., Мільман Л.М., Сакун А.Ж. (2024). Застосування блокчейн-технологій у бухгалтерському обліку та аудиті: аналіз інноваційних можливостей у контексті цифрової трансформації. *Економіка. Фінанси. Право*, (2). С. 14-17. <https://doi.org/10.37634/efp.2024.2.3>

4. Кобець Д.Л. Діджиталізація бухгалтерського обліку в контексті забезпечення конкурентоспроможності бізнесу. *Галицький економічний вісник*. 2023. № 83 (4). С. 38-47. URL: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2023.04

Тарасюк А.В.

к.е.н., доцент кафедри економіки,
підприємництва та економічної безпеки
*Херсонський національний технічний університет,
м. Хмельницький, Україна*

Сергєєв С. Ю.

студент
*Херсонський національний технічний університет,
м. Хмельницький, Україна*

СОЦІАЛЬНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО В ПОВОЄННОМУ ВІДРОДЖЕННІ ХЕРСОНЩИНИ

Соціальне підприємництво для України, а особливо на деокупованих територіях набуває особливої актуальності. В результаті активних воєнних дій втрачено частину економічного потенціалу, держава послідовно провадить численні реформи у різних сферах, спрямовані на стабілізацію економіки і підтримку економічних суб'єктів. Застосування соціального підприємництва в Херсонському регіоні, який зазнав і продовжує нести значні втрати актуальне та вимагає додаткових досліджень.

Як показують наукові роботи та практичні аспекти досліджень соціальне підприємництво є значним ресурсом у вирішенні багатьох проблем, особливо в умовах полікризи (одночасного загострення проблем економічного, соціального, екологічного характеру) яка стала викликом для Херсонського регіону. Саме тому соціальне підприємництво, може стати основою для післявоєнної відбудови та розвитку Херсонщини.

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

Європейська комісія виділяє чотири основні сфери, в яких традиційно працюють соціальні підприємства і вони надзвичайно актуальні як для Херсонського регіону, так і України в цілому:

Перший напрям це робоча інтеграція. – навчання та інтеграція людей з обмеженими можливостями та безробітних. В результаті активних бойових дій значна частина економічно активного населення Херсонщини евакуювалась. На місцях, в основному, залишились люди пенсійного віку, та значна кількість людей з інвалідністю. Крім того, інвалідизація серед населення регіону зросла в результаті поранень отриманих в продовж військових дій. Тому навчання та інтеграція людей з обмеженими можливостями та безробітних надзвичайно болюча проблема, особливо для Херсонщини, та потребує нагального вирішення.

Другий напрям - особисті соціальні послуги. До таких послуг, зазвичай, включають:

- здоров'я. Медична допомога в багатьох населених пунктах Херсонщини, на сьогодні, на жаль, залишається недоступною, але життєво необхідною. Оскільки здоров'я населення за два роки війни значно погіршилось. А в результаті воєнних дій існуюча мережа ФАПів та лікарень знищена. Тому єдиною можливістю отримати кваліфіковану медичну допомогу на місцях є послуги спеціалізованих виїзних бригад;

- послуги для людей похилого віку та паліативна допомога, на сьогодні ця проблема особливо загострилась в селах;

- надання послуг з догляду за дітьми, практично третя частина всіх дошкільних закладів Херсонщини зруйновано або потребує відновлення;

- допомога малозабезпеченим людям, кількість яких в регіоні значно зросла.

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

Третій напрям - місцевий розвиток територій, що знаходяться в особливо важких умовах – соціальні підприємства в віддалених сільських районах, схеми розвитку/реабілітації, допомога у розвитку та співпраця з третіми країнами;

– інше – включаючи переробку, захист навколишнього середовища, спорт, мистецтво, культуру та історичне збереження, науку, дослідження та інновації, захист прав споживачів та любителів спорту.

Проведене дослідження дало можливість встановити, що в Україні набули поширення три основні форми соціального підприємництва:

- некомерційні організації, що займаються підприємництвом у сфері своєї основної діяльності;

- некомерційні організації відкривають власні підприємства, частина доходів яких йде на фінансування їх соціальних програм;

- підприємства для людей з обмеженими можливостями (згідно з законодавством компанія звільняється від сплати податку на прибуток, якщо більше 50% її співробітників – люди з обмеженими можливостями).

Підсумовуючи викладене приходимо висновку, що соціальне підприємництво в країнах Європи є дуже значним ресурсом для суспільства та держави у вирішенні нагальних проблем розвитку і життєзабезпечення. В умовах Херсонського регіону соціальне підприємництво може стати ефективним механізмом залучення додаткових інвестицій і вирішення регіональних проблем, соціально-значущих проблем та можливостей розвитку неприбуткової діяльності. В нинішніх умовах ця тема дуже актуальна для України, адже сучасні виклики українського суспільства, а саме військові дії створюють додаткові причини щодо активізації соціальних ініціатив.

Список використаних джерел:

1. Белов Д.М., Форкош Е.Р. Соціальне підприємництво: здійснення конституційної свободи особи на підприємницьку діяльність. Аналітично-порівняльне право. № 6. 2022. С. 47–51.

24 квітня 2024 року

2. Соціальне підприємництво: опорний конспект укл. Овсянюк Бердадіна
О.Ф. Тернопіль: Вектор, 2021. 74 с.

3. Соціальне підприємництво: Ефективний інструмент подолання
соціальних викликів в
Україні? URL: [https://socialbusiness.in.ua/knowledge_base/sotsial-ne-
pidpriemnytstvo](https://socialbusiness.in.ua/knowledge_base/sotsial-ne-pidpriemnytstvo)

Корженівська Н.Л.

д.е.н., професор, завідувач кафедри економіки,
підприємництва, торгівлі та біржової діяльності

Осадчук І. О.

аспірант

*Заклад вищої освіти «Подільський державний університет»
м. Кам'янець-Подільський, Україна*

КОНЦЕПЦІЯ ПОБУДОВИ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ

Управління ризиками - це систематичний процес ідентифікації, оцінки, контролю та мінімізації можливих загроз, що можуть виникнути в ході діяльності організації чи в рамках певного проекту. Основна мета управління ризиками полягає в уникненні або зменшенні негативних наслідків подій або обставин, які можуть загрожувати досягненню цілей організації або проекту. Сучасні підприємства стикаються з унікальними викликами та ризиками, які вимагають особливого підходу до управління. Управління ризиками в є ключовим елементом для забезпечення стабільності та успішності бізнесу.

Війна та пов'язані з нею загрози й небезпеки екстраполюються на усі сфери життєдіяльності країни та підприємницької діяльності суб'єктів господарювання. Страждають усі галузі національної економіки, у тому числі аграрної сфери, що актуалізує дослідження в напрямі пошуку ефективних механізмів управління ризиками.

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

Не зважаючи на усі складнощі, пов'язані з російським вторгненням, коли економічне зростання впало на 29% у 2022 році, у 2023 році спостерігається послаблення економічної кризи. Незважаючи на постійні атаки на інфраструктуру України, економіка почала показувати ознаки відновлення вже на початку 2023 року, з ростом у 2,4% за квартал з урахуванням сезонних факторів у першому кварталі і подальшим зростанням у другому. Експерти МВФ прогнозують загальне зростання на рівні 1-3% протягом 2023 року, враховуючи певні можливі ризики. Серед іншого відмічається стабільність внутрішнього валютного ринку, банківська система залишається дієздатною та ліквідною [1].

Однак, слід зазначити, що національний аграрний сектор в умовах повномасштабної війни став одним з тих, що зазнав найвагоміших втрат. Так, вартість знищених активів становить \$10,3 млрд, що на 18% більше, ніж було оцінено у квітні 2023 року. Найбільшою категорією збитків серед активів є пошкоджена та знищена сільськогосподарська техніка, що становить \$5,8 млрд, або 56,7% від усіх збитків. Частково або повністю пошкоджено близько 181 000 одиниць сільськогосподарської техніки та устаткування. Завдану шкоду від викрадення або знищення вже виробленої продукції експерти оцінюють у \$1,97 млрд, збитки через пошкодження зерносховищ – \$1,8 млрд, збитки, завдані багаторічним насадженням – \$398 млн, тваринництву – \$254 млн, аквакультури та рибальству – \$35 млн. Водночас втрати, що включають недоотриманий дохід виробників сільськогосподарської продукції та збільшення собівартості продукції, зросли більш ніж удвічі порівняно з попереднім оглядом і склали \$69,8 млрд. Загальні втрати через зниження виробництва в рослинництві становлять \$35,1 млрд; додаткові, через зниження виробництва тваринницької продукції – \$5,6 млрд; втрати, спричинені зниженням внутрішніх цін, оцінюються в \$24,1 млрд, а втрати через підвищення собівартості виробництва – в \$4,4 млрд. Загальні потреби у реконструкції та відновленні протягом наступних

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

10 років становлять \$56 млрд. Пріоритетні потреби на 2024 рік – \$435 млн, більшість із яких уже покрито донорським фінансуванням [2].

Аналітичні дані свідчать про необхідність створення умов для побудови та функціонування механізму управління ризиками. Розглянемо основні концептуальні підходи до класифікації, ідентифікації, принципів управління ризиками.

1. Унікальні ризики аграрного сектору. Аграрний сектор характеризується великою залежністю від природних умов, ринкових коливань та геополітичних чинників. Ризики у цій галузі можуть бути пов'язані зі змінами клімату, цін на сировину, швидкими змінами в умовах вирощування культур, а також змінами в законодавстві.

2. Принципи управління ризиками для аграрних підприємств: ідентифікація, оцінка ризиків, управління ними, що передбачає необхідність розробляти стратегії та заходи для зменшення ризиків, включаючи диверсифікацію виробництва, застосування страхування та фінансові інструменти.

Моніторинг та аналіз ефективності й результатів дозволяють адаптувати стратегії управління ризиками під змінні умови.

3. Компоненти механізму управління ризиками:

- стратегії управління ризиками: розробка планів дій для мінімізації впливу ризиків на аграрне підприємство;

- страхування та фінансові інструменти: використання страхових продуктів та фінансових інструментів (наприклад, форвардні та опціонні контракти) для захисту від фінансових втрат;

- аудит та контроль: проведення систематичних аудитів для виявлення потенційних ризиків та виявлення вразливостей у системі управління ризиками.

4. Роль керівництва в управлінні ризиками аграрних підприємств, яке відіграє ключову роль у впровадженні ефективного механізму управління ризиками (створення культури управління ризиками серед співробітників, визначати

24 квітня 2024 року

стратегічні пріоритети та цілі управління ризиками, підтримувати впровадження необхідних систем та процесів для управління ризиками).

5. Важливість інформаційних технологій у механізмі управління ризиками передбачає застосування сучасних інформаційних технологій, таких як аналітичні системи та програмні засоби для управління ризиками, що дозволяє аграрним підприємствам здійснювати більш точну та ефективну оцінку ризиків, а також швидко реагувати на зміни в умовах середовища. Інформаційні технології допомагають автоматизувати процеси моніторингу та аналізу, що робить управління ризиками більш ефективним та швидким.

6. Державні програми управління ризиками (наприклад, програми зменшення природних ризиків).

Один із прикладів успішного впровадження механізму управління ризиками у сільському господарстві - це використання страхування врожаю. Багато аграрних підприємств використовують страхування для захисту від втрат, пов'язаних з негативними погодними умовами або іншими ризиковими подіями. Це дозволяє їм зберегти стабільність та фінансову незалежність у разі непередбачених обставин.

Ще одним прикладом є використання фінансових інструментів, таких як форвардні та опціонні контракти, для захисту від коливань цін на сировину чи валютних курсів. Це дозволяє аграрним підприємствам управляти фінансовими ризиками та забезпечити стабільність доходів.

Оцінка та управління ризиками є інструментом підвищення конкурентоспроможності підприємств, що дозволить виявити методи, які зроблять їх ефективним інструментом для керування економічним розвитком підприємства [3].

Управління ризиками є невід'ємною частиною діяльності будь-якого аграрного підприємства. Це підтримує стабільність та надійність бізнесу, дозволяючи ефективно управляти впливом непередбачених обставин на

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

діяльність підприємства. Впровадження ефективного механізму управління ризиками допомагає забезпечити успішну та стійку роботу аграрного сектору у сучасних умовах невпевненості та змін.

Такий механізм не лише зменшує ризики, але й стимулює інноваційний розвиток сільського господарства, що є ключовим фактором для забезпечення його конкурентоспроможності на ринку.

Список використаних джерел:

1. Економіка України в 2023 році почала відновлюватися - висновок МВФ. Укрінформ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3784039-ekonomika-ukraini-pocala-vidnovluvatisa-u-2023-roci-visnovok-mvf.html>.

2. Прямі збитки аграрного сектору України через війну перевищили \$80 млрд – KSE Агроцентр. URL: <https://forbes.ua/news/pryami-zbitki-agrarnogo-sektora-ukraini-cherez-viynu-perevishchili-80-mlrd-kse-agrotsentr-21022024-19364>.

3. Співак С. М. Оцінка та управління ризиками як інструмент підвищення конкурентоспроможності підприємства. Вісник Хмельницького національного університету. 2020. № 4. Том. 3. С. 159-162.

Нісходовська О.Ю.

к.е.н., доцент кафедри економіки, підприємництва,
торгівлі та біржової діяльності

*Заклад вищої освіти «Подільський державний університет»
м. Кам'янець-Подільський, Україна*

РОЛЬ ДЕРЖАВИ В РЕГУЛЮВАННІ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Держава — це сукупність суспільних інститутів, що здійснюють публічну владу.

Доцільно досліджувати роль держави в економіці у межах неоінституційно-міжпарадигмального синтезу, який об'єднує розгляд економічної проблематики у широкому суспільному контексті та взаємодії з іншими галузями наук, ідеї реформування економіки з позицій суспільного

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

контролю та державного регулювання. У межах такого підходу державу можна визначити як особливий тип організації, що фундаментально відрізняється від інших організацій, які функціонують в економіці. Одночасно інститут держави здатен не тільки структурувати та знижувати трансакційні витрати і витрати специфікації прав власності, а й, навпаки, негативно впливати на здійснення трансакцій і їх вартість та дезорганізувати соціально-економічну структуру суспільства.

Саме економічний зміст державної підтримки полягає в розробці та реалізації системи державних програм науково-технічного, ресурсного, фінансового, консультативного, кадрового та іншого сприяння розвитку підприємництва. Державні програми підтримки можуть реалізовуватися центральними та місцевими органами виконавчої влади. Такі програми мають забезпечувати формування тих невід'ємних елементів соціально-економічного простору, які підприємницький сектор не спроможний створити самостійно, а саме: нормативно-правового (адміністративного) забезпечення; інституційних засад розвитку бізнесу; функціональних (цільових) форм державного регулювання.

В Україні, до вторгнення 2022 року, постійно відбувалися процеси у сфері правового регулювання підприємницької діяльності, що є формою впорядкування суспільних відносин для регламентації діяльності учасників цих відносин згідно до норм права. І тому ефективне правове регулювання підприємництва є важливим пріоритетом завдань держави, яка, при застосовуванні всебічних заходів регулювання, впливає на створення сприятливих умов для розвитку бізнесу в інтересах держави і суспільства.

Економічні функції державного регулювання підприємницької діяльності полягають у забезпеченні суспільних і державних потреб, пріоритетів соціально-економічного розвитку, формуванні державного бюджету, забезпеченні оборони і безпеки держави, реалізації свободи підприємництва і конкуренції, захисті

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

навколишнього середовища та користуванні природними ресурсами, забезпеченні зайнятості населення, забезпеченні захисту від недобросовісної конкуренції та монополізму, створення сприятливих умов при здійсненні іноземного інвестування, дотримання принципів зовнішньоекономічної діяльності [1, С. 37].

Державна підтримка підприємництва крім нормативно-законодавчого та інституціонального сприяння має використовувати також і функціональні (цільові) форми, які умовно можна розділити на такі складові:

- матеріально-технічна підтримка;
- науково-технічна (інноваційна) підтримка;
- фінансово-інвестиційна підтримка;
- податкове регулювання та сприяння самофінансуванню бізнесу;
- зовнішньоекономічне регулювання та захист національних підприємств;
- екологічне регулювання бізнесу.

Враховуючи головні цілі державної підтримки підприємництва, а саме: формування потужного підприємницького сектора; стимулювання перспективних видів і напрямків діяльності; сприяння нагромадженню інвестиційних ресурсів та інвестиційних ресурсів та інвестиційно-інноваційній діяльності у пріоритетних галузях; забезпечення стабільного функціонування вітчизняного підприємництва в умовах міжнародної конкуренції, можна виділити основні напрямки державної підтримки підприємництва в Україні:

1. Вдосконалення нормативно-правової бази підприємництва.
2. Проведення ефективної конкурентної політики.
3. Створення ефективної системи фінансово-кредитної та гарантійної підтримки підприємця.
4. Деретуляція економіки.
5. Створення сприятливого інвестиційно-інноваційного клімату.
6. Забезпечення стабільності національної валюти.

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

7. Удосконалення приватизаційного процесу.

8. Проведення реструктуризації, системної трансформації підприємств, адаптації їхньої діяльності до вимог ринку.

9. Підтримка ефективно працюючих підприємств незалежно від форм власності, сприяння розвитку малого підприємництва.

10. Підвищення ефективності функціонування державного сектора економіки.

11. Заохочення іноземних інвестицій, залучення їх у приватизаційну сферу і в реальне виробництво.

12. Сприяння держави у створенні й розвитку ринкової та соціальної інфраструктури.

13. Обмеження тінізації економіки шляхом стимулювання трансформації некримінальної тіньової економіки в легальну, а також перекриття джерел кримінального бізнесу.

14. Ефективне використання міжнародної допомоги з метою розвитку підприємництва.

15. Формування у суспільстві відповідного типу економічної культури й морально-психологічної атмосфери.

Саме в таких умовах сучасної економіки повинна здійснюватись розумна взаємодія держави і підприємців. Зі сторони держави, підприємці повинні забезпечувати реалізацію цілей і інтересів загальнонаціонального характеру (підвищення добробуту народу, підтримка екологічної безпеки та інше). І аналогічно, з точки зору підприємців держава повинна створювати умови, при яких вони зможуть ефективно реалізувати цілі своєї діяльності (максимізація прибутку, мінімізація ризику, захист власності та ін.). Державна політика просто не має права відставати від змін в ринковій економіці, інакше вона перетвориться з ефективного стабілізатора і регулятора в бюрократичну надбудову, що гальмує розвиток економіки Україна як самостійна, незалежна держава гарантує сьогодні

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

всім підприємцям (незалежно від обраних ними організаційних форм підприємницької діяльності) рівні права і створює однакові можливості для функціонування, доступу до матеріально-технічних, фінансових, трудових, інформаційних, природних та інших ресурсів за умови виконання робіт і поставок для державних потреб. Органи державного управління будують свої відносини з підприємцями, використовуючи: податкову і фінансово-кредитну систему, яка встановлює ставки податків і відсотків за державними кредитами; податкові пільги; ціни та правила ціноутворення; цільові дотації; валютний курс; розміри економічних санкцій; державне майно і систему резервів, ліцензії, концесії, лізинг, соціальні, економічні та інші норми й нормативи; науково-технічні, економічні, соціальні, державні та регіональні програми; договори на виконання робіт і поставок для державних потреб [2]. Держава здійснює регулювання підприємницької діяльності через: законодавче забезпечення свободи конкуренції, захист споживачів від проявів недобросовісної конкуренції та монополізму в будь-яких сферах підприємницької діяльності; податкову та фінансово-кредитну політику, включаючи встановлення ставок податків і відсотків за державні кредити, податкові пільги, ціни та правила ціноутворення, валютний курс, розмір економічних санкцій; визначення соціальних норм функціонування підприємства, згідно з якими підприємець зобов'язаний забезпечити відповідні умови праці, охорону праці, оплату праці не нижче встановленого мінімального рівня, а також інші соціальні гарантії, включаючи соціальне та медичне страхування і соціальне забезпечення; встановлення екологічних норм і нормативів; залучення підприємців до виконання різноманітних науково-технічних та економічних регіональних і державних програм; укладання договорів на виконання робіт та здійснення послуг для державних потреб [3].

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

Успішний розвиток підприємництва можливий лише в умовах забезпечення здорової конкуренції, створення сприятливого клімату та раціональної підтримки з боку держави, ефективної дії ринкових механізмів.

Звісно, всі ми прагнемо нашої великої Перемоги і подальшої відбудови і відродження України як великої європейської держави. Хотілося б щоб постала нова індустріально-аграрна модернізована сильна Україна. Виклики, з якими нині стикнулась Україна, потребують посилення спроможності держави проводити стабілізаційні заходи. А це є можливим лише з підвищенням частки держави в економіці.

Список використаних джерел

1. Хомко Л. В., Кульгавець Х. Ю. Правове регулювання підприємницької діяльності: навчальний посібник. Львів: ЛьвДУВС, 2016. 424 с.
2. Прокопець Л.В. Механізми державного регулювання підприємницької діяльності. Науково-виробничий журнал «Бізнес-навігатор». Випуск 1-1 (44) 2018. С. 162-166.
3. Маматова Л.Ш. Державне регулювання підприємницької діяльності в Україні. Вісник Приазовського державного технічного університету: зб. наукових праць / ДВНЗ «ПДТУ». Маріуполь, 2017. Вип. 33. С. 153–160.
4. Яка частка держави в економіці потрібна Україні. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/07/15/689200/>
5. Economy Profile of Ukraine. Doing Business 2020. URL: <https://www.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/country/u/ukraine/UKR.pdf>

Волощук Ю.О.,

*д.е.н., професор кафедри економіки,
підприємництва, торгівлі та біржової діяльності,
Заклад вищої освіти «Подільський державний університет»,
м. Кам'янець-Подільський, Україна*

ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ ОКРЕМИХ СФЕР КРЕАТИВНОЇ ЕКОНОМІКИ У КОНТЕКСТІ ПОВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ УКРАЇНИ

У період з 2019 по 2021 роки Україна стала свідком успішного запуску ефективних проектів у різних муніципалітетах, таких як Дніпро, Київ, Харків, Житомир. Ці ініціативи були спрямовані на створення творчих центрів, сприяння програмам ділової обізнаності та розвитку підприємництва серед талановитої молоді.

Таким змінам сприяло впровадження урядової програми «ЄПідтримка», що запроваджена з кінця 2021 р. і спостерігалось помітне зростання попиту на культурну продукцію. Відповідно до програми, громадяни отримали прямі перекази коштів на віртуальні банківські картки, що дозволило витратити кошти на культурні заходи, громадський транспорт, спорт тощо. Зокрема, витрати на книги, квитки в кіно, театральні вистави та концерти виявилися найпопулярнішими серед населення. Тож, в першому кварталі 2022 р. українські підприємства креативного сектору мали змогу розвивати власну економічну діяльність повною мірою [1].

Після початку військових дій ландшафт креативної індустрії зазнав значних трансформацій, які характеризуються виїздом багатьох представників галузі закордон, скорочення споживчого попиту, зменшенням фінансових ресурсів і перебоями в ланцюжках поставок, що мало негативний вплив на

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

розвиток культурного підприємництва. Ресурси, які раніше були призначені на розвиток культури, були перенаправлені на зміцнення Збройних Сил України. Зокрема, такі сектори, як кінематограф, література, архітектура, дизайн, реклама, театри, музеї та легка промисловість, несуть головний тягар негативного впливу війни на сферу.

Креативний сектор України втратив близько 20% персоналу, понад 40% креативних підприємств повідомили про скорочення продажів та згортання маркетингової діяльності. Очікується, що ці негаразди посиляться в міру того, як війна триватиме.

Однак, вже після війни креативні індустрії мають потенціал стати ключовим рушієм української економіки. Незважаючи на труднощі, деякі підприємства наполегливо реалізують, в тому числі і на експорт креативні продукти, таким чином сприяючи економічному підтримці країни. Післявоєнний ландшафт може стати сприятливим моментом для України, щоб скористатися позитивним ефектом трансформаційних змін, яким сприяють розвиток ІТ-сектору. Ця траєкторія потенційно може дати значний мультиплікаційний ефект доданої вартості.

Для сприяння ефективному розвитку креативної економіки в регіонах України розроблено Державну стратегію регіонального розвитку на 2021-2027 роки. Однак досягнення заявленої мети підвищення регіональної конкурентоспроможності вимагає розширення ініціатив, спрямованих на створення центрів креативної економіки в різних масштабах і соціальних контекстах. Ці центри покликані залучати інвестиції, стимулювати підприємницьку діяльність у творчій сфері та стимулювати економічну активність. Крім того, очікується, що вони подолають безробіття серед молоді та пом'якшать тенденції еміграції, сприяючи тим самим життєздатності регіонів. [2].

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

Одним з найрозвинутіших складових креативної економіки є ІТ-сектор, однак з точки зору відновлення і розбудови країни в післявоєнний період можна виділити архітектуру, яка, наразі, переживає значні труднощі та трансформації.

У 2023 році оцінка Світового банку на потреби термінового відновлення України в рамках RDNA2 склала 14,1 млрд дол з метою задоволення критичних потреб суспільства. Ця мета в першу чергу структурована навколо п'яти основних напрямків: житло, енергетика, критична, соціальна інфраструктура, розмінування територій (гуманітарне) та економічне відновлення.

Прогнози потреб, спрямованих на швидке відновлення в Україні в 2024 році, становлять приблизно 15 млрд дол. Цей прогноз охоплює як поточні проекти, започатковані ще 2023 року, так і початок нових ініціатив, спрямованих на задоволення фундаментальних суспільних потреб і забезпечення національної стабільності на тлі повномасштабного конфлікту.

У період 2022-2023 років урядовий апарат сформував організаційні основи для реалізації проєктів. Це включало створення посади профільного Віце-прем'єр-міністра, створення Державного агентства з питань відновлення та запровадження Фонду ліквідації наслідків збройної агресії. Крім того, було створено надійну координаційну Багатосторонню платформу донорів для залучення фінансових ресурсів від партнерських організацій на підтримку цілей відновлення України.

Уряд приділяє увагу, в першу чергу, відновленню об'єктів критичної, соціальної та транспортної інфраструктури, відновленню житла, пошкодженого в результаті бойових дій. Реалізація цих проєктів сприятиме поверненню українців у деокуповані громади, дасть поштовх до розвитку економіки країни та регіонів.

Основна ціль Уряду у даному напрямку передбачає оперативне відновлення критично важливих суб'єктів для забезпечення українцям базових

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

стандартів якості життя. Україна створить основу, на якій буде виконувати довгострокові проекти повоєнного відновлення: [3].

Відновлення житла:

На тлі початку повномасштабної агресії через застосунок «Дія» понад 350 тисяч українців подали заявки з описом руйнувань, пошкоджень житла. У 2023 році Урядом було ініційовано комплексну програму «Відновлення». Ця програма охоплює три ключові компоненти: фінансування ремонту пошкоджених осель – працює на сьогодні; видача житлових сертифікатів; запуск компенсації громадянам, які зробили ремонти у пошкодженому житлі власним коштом .

Відновлення критичної інфраструктури:

Щоб задовольнити основні потреби населення, уряд реалізує проект, спрямований на покращення водо- та теплопостачання, що є частиною підготовки до осінньо-зимового сезону 2024-25 рр.. Крім того, такі проекти реконструкції закладають основу для трансформаційних змін у житлово-комунальному секторі. Посилення фінансової підтримки з боку системи місцевого самоврядування також може підвищити ефективність державних комунальних підприємств. Окремим пунктом має стати відновлення енергетичної інфраструктури, перехід на відновлювальні джерела енергії, проекти навчання населення діям в надзвичайних ситуаціях з точки зору відсутності тепло-, водопостачання та електроенергії, особливо в великих містах.

Відновлення соціальної інфраструктури:

Руйнівні дії російського агресора завдали значних збитків сотням шкіл, лікарень, дитсадків, будинків культури тощо. Прагнучи покращити якість життя в громадах, Уряд прагне розпочати модернізацію цих об'єктів, з метою покращення цих об'єктів. Такі майбутні проекти реалізовуватимуться шляхом посилення співпраці з країнами-партнерами, донорами, міжнародними організаціями та приватним сектором.

Інтегрована, комплексна відбудова – пілотні проекти

Враховуючи низьку густоту населення в окремих регіонах, комплексний підхід до реконструкції розпочався в окремих населених пунктах (Бородянка Київської обл., Тростянець Сумської обл., Посад-Покровське Херсонської обл., Циркуни Харківської обл., Ягідне Чернігівської обл.). Основною метою цих пілотних проектів є сприяння цілісним процесам комплексного відновлення, надалі розповсюдити позитивний досвід в інших населених пунктах.

Архітектура та інші індустрії креативної економіки мають значний потенціал для оновлення країни та відіграють ключову роль у цьому трансформаційному процесі. Представники креативної індустрії здатні створювати інноваційні креативні центри, сприяючи відновленню територій.

Розвиток архітектури, шляхом залучення до масштабних проектів у різних регіонах, може значно підтримати економіку, сприяти поверненню українців, які були вимушено переміщені, надаючи їм вигідні можливості працевлаштування. Трансформація і відновлення України можуть бути прискорені, дозволяючи талановитим людям розкрити свій потенціал і використати свій інтелект і креативність у країні.

Безпосереднє відродження архітектури як на регіональному, так і на національному рівнях може бути досягнуто шляхом використання різноманітних інструментів економічного регулювання, залучення представників-підприємців креативних індустрій для стимулювання соціально-економічного розвитку в регіонах. Крім того, інтеграція економічних, творчих і культурних елементів відкриває різноманітні можливості, і може стати рушієм економіки України в післявоєнний період.

Список використаних джерел

1. Поснова Т. В., Теліщук М. М. Відновлення розвитку креативної економіки в регіонах України. Регіональна економіка 2023, №1. С. 14-23

24 квітня 2024 року

2. Державна стратегія регіонального розвитку на 2021-2027 роки. Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 5.08.2020 р. № 695. Законодавство України: сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text>

3. Відбудова зруйнованого. URL: <https://rdo.in.ua/direction/vidbudova-zruynovanogo>

Пантелеймоненко А.О.

д.е.н., професор кафедри підприємництва, обліку та фінансів
*Херсонський державний аграрно-економічний університет
м. Кропивницький, Україна*

ПРО КООПЕРАТИВИ ПІДПРИЄМЦІВ НІМЕЧЧИНИ

Економічна ситуація в Україні обумовлює необхідність пошуку інноваційних підходів щодо збереження та зміцнення бізнесу дрібних підприємців. Державна підтримка, що й раніше мала обмежений характер, в сучасних умовах значно скоротилась через значні потреби фінансових ресурсів на оборону країни. Це обумовлює актуальність кооперативів підприємців, що в міжнародній практиці традиційно виступають надійним інструментом самопомоги для різних категорій економічноактивного населення. Тому, наразі, для України є надзвичайно важливим досвід кооперативного руху країн Європейського Союзу, і зокрема, Німеччини.

Загалом у цій країні функціонує понад дев'ять тисяч кооперативів різних видів. За підсумками 2021 р. вони мали оборот на суму 68 млрд євро. Кооперативним рухом в Німеччині охоплено понад 20 мільйонів осіб (при загальній кількості населення бл. 84 млн осіб) [3; 5].

Чільне місце серед німецьких кооперативів належить кооперативам підприємців, що функціонують у різних сферах економіки, зокрема, енергетичній, ІТ-, медичній, торгівлі тощо. Також окремі з них діють на

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

регіональному рівні й організовані для загального сприяння місцевим підприємцям. Після реєстрації кооперативи підприємців вносяться до реєстру кооперативів відповідальним місцевим судом і мають стати членом кооперативної аудиторської асоціації [4]. Названі кооперативи належать до загальнонімецької системи Deutscher Genossenschafts- und Raiffeisenverband (DGRV).

Такі кооперативи пропонують підприємцям вигідну форму ведення бізнесу, що базується на спільному володінні, партнерських відносинах, кооперації та солідарності. Заснувавши кооператив, підприємці можуть мінімізувати ризики, зміцнити свої переговорні позиції та покращити ринкові можливості. Також члени таких кооперативів можуть отримати податкові пільги, досягти фінансової ефективності, гнучкості, кращої адаптованості до мінливих ринкових умов та забезпечити собі успішну діяльність на тривалу перспективу [1].

Як стверджує Е. Бйорн – підприємець, експерт щодо діяльності кооперативів і голова правління Німецької асоціації малих кооперативів (Deutschen Interessenverbandes der Kleingenossenschaften або DIVK): «Кооператив для підприємців орієнтований на охочих самозайнятих людей і досвідчених бізнесменів, які хочуть мінімізувати свій податковий тягар і оптимізувати економічну безпеку» [2].

Яскравим прикладом сервісних кооперативів для підприємців є Unternehmergenossenschaft Nordrhein-Westfalen eG (м. Золінген; Північна Рейн-Вестфалія) Кооператив функціонує за такими напрямками: «сприяння підприємцям у регіоні, зокрема, шляхом зміцнення їхньої конкурентної позиції за допомогою мережевих зв'язків із наданням послуг; сприяння стартапам у їхніх стартових проектах; підтримка підприємців у передачі компаній; управління Інтернет-порталом для підприємців (біржа підприємців); просування спільних

соціальних проєктів; промоції для підприємців та об'єднання маркетингових заходів» [7].

Інший відомий у Німеччині кооператив – *Unternehmergenossenschaft FBG e.G.* (м. Берлін) створено на базі релігійної громади. Він займається «консультуванням компаній і засновників компаній, а також пошуком партнерів-посередників. Кооператив створений на основі та з метою популяризації християнських цінностей. Не менше 75 % його членів складають підприємці» [6].

У загальному підсумку можна запропонувати такі висновки. Кооператив підприємців – це відкрите до участі нових учасників, демократичне щодо управління підприємство, що належить підприємцям, які об'єднують ресурси для забезпечення себе необхідними послугами за ціною собівартості. Доходи отримані від членів, кооператив спрямує на компенсацію відповідних витрат. Відмовившись від послуг посередників члени кооперативу підприємців отримують можливість підвищити ефективність та прибутковість свого індивідуального бізнесу.

Список використаних джерел

1. Altersberger S. 7 Vorteile für Unternehmer die für die Gründung einer Genossenschaft sprechen *Unternehmer Journal*. 2023. 13. Mai URL: <https://www.unternehmerjournal.de/7-vorteile-fuer-unternehmer-die-fuer-die-gruendung-einer-genossenschaft-sprechen/>
2. Björn E. Genossenschaft für Unternehmer. URL: <https://genossenschaftfuerunternehmer.de/>
3. Genossenschaften. URL: <https://listflix.de/unternehmen/genossenschaften/>
4. Genossenschaftsregister: Ihr Unternehmen anmelden. URL: <https://www.fuer-gruender.de/wissen/unternehmen-gruenden/unternehmen-anmelden/genossenschaften/>

24 квітня 2024 року

5. Orth M. Genossenschaften sind in Deutschland und weltweit ein erfolgreiches Wirtschaftsmodell. Wie gelingt das? URL: <https://www.deutschland.de/de/topic/wirtschaft/genossenschaften-beispiele-aus-deutschland-und-weltweit>

6. Satzung der Unternehmergenossenschaft FBG e.G. URL: <https://fbg-eg.de/wp-content/uploads/2016/10/FBG-Satzung-2014-08.pdf>

7. Unternehmergenossenschaft Nordrhein-Westfalen eG URL: <https://www.northdata.de/Unternehmergenossenschaft+Nordrhein-Westfalen+eG,+Solingen/Amtsgericht+Wuppertal+GnR+272>

Верін О.Є.

магістр, Херсонський національний технічний університет

Боровік Л.В.

д.е.н., професор кафедри економіки, підприємництва та економічної безпеки, *Херсонський національний технічний університет*

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ

Післявоєнний період для будь-якої країни – це не тільки час випробувань, але й час надійних можливостей для змін. Україна стоїть перед викликом відновлення економіки після війни, але в той же час, перед безпрецедентними можливостями для підприємців. Після завершення війни країні належить стати до відновлення та покращення економічного стану. У цьому контексті роль підприємців стає надзвичайно важливою, оскільки вони відіграють ключову роль у залученні інвестицій, створенні нових робочих місць та розвитку інновацій. Для того щоб аналізувати перспективи розвитку для початку треба

24 квітня 2024 року

розуміти стан української економіки післявоєнного періоду, що наведено на рисунку 1.

Рис. 1. Економічний стан України післявоєнного періоду [2, с. 5]

Не зважаючи на виклики, українські підприємці мають підстави для оптимізму: інновації та наука можуть сприяти виникненню нових галузей, зростання зайнятості та інтернаціоналізація можуть забезпечити нові можливості для розвитку експорту та розширення присутності на міжнародних ринках, що є важливим для пришвидшення в відновленні. Також варто згадати про зміни в законодавстві та реформування, що є одним з ключових аспектів відновлення (табл. 1).

Потенціал українських підприємців полягає не лише у їхній здатності до інновацій та підприємницького ризику, але й у їхній відповідальності за соціально-економічний розвиток країни. З огляду на це, реалізація реформ, спрямованих на покращення бізнес-середовища, є надзвичайно важливою. [5, с. 36]

Зокрема, реформування ринку праці, спрощення механізмів регулювання та стимулювання малого та середнього бізнесу, а також управління державною власністю, може сприяти зростанню підприємництва. За допомогою цих заходів,

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

підприємці зможуть легше розвивати свої бізнеси, залучати інвестиції та впроваджувати інноваційні підходи. [4, с. 16]

Таблиця 1

Особливості реформування економіки України після війни [2, с. 6]

Реформи	Аспекти реалізації
Перебудова структури економіки	Прискорення розвитку переробної промисловості, стимулювання інновацій
Реформування механізмів регулювання МСБ	Спрощення регулювання малого та середнього бізнесу, стимулювання МСБ через дерегуляцію, зниження податкового навантаження
Реформування ринку праці	Лібералізація трудового законодавства, розвиток програм швидкого перенавчання працівників, врегулювання попиту і пропозиції робочої сили
Реформа управління державною власністю	Приватизація нестратегічних активів, укрупнення державних стратегічних активів
Реформа ринків	Зменшення впливу монополій та деолігархізація економіки
Реформа правоохоронних органів	Формування дієвих механізмів розслідування економічних злочинів

Розвиток підприємництва в Україні може стати каталізатором позитивних змін у різних сферах суспільства, включаючи соціально-економічну сферу, технологічний прогрес та міжнародну інтеграцію.

Одним із шляхів досягнення цієї мети є створення сприятливого бізнес-середовища. Це включає в себе спрощення адміністративних процедур та зменшення бюрократії, що стимулює підприємницьку активність та залучення інвестицій. Реформи в сфері регулювання бізнесу, такі як захист прав власності, підтримка укладення контрактів та ефективне судочинство, також є важливими кроками для покращення бізнес-клімату. [3, с. 105]

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

Крім того, розвиток інноваційних підходів є важливим чинником у відновленні економіки. Підтримка досліджень та розробок, створення інноваційних кластерів та сприяння стартапам дозволять підприємцям впроваджувати нові технології та продукти на ринку. Інновації можуть забезпечити конкурентні переваги підприємствам та сприяти їхньому росту та розвитку.

Також важливим аспектом є співпраця з міжнародними партнерами. Взаємодія з міжнародними компаніями та організаціями може допомогти в розвитку та впровадженні нових технологій та підходів. Залучення зарубіжного досвіду та експертизи може сприяти підвищенню конкурентоспроможності українських підприємств на світовому ринку. [1, с. 3]

Отже, у післявоєнному періоді Україні важливо визначити стратегічні напрямки для відновлення та розвитку економіки. Підприємці в цьому процесі відіграють ключову роль, і їхня активна участь та підтримка сприятиме стабілізації та подальшому зростанню економіки країни. За умови правильного підходу та ефективної реалізації стратегій та реформування, Україна може досягти значного прогресу в побудові стабільної та процвітаючої економіки.

Список використаних джерел

1. Авраменко М.Л., Лебедченко В.В., Андрусенко Н.В., Перспективи відновлення українського бізнесу у повоєнний період. *Економіка та суспільство*: тези наук. конф., м. Харків, 2022 р. Харків, 2022. С. 1-5.

2. Хмарська І.А., Кучерява К.Я., Клімова І.О. Особливості післявоєнного відновлення економіки України. *Економіка та суспільство*: тези доп. Всеукр. наук.-практ. конф., м. Київ, 2022 р. Київ, 2022. 8 с.

3. Кіндзерський Ю. Повоєнне відновлення промисловості України: виклики та особливості політики. *Економічний аналіз*: тези доп. Всеукр. наук.-практ. конф., м. Київ, 2022 р. Київ, 2022. том 32(2), с. 101–117.

24 квітня 2024 року

4. Зверяков, М. І. Формування моделі економічного розвитку в нових історичних реаліях. *Економіка України: тези наук.. конф.*, м. Київ, 2022 р. Київ, 2022. С. 3–19.

5. Гуменюк, В. В. Зарубіжний досвід повоєнної трансформації державного управління і уроки для України. *Економіка України: тези наук.. конф.*, м. Київ, 2022 р. Київ, 2022. С. 34–54.

6. Боровік Л.В. Методологічні аспекти побудови системи економічної безпеки формування інвестиційного потенціалу аграрного підприємства. *Фінансовий простір*. № 3. (39). С. 94-100.

Shabatura T. S.

Doctor of Economic Sciences, Department of Economic

Theory and Enterprise Economics Professor,

Odessa State Agrarian University

Odessa, Ukraine

DIRECTIONS OF SUPPORT AND RESTORATION OF THE AGRICULTURAL SECTOR OF UKRAINE

Currently, Ukraine is going through a rather difficult time stage of its development. According to estimates by the World Bank and the State Statistics Service, by the end of December 2023, the war in Ukraine led to total losses in agriculture of 8.72 billion dollars. USA, with total losses of 31.50 billion dollars. USA [1].

To support the enterprises of the agrarian sector, even at the beginning of the war, the state implemented several state programs to solve the problems of exporting grain and oil crops. In May 2022, a joint initiative of the European Commission and the Government of Ukraine was launched to show solidarity, aimed at simplifying the

export of food products from Ukraine through various EU land routes and ports. In addition, in July 2022, by the Association Agreement between Ukraine and the EU, a temporary suspension of export duties and tariff quotas for Ukrainian agricultural products was introduced for one year. In August 2022, the Convention on the Common Transit Procedure and the Convention on the Simplification of Formalities in Trade in Goods were initiated to expand the possibilities of physical and logistical exports across the Ukraine-EU borders [2].

To ensure food security in wartime, the government of Ukraine considered several changes to domestic legislation. Thus, in April 2022, the Verkhovna Rada adopted the Law of Ukraine " On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine Regarding the Creation of Conditions for Ensuring Food Security in Martial Law " [3], which is intended to resolve issues with land lease agreements. Given the effects of martial law, mass emigration, and lack of land ownership, as well as financial and administrative difficulties, many businesses are unable to renew their land leases. Under the new law, all leases were automatically renewed for one year, allowing farmers to retain control of their land. In addition, the maximum amount of rent was determined (no more than 8% of the normative monetary value of the land), the procedure for registering land plots in local administrations was simplified, and free provision of state/public land for personal peasant farms was proposed. These initiatives aim to ensure stability and self-sufficiency in agriculture during a military conflict [4].

To support Ukrainian producers of grain products, "the government of Ukraine suspended the import duty on materials used for grain storage and also simplified the rules for registering agricultural machinery and trucks. In addition, the state credit program "Affordable Credit 5-7-9%", which was earlier only for micro and small farms and offered them loans at 5%, 7%, or 9% interest rates, has now been expanded to cover more enterprises, including medium and large agribusiness. Within the framework of the program financed by the "Program for achieving results of the World

Bank", agribusiness can receive up to UAH 90 million (US\$ 2.4 million) in loans at 0% to 9% for the implementation of investment projects or debt refinancing" [5].

With the financial support of the European Union, the Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine implemented a special program of support for small agrarian entrepreneurs of Ukraine during wartime. It provides a program of UAH 3,100 payments per hectare for farmers who own up to 120 hectares and cattle assistance of up to UAH 5,300 per head for farms with up to 100 cattle. Also, grant programs for horticulture and fruit growing are presented, which offer agricultural enterprises subsidies for planting plantations on new plots of up to 25 hectares, as well as for the construction of structures under greenhouses up to 2 hectares.

Joint efforts and measures in the field of agrarian policy, which are currently implemented by the government of Ukraine, are a quick response to emergencies and have already demonstrated their effectiveness in restoring and supporting large export-oriented enterprises that were seriously affected by the Russian invasion during the first year of the conflict. Despite the successes in this direction, it is important to note that this policy may be less effective in supporting small-scale food producers, who also face significant risks arising from military conflict.

Priority needs in the medium and long term (from 2024 to 2033) amount to 29.1 billion US dollars or 98% of the total needs of Ukraine, according to the following directions [6; 7]:

1. Completion of war damage restoration, which includes the restoration of war-damaged infrastructure and facilities and the implementation of modern technologies and safety standards to increase the resilience and functionality of the restored facilities.

2. Extending support to farmers and banks over several production seasons to support the recovery of agricultural production by providing financial support to farmers through government programs aimed at reviving agricultural production and

providing liquidity for agricultural loans to facilitate farmers' access to financial resources.

3. Support for the long-term recovery and development of agricultural production, aimed at increasing the diversity and inclusiveness of agricultural production, paying attention to the resilience of agricultural holdings to climate change, the integration of the food and energy sectors, as well as compliance with the requirements of the EU Green Pact.

4. Expansion of investments in the agrarian sphere, to increase financing of agricultural institutions, improvement of sanitary and phytosanitary measures, food safety systems, land monitoring, and registration, soil analysis for precision agriculture, agricultural research, training and retraining services for farmers and agribusiness workers, etc.

The National Recovery Council, created by the President of Ukraine, presented the draft of the Recovery and Development Plan of Ukraine [6], which covers the period of 2022-2032 and is divided into the following three stages. The plan is divided into three stages - war economy (2022), post-war recovery (2023-2025), and new economy (2026-2032), which includes more than 800 projects within 15 national programs in various fields. According to this Plan, the government of Ukraine intends to restore the state as an EU country, aimed at implementing European integration reforms, introducing green, innovative technologies, observing the rule of law and increasing transparency and accountability throughout the process of restoring the agricultural sector of Ukraine.

Considering all the complexity of the development of the agricultural sector of Ukraine in wartime conditions and the possibility of its further decline, these issues should be properly discussed today and appropriate measures for the restoration and reconstruction of the domestic agricultural sector should be developed. In this direction, attention should be paid to such key categories as:

- demining and reclamation of agricultural lands;

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

- reconstruction of agricultural production by replacing and repairing damaged assets;
- modernization of agricultural production based on the introduction of new technologies and introduction of new standards to increase production efficiency and compatibility of products with world markets;
- development of state programs for the restoration of agriculture, first of all, in the direction of providing resources, state services, and preferences to domestic producers of agricultural products;
- restoration of the export infrastructure by creating a diversified logistics system that will already be resistant to external influences;
- facilitating access to financing to ensure long-term development, primarily for small and medium-sized farms that do not have a credit history, sufficient collateral, and transparent financial reporting;
- provision of the possibility of the pledge of agricultural lands or rights to use them, because today in Ukraine mainly producers of agricultural products work on leased lands;
- ensuring a balanced approach to supporting basic production and processing of agricultural products, i.e. not exporting raw products, but finished food products with high added value;
- consideration of reforms related to EU integration and the prospect of Ukraine's accession to the EU;
- development of regional administrative potential in Ukraine for the implementation of the Integrated Management and Control System.

The post-war reconstruction of agriculture should not only restore production volumes but also ensure structural transformations in the further development of the agricultural sector of Ukraine. Taking into account the limitations of its resources, the state's efforts should be aimed at solving the issues of reconstruction and restoration of the agricultural sector of Ukraine, which is not possible without making appropriate

changes to the state agrarian policy, which will take into account new national priorities and the need for Ukraine's integration into the European Union and the world space. This determines the perspective of further scientific research.

References:

1. State Statistics Service of Ukraine. Retrieved from <https://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Закон України «Про приєднання України до Конвенції про процедуру спільного транзиту. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2555-20#Text>
3. The Law of Ukraine "On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine Regarding the Creation of Conditions for Ensuring Food Security in Martial Law" dated (April 7, 2022). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-20#Text>
4. National Council for the Recovery of Ukraine from the Consequences of the War: Draft Plan for the Recovery of Ukraine. Retrieved from <https://recovery.gov.ua/>
5. Priorities for ensuring the stability of industry and the agricultural sector of the economy of Ukraine in the conditions of a full-scale war: an analytical report / [O. V. Sobkevich, A. V. Shevchenko, V. M. Rusan, L. A. Zhurakovska]; under the editorship J. A. Zhalila. Kyiv: NISD, 2023. 49.
6. Convention on the common transit procedure. (2022). Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-87#Text
7. Balyan, A.V., Hryshova, I.Yu. Shabatura T.S. (2021). Public policy and state support for the development of agricultural production in Ukraine. *Naukovi zapysky Instytutu zakonodavstva Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 2. 156-167. Retrieved from <https://instzak.com/index.php/journal/article/view/1906/1786>

Осіпова В.С.

здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня

Карнаушенко А.С. – к.е.н., доцент кафедри підприємництва, обліку та
фінансів

Херсонського державного аграрно-економічного університету

м. Кропивницький, Україна

ВПЛИВ ПАНДЕМІЇ COVID-19 ТА ВІЙНИ В УКРАЇНІ НА ВЕНЧУРНЕ ФІНАНСУВАННЯ

Сьогодні світ постійно трансформується та змінюється, і венчурний ринок не є винятком. COVID-19 та повномасштабне вторгнення росії в Україну змушує венчурних капіталістів та стартапи шукати нові напрями для розвитку венчурного бізнесу. Компанії, які змогли адаптуватися до нових умов та запропонувати рішення для актуальних проблем, мають високі шанси на успіх у нових світових реаліях.

У зв'язку зі подіями в світі та загостренням воєнних конфліктів в різних країнах, інвестори стали більш обережними, фокусуючись на компаніях з доведеною бізнес-моделлю та секторах з меншим рівнем ризику. Як наслідок, фінансування в регіони, де відбуваються військові дії, зазнають найбільшого скорочення.

Проте варто зазначити, що деякі раніше менш привабливі регіони почали стрімко привертати увагу та стали об'єктом зростаючого інтересу венчурних капіталістів. Адже, війна призвела до незворотних демографічних та соціальних змін, таких як вимушена міграція населення всередині України та закордон, відтік лівової частки грошових капіталів та їх релокація з прифронтових регіонів, зміна бізнесових та соціально економічних центрів України. Це змусило

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

венчурні фонди все більше звертати увагу на нові регіони та напрямки, що розвиваються та пропонують інноваційні рішення для локальних та глобальних проблем [2].

Зростання інтересу до стартапів, які вирішують актуальні проблеми, стало ще однією важливою тенденцією венчурного ринку. Інвестори акцентують увагу на стартапи, що пропонують вирішення життєво важливих проблем, таких як виробництво медичного обладнання, забезпечення кібербезпеки, відновлення інфраструктури, альтернативні джерела енергії, інновації в оборонному секторі, забезпечення безперебійної роботи ланцюгів поставок тощо. Згідно досліджень експертів Європейської комісії встановлено, що у період COVID-19 загальні обсяги зросли на 11%, а у сферах, на які пандемія мала безпосередній вплив середній приріст становив 34 %. Крім того, в Україні зафіксовано за півтора року активних воєнних дій появу понад 80 нових стартапів.

Паралельно зі зміною географічних напрямів венчурного бізнесу, з'явилися нові інвестиційні інструменти та платформи, які спрощують взаємодію між стартапами та інвесторами, такі як SAFE (Simple Agreement for Future Equity), який дозволяє інвесторам швидко та легко інвестувати в стартапи на ранніх стадіях, відкладаючи оцінку компанії до наступного раунду фінансування. Крім того, краудфандинг та інші альтернативні джерела фінансування набувають все більшої популярності, надаючи стартапам нові можливості отримання капіталу [3].

Державна підтримка інновацій та стартапів стає все більш важливою, особливо в умовах кризи. Державно-приватне партнерство та різноманітні програми підтримки стартапів допомагають їм долати виклики та розвиватися. На сьогоднішній день в Україні створено Державний національний фонд стартапів, у якому гроші на роботу та гранти виділяються з державного бюджету. Це дає можливість профінансувати від 200 до 600 українських

проектів, які займуть вільні ніші та нададуть можливість впроваджувати успішну конкурентоспроможну діяльність [4].

Одним з важливих факторів, який допоміг українським стартапам вижити та працювати під час війни, є міжнародна співпраця та мережа контактів. Так, українська асоціація венчурного капіталу (UVCA) запустила програму підтримки українських стартапів, яка включає фінансову допомогу, консультації та доступ до міжнародних мереж. Створено програму підтримки POPCORP, яка забезпечує навчання та пошук інвесторів. Міжнародна спільнота підтримує українські стартапи наступними способами:

- надання фінансової підтримки у формі грантів, інвестицій або інших форм передачі капіталу;
- надання доступу до ринків, менторської підтримки, освітніх програм тощо;
- розробка правових і нормативних актів, які сприяють розвитку стартапів [1].

Інвестори все більше враховують екологічні, соціальні та управлінські аспекти при прийнятті інвестиційних рішень. Стартапи, що демонструють відповідальність та стійкість у цих сферах, стають більш привабливими для інвесторів. Ключовими факторами успіху венчурних проєктів в новій реальності стають фокус на стійкість, вирішення актуальних проблем та відповідальність перед суспільством.

Використана література

1. Бадрі Г., Панченко Є., Рудуха Н. Глобальні детермінанти і моделі фінансування інновацій. *Міжнародна економічна політика*. 2018. № 1. С. 7-32
2. Грудцина Ю. В. Інноваційна діяльність в Україні: аналіз та прогнозування. *Бізнес Інформ*. 2019. № 2. С. 78-84.

24 квітня 2024 року

3. Терлецька В. О. Моделі державної підтримки розвитку венчурного бізнесу у світі. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Проблеми економіки та управління»*. 2020. № 2. С. 86-93.

4. Литвин І. В., Булак Ю. В. Венчурний бізнес в Україні в умовах воєнного часу. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2022. № 2. С. 283-291.

УДК 33:631:004

Гавриленко К.О.

*викладач інформатики та спеціальних дисциплін менеджменту
Кропивницького будівельного фахового коледжу
м. Кропивницький, Україна*

Швиданенко Д.В.

*завідувач сектору економічних досліджень відділу товарознавчих,
гемологічних, економічних, будівельних, земельних досліджень та оціночної
діяльності Кіровоградського науково-дослідного експертно-криміналістичного
центру МВС України
м. Кропивницький, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВИХ СТРАТЕГІЙ ПІДПРИЄМСТВ

Ефективність функціонування підприємств значною мірою залежить від здатності керівництва виокремлювати перспективні технології і формувати свої стратегії з урахуванням цього.

У розвитку цифрових технологій виокремлюють декілька етапів.

Перший етап пов'язаний із перетворенням аналогової інформації у цифрову, що призвело до більш високої автоматизації робочих процесів.

Другий – з появою та широким використанням мережі Internet, що зумовило зміни у створенні вартості фірми паралельно із виникненням нових видів бізнесу.

24 квітня 2024 року

Третій, що триває дотепер, пов'язаний із SMAC (соціальні мережі, аналітика та хмарні сховища/ (social media, analytics, cloud)) технології [4]. Цей етап характеризується їх інтеграцією, що дозволяє отримати позитивний синергетичний ефект від їх використання.

У глобальному проєкті із вивчення та дослідження керівників фахівці MIT Sloan Management Reviewна зазначають, що «стратегія, а не технологія, управляє цифровими перетвореннями» [4]. Компанії-лідери інтегрують SMAC-технології у свої бізнес-процеси для трансформації бізнесу. Проте, більшість підприємств не приділяють увагу розробці цифрової стратегії, а фокусуються на фрагментальному вирішенні окремих бізнес-завдань з використанням конкретних цифрових технологій. Але цифрова трансформація – це не лише цифрова технологія. Визначальне значення мають сильна стратегія і процесно-орієнтований підхід на основі використання цифрових технологій.

Реальність цифрової трансформації бізнесу багато в чому визначається рівнем відпрацювання цифрової стратегії. Унікальність цифрової трансформації полягає у тому, що свідоме прийняття ризику стає культурною нормою, оскільки більш розвинені у цифровому контексті підприємства прагнуть нових рівнів конкурентних переваг.

Формування та реалізація чіткої ті послідовної цифрової стратегії підприємством сприяє його цифровій зрілості. Цифрова зрілість - це рівень, коли фізичні процеси замінюються цифровими технологіями, при цьому залучаються висококваліфіковані і талановиті працівники та реалізуються прогресивні бізнес-моделі тощо. Можливість реалізації стратегії цифрової трансформації полягає в її масштабах і цілях. Менш зрілі у цифровому відношенні підприємства, як правило, змушені зосередитися на цифровізації окремих процесів і, відповідно, формують і реалізують стратегії, які орієнтовані на операційну діяльність. Цифрові стратегії у більш зрілих у цифровому відношенні підприємствах розробляються з орієнтацією на системну цифрову трансформацію бізнесу.

Зрілі у цифровому відношенні підприємства здебільшого спрямовують свою діяльність на формування у своїх працівників цифрових компетентностей для реалізації цифрової стратегії. Підприємства, що досягли цифрової зрілості, в чотири рази частіше реалізують можливість щодо формування цифрових компетентностей у своїх співробітників, ніж підприємства, що менш зрілі у цифровому відношенні [4]. Переважна більшість потенційних працівників на етапі вибору місця роботи за умови рівних інших умов надасть перевагу більш зрілому у цифровому відношенні підприємству.

Формування “Society 5.0” обумовлює появу серйозних проблем на ринках праці. Під впливом діджиталізації відбувається зникнення звичних категорій робіт і виникнення нових, які частково або повністю замінюють існуючі. Набір навичок працівника, які необхідні для його забезпечення достойною роботою перманентно змінюється, що обумовлює необхідність формування цифрових компетентностей. Навчання стає набагато важливішим як для працівника так і для підприємства. Перманентні та надзвичайно швидкі інноваційні процеси, які здебільшого пов’язані із процесами діджиталізації, спостерігаються практично в усіх сферах, що постійно вимагає від працівників оновлення навичок і знань [1].

Успіх цифрової трансформації бізнесу неможливий без самих цифрових технологій, але визначається не лише ними. Сучасні цифрові технології пов’язуються науковцями із формуванням “Society 5.0” [2], що обумовлює необхідність подальшого розвитку цифрових технологій і, відповідно формування і реалізації цифрових стратегій підприємств.

Література:

1. Савченко В.М., Кононенко Л.В., Карнаушенко А.С. Організаційне забезпечення розвитку трудового потенціалу підприємницьких структур як складова стратегічного управління. *Modern engineering and innovative technologies. International periodic scientific journal. Published by: Sergeieva&Co*

2. Ali, S. H., Al-Sultan, H. A., & Al Rubaie, M. T. (2022). Fifth Industrial Revolution: (New Perspectives). *International Journal of Business, Management and Economics*, 3(3), 196 - 212. <https://doi.org/10.47747/ijbme.v3i3.694>

3. Kuhn, T.S. The Structure of Scientific Revolutions. Chicago, 1962. <https://psylib.org.ua/books/kunts01/index.htm>

4. MIT Sloan Management Review (2015). <https://sloanreview.mit.edu/projects/strategy-drives-digital-transformation/>

Довбуш І.В.,

здобувачка факультету економіки та управління

Петренко О.П.,

к.е.н., доцент кафедри економічної теорії і економіки підприємства

Одеський державний аграрний університет

м. Одеса, Україна

СТАЛИЙ РОЗВИТОК АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

Повномасштабне вторгнення РФ в Україну стало потужним випробуванням не тільки для громадян, а і для економіки країни. Тільки почавши відновлюватися після коронавірусної кризи, економіка стикається з випробуваннями, пов'язаними з порушенням зовнішньої торгівлі, втратами енергетичних потужностей, частини металургічної промисловості, викликами монетарної політики та інфляцією, логістичними проблемами, викликами в аграрному секторі та іншими. Деякі автори зазначають, що: «Порушення

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

стабільності катастрофічно вплинути на життєзабезпеченість та працездатність населення, а також на сільське господарство, харчову промисловість, логістично-транспортні маршрути тощо» [1].

Головною метою українського бізнесу, уряду і суспільства в цілому стає вижити і перемогти. Аграрний сектор відіграє важливу роль у досягненні цих цілей: забезпечення функціонування економіки, підтримка основних потреб населення (постачання їжі та інших сільськогосподарських продуктів) і створення робочих місць. Навіть при великих руйнуваннях сільськогосподарської інфраструктури, мінуванні полів та скороченні обсягів виробництва, аграрний сектор не втратить статус головного постачальника продуктів харчування для Європи та світу. Україна є визнаним глобальним лідером у виробництві та експорті зернових культур і насіння соняшника. У 2021 році Україна експортувала майже 6 мільйонів тон олії, що становило понад 47% від загального обсягу світових продажів. Як зазначають Кришталевиц М. та Петренко О.: «Торгівля сільськогосподарською продукцією та продовольчими товарами приносила Україні вражаючі 22 млрд. доларів США щорічно, що складало 41% світового експорту в цій категорії» [2]. Початок війни призвів до різкого зростання цін та зменшення обсягів поставок на світовому ринку.

За попередніми розрахунками, потенційні прямі збитки, завдані вітчизняній сільськогосподарській інфраструктурі та її активам через повномасштабну агресію РФ проти України, оцінюються вище за 6 мільярдів доларів [3]. Окупація територій та активні бойові операції призвели до зменшення посівних площ на 3,5 мільйона гектарів і викликали серйозний дефіцит робочої сили, обладнання, пального, фінансів і руйнування логістичних маршрутів. Усе це породило надзвичайні виклики для аграріїв, які були безпрецедентними у своєму роді.

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

Сталий розвиток аграрних підприємств означає здатність цих підприємств продовжувати свою діяльність та виконувати свої функції навіть в умовах воєнного конфлікту. Для цього важливо оцінити деякі аспекти (рис.1):

Рис.1 Напрямки впливу на сталий розвиток аграрних підприємств в умовах невизначеності

Джерело: сформовано авторами

Виходячи з дослідження напрямків впливу на сталий розвиток, аграрним підприємствам під час воєнних дій важливо:

- активно працювати над розробкою стратегій, які дозволять їм зменшити ризики та забезпечити стабільність в умовах конфлікту;
- створювати резерви продукції, які можуть гарантувати продовольчу безпеку та забезпечити продуктами харчування населення в надзвичайних ситуаціях;
- працювати над відновленням інфраструктури (доріг та складів), застосовувати новітні технології;

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

– сприяти співпраці та обміну досвідом між аграрними підприємствами, сільськими спільнотами та міжнародними партнерами. Це може забезпечувати підтримку в умовах кризи.

Ці заходи спрямовані на забезпечення сталості та виживання аграрних підприємств в умовах воєнного конфлікту та збереження їх внеску у продовольчу безпеку та економіку країни.

Список використаних джерел:

1. Шевченко А.А., Петренко О.П., Іванюк Н. С. Продовольча безпека України в умовах війни та пріоритетні напрямки врегулювання її стану. *Економіка та суспільство*. 2024. №59 URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3374/3301>

2. Кришталеви́ч М., Петренко О.П. Фермерство в Україні під час воєнних дій: проблеми та рішення. *Збірник тез доповідей за матеріалами XXIV Міжнародної науково-практичної конференції «Теорія і практика сучасної економік»* (м. Черкаси, 20 жовтня 2023 р.), Черкаський державний технологічний університет. Черкаси, 2023. С. 159-162. URL: https://er.chdtu.edu.ua/bitstream/ChSTU/4664/1/Теорія%20і%20практика_Матеріали%2024%20конф_ЕУ.pdf

3. Негрей М.В., Трофімцева О.В. Аналіз функціонування аграрного сектору України в умовах війни. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна*. 2022. № 102. С.49-54

Шевченко А. А.

к. е. н., доцент кафедри економічної теорії і
економіки підприємства

Конопельська О.В.

Здобувачка спеціальності 051 «Економіка»
Одеський державний аграрний університет
м. Одеса, Україна

ІННОВАЦІЙНЕ ВІДНОВЛЕННЯ АГРАРНОГО БІЗНЕСУ - СТРАТЕГІЧНА ДЕТЕРМІНАНТА ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ

Шкоду, яку нанесла агробізнесу України та країні в цілому війна, - важко переоцінити. Для агросфери це колосальні втрати, які вимірюються у десятках мільярдів доларів США. Прямі збитки сільського господарства України станом 2023 рік склали 8,7 млрд дол, а непрямі – 31,5 млрд дол (рис. 1).

Рис. 1. Прямі та непрямі збитки сільського господарства станом на 2023 рік

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

Джерело: створено автором на основі джерела [1, с. 8-11]

Отже, як бачимо вплив війни на аграрний сектор є значним і негативним, тому стратегічний розвиток аграрної галузі України набуває нового значення. Постають важливі питання, які потребують вирішення вже зараз, за умов війни: куди рухатися аграрному сектору в умовах невизначеності, як збільшити ефективності виробництва, яким чином збільшити прибуток при високому рівні інфляції і т. п.

Економічний розвиток сільського господарства формується та забезпечується детермінантами, які мають тенденцію до змін, сили впливу в конкретний період часу або в конкретній ситуації [5].

Створення ефективного та конкурентоспроможного аграрного виробництва в Україні можливо за рахунок систематичної, комплексної інноваційної діяльності аграрних підприємств за усіма напрямками та виваженої державної інноваційної політики в країні [6].

Інноваційне відновлення в агробізнесі може суттєво підвищити його ефективність та конкурентоспроможність. Зв'язок відбуватиметься через підвищення продуктивності праці, оптимізацію витрат, підвищення якості продукції, адаптації до змін клімату, зміни ринків збуту та ін..

На нашу думку, за інноваціями майбутнє аграрного сектору України, саме вони здатні покращити діяльність аграрних підприємств. Основні напрями в інноваціях, які ми пропонуємо, представленні на рис. 2.

Серед чинників інноваційного відновлення [7] слід відмітити підвищення моральної та матеріальної мотивації персоналу, гнучкість у прийнятті рішень, використання технологій точного землеробства.

В сучасних умовах гостро відчувається проблема забезпечення персоналом і потрібні інноваційні підходи до вирішення її: створення безпечних умов праці, використання методу «комунікація як зменшення стресу», підтримка та визнання, встановлення реалістичних цілей та проведення відкритих діалогів.

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»
24 квітня 2024 року

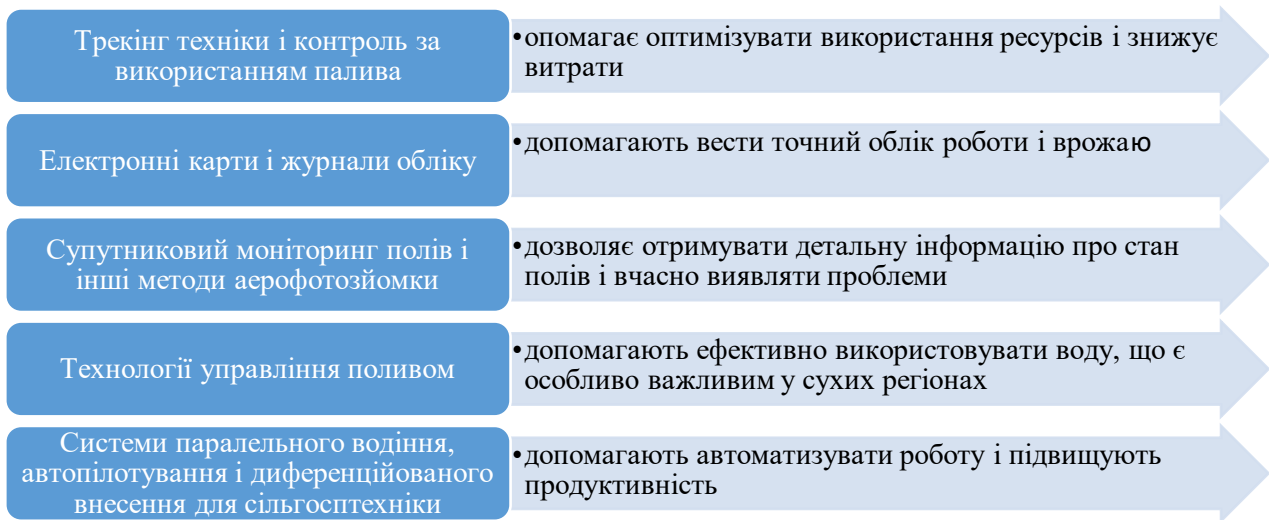

Рис. 2. Інноваційні технології для аграрного сектору України

Джерело: створено автором на основі джерела [3]

Гнучкість аграрного виробництва може стати важливим чинником у формуванні економічної безпеки України в умовах післявоєнного відродження. Аграріям необхідно реагувати на зміни в попиті на продукцію як на міжнародному так і на внутрішньому ринках з метою адаптації техніко – технологічних чинників виробництва.

Використання можливостей точного землеробства забезпечить в подальшому виробництво аграрної продукції на принципах ресурсозбереження та енергозбереження.

Майбутній розвиток агробізнесу має бути високотехнологічним і спрямованим на широке використання спектру можливостей біотехнологій, цифрової революції, діджиталізації, декарбонізації [2]. Застосування екологічних практик стане рушійною силою у збереженні природних ресурсів, що задіяні у виробництві аграрної продукції. Заслужовує на увагу і подальша активізація діяльності аграрних підприємств в органічному виробництві продукції. Технологічні процеси мають відбуватись з посиленням використання роботів та інтернету речей. Зростання продуктивності в управлінні виробничими

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

процесами можливо підвищити за рахунок використання штучного інтелекту, хмарних сервісів та ін.

Інноваційне відновлення аграрного виробництва має бути спрямоване на зростання рівня урожайності с.-г. культур та продуктивності с.-г. тварин на основі виведення нових сортів с.-г. культур та порід тварин.

Напрями подальшого інноваційного розвитку аграрних підприємств мають бути зорієнтовані на принципи циркулярної економіки адже воєнна агресія нанесла шкоду суспільству, економіці і навколишньому середовищу [4]. Переробка відходів з подальшим використанням як альтернативних енергетичних ресурсів є ключовою детермінантою інноваційного відновлення у післявоєнний час.

Отже, війна нанесла колосальні збитки агробізнесу України, які вимірюються у десятках мільярдів доларів. І саме стратегічною детермінантою подальшого післявоєнного відродження аграрного бізнесу є його інноваційне відновлення.

Список використаних джерел

1. Agricultural War Damages, Losses, and Needs Review Issue 3. 2023
2. Жегус О.В., Давиденко В.В. Стратегічні імперативи інноваційного розвитку аграрного сектору України як основи його резильєнтності. *Економіка і суспільство*. Вип.61. 2024.
3. Залевська-Шишак А. Д., Фесун Ю. А. Роль агрохолдингів у впровадженні інновацій в аграрному секторі економіки України. *Ефективна економіка*. №1. 2021
4. Злотнік, М., & Ткачук, Б. (2022). Переваги впровадження циркулярної економіки для українських підприємств в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*, (45). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-45-36>
5. Шевченко А. А., Петренко О. П. Детермінанти економічного розвитку сільського господарства в Україні. *Modern Economics*. 2023. № 38 (2023). С. 186-193.
[URL:https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/14385/1/shevchenko.pdf](https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/14385/1/shevchenko.pdf)

24 квітня 2024 року

6. Шевченко А.А., Петренко О.П., Добрянська Н.А. Інноваційний розвиток аграрних підприємств. Аграрний вісник Причорномор'я. 2017. С. 200-213. URL: <http://lib.osau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2707/1/Агроінновації%20як%20перспектива%20.pdf>
7. Шевченко А.А., Петренко О.П., Орлова В.О. Дослідження факторів впливу на ефективність діяльності сільськогосподарських підприємств в Україні. Scientific horizons. 2020. Том 23, №. 9. с. 68-77. URL: <https://sciencehorizon.com.ua/ru/journals/tom-23-9-2020/doslidzhyennya-faktorivvplivu-na-yefyektivnist-diyalnosti-silskogospodarskikh-pidpriyemstv-v-ukrayini>

Зюзіна А. Ю.

здобувач освітнього ступеня «Магістр»,
спеціальності 051 «Економіка»

Шевченко А. А.

к.е.н., доцент кафедри економічної теорії
і економіки підприємства

Одеський державний аграрний університет

м. Одеса, Україна

РОЗВИТОК АГРАРНОГО СЕКТОРУ ПІСЛЯ ВІЙНИ: СТРАТЕГІЧНІ ПІДХОДИ ДО СТАЛОГО ЗРОСТАННЯ

Як аграрна країна з давніми сільськогосподарськими традиціями, Україна стикається з серйозними викликами внаслідок військового конфлікту. Незважаючи на ситуацію, що склалася, аграрний сектор залишається важливою складовою української економіки, яка забезпечує не лише продовольчу безпеку країни, а й надходження якісної сільськогосподарської продукції на європейський ринок. За таких непередбачуваних обставин надзвичайно

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

важливою стає розробка та реалізація стратегій забезпечення сталого розвитку сільськогосподарських підприємств.

Аграрний сектор буде мати вирішальне значення для економічного післявоєнного відновлення України. Стратегії забезпечення сталого розвитку агробізнесу є ключовими інструментами зміцнення аграрного сектору, підвищення його конкурентоспроможності на міжнародних ринках та забезпечення зростання доходів від сільського господарства. Надійні та інноваційні стратегії необхідні для вирішення проблем, з якими стикаються сільськогосподарські підприємства в непередбачуваних і невизначених ситуаціях.

В умовах триваючого військового конфлікту та післявоєнного економічного відновлення аграрний сектор України стикається з проблемою розробки стратегій забезпечення сталого розвитку. Забезпечення екологічної стійкості, підвищення продуктивності, підтримка малих і середніх підприємств у сільському господарстві та розвиток сучасних технологій – це лише деякі з важливих аспектів, які слід враховувати при розробці пов'язаних із аграрним сектором стратегій післявоєнного відновлення. Тому розробка та впровадження ефективних стратегій сталого розвитку сільськогосподарських підприємств стає важливим завданням для забезпечення економічного відновлення країни та підтримки сталого розвитку у післявоєнний період.

Зведення результатів наукових досліджень вказує на те, що стратегічний підхід повинен розглядатися як систематичний та цілеспрямований підхід до планування, ухвалення рішень та їх втілення з метою досягнення конкретних цілей у довгостроковій перспективі. Стале зростання результатів аграрного сектору обумовлене процесом досягнення економічного розвитку, що проявляється у збільшенні продуктивності, конкурентоспроможності та стійкості на тривалу перспективу.

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

Жегус О.В. та Давиденко В.В. в своєму дослідженні стверджують, що «успішний розвиток аграрного сектору потребує активного впровадження інновацій у всіх етапах продовольчої ланки, включаючи вирощування, переробку, зберігання, маркетинг та логістику. Вони підкреслюють, що інноваційні стратегії повинні охоплювати не лише продукти та технології, але й процеси та організацію діяльності. Лише через системний підхід можна досягти стійкого розвитку аграрного сектору та економічного зростання в Україні» [2].

Узагальнюючи вищезазначені принципи та підкреслюючи важливість стратегічного підходу до сталого зростання аграрних підприємств у післявоєнний період, ми розробили модель стратегічного сталого зростання аграрних підприємств (рис. 1).

Рис. 1. Модель стратегічного сталого розвитку аграрних підприємств в післявоєнний період

Джерело: сформовано авторами

Внаслідок військових дій істотних руйнувань зазнали об'єкти інфраструктури аграрного сектору. Відповідно до чого цей пункт моделі передбачає відновлення

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

та модернізацію с.-г. підприємств, складів для зберігання та переробки продукції, транспортних мереж, енергетичних систем та переробних заводів. Відновлення інфраструктури є ключовим етапом у процесі відновлення аграрного сектору та забезпеченні його сталого розвитку.

Оскільки більшість аграрних підприємств зосереджені в сільських та сільськогосподарських громадах їх підтримка є критичною для забезпечення сталого розвитку аграрного сектору. Необхідність державної підтримки полягає в наданні пільгових кредитів, дотацій та інших фінансових інструментів, спрямованих на забезпечення ефективного функціонування та розвитку громад.

Стимулювання інвестицій в агробізнес має на меті підвищення економічної стійкості та розвитку аграрного сектору шляхом інтенсифікації інвестиційного процесу та оптимізації використання наявних ресурсів. Активні інвестиції у стійкі агробізнес-проекти та розвиток необхідної інфраструктури є ключовими для досягнення цих цілей. Важливим етапом підтримки бізнесу є також впровадження державної системи страхування інвестицій від воєнних ризиків та залучення фінансування від міжнародних донорів для забезпечення стабільності та захисту інвестиційних проектів [3].

У післявоєнний період, коли країна зіштовхнеться із змінами в усіх сферах, важливість підвищення якості та безпечності аграрної продукції зростатиме, оскільки воно може стати ефективним інструментом для вирішення різних проблем під час цих змін. Україна має унікальні природні умови для розвитку органічного сільського господарства. Однак для подолання перешкод, що заважають розвитку ринку органічної продукції в нашій країні, необхідно вжити різноманітних заходів та напрямків державної політики, включаючи фінансову підтримку, нормативно-правове регулювання та соціально-психологічні заходи [5].

Однією з головних проблем, які виникають у зв'язку із завершенням війни, є створення нових робочих місць та розвиток громад. Треба враховувати, що

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

обсяги бізнесу під час конфлікту зменшилися, а повернення людей з-за кордону викличе попит на роботу. Перш за все, необхідно зменшити навантаження на фонд оплати праці, що призведе до зростання заробітних плат, забезпечити макроекономічну стабільність та стійкість національної валюти [3].

Для досягнення сталого розвитку аграрного сектору важливою складовою є технологічний прогрес та цифрова трансформація. Це включає в себе впровадження ефективних технологій для ресурсозбереження та зниження собівартості продукції.

Здійснення утилізації відходів аграрного сектору відіграє ключову роль у переході до безвідходного виробництва. Це означає максимальне використання всіх ресурсів та матеріалів у виробництві, а також їх подальше перероблення для створення нових продуктів.

Належна підготовка персоналу відповідно до нашої запропонованої моделі є критичною для успішної реалізації стратегії. Це може бути досягнуто через формування освітньо-професійних та наукових програм в ЗВО, які будуть відповідати запропонованій моделі. Здобувачі отримують не лише теоретичні знання, але й практичні навички, необхідні для ефективної роботи в післявоєнний період. Завдяки цьому зможе бути забезпечено високий рівень професійних компетентностей, що в свою чергу сприятиме успішній і стійкій реалізації стратегії в практичній діяльності.

Усі компоненти запропонованої моделі стали важливими віддзеркаленнями стратегії сталого розвитку аграрного сектору післявоєнного періоду. Вони взаємопов'язані та взаємодоповнюються, а їх ефективність залежить від спільної роботи в рамках системи в цілому. Застосування моделі, що охоплює різні аспекти, від інновацій до освіти, створить підґрунтя для стійкого розвитку аграрного сектору, сприяючи забезпеченню економічної стабільності та соціального процвітання країни.

Список використаних джерел:

1. Негрей М.В. Аграрний сектор України в умовах війни: проблеми та перспективи. *Економіка та суспільство*. Вип. 40. 2022.
2. Жегус О.В., Давиденко В.В. (2024). Стратегічні імперативи інноваційного розвитку аграрного сектору України як основи його резильєнтності. *Економіка та суспільство*, №61. 2024. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-61-23>
3. Як відновити аграрну галузь. Економічна правда. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/03/15/698035/>
4. Шевченко А.А., Петренко О. П., Бірагова О.В. Виробничий потенціал аграрних підприємств в умовах невизначеності. *Modern Economics*. 2023. № 41(2023). С. 156-162. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V41\(2023\)-22](https://doi.org/10.31521/modecon.V41(2023)-22)
5. Шевченко А. А., Нікіфорчук М. Ю. Органічне виробництво сільськогосподарської продукції: можливості для аграріїв в Україні. *Economic Bulletin of the Black Sea Littoral*. 2021, Issue 2. P. 115-123. <http://lib.osau.edu.ua/jspui/handle/123456789/4118>

Данилишин М. С.

аспірант, *ННЦ «ІНСТИТУТ АГРАРНОЇ ЕКОНОМІКИ»*

м. Київ, Україна

ОЦІНКА СТАНУ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ БУРЯКОЦУКРОВОГО ПІДКОМПЛЕКСУ

Обов'язковою умовою розвитку фінансового потенціалу бурякоцукрового підкомплексу в Україні є наявність та достатність обсягів фінансування за сукупністю їх виникнення. Їх нестача може призвести до призупинення діяльності або навіть ліквідації бурякоцукрового підкомплексу. Це обумовлює

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

здійснення постійної оцінки стану розвитку, а також діагностики елементів фінансового потенціалу та їх здатність відтворювати власні фінансові можливості бурякоцукрового підкомплексу. Діагностика стану розвитку фінансового потенціалу набуває особливого значення при управлінні складними фінансової системами, до яких відноситься цілісний бурякоцукровий підкомплекс агропродовольчого сектора економіки.

Незважаючи на зростання ролі та значення діагностики елементів фінансового потенціалу та їх здатність відтворювати власні фінансові можливості бурякоцукрового підкомплексу, проте визначенню сутності цього поняття та її складових, методичному інструментарію її здійснення, вченими приділяється недостатньо уваги. Це пояснюється тим, що в переважній більшості діагностику елементів фінансового потенціалу ототожнюють з поняттям фінансового аналізу. Тому необхідно дослідити спільні й відмінні ознаки, притаманні поняттям фінансового аналізу та діагностики.

Пізнання предмета чи явища з метою його всебічного вивчення в його конкретній цілісності включає попереднє розчленування його на складові частини, ознаки, властивості і розгляд кожної із них. Це завдання виконує фінансовий аналіз, який вважається універсальним методом пізнання для всіх галузей знань. Однак процес розчленування тільки тоді стане засобом досягнення предмета, коли він буде не механічною операцією, безвідносно місця і значення кожного з елементів, які утворюють предмет, а виділенням суттєвого, того, що становить основу зв'язку всіх сторін досліджуваного об'єкта. [1, с.116]

Діагностика елементів фінансового потенціалу не тотожна фінансовому аналізу і якісно від нього відрізняється. Вона встановлює якісні й кількісні параметри та нормативи фінансового стану з врахуванням моделей, які адаптовані до особливостей, тенденцій і закономірностей розвитку фінансового потенціалу бурякоцукрового підкомплексу з метою подальшої його оцінювання з оптимальними або домінуючими показниками в досліджуваному періоді.

24 квітня 2024 року

Підґрунтям діагностики елементів фінансового потенціалу бурякоцукрового підкомплексу є постійний та своєчасний контролінг обсягу, складу, структури джерел фінансування з метою моделювання та прогнозування їхніх оптимальних параметрів. Процес діагностики включає аналіз фінансових ресурсів та їх джерел, оцінку фінансових показників й індикаторів стану розвитку, платоспроможність та ліквідності активів, їх збалансування, а також оцінку структури джерел самозабезпечення та фінансування. [3, с.555]

Метою діагностики руху фінансових потоків в бурякоцукровому підкомплексі є забезпечення його прибуткової діяльності на основі оптимізації кількісного й якісного складу джерел самозабезпечення та фінансування, підвищення інтенсивності формування, використання та розподілу фінансових ресурсів .

Для розробки певних заходів щодо підвищення ефективності кругообігу джерел самозабезпечення та фінансування бурякоцукрового підкомплексу, а також створення ефективної системи синхронізації та ритмічності їх руху через фінансові потоки, відповідно до наявних можливостей та цілей, необхідним підґрунтям є дослідження циклів фінансового розвитку бурякоцукрового підкомплексу, підвищення динаміки фінансово-економічних показників та визначення характеристик вхідних та вихідних елементів фінансового потенціалу.

Наявні методичні рекомендації стосовно оцінки фінансових потоків свідчить про недостатність наукових розробок щодо діагностики потокових процесів та відсутність єдиного підходу до розрахунку окремих відносних показників.

Важливими характеристиками фінансових потоків в бурякоцукровому підкомплексі для цілей нашого дослідження, є: прибуток (збиток) на 1 грн. товарної продукції; питома вага дебіторської заборгованості в обсязі реалізації продукції; питома вага запасів готової продукції в обсязі реалізації продукції;

24 квітня 2024 року

питома вага кредиторської заборгованості в обсязі виробництва; відношення обсягу реалізованої продукції до обсягу її виробництва; відношення дебіторської заборгованості до кредиторської; тривалість операційного та фінансового циклів. [4, с.111] Застосування на практиці цих показників забезпечує комплексну об'єктивну оцінку фінансових потоків, що має важливе значення для оцінки стану розвитку фінансового потенціалу бурякоцукрового підкомплексу.

В кризових умовах воєнного стану країни розвиток фінансового потенціалу бурякоцукрового підкомплексу взаємопов'язаних із процесами, що залежать від численних і різноманітних факторів. Якщо якийсь із них не достатньо врахований при аналізі, то оцінка впливу інших, прийнятих у розрахунок факторів, нівелює прийняття достовірних і неупереджених рішення щодо мінімізації ризику фінансування. Підвищення ризику фінансування спотворює реальні можливості на належний рівня розвитку фінансового потенціалу бурякоцукрового підкомплексу. Оцінка ризику в системі фінансового забезпечення бурякоцукрового підкомплексу можна розглядати як процес запобігання можливих збитків від деграційний (кризових) впливів на самовідтворення та розвиток фінансового потенціалу на різних рівнях його формування та за різних напрямів збереження прибутковості, стійкості і перспективності бізнесу в бурякоцукровому підкомплексі. В цьому плані особливої актуальності набуває вирішення такої, характерної для суб'єктів бурякоцукрового підкомплексу проблеми, як невміння своєчасно передбачити нестабільність та уникнути її в майбутньому. Тому вирішального значення набувають заходи, направлені на своєчасне розпізнання ризикових ситуацій пов'язаних з розривом операційно-інвестиційного циклу через порушення домовленостей та зв'язків між зацікавленими сторонами (стейкхолдерами, інвесторами, фінансовими та державними інститутами) щодо розвитку фінансового потенціалу бурякоцукрового підкомплексу. З цією метою необхідно мати

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

відповідний фінансовий інструментарій, який би дав можливість визначити граничні межі ризику рівня розвитку фінансового потенціалу.

В нашому розуміння рівень розвитку фінансового потенціалу – це інтегрований показник, який відображає певний поріг стабільності суб'єкта та межу її втрати під впливом несприятливих факторів. Числове значення зазначеного показника має визначатися як величина, розрахована на базі декількох фінансових коефіцієнтів, кожен з яких характеризує той чи інший бік функціонування фінансового потенціалу бурякоцукрового підкомплексу і, які в комплексі можуть визначати рівень безпеки останнього.

До чинників впливу варто відносити п'ять основних фінансових коефіцієнтів (ліквідності, фінансової стійкості, структури і використання капіталу, ділової активності та рентабельності), які в свою чергу характеризуються певним набором показників та мають відповідний механізм розрахунку: коефіцієнт поточної ліквідності, коефіцієнт покриття; коефіцієнт автономії, коефіцієнт маневреності, коефіцієнт співвідношення позикових і власних коштів, коефіцієнт співвідношення дебіторської і кредиторської заборгованості; коефіцієнт мобільності власного капіталу, коефіцієнт маневреності функціонального капіталу, коефіцієнт нагромадження капіталу; віддача вкладеного капіталу, віддача власного капіталу, оборотність оборотних активів, оборотність запасів, віддача основних засобів (фондовіддача), оборотність дебіторської заборгованості, оборотність кредиторської заборгованості; рентабельність продажів, рентабельність власного капіталу, рентабельність основних засобів, рентабельність оборотних активів.[2, с. 302]

Сформована модель оптимального рівня розвитку фінансової потенціалу дозволить встановити: граничні межі зони відчуження фінансових ресурсів на користь держави та партнерів по бізнесу; оптимальні граничні межі самозабезпечення інтересів суб'єктів бурякоцукрового підкомплексу; визначити межі ризику відповідно до стану фінансової стійкості (абсолютно стабільний

24 квітня 2024 року

рівень розвитку фінансового потенціалу; стабільний рівень розвитку фінансового потенціалу; відносно стабільний рівень розвитку фінансового потенціалу; нестабільний рівень розвитку фінансового потенціалу; критичний рівень).

На етапі діагностування передкризового розвитку фінансового потенціалу бурякоцукрового підкомплексу і своєчасного передбачення кризи, тобто настання передкризової ситуації, яка може негативно вплинути на фінансові можливості суб'єктів бурякоцукрового підкомплексу, необхідно оцінювати ризики структури активів при несвоєчасному надходженні джерел фінансування в операційно-інвестиційний цикл за термінами відтворення їх на фінансовому ринку. Встановлення горизонтів аналізу на рівні 6 місяців визначається реальними термінами відтворення джерел фінансування на зовнішньому ринку. У випадку неможливості їх відтворення у вказаний термін активи в операційно-інвестиційному циклі можна вважали неліквідними, а зобов'язання довготерміновими. В зв'язку з цим необхідно оцінювати реальну ліквідність активів суб'єктів бурякоцукрового підкомплексу і відносити їх у відповідну групу. В межах цього методичного підходу всі поточні вимоги і зобов'язання приводяться до їх реальної ринкової вартості, тобто враховується вся дебіторська і кредиторська заборгованість у відповідності з ризиками їх використання. Тільки після цього з'являється можливість розрахувати коефіцієнти реальної оборотності дебіторської і кредиторської заборгованості при оптимальному русі фінансових потоків.

Список використаних джерел

1. Трусова Н.В. Фінансові потоки сільськогосподарських підприємств: теоретичний базис. Науковий Вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки». Вип.6. Ч. 3. 2014. С.186-189.
2. Фінанси (теоретичні основи) / М. В. Грідчіна, В. Б. Захожай, Л. Л. Осіпчук та ін.; Під кер-вом і за наук. ред. М. В. Грідчіної, В. Б. Захожая. 2-ге вид., випр. і допов. К.: МАУП, 2004. 312 с.

24 квітня 2024 року

3. Miller J. Corey and Keith H. Coble. An International Comparison of the Effects of Government Agricultural Support on Food Budget Shares. *Journal of Agricultural and Applied Economics*. 2008. Vol. 40(2). P. 551-558.

4. Trusova N.V. Concept of system financial potential. Prospects of economic development in the global crisis: Collection of scientific articles. Academic Publishing House of the Agricultural University Plovdiv, Bulgaria, 2015. P. 112-122.

Ігнатенко М.М.

д.е.н., професор, завідувач кафедру економіки

Білоусов Є.Ю.

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти

Бикало М.В.

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти

Університет Григорія Сковороди в Переяславі

м. Переяслав, Україна

ВИЗНАЧЕННЯ ІННОВАЦІЙ У СИСТЕМІ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ: ЗМІСТ, СТРУКТУРА, ЕФЕКТИВНІСТЬ

В умовах стрімкого розвитку економіки знань, електронної комерції (е-та м-комерції), споживчих ринків з однієї сторони, і посилення конкуренції з іншої, впровадження інновацій є важливим аспектом системи управління та менеджменту аграрних підприємств з метою збереження та посилення конкурентних переваг на ринку й підвищення ефективності розвитку та конкурентоспроможності. У процесі впровадження інновацій виділяється кілька змістовно-функціональних етапів: визначення та оцінки потреб, вартості, доцільності, окупності; розробка або замовлення, придбання; власне впровадження; управління ними у структурі менеджменту аграрних підприємств, у т.ч. у формі інвестиційних проєктів.

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

Нововведення в системі діяльності аграрних підприємств як джерела підвищення ефективності й продуктивності є тісно пов'язаними з іншими системами підприємницької діяльності, оскільки вони володіють через це синергетичними ефектами [1]. Тісна інтеграція та кооперація всіх структурних підрозділів підприємства також направлена на їх досягнення і посилення інноваційних впливів, що також забезпечує ефективне функціонування, стійкий розвиток і конкурентні переваги на аграрних ринках.

У сучасних економічних умовах інновації визначаються, в основному, як форма або процес ,впровадження новітніх технологій у виробництво, причому все частіше прирівнюється до цього й використання новітніх технологій і в процесі надання послуг, і в системі управління сільськогосподарських підприємств. Впровадження інноваційних технологій в аграрну діяльність та в системне управління нею, крім ефективності та конкурентоспроможності, дозволить підвищити якість продукції, послуг, робіт.

Загальновідомо, що аграрне виробництво в Україні функціонує як потужний міжгалузевий комплекс з вирощування сільськогосподарських культур і тварин, переробки сільськогосподарської сировини та виробництва готової продовольчої та іншої продукції [2, с. 65]. Його значення давно вже перейшло значення національного і набуло значення світового рівня. Однак в аграрному секторі країни конкурентоспроможність і прибутковість сільськогосподарських культур і тварин значно відрізняється у великих, середніх та малих підприємствах.

Часто вони знижуються в результаті дії чинників невизначеності, нерационального використання наявних ресурсів, через коливання пропозиції й попиту на споживчих ринках, інші ризики і загрози [3, с. 48]. В умовах обмеження фінансових ресурсів та антикризового управління у малих агроутвореннях відсутня можливість довгострокового планування виробничої діяльності, що призводить до зниження показників ефективності й

24 квітня 2024 року

конкурентоспроможності. Наразі, це актуалізує пошук ефективних форм адаптації агробізнесу до реальних умов господарювання через впровадження інновацій, розробку інноваційних проєктів та управління ними.

У зв'язку з цим необхідно більш детальне вивчення сутності категорій «інновація», «нововведення», «інноваційний проєкт», «управління інвестиційними проєктами» для порівняння різних наукових поглядів на ці категорії з метою ефективної реалізації у практиці господарювання. Перш за все, необхідно розглянути трактування цього поняття в Законі України «Про інноваційну діяльність» [4]. Відповідно до цього Закону, інновації – це новостворені або поліпшені конкурентоспроможні технології, продукти або послуги, а також організаційні та технічні рішення адміністративного, комерційного або іншого характеру, які покращують структуру і якість виробництва і/або соціальної сфери.

З огляду на те, що продуктивність аграрних підприємств значною мірою визначається наявними природними й матеріально-технічними, трудовими та фінансовими умовами і ресурсами, імплементація інновацій в систему їх використання, перетворень та управління відіграє провідну роль у формуванні ефективності діяльності й забезпечення її конкурентоспроможності.

Список використаних джерел

1. Вернюк Н.О., Дяченко М.І. Регулювання інноваційного розвитку аграрного сектору України. *Ефективна економіка*. 2021. № 4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8805>
2. Желуденко К.В. Інноваційна діяльність як фактор забезпечення конкурентоспроможності аграрних підприємств. *Причорноморські економічні студії*. Вип. 49, 2020. С. 61-66.
3. Ігнатенко М.М., Мармуль Л.О., Романюк І.А. Розвиток конкурентних стратегій підприємств в умовах глобалізації ринків. *Економічний вісник університету*. 2023. Вип. 57. С. 45-51.

24 квітня 2024 року

4. Закон України «Про інноваційну діяльність». Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2002, № 36, ст.266. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text>

Красножон А.О.

здобувачка третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти

Університет Григорія Сковороди в Переяславі

м. Переяслав, Україна

НОВІ ОЗНАКИ ТА СКЛАДНИКИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОГО РОЗВИТКУ МАЛИХ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ З ВИКОРИСТАННЯМ ІННОВАЦІЙ ЕКОНОМІКИ ЗНАНЬ ТА ВРАХУВАННЯМ ЗАГРОЗ ВІЙНИ

Малі аграрні підприємства забезпечують зайнятість населення, особливо на селі. У розвинутих країнах на малий бізнес припадає 50% зайнятих та 70-80% нових робочих місць. З цією функцією пов'язана наступна – демократизації соціально-економічних відносин та зменшення соціальної напруги у суспільстві. Наразі, малі аграрні підприємства мають й значні морально-психологічні переваги – це специфічна мотивація праці, особистісні джерела її активізації, особливі людські стосунки та доброзичливий діловий клімат, скорочення до мінімуму бюрократизму, піднесення творчої енергії працівників і власників.

В Україні питома вага малих і середніх підприємств у національному господарстві внаслідок ринкових реформ збільшилася в десятки і сотні разів. Однак якщо їх частка у структурі зайнятості населення у розвинутих країнах становить від 54% у США до 78% у Японії, то в Україні вона перебуває на рівні 9%. Також частка малих і середніх підприємств у структурі валового внутрішнього продукту становить 11%, що менше значення розвинутих країн у 5 разів.

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

Це означає, зокрема, в агросфері, їх недостатню конкурентоспроможність відносно великого агробізнесу [1, с. 246]. Тому вирішення існуючих проблем конкурентоспроможності та конкурентоспроможного розвитку малих аграрних підприємств потребують всебічного моніторингу й оцінки його чинників, конкурентних переваг і ризиків в конкретних умовах господарювання; тут і тепер та на перспективу; докорінної перебудови державної підтримки у напрямі створення її ефективних інститутів; фінансово-інвестиційного і кадрового забезпечення та, особливо науково-методичного, інформаційного й техніко-технологічного.

Треба враховувати, що Україна вже 2 роки перебуває в умовах жорстокої воєнної агресії, направленої на знищення нашого народу і країни. Тому це вимагає врахування найголовнішого зараз чинника виробництва, конкурентоспроможності й інновацій – безпеки та її забезпечення, що значно ускладнює й теоретичні розробки, й практичну діяльність. Однак саме цифрові інновації, автоматизація виробничих процесів, інноваційні проєкти та аграрні стартапи зможуть суттєво зменшити ризики для працівників, для збереження їх життя. Оптимізація обліку і розрахунків, організації і управління на цифрових засадах, е-комерція (електронна комерція) сприятимуть економії грошових коштів та підвищенню конкурентоспроможності розвитку і, в кінцевому рахунку, збереженню малого агробізнесу.

Тому здійснення досліджень та практичної діяльності у системі “малі аграрні підприємства – конкурентоспроможність і конкурентоспроможний розвиток – цифрові інновації – безпека” мають важливе значення в напрямі ідентифікації, виявлення нового змісту, встановлення нових закономірностей функціонування, визначення потенціалу та нових можливостей. Конкурентоспроможність як економічна категорія означає властивість суб'єкта господарювання, що характеризується ступенем реального чи потенційного задоволення ним

24 квітня 2024 року

конкретної потреби у порівнянні з аналогічними суб'єктами, представленими на даному ринку [2].

Її потенціал та рівень визначають здатність витримувати конкуренцію в порівнянні з аналогічними суб'єктами на ньому. На «Європейському форумі з проблем управління" було визначено, що конкурентоспроможність – це реальна і потенційна можливість підприємств у існуючих для них умовах проєктувати, виробляти, збувати продукцію або послуги, які за ціновими і неціновими характеристиками більш привабливі для споживача, ніж послуги їх конкурентів.

Поняття конкурентоспроможність аграрних підприємств, у т.ч. малих можна визначити як можливість ефективної господарської діяльності та її практичної прибуткової реалізації в умовах конкурентного ринку [3, с. 5]. Ця реалізація забезпечується всім комплексом наявних у нього засобів та ресурсів. Тому конкурентоспроможний розвиток малих аграрних підприємств означає ефективне відображення їх усіх підрозділів, а також здатність реагувати на зміни кон'юнктури ринку, еластичність попиту, динаміку пропозиції та її обсяги позитивно, з прибутковим результатом.

Також конкурентоспроможність та конкурентоспроможний розвиток означає здатність суб'єктів господарювання виробляти конкурентоспроможну продукцію протягом періоду функціонування і розвитку; її переваги по відношенню до підприємств суміжних галузей (міжгалузевий рівень); до підприємств, що виробляють аналогічну сировину та аналогічні товари чи надають послуги – внутрішньогалузевий рівень.

Список використаних джерел

5. Грановська В.Г. Конкурентоспроможний розвиток аграрних підприємств. монографія. Херсон, 2018. 404 с.

6. Юр'єв В.В. Напрями забезпечення та підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств через

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

диверсифікацію їх діяльності. *Ефективна економіка*. 2022. № 1. URL:
<http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9909>

7. Мармуль Л.О., Ігнатенко М.М., Леваєва Л.Ю., Романюк І.А. Ідентифікація на сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів у сукупності форм організації діяльності селі. *Агросвіт*. 2019. № 17. С. 3-7.

ХЕРСОНСЬКИЙ
ДЕРЖАВНИЙ
АГРАРНО-
ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

Секція 2.

**Обліково-фінансове та
управлінське забезпечення
бізнесу в контексті сучасних
викликів**

Мисака Г.В.

к.е.н., доцент кафедри обліку та аудиту

Дерун І.А.

к.е.н., доцент кафедри обліку та аудиту

Київський національний університет імені Тараса Шевченка,

м. Київ, Україна

ВИКЛИКИ ВІДНОВЛЕННЯ ДОВКІЛЛЯ КРІЗЬ ПРИЗМУ ЗВІТНОСТІ ЗІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Варіабельні потреби у багатоаспектній оцінці екологічних проблем, що виникають в результаті провадження господарської діяльності, зумовлюються не лише забезпеченням інтересів різноманітних стейкхолдерів, а й науково обґрунтованими свідченнями щодо появи нових ризиків і загроз у даній сфері та потребують систематичного перегляду складу та змісту інформації, що розкривається у звітності зі сталого розвитку згідно стандартів GRI. На відміну від більшості існуючих на сьогодні систем звітності у сфері сталого розвитку GRI забезпечує інформаційні потреби стейкхолдерів комплексно, оскільки передбачає структуроване подання не лише екологічних та соціальних, а й економічних результатів діяльності компанії. Іншою характерною особливістю застосування стандартів та принципів GRI є їх використання як основи для розробки та подальшого запровадження галузевих керівництв з добровільної звітності у сфері сталого розвитку, зокрема нафтогазовій та хімічній промисловості, автомобілебудуванні тощо.

Водночас Г. Браун та інші [1] стверджують, що GRI під час її інтеграції до існуючих інституційних структур за участі великої кількості зацікавлених сторін та в умовах слаборозвиненої бази користувачів інформації втратила свою початкову

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

місію агента, який мав мобілізувати зусилля численних суб'єктів суспільних відносин задля активізації соціальних ініціатив та для налагодження партнерства між ідейними ворогами. При цьому GRI-звітність є доволі змістовною, має зручний формат, а сам процес її збирання та оприлюднення є важливим управлінським досвідом для компаній і може викликати корисний суспільний діалог.

Загальною рисою усіх звітних показників, сформованих за GRI 300 [2] є те, що вони висвітлюють екологічні аспекти взаємодії компанії із зовнішнім середовищем в односторонньому порядку, даючи оцінку діям компанії з точки зору їх впливу на навколишнє середовище та цілком ігноруючи проблеми зворотного впливу і ризиків від зміни навколишнього середовища на діяльність компанії. На відміну від GRI 300 IFRS S2 «Розкриття інформації, пов'язане з кліматом» рекомендує розкривати інформацію про суттєві ризики, на які наражається компанія під впливом навколишнього середовища і які відбиваються на результативності його господарської діяльності, створенні вартості компанії [3].

У зв'язку з цим подальше удосконалення змісту стандартів GRI 300 та показників звітності зі сталого розвитку, яку формують на їх основі, може відбуватися в напрямі розкриття залежності компанії від природного капіталу та ризиків впливу навколишнього середовища на компанію, з-поміж яких слід виокремлювати ризики переходу (спричинені переходом компанії до низько вуглецевої та стійкої до клімату економіки) та гострі та хронічні фізичні ризики (виникають внаслідок фізичних наслідків зміни клімату). На основі аналізу змісту показників звітності зі сталого розвитку за стандартами GRI 300 в таблиці 1 виокремлено актуальні напрями, які характеризують специфічні аспекти відповідальної екологічної політики бізнесу і щодо яких має місце очевидне упущення розкриття інформації в системі GRI (за вище переліченими групами ризиків).

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
 «ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
 ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»
 24 квітня 2024 року

Таблиця 1

Опис політики компанії, які розкриваються у звітності зі сталого розвитку згідно стандартів GRI 300 та напрями підвищення його інформативності

Стандарти GRI	Потреба у додатковому розкритті інформації
Витрачання ресурсів	
GRI 301 «Матеріали» GRI 302 «Енергія» GRI 303 «Вода та стічні води»	1. Вплив довгострокових матеріальних активів компаніях на довкілля 2. Зворотній вплив довкілля на функціональний стан довгострокових матеріальних активів 3. Зворотній вплив довкілля на забезпеченість відновлюваними та невідновлюваними ресурсами, які використовуються у виробництві
Організація охорони навколишнього середовища	
GRI 304 «Біорізноманіття» GRI 307 «Відповідність екології» GRI 308 «Екологічна оцінка постачальників»	4. Медіативне вирішення конфліктних ситуацій з приводу відповідальної екологічної поведінки компанії, у т.ч. з громадськими організаціями 5. Понесені витрати на охорону довкілля за напрямами проведення заходів 6. Джерела та обсяги фінансування технологій із захисту довкілля 7. Оцінка зміни рівня екологічної безпеки ланцюга постачань відносно першого (базисного) періоду звітування за стандартами GRI
Шкідливі викиди та поводження з відходами	
GRI 305 «Викиди» GRI 306 «Відходи»	8. Механізми фінансування довгострокових активів, введених в експлуатацію з метою: - зменшення (або знешкодження) викидів у навколишнє середовище; - переробки використовуваних матеріалів; - утилізації небезпечних відходів. 9. Зміна обсягів відходів, які не можуть бути утилізовані (у т.ч. небезпечних відходів) відносно обсягів основного виробництва (у натуральних показниках), починаючи з першого (базисного) періоду звітування за стандартами GRI 10. Відомості про екологічну сертифікацію контрагентів, які утилізують відходи компанії

Джерело: систематизовано авторами за [2].

Розкриття у звітності зі сталого розвитку інформації щодо обопільного впливу довгострокових матеріальних активів компанії і навколишнього середовища, а також впливу навколишнього середовища на забезпеченість відновлюваними та невідновлюваними ресурсами, які використовуються в основному виробництві, сприятиме формуванню у стейкхолдерів уявлення не лише про відповідальне природокористування, яке забезпечується компанією, а й про потенціал її стійкості до змін клімату та перспективи стабільного ведення діяльності в умовах кліматичних катастроф.

Інформування користувачів звітності зі сталого розвитку компанії щодо оцінки зміни рівня екологічної безпеки ланцюжка її постачань відносно першого періоду звітування за стандартами GRI забезпечить, окрім, власне, уявлення щодо прогресу компанії у сфері екологічності поставок, можливість визначення впливу обраної компанією системи звітування на вдосконалення якісних параметрів ланцюжка її постачань.

Розкриття механізмів фінансування довгострокових активів, які використовуються для зменшення викидів, переробки та утилізації відходів продемонструє не тільки власне профінансовані компанією капітальні видатки на вищевказані цілі, а й підкреслить її бажання шукати і знаходити партнерів та здатність кооперуватися задля вирішення проблем забруднення навколишнього середовища. Наведення інформації про зміни обсягів неутилізованих відходів відносно обсягів основного виробництва, починаючи з першого періоду звітування за стандартами GRI, надасть уявлення про те, наскільки послідовною є компанія у слідуванні принципам сталого розвитку на тлі еволюціонування своєї фінансово-господарської діяльності, а також яку роль у цьому відіграє система звітування. Дані про екологічну сертифікацію контрагентів, які утилізують відходи компанії, вказуватимуть на відповідальність підходу компанії до вибору різних типів

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

контрагентів, не обмежуючись лише тими з них, які беруть участь у формуванні ланцюжку її постачань.

Усвідомлена суспільством необхідність внесення кардинальних змін до екологічної політики життєдіяльності людини стимулювала державні та наддержавні інституції до встановлення для цього конкретних цілей, завдань та їх кількісних параметрів з метою подальшої оцінки їх досягнення у стислі та чітко визначені терміни. Завдяки широкому використанню в усьому світі важливу роль в інформаційному забезпеченні скоординованих зусиль у боротьбі із змінами клімату, забрудненням навколишнього середовища та іншими проблемами екології в умовах обмеженості часу відіграє звітність зі сталого розвитку, складена за стандартами GRI. Започаткований Директивою ЄС 2014/95/EU обов'язок для компаній, які становлять суспільний інтерес, звітувати щодо екологічних та соціальних аспектів своєї діяльності, стимулює підвищення не лише власне статусу стандартів, згідно яких таку звітність рекомендується подавати, але й вимог до їх змістового наповнення, яке виступає наріжним каменем інформативності показників складеної звітності.

Пропоновані доповнення показників звітності зі сталого розвитку за стандартами GRI 300 дадуть стейкхолдерам можливість системно оцінювати відповідність декларованих компанією місії та цілей у сфері сталого розвитку проваджуваним заходам, до яких вона вдається задля внесення власної лепти у комплексне вирішення екологічних проблем сучасності. Диференціація розкриття інформації щодо екологічних аспектів господарювання зменшить ризики дискреційного формування звітних показників, підвищить інформативність звітності та її надійність в умовах відсутності незалежного контролю завдяки наведенню перехресних відомостей щодо одного й того самого явища або заходу.

Список використаних джерел

1. Brown H. S., de Jong, M., Levy D. L. Building institutions based on information disclosure: lessons from GRI's sustainability reporting. *Journal of Cleaner Production*. 2009. Vol. 17. No. 6. P. 571–580. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2008.12.009>

24 квітня 2024 року

2. *GRI 300 Series (Environmental Topics)*. URL: <https://www.globalreporting.org/how-to-use-the-gri-standards/resource-center/> (дата звернення 11.03.2024 р.)

3. *IFRS S2 Sustainability Disclosure Standard "Climate-related Disclosure"*. 2023. 46 p. URL: <https://www.ifrs.org/content/dam/ifrs/publications/pdf-standards-issb/english/2023/issued/part-a/issb-2023-a-ifrs-s2-climate-related-disclosures.pdf> (дата звернення 17.03.2024 р.)

Пилипенко Я.В.

здобувач вищої освіти

Пристемський О.С., д.е.н, професор,

професор кафедри підприємництва, обліку та фінансів,

Херсонський державний аграрно-економічний університет,

м. Херсон, Україна

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КОМП'ЮТЕРИЗАЦІЇ АУДИТУ В УКРАЇНІ

Розвиток комп'ютеризації, що спрямований на автоматизацію інформаційних процесів задля поліпшення умов праці людей, набирає чималих обертів. Комп'ютеризація в Україні перебуває на стадії активного розвитку і пошуку нових інноваційних методів підвищення ефективності управління підприємством. Пріоритетною ціллю автоматизації робочих завдань аудитора є зниження витрат часу та його оптимізація, мінімізація ризику аудитора, пов'язаного з недостовірністю зроблених висновків, продуктивність у документальному оформленні і поданні результатів аудиту, швидке проведення аудиту, що в свою чергу підвищує його ефективність за рахунок цифровізації всіх повторюваних дій, швидкий взаємозв'язок із клієнтами, миттєвий пошук інформації по базі даних аудиторської компанії.

В аудиторських фірмах персональні комп'ютери активно використовуються як для проведення аудиту економічними суб'єктами, так і для автоматизації управлінської діяльності самої аудиторської компанії. У зв'язку з широким

24 квітня 2024 року

застосуванням обчислювальних систем і комп'ютерних інформаційних мереж у підприємницькій діяльності і бухгалтерському обліку перед аудитором виникає завдання пристосувати технології своєї роботи у тому числі значної її зміни з використанням спеціальних методів і комп'ютерних програм при проведенні аудиту фінансової звітності підприємств, які застосовують автоматизовані фінансово-облікові методи [1].

Захист інформації, з якою працюють суб'єкти аудиторської діяльності, значно потребує уваги. Така потреба обумовлена можливістю несанкціонованого доступу до комп'ютерної інформаційної системи з боку осіб, які не мають відповідних повноважень. Рівень автоматизації облікових задач відіграє важливу роль при плануванні аудиторської перевірки. При оцінці складності автоматизованої обробки бухгалтерських показників варто враховувати як ступінь об'єднання інформаційних систем, так і ступінь спільного використання різними системами однієї і тієї самої облікової бази даних. Проте впровадження аудиторських програм і автоматизація аудиторської діяльності має як свої переваги, так і певні недоліки. Однією з проблем є мала кількість наявних і багатофункціональних сучасних ІТ спрямованих саме на аудиторську діяльність. Низький рівень комп'ютерної освіченості призупиняє розвиток комп'ютеризації аудиту [2].

Отже, впровадження комп'ютеризації аудиту є не тільки актуальним завданням і ключовим елементом успішної роботи аудиторів, а й необхідною умовою її здійснення. Впровадження програмних продуктів і технічних засобів, що автоматизують діяльність аудиторських фірм та окремих аудиторів, є вкрай необхідним. Це пов'язано з необхідністю забезпечення найвищої ефективності роботи аудитора у поєднанні з використанням сучасних технічних засобів та програмного забезпечення для комп'ютерної обробки даних. Використання ліцензійних професійних програмних засобів не тільки підвищує ефективність та якість послуг, що надаються аудиторськими фірмами, але й сприяє зниженню витрат на проведення аудиторських перевірок та є відправною точкою для підвищення

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

конкурентоспроможності аудиторських фірм.

Список використаних джерел:

1. Матюха М. М. Комп'ютерний аудит: опор. курс лекцій для студ. екон. спец. дистанційної форми навчання - К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2018. - 228 с.
2. Пархоменко О.П. Особливості застосування інформаційних систем і технологій в аудиті: стаття - Київ, 2016

Перетяцько Ю.М.

к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки, обліку і оподаткування

Національний університет "Чернігівська політехніка"

Чернігів, Україна

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ОБЛІКОВИХ ПРОЦЕСІВ

Бухгалтерський облік включає 7 основних процесів: виявлення, вимірювання, реєстрація, накопичення, узагальнення, зберігання та передача інформації користувачам інформації. Більшість із них, завдяки швидкому розвитку техніки і технологій, автоматизовані. Відзначимо, що на сьогоднішній день такі процеси як виявлення та вимірювання ще не дістали свого автоматизованого рішення. Однак за рахунок штучного інтелекту така можливість може реалізуватися у найкоротший термін.

ІТ-ринок програмних продуктів для автоматизації обліку висококонкурентний, що дозволяє суб'єкту господарювання обрати для себе найоптимальніший варіант автоматизації: комплексний або частковий.

До комплексних рішень автоматизації обліку можна віднести такі програмні продукти: BAS-бухгалтерія, MASTER: бухгалтерія, ДЕБЕТ Плюс, A5.ERP, Dilovod.

BAS-бухгалтерія – призначений для автоматизації бухгалтерського та податкового обліку організацій, що здійснюють будь-які види діяльності [1]. Існують різні версії програми: учбова (для навчальних закладів), базова, професійна,

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

корпоративна. Перевагою BAS на ринку автоматизації обліку є наявність широкої лінійки галузевих рішень: агро, елеватор, будівництво, ОСББ, громадське харчування, роздрібна торгівля, малий бізнес та інші.

MASTER:бухгалтерія – платформа для ведення бухгалтерського та податкового обліку на малих та середніх підприємствах [2]. Реалізація можлива у хмарному або стаціонарному рішенні.

ДЕБЕТ Плюс є системою управління підприємством, яка має модульну структуру, що дозволяє оптимально врахувати потреби суб'єкта господарювання [3]. До лінійки галузевих рішень належать: бюджетна бухгалтерія, заклади охорони здоров'я, облік у сільському господарстві, елеватор, КХП, ХПП, ЖКГ, хлібзавод, електропостачання, газопостачання.

A5.ERP – система для автоматизації бухгалтерського обліку та управління бізнес процесами. Система включає досить широку лінійку підсистем. Серед них: бухгалтерський та податковий облік, облік праці та розрахунок заробітної плати, облік запасів, фінансове планування, інвентаризація, облік виробництва тощо [4]. Продукт українського походження. Клієнтами є: ПУМБ, поліграфічний комбінат “Україна” та інші.

Dilovod - це український онлайн-сервіс обліку та звітності для фізичних осіб-підприємців та юридичних осіб на єдиному податку із широкими можливостями: ведення бухгалтерського та управлінського обліку, передача звітності уповноваженим органам, обмін документами із контрагентами, аналіз [5].

Безумовно, існують і інші програмні рішення для комплексної автоматизації обліку на IT ринку, однак, зазначені вище програмні продукти є найбільш популярними серед суб'єктів господарювання в сучасних умовах господарювання. Серед часткових програмних рішень переважають програмні продукти, які дозволяють автоматизувати один або кілька облікових процесів. Актуальними напрямками є електронний документообіг та передача звітності до уповноважених органів. Електронний документообіг реалізується за допомогою програмних

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

продуктів для обміну документів: BAS Документообіг КОРП, “СОТА”, FREDO ДокМен, М.Е.Дос.Бізнес, ВЧАСНО, MASTER:документообіг, edin тощо. Найбільш популярним програмним продуктом для передачі звітності засобами телекомунікаційного зв’язку до уповноважених органів є М.Е.Дос та електронний кабінет платника. Також використовують: iFin, TAXER, Соната, тощо.

Віддаючи перевагу будь-якому програмному продукту автоматизації облікових процесів користувач має врахувати [6, с. 329]: доцільність автоматизації; технічні можливості; популярність програмного продукту; широту підтримки КЕП (електронних цифрових підписів); доступ до системи: комп’ютерна програма або хмарна технологія; ціновий сегмент; підтримку.

У загальному плані цифровізація позитивно впливає на систему бухгалтерського обліку завдяки чому зменшується: вірогідність допущення помилок при формуванні фінансової, податкової та статистичної звітності; час на обробку повторюваної облікової інформації; навантаження на працівників облікового апарату. Водночас збільшується оперативність отримання інформації для прийняття рішень; вивільняється час для виконання інтелектуальних завдань ніж шаблонних тощо.

Разом з тим в умовах цифровізації облікових процесів перед суб’єктом господарювання можуть постати наступні виклики: обмежений доступ до мережі інтернет, сумніви у виборі оптимального програмного продукту, наявність персоналу із навичками роботи у певному програмному продукті, безпека даних.

Цифровізація бухгалтерського обліку вимагає змін у підходах до формування професійних компетентностей працівників облікового апарату. Поряд із фаховими вимогами та обов’язками обліковці мають володіти і цифровими.

Список використаних джерел

1. BAS. URL: <https://www.bas-soft.eu/soft/bas-mass/bas-accounting/>
2. MASTER: бухгалтерія. URL: <https://masterbuh.com/product/buhgalteriya>
3. ДЕБЕТ Плюс. URL: <https://debet.com.ua/struktura-systemy-debet-plyus>
4. A5.ERP. URL: <https://a5erp.solutions/category/pidsistemi/>
5. Dilovod . URL: <https://dilovod.ua/yuridicheskim-licam/>

24 квітня 2024 року

6. Перетяцько Ю.М. Програмні продукти для організації електронного документообігу. *Стратегічні орієнтири сталого розвитку в Україні та світі* : збірник тез доповідей II Міжнародної науково-практичної конференції молодих учених (м. Чернігів, 21 квітня 2023 р.). – Чернігів : НУ «Чернігівська політехніка», 2023. С. 327-329.

Мірошніченко С. В.

студентка

Кузьменко О. П.

старший викладач кафедри обліку та оподаткування

Державний торговельно-економічний університет

м. Київ, Україна

ДІЛОВА МЕТА ОПЕРАЦІЙ З НЕРЕЗИДЕНТАМИ

Кожне підприємство діє з метою отримання прибутку. Ця умова є найважливішою у визначенні підприємництва в Україні [1]. При цьому Податковий кодекс України передбачає сплату податку на прибуток у розмірі 18% від фінансового результату до оподаткування [2]. Але не всі підприємства бажають сплачувати майже п'яту частину свого прибутку державі, тому такі підприємства провадять таку господарську діяльність, яка призводить до збитку. У цій роботі ми хочемо розглянути, що таке ділова мета в операціях з нерезидентами, пов'язані особи, принцип «витягнутої руки» та як боротися з підприємствами, які умисно зменшують фінансовий результат до оподаткування.

Одним з методів умисного зменшення фінансового результату є взаємодія з нерезидентами. При купівлі товарів чи послуг у нерезидента резидент сплачує за рахунком, тобто зменшує активи. При цьому важливим фактором є ділова мета.

Згідно з п.14.1.231. розумна економічна причина або ділова мета - причина, яка може бути наявна лише за умови, що платник податків має намір одержати економічний ефект у результаті господарської діяльності. Економічний ефект,

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

зокрема, але не виключно, передбачає приріст чи збереження активів платника податків та/або їх вартості, а так само створення умов для такого приросту чи збереження в майбутньому [2].

Для цілей оподаткування вважається, що операція, здійснена з нерезидентами, не має ділової мети, якщо:

- головною ціллю або однією з головних цілей операції є несплата або неповна сплата суми податків та/або зменшення обсягу оподатковуваного прибутку платника податків;
- у зіставних умовах особа не була б готова придбати чи продати такі товари, роботи, послуги, нематеріальні активи, інші предмети господарських операцій, відмінні від товарів, у непов'язаних осіб [2].

Згідно з п.14.1.159. пов'язані особи - юридичні та/або фізичні особи, та/або утворення без статусу юридичної особи, відносини між якими можуть впливати на умови або економічні результати їх діяльності чи діяльності осіб, яких вони представляють, з урахуванням критеріїв, вказаних у підпунктах цього пункту [2].

Якщо доведено, що контрагенти-нерезиденти підприємства є пов'язаними особами згідно з критеріями п.14.1.159 ПКУ, то варто звернути увагу чи операції з ними відповідають принципу «витягнутої руки».

Згідно п.39.1.2. обсяг оподатковуваного прибутку, отриманого платником податку, який бере участь в одній чи більше контрольованих операціях, вважається таким, що відповідає принципу "витягнутої руки", якщо умови зазначених операцій не відрізняються від умов, що застосовуються між непов'язаними особами у співставних неконтрольованих операціях [2].

Згідно з п.39.2.1.1. контрольованими операціями є господарські операції платника податків, що можуть впливати на об'єкт оподаткування податком на прибуток підприємств платника податків, а саме господарські операції, що здійснюються з пов'язаними особами – нерезидентами та інші [2].

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

Тобто, при розгляді наявності ділової мети при операціях з контрагентами-нерезидентами за умови, що підприємство та контрагент є пов'язаними особами, необхідно звернути увагу чи умови їхніх операцій відповідають умовам співставних операцій між непов'язаними особами.

Якщо умови операцій між пов'язаними та непов'язаними особами є подібними, то такі операції не викликають сумнівів та коригувань у податкових служб.

Якщо умови операцій між пов'язаними та непов'язаними особами є суттєво відмінними, то податкові служби мають звернутися до п.39.2.2.12 Податкового кодексу України, згідно з яким якщо комерційні та/або фінансові характеристики контрольованої операції для цілей трансфертного ціноутворення, визначені згідно з фактичними діями сторін операції та фактичними умовами її проведення, відрізняються від умов, що застосовуються між непов'язаними особами з урахуванням наявності ділової мети у зіставних обставинах, та буде встановлено, що непов'язані особи, які діють у зіставних умовах та ведуть себе комерційно раціонально з урахуванням альтернативних варіантів, реально доступних для кожної із сторін угоди, не вступали б у таку контрольовану операцію, контролюючий орган має право при розрахунку фінансового результату платника податку до оподаткування не враховувати або не визнавати таку контрольовану операцію або операція може бути замінена альтернативним варіантом з метою визначення умов договору чи контракту, які були б узгоджені непов'язаними особами, що діють комерційно раціонально у зіставних умовах [2].

Також згідно з п.140.5.2. фінансовий результат податкового або звітного періоду збільшується на суму перевищення договірної чи контрактної вартості придбаних товарів, робіт, послуг над ціною, визначеною за принципом "витягнутої руки", при здійсненні контрольованих операцій [2].

Отже, операції між резидентами та пов'язаними особами нерезидентами суворо регламентуються через можливість умисного заниження резидентами

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

фінансового результату до оподаткування. За умови, що вартість операції між пов'язаними особами значно перевищує вартість співставної операції між непов'язаними особами, фінансовий результат може бути збільшений на повну вартість такої операції чи на суму перевищення договірної вартості над ціною, визначеною за принципом «витягнутої руки»

Список використаних джерел

1. Закон України №698-XII «Про підприємництво». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/698-12#Text>
2. Податковий кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
3. Кінах Маргарита. Ділова мета: як змінюються її правила, а відтак і взаємодія з податковою. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/events/dilova-meta-yak-zminuyutsya-yiyi-pravila-a-vidtak-i-vzaemodiya-z-podatkovoyu.html>
4. Мусієнко Наталія, Чижик Олексій. Ділова мета як критерій реальності господарських операцій у практиці Верховного Суду. URL: <https://kpmg.com/ua/uk/home/media/press-releases/2021/03/dilova-meta-yak-kryteriy-realnosti.html>

Круковська Олена Володимирівна

Кандидат економічних наук, доцент кафедри
готельно-ресторанного та туристичного бізнесу,
Херсонського державного аграрно-економічного університету,
м. Кропивницький, Україна

Батрак Михайло Миколайович

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти

ПОНЯТТЯ ТА ФУНКЦІЇ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Розуміння сучасних наукових підходів до реалізації функцій управління підприємством є необхідною рисою керівника вищого рівня для успішного виконання виробничих і соціальних завдань суб'єкта господарювання в умовах розвитку та функціонування динамічного зовнішнього економічного середовища. Менеджмент є важливою і невід'ємною складовою системи діяльності підприємства, оскільки забезпечує його економічну ефективність, конкурентоспроможність і

24 квітня 2024 року

гарантує сталий розвиток. Нині дедалі швидшими темпами змінюються техніка і технології, трансформується соціально-економічна поведінка споживачів, конкурентів і інших стейкхолдерів підприємств, установ, організацій, видозмінюються і очікування та риси поведінки персоналу суб'єктів господарювання. У таких умовах стрімко та неминуче зростає рівень залежності ефективності і життєздатності підприємств від якості та швидкості прийнятих керівництвом управлінських рішень, які стосуються як виробничої сфери і основної господарської діяльності, так і роботи із персоналом у напрямку підвищення ефективності праці. Для того, щоб реально використовувати на прикладному рівні менеджмент у якості надійного інструменту для досягнення підприємницького успіху, необхідно досконало опанувати його методологію й здобути компетенції для застосування їх в конкретних ситуаціях. Управління підприємством – це процес послідовних дій, ініційованих керівництвом суб'єкта господарювання з тим, щоб досягти мети його створення та забезпечити найвищий рівень задоволення максимальної кількості його стейкхолдерів.

Поняття управління підприємством конкретизується різними вченими у залежності від того, який саме управлінський аспект домінує у цьому процесі. Так, Лігоненко Л.О. пропонує дефініцію поняття економічного управління підприємством, під яким розуміє «один із напрямків науки управління підприємством, який, базуючись на засадах концепції контролінгу, охоплює економічний інструментарій (економічні методи та прийоми) розробки та забезпечення виконання планів розвитку (діяльності), спрямованих на досягнення визначених стратегічних цілей (передумов та факторів зростання цінності (вартості) підприємства)» [34:66]. Отже, теоретичні основи управління підприємством ґрунтуються на таких поняттях, як «підприємство» і «управління». Підприємство – це економічно і адміністративно самостійна господарська одиниця, граничні межі прав і обов'язків якої визначаються та уточнюються чинним законодавством України. Усі структурні елементи підприємства провадять власну діяльність (організаційно-

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

технічну, виробничу, економічну, маркетингову, фінансову, соціальну) для реалізації основної кінцевої мети: виробництва та реалізації продукції задля отримання прибутку або досягнення соціального ефекту. Для успішного досягнення поставленої мети та ефективної діяльності підприємства необхідна організація управління ним. Згідно функціонального підходу, управління підприємством є процесом систематичного впливу з боку керівного персоналу на роботу всіх його підрозділів та структурних елементів, з метою забезпечення організації злагодженої роботи усіх складових організаційної структури, що у підсумку, призведе до отримання прибутку. Професійне управління діяльністю будь-якого підприємства здійснюється топ-менеджментом на підставі його установчих документів. На прикладному рівні під управлінням фахівці розуміють спрямований та координований процес впливу керуючої сторони (суб'єкта управління) на об'єкт управління, метою якого виступає усвідомлене прагнення до досягнення певного результату. Метою управління є забезпечення ефективності діяльності підприємства. У той же час, лише ефективний менеджмент здатний забезпечити успішне досягнення цієї цілі. Заїнчковський А.О. відзначає, що «в англійській мові використовують терміни *effectiveness*, *efficiency* та *performance*, що в перекладі означає «ефективність», «результативність». Такий переклад спричиняє невизначеність у цих поняттях, і для того щоб цього уникнути, необхідно розставити акценти та визначити, в якому контексті вживаються ці терміни. Термін *efficiency* перекладається як «ефективність» та акцентує увагу на тому, що процес відбувається без зайвих витрат. Цей термін використовується в контексті зменшення витрат та спрямований на їхню мінімізацію. Він відповідає такому перекладу, як «результативність», і переважно використовується, коли цілі суб'єкта господарської діяльності зрозумілі, узгоджені, визначені у часі та можуть бути виміряні».

Список використаних джерел

1. Мальська М.П. Управління сферою готельного господарства : теорія та практика : підручник /М.П. Мальська, В.П. Кізіма, І.З. Жук. – К. : Центр учбової літератури, 2017. – 336 с.
2. Петруня Ю.Є. Прийняття управлінських рішень : навч. посіб./ Ю.Є. Петруня. - : Центр учбової літератури, 2017. – 216 с.
3. Яцун Л.М. Менеджмент ресторанного господарства : навч. посіб / Л.М. Яцун [та ін.]; ХДУХТ. – Х., 2017. – 486 с

Михайленко О.В.

к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту

Національний університет харчових технологій

Київ, Україна

**ХАРАКТЕРИСТИКА ОСНОВНИХ ЕЛЕМЕНТІВ АВТОМАТИЗАЦІЇ
ФОРМ ОПЛАТИ ПРАЦІ**

У ринковій економіці заробітна плата відіграє важливу роль у розвитку всіх галузей економіки завдяки їх характеристикам. Основна її функціональна мета - підвищення продуктивності праці, повернення до роботи та задоволення соціальних потреб суспільства. Заробітна плата - це найефективніший спосіб мобілізації людського фактору.

В наш час вагомість облікового, інформаційного та контрольного забезпечення процесу розрахунків з оплати праці визначається рівнем відповідності та адекватності його складових потребам управління. Задля відповідності потребам управління важливо зосередитися на такій організації обліку трудових витрат, що надасть можливість групувати витрати відповідно до вимог калькуляції і водночас дозволить визначити об'єм коштів для ведення господарської діяльності з

урахуванням резерву своєчасних розрахунків з оплати праці (звільнення, поховання, одруження та інші непередбачені виплати).

Автоматизація форм оплати праці є важливим елементом сучасного управління персоналом і фінансами в організаціях. Вона дозволяє підприємствам ефективно та точно розраховувати оплату праці, забезпечувати виконання регульовальних вимог та підвищувати задоволеність працівників [3].

Основні елементи автоматизації форм оплати праці включають: систему управління персоналом (HRM); систему автоматичного розрахунку заробітної плати; електронну систему звітності; інтеграцію з фінансовою системою; аналіз та звітність; управління бонусами та заохоченнями; забезпечення відповідності до законодавства.

Кожна із перерахованих систем включають ряд компонентів та мають відповідні функції. Впровадження автоматизації форм оплати праці сприяє збільшенню точності розрахунків, зменшенню адміністративного та бухгалтерського навантаження, а також підвищенню ефективності управління персоналом [2].

Система управління персоналом (HRM - Human Resource Management) є комплексним підходом до управління персоналом в організації. HRM охоплює широкий спектр функцій та процесів, спрямованих на залучення, розвиток, управління та утримання персоналу.

Система автоматичного розрахунку зарплати - це інформаційна система, яка автоматизує процеси пов'язані з розрахунком винагороди праці працівникам в організації. Така система дозволяє ефективно та точно обчислювати оплату праці відповідно до визначених правил, стандартів і законодавства.

Електронна система звітності - це інформаційна платформа, яка дозволяє автоматизувати процеси створення, обробки та аналізу звітів в організації. Ця система допомагає управлінцям та працівникам швидше та ефективніше генерувати, обробляти та аналізувати різноманітні види звітності.

Інтеграція з фінансовою системою - це процес об'єднання електронних систем, які відповідають за управління фінансами в організації. Така інтеграція дозволяє автоматизувати обмін даними між фінансовою та іншими інформаційними системами, що покращує ефективність, точність та зручність обліку фінансів.

Аналіз та звітність - це важливі компоненти управління організацією, які спрямовані на оцінку її діяльності, прийняття управлінських рішень та відображення результатів для зацікавлених сторін.

Управління бонусами та заохоченнями - це стратегічний підхід до стимулювання працівників та мотивації їх досягнень в організації. Цей процес включає в себе розробку та реалізацію системи компенсаційних та мотиваційних заходів для підтримки продуктивності та задоволеності працівників.

Забезпечення відповідності до законодавства є критичним аспектом управління бізнесом та персоналом. Це включає в себе дотримання усіх законів та правил, які стосуються діяльності організації, включаючи законодавство щодо праці, податків, безпеки, захисту даних та інше.

Автоматизація оплати праці є необхідним етапом в розвитку бухгалтерського обліку та вимогою сучасності. Адже, розрахунки з оплати праці є трудомісткою та відповідальною роботою, яка потребує швидкої обробки інформації [1]. У сучасних умовах розвитку України належний та продуктивний облік витрат на оплату праці на підприємстві повинен відбуватися не просто з дотриманням чинного законодавства, а й стати джерелом надійної інформації для подальшого контролю та управління витратами на оплату праці.

Список використаних джерел

1. Чепець О. Г., Кінебас І. Ю. Шляхи вдосконалення обліку та аудиту розрахунків з оплати праці. Бізнес Інформ. 2019. №7. С. 225–230. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2019-7_0-pages-225_230.pdf

2. Шепель І.В. Організація обліку і контролю оплати праці на аграрних

24 квітня 2024 року

підприємствах та запропоновані шляхи їх вдосконалення. // *Бухгалтерський облік, аналіз та аудит. Причорноморські економічні студії*. С. 151 – 158. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bses_2018_35%282%29_30

3. Шокот О. А. Аудит розрахунків з оплати праці з використанням комп'ютерних технологій. Міжнародний науковий журнал. Серія «Економічні науки». 2016. № 1. С. 122–124. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.inter-nauka.com/uploads/public/14546187199886.pdf>

Луцюк О.Л.

здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня

Бойко Л.О.

к.с.-г.н., доцент кафедри підприємництва, обліку та фінансів

Херсонський державний аграрно-економічний університет

м. Кротовицький, Україна

ЯПОНІЯ -КРАЇНА ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

Японія - третя за розміром економіка світу. Це країна миру та процвітання, з найвищою тривалістю життя, низьким рівнем правопорушень, практично відсутніми політичними конфліктами. Японія є лідером у багатьох галузях, таких як інформаційні технології, робототехніка, транспортні технології та має вражаючу мережу високошвидкісних залізниць - Shinkansen, яка вважається найкращою у світі [1].

Досвід Японії становить особливий інтерес до порядку формування та реалізації інвестиційної політики. Японія є державою, яка зуміла поєднати у власній економіці, одного боку, відданість традиціям, а з іншого – показала успішний приклад використання і впровадження сучасних передових технологій та інновацій [2,3].

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

Успіхи Японії в розвитку інноваційних процесів пояснюються тісною співпрацею між державними органами та приватними корпоративними структурами на основі консенсусу між сторонами. Методи державного регулювання науково-технічного розвитку в Японії в основному співпадають з практикою інших розвинених країн, але мають кілька характерних особливостей:

- Японія відрізняється застосуванням цільового розподілу фінансових ресурсів, які надаються приватними банками, з акцентом на їх концентрацію у пріоритетних галузях;

- держава активно підтримує підприємства в придбанні передової іноземної технології, що сприяє швидкому впровадженню нововведень;

- Японія приділяє увагу контролю за науково-технічним обміном із зарубіжними партнерами, що сприяє обміну знаннями та технологіями. Японія відома своєю потужною культурою інновацій і постійного їх вдосконалення. Кілька інноваційних процесів і підходів сприяли успіху Японії в різних галузях:

- Кайдзен (постійне вдосконалення): Кайдзен - це філософія постійного вдосконалення, яка пронизує японську промисловість. Вона передбачає внесення невеликих поступових змін для покращення процесів, зменшення відходів і підвищення ефективності. Кайдзен не обмежується виробництвом, а також застосовується в сфері послуг.

- Японія є піонером у впровадженні принципів ощадливого виробництва. Виробнича система Toyota (TPS) є добре відомим прикладом, який зосереджується на усуненні відходів, покращенні якості та оптимізації ефективності. Принципи економічного виробництва широко застосовуються в різних галузях промисловості по всьому світу.

- Повне управління якістю (TQM): TQM - це підхід, який підкреслює важливість управління якістю на всіх рівнях організації. Японські компанії, особливо в епоху після Другої світової війни, прийняли TQM для покращення якості

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

продукції та послуг. Це передбачає залучення працівників, постійне навчання та прагнення задовольнити клієнтів.

- **Методологія 5S:** методологія 5S розшифровується як Sort, Set in order, Shine, Standardize і Sustain. Це метод організації робочого місця, спрямований на підвищення ефективності, безпеки та продуктивності. Ця методологія допомагає створити добре організоване та чисте робоче середовище.

- **Рока-Йоке (захист від помилок):** Рока-йоке - це концепція, яка зосереджується на процесах захисту від помилок, щоб запобігти помилкам до того, як вони виникнуть. Такий підхід допомагає забезпечити високу якість продукції та мінімізувати брак.

- **Just-in-Time (JIT):** JIT - це виробнича стратегія, яка спрямована на виробництво виробів у той самий час, коли вони потрібні в процесі виробництва. Це мінімізує рівень запасів, зменшує відходи та підвищує ефективність. Toyota вважається популяризацією системи JIT.

- **Система Kanban:** система Kanban, що походить від JIT, є системою візуального планування, яка допомагає ефективно керувати робочим процесом. Вона використовує картки або сигнали, щоб вказувати, коли виробляти або поповнювати товари своєчасно.

- **Робототехніка та автоматизація:** Японія є лідером у розробці та впровадженні роботизованих і автоматизованих систем у виробництві. Це значно підвищило ефективність, зменшило витрати на робочу силу та підвищило точність у різних галузях промисловості.

- **Відкриті інновації:** японські компанії часто беруть участь у відкритих інноваціях, співпрацюючи із зовнішніми партнерами, включаючи постачальників, дослідницькі установи та стартапи, щоб сприяти творчості та виводити нові ідеї на ринок.

- **Гуртки якості:** Гуртки якості включають невеликі групи співробітників, які регулярно зустрічаються для виявлення та вирішення проблем, пов'язаних з

роботою. Такий підхід сприяє залученню співробітників, комунікації та навичкам вирішення проблем.

Ці інноваційні процеси та філософії зіграли вирішальну роль у формуванні економічного успіху та глобальної конкурентоспроможності Японії. Багато з цих концепцій були прийняті в усьому світі як найкращі практики в різних галузях.

Список використаних джерел:

1. Крисюк Л.М., Куликов Д.В., Чебанова А.І. (2017). Аналіз економічної стратегії розвитку Японії. *Економіка і суспільство*. (8). С.169-173. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/8_ukr/29.pdf
2. Сержанов В.В. Досвід Японії у формуванні державної інвестиційної політики. URL: <https://chmnu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/07/Serzhanov-V.V..pdf>
3. Бойко, В., & Бойко, Л. (2023). Індустріальні парки – ефективний механізм залучення інвестицій для відновлення економіки у післявоєнний період. *Економіка та суспільство*, (49). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-49-23>

Кравченко І.Й.

старший викладач обліку і аудиту

Національний університет харчових технологій

м. Київ, Україна

ВПЛИВ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА РОЗВИТОК БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА АУДИТУ

Досліджуючи цифрові технології бухгалтерського обліку можна стверджувати, що у найближчі роки бухгалтерську сферу очікують зміни, ключовими інструментами яких стануть такі інноваційні технології як: штучний інтелект, блокчейн, хмарні технології.

Штучний інтелект являє собою інтелектуальну комп'ютерну систему, з можливостями розпізнавання мови, навчання та вирішення проблем, обробки й аналізу великих масивів інформації в найкоротші терміни; може складати фінансову звітність самостійно, без фізичного втручання людини. Використання штучного інтелекту дає змогу не лише автоматизувати, а й підвищити ефективність процесів

формування звітів, інвентаризації, сплати податку на додану вартість та ін. Поширені напрями використання для управління дебіторською і кредиторською заборгованістю, кодування облікових записів, управління витратами, управління грошовими потоками. Компанії починають використовувати цифрові програми здебільшого в сфері документообігу, діяльності в сфері оподаткування, орендних платежів та оренди. Особливо увагу привертають проекти компанії по використанню технологій штучного інтелекту для автоматизації щоденних завдань, застосування комп'ютерного зору при інвентаризації в процесі аудиту.

Аналізуючи перспективи впровадження цифрових технологій штучного інтелекту в систему обліку та аудиту, можна визначити, що оптимізуються процеси із великим обсягом цифрових даних.

Під блокчейном розуміємо систему цифрового реєстру, започатковану на хронологічно розподілених книгах обліку, активах чи транзакціях, котрими можна ділитися у численних вузлах мережі, хто має доступ. Бази даних сполучені через криптографічні підписи для створення ряду дій або транзакцій із часовою позначкою, розподілених і упереджених від підробки. Як результат, блокчейн створює непідробну облікову книгу бухгалтерської інформації, в якій майже неможливо підробляти чи видалити записи, щоб замаскувати певну діяльність.

Дана цифрова технологія також має здатність удосконалення бухгалтерського обліку та аудиту. Можна відокремити наступні переваги технології блокчейну в бухгалтерському обліку і аудиті [1]:

- зменшення помилок внаслідок мінімізації участі людини у реалізації облікових завдань;
- незворотність транзакції, неможливість «підлаштування» під особисті інтереси;
- зміни до приватного блокчейну не можуть бути додані іншими користувачами;

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

– а також, зменшення шахрайства через те, що технологія блокчейн унеможлиблює маніпулювання обліковими даними.

При впровадженні блокчейну позбувається необхідність звіряння розрахунків із зовнішніми контрагентами. Формування та списання дебіторських та кредиторських зобов'язань сторін угоди відбувається водночас на момент транзакції. Бухгалтеру залишається лише правильно класифікувати придбаний або переданий актив та відповідний дохід або витрати [2]. Щодо оперативного обліку даних у реальному часі. Завдяки системі блокчейн, зникне потреба чекати на обробку первинного документа бухгалтером. Первина документація, в принципі, стане не потрібна ні в паперовому, ні в електронному вигляді. Натомість, необхідною буде лише фіксація транзакцій в блокчейні.

Хмарними обчислення можна вважати спеціальні обчислювальні потужності, за рахунок яких у користувачів немає потреби створювати особисті обчислювальні мережі, а тому дана технологія заощаджує витрати на утриманні ІТ-структури підприємства; передбачено доступ до готового сервісу провайдера, власника хмари, і, відповідно, немає потреби в утриманні на підприємстві апаратного і програмного забезпечення відповідного рівня і профілю та ін.

Хмарні технології обчислення займають функцію зберігання та апробації великих об'ємів даних в мережевих сервісах, якими оперують аудитори та бухгалтери в процесі своєї професійної діяльності. Інформаційні дані в межах хмарної обробки зберігаються на спеціалізованих Інтернет-серверах, за необхідності кешуються на персональних смартфонах, комп'ютерах, ноутбуках. Існують наступні незалежні провайдери хмарних технологій: «FreeAgent» (Великобританія), «KashFlow» (США), «Netsapiens» (США), «SAP Business One» (Німеччина), «Wave» (Канада) та інші.

На сьогоднішній день з хмарних-ресурсів в Україні, виділено наступні дві технологічні інновації. Перша – «iForma» – онлайн-сервіс підготовки і подання електронної звітності, що забезпечує цілодобовий прийом звітів безпосередньо з їх

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

подальшою перевіркою, переадресуванням і супроводом до відповідних державних установ. Це програмне забезпечення «БЕСТ-ЗВІТ ПЛЮС» або система електронного документообігу «М.Е.ДОС». Друга технологічна інновація – «iFin» – хмарний сервіс, актуальний у двох напрямках роботи: генеруванні та подачі звітностей в державні органи, автоматичний розрахунок амортизації основних засобів, автоматизованого обліку виплати заробітної плати, відпускних та інше, а також складання низки інших бухгалтерських документів з автоматичним заповненням реквізитів підприємства чи інших даних[3]. Дані процеси формування електронних документів урегульовані Законом України «Про електронні документи та електронний документообіг» від 01.08.2022 р. [4].

Поряд з тим, існує чимало ризиків, котрі здатні викликати певну недовіру до цифрових технологій та які можуть мати різних прояв залежно від підприємств та сфери їх господарювання. Якщо діяльність безпосередньо пов'язана зі сферою інноваційних технологій, то ризик їх впливу більш ймовірний.

Подальше дослідження даної проблематики варто розглядати з питання підготовки кваліфікаційних фахівців бухгалтерського обліку та аудиту відповідно до глобальних умов техноглобалізму та Національній економічній стратегії України на період до 2030 року.

Список використаних джерел

1. [Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг» від 01.08.2022 р.](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text> (дата звернення: 29.03.2024)
2. Ліга Закон. Як блокчейн змінить бухгалтерію. URL: https://bz.ligazakon.ua/ua/magazine_article/BZ012012 (дата звернення: 30.03.2024)
3. [iForma. Офіційний веб-сайт.](http://www.iforma.com.ua/) URL: <http://www.iforma.com.ua/> (дата звернення: 29.03.2024)
4. [iFin. Офіційний веб-сайт.](https://www.ifin.ua/) URL: <https://www.ifin.ua/> (дата звернення: 29.03.2024)

Бразілій Г.А.

здобувач вищої освіти

Черкаський державний технологічний університет

м. Черкаси, Україна

науковий керівник - Чичужко М.В.

к.т.н., доцент кафедри робототехніки

та спеціалізованих комп'ютерних систем,

Черкаський державний технологічний університет,

м. Черкаси, Україна

ПЕРЕДУМОВИ АВТОМАТИЗАЦІЇ ОБЛІКОВО-ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БІЗНЕСУ СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Актуальність теми дослідження, щодо передумов автоматизації обліково-фінансового забезпечення бізнесу в сучасних умовах господарювання важлива з різних причин.

По-перше, швидкість розвитку технологій та цифровізація сучасного світу вимагають від підприємств швидкого адаптування до нових умов. Автоматизація фінансової діяльності дозволяє підприємствам оптимізувати процеси, підвищити продуктивність та зменшити ризики помилок.

По-друге, конкурентне середовище вимагає від підприємств швидкості та ефективності в управлінні фінансами. Автоматизація дозволяє збільшити швидкість прийняття рішень, покращити аналітичні можливості та забезпечити точність даних.

По-третє, зростання обсягу фінансової інформації та складність фінансових операцій вимагають використання спеціалізованих програмних рішень для ефективного управління фінансами.

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

Отже, дослідження передумов автоматизації обліково-фінансового забезпечення бізнесу в сучасних умовах господарювання є актуальним і важливим для успішного функціонування підприємств у сучасному світі. Збільшення обсягу фінансової інформації: у сучасних умовах бізнесу обсяг фінансових операцій і облікової інформації постійно зростає. Ручне ведення обліку може призвести до помилок та недоліків у звітності. Автоматизація дозволяє ефективно обробляти великі обсяги даних та забезпечує точність і надійність фінансової звітності.

Потреба в оперативності: у сучасних умовах швидкість прийняття рішень має велике значення для успішного функціонування бізнесу. Автоматизація обліково-фінансового процесу дозволяє швидко отримувати актуальну інформацію про фінансовий стан підприємства, що сприяє оперативному управлінню. Покращення аналітичних можливостей: автоматизація обліково-фінансового забезпечення дозволяє використовувати розумні аналітичні інструменти для прогнозування та аналізу фінансових показників. Це допомагає управлінцям приймати обґрунтовані рішення на основі даних. Зменшення ризиків: автоматизація обліково-фінансового процесу дозволяє зменшити ризики виникнення помилок та шахрайства через автоматичний контроль і перевірку операцій.

Основною метою дослідження автоматизації обліково-фінансового забезпечення бізнесу в сучасних умовах господарювання є визначення переваг, можливостей та викликів, пов'язаних з впровадженням автоматизованих систем у фінансовому обліку підприємства. Дослідження спрямоване на розкриття потенціалу автоматизації для покращення ефективності управління фінансами, оптимізації процесів та забезпечення точності та надійності фінансової звітності.

Завдання дослідження автоматизації обліково-фінансового забезпечення бізнесу можуть включати: - аналіз поточних процесів обліку та фінансового управління на підприємстві для виявлення можливостей для автоматизації.- вивчення сучасних інформаційних технологій та програмних рішень, які можуть бути використані для автоматизації обліково-фінансового процесу. - оцінка витрат

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

на впровадження та експлуатацію автоматизованих систем обліку та фінансового управління. - вивчення практичних прикладів успішного впровадження автоматизованих систем у сфері обліку та фінансів. - розробка рекомендацій щодо вибору оптимального програмного забезпечення та стратегії впровадження автоматизованих систем на конкретному підприємстві [1].

Для успішної автоматизації облікового фінансового забезпечення бізнесу можна застосовувати різні напрями та інструменти. Ось деякі з них: 1. впровадження обліково-фінансових програмних продуктів: використання спеціалізованих програм для обліку, фінансового планування, контролю витрат, складання звітності тощо дозволяє автоматизувати багато рутинних операцій та забезпечити точність та надійність фінансової інформації. 2. хмарні технології: використання хмарних сервісів для збереження та обробки фінансових даних дозволяє отримувати доступ до інформації з будь-якого пристрою та місця, а також забезпечує збереження даних у безпеці. 3. електронні платіжні системи: використання електронних платіжних систем для оплати рахунків, здійснення переказів та отримання платежів спрощує фінансовий процес і дозволяє зменшити час на операції з грошима. 4. автоматизоване планування та аналіз фінансових показників: використання спеціалізованих програм для планування доходів, витрат, аналізу фінансових показників дозволяє оперативно реагувати на зміни у фінансовому стані підприємства та приймати обґрунтовані управлінські рішення. 5. інтеграція з іншими системами управління: автоматизація облікового фінансового забезпечення може бути інтегрована з іншими системами управління, такими як CRM (Customer Relationship Management), ERP (Enterprise Resource Planning) для комплексного управління діяльністю підприємства [2].

Ці напрями допоможуть покращити ефективність обліково-фінансового забезпечення бізнесу, зменшити ризики помилок та оптимізувати фінансовий процес на підприємстві.

Таким чином впровадження автоматизованих систем дозволяє значно підвищити ефективність обліково-фінансового забезпечення, зменшити час на виконання рутинних операцій, покращити точність та надійність фінансової інформації. Автоматизація дозволяє зменшити ризик виникнення помилок у облікових операціях, оскільки багато процесів виконується автоматично за певними правилами і алгоритмами.

Завдяки автоматизації обліково-фінансового забезпечення, керівництво підприємства може отримувати оперативну фінансову звітність та аналіз показників, що дозволяє приймати обґрунтовані управлінські рішення. Автоматизація дозволяє зменшити витрати на обслуговування облікових систем, оптимізувати процеси та збільшити продуктивність праці. Автоматизована система обліку дозволяє покращити контроль за фінансами, виявляти можливі ризики та прогалини в фінансовому процесі [3].

Отже, передумовами для автоматизації обліково-фінансового забезпечення бізнесу в сучасних умовах є необхідність оптимізації процесів, покращення якості фінансової звітності, оперативне управління та зменшення ризиків.

Список використаних джерел

1. Н.М. Бразілій, А.А. Ткаченко, В.А. Здір. Цифровізація системи обліку, звітності та оподаткування в сучасних економічних умовах Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного (економічні науки) / За ред. Т.І. Яворської –Мелітополь: Вид-во ТОВ «Науково - виробнича компанія «Інтер-М»,2023. -№ 2(48). –156 с. URL: <https://oj.tsatu.edu.ua/index.php/zbirnyk/issue/view/44/02.48.pdf>
2. Kovalevska N., Nesterenko I., Lutsenko O., Nesterenko O., Hlushach Y. Problems of accounting digitalization in conditions of business processes digitalization. Amazonia Investiga. 2022. Vol. 11. No 54. Pp. 132–141. DOI: <https://doi.org/10.34069/AI/2022.56.08.14>

24 квітня 2024 року

3. Березюк С.В., Оніщенко М.Л. Інформаційні технології в підприємницьких структурах. Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2020. № 2. С. 118-131. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/80691>

Колотуха С.М.,

к. е. н., доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Мельник К.М.

к. е. н., доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Уманський національний університет садівництва

м. Умань, Україна

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ КРЕДИТНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ

Аграрне господарство є однією з найважливіших і стратегічно значущих галузей національної економіки, особливо в контексті інтеграції України у світове економічне середовище. Через своє важливе місце в системі трудових відносин, потужний експортний потенціал і значну роль у розвитку національної та міжнародної продовольчої безпеки сільське господарство відіграє вирішальну роль в економіці України.

Комерційні банки є основними позичальниками кредитів для сільськогосподарських підприємств на ринку кредитних послуг, покриваючи переважну більшість нестачі у власних фінансових ресурсах пов'язаних із сезонними витратами на вирощування сільськогосподарських культур та розвиток тваринницької галузі. Така практика застосовується і в країнах з розвинутими ринковими відносинами. Зокрема, в Англії і Німеччині сезонні витрати аграріям за

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

рахунок банківських кредитів покриваються — близько 50%, Франції — понад 40%, Італії та Бельгії — понад 30%. У країнах Європейського Союзу 40% сільськогосподарських товаровиробників повністю залежать від залучення банківських кредитів і лише 25% фермерських господарств обходиться без банківських запозичень [1,с.32].

Розуміючи важливість підтримки аграрного сектору, у 2023 році Урядом було продовжено Державну програму «Доступні кредити 5-7-9%» для полегшення доступу аграріїв до кредитів в умовах воєнного стану та програму надання державних гарантій.

Протягом 2023 року майже 14 тисяч агрогосподарств одержали 78,8 мільярдів гривень банківських кредитів на розвиток. З них за державною програмою «Доступні кредити 5-7-9%» – 10,9 тисяч господарств профінансовано на 44,5 мільярдів гривень [2].

Уряд розширив в 2024 році фінансову підтримку сільгоспвиробників, заєстрованих у Державному аграрному реєстрі. Так, субсидію фермерам, які обробляють до 120 га земель, збільшено з 3,1 тис. грн до 4 тис. грн/га; окрема допомога для господарників з деокупованих територій становить 8 тис. грн. на 1га. Аграрії, що утримують від трьох до 100 корів зможуть одержати 7 тис. грн. на одну голову, від п'яти до 500 голів кіз та овець – 2 тис. грн. на голову.

Повинен бути індивідуальний (диференційований) підхід до кожного позичальника не тільки при встановленні процентних ставок, а й при визначенні терміну кредитування, визначенні комісії чи звільненні від неї, який враховував би фінансовий стан позичальника, репутацію та інші економічні показники. Тобто, надійний позичальник повинен мати сприятливі заохочувальні стимули при отриманні кредиту, в іншому разі – втрачається довіра до банків у потенційних клієнтів.

Сучасний стан розвитку кредитних відносин характеризується процесом пошуку нових форм та визначення максимальних меж надання кредитів, що

24 квітня 2024 року

безпосередньо впливає на рівень кредитоспроможності підприємств. На нашу думку, розмір кредитів, залучених сільгоспідприємствами, не повинен перевищувати 40% об'єму валової продукції сільського господарства. Перевищення цієї граничної межі може привести до порушення циклу процесу відтворення та підвищення ризику неповернення кредиту.

Також заслуговує на увагу запровадження механізму регресивної шкали визначення облікової ставки комерційного банку за користування кредитом з урахуванням приросту прибутку. Суть його полягає в тому, що кожен наступний приріст прибутку знижував би кредитну ставку, що буде сприяти підвищенню ефективності виробництва сільськогосподарських підприємств.

Крім того розмір процентної ставки за кредит для сільськогосподарських підприємств доцільно прив'язати до терміну їх надання, що безпосередньо пов'язані з особливостями аграрного виробництва. Так, ставки за кредит в I та II кварталах повинні бути нижчими ніж ставки в III та IV кварталах. Це змусить підприємства більш відповідально ставитись до своїх фінансових ресурсів.

Розвиток іпотечних відносин в сільському господарстві в сучасних умовах набуває великого значення у зв'язку з необхідністю залучення додаткових інвестицій в агропромисловий комплекс з метою відродження сільськогосподарських підприємств. Низька якість іпотечного забезпечення обмежує доступ сільськогосподарських підприємств до кредитних ресурсів і підвищує кредитні ризики банків. У зв'язку з цим становлення земельного ринку є першочерговою задачею, вирішення якої дозволить запуснути в дію механізм іпотечного кредитування в сільському господарстві, де в якості іпотеки будуть сільськогосподарські угіддя, що буде сприяти залученню інвестиційних кредитів.

В умовах розробки державної стратегії продовольчої безпеки доцільно удосконалити механізм кредитного забезпечення. Так, аграрні підприємства, що реалізують свою продукцію на внутрішньому ринку повинні користуватися кредитними пільгами (наприклад, нижчими процентними ставками). Таким чином,

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

держава частково компенсує фінансові втрати підприємств і стимулює розвиток внутрішнього аграрного ринку.

Світові ж реалії та великий історичний досвід дозволяють зробити висновок, що втручання держави (зважене, комплексне та цілеспрямоване) – скоріше об'єктивна необхідність, чим тимчасова антикризова міра. В умовах конкурентних ринкових відносин банки не можна «змусити» здійснювати кредитування АПК, але цілком припустимо при сприянні держави внести необхідні корективи в проведену ними кредитну політику, зокрема, розвиваючи мотиваційний компонент – у прийнятому одночасно для сільгоспвиробника і його інвестора ключі. Національний пріоритет в секторі агропромислового комплексу багато в чому покликаний служити тим корегуючим фактором, що визначає в перспективі діловий та інвестиційний клімат галузі.

З метою активізації розвитку вітчизняного кредитного ринку слід розробити стратегічні напрями розвитку та комплекс заходів щодо удосконалення функціонування кредитного ринку України:

1. Вдосконалити нормативно-правову базу розвитку кредитного ринку країни.
2. Визначити стратегію стабілізації та розвитку аграрного сектора економіки з врахуванням його адаптації в зовнішній економічний простір.
3. Сформувати сучасну аграрну кредитну систему з відповідною інфраструктурою.
4. Розробити систему державної фінансово-економічної підтримки суб'єктів господарювання аграрної галузі.

Список використаних джерел

1. Скрипник А., Ткаченко О. Інформаційна складова підвищення ефективності кредитування аграрного сектору. Вісник Національного банку України. 2011. № 11. С. 32–35.

24 квітня 2024 року

2. Аграрії в 2023 році на розвиток господарств отримали 78,8 млрд гривень банківських кредитів. URL : <https://www.kmu.gov.ua/news/ahrarii-v-2023-rotsi-na-rozvytok-hospodarstv-otrymaly-788-mlrd-hryven-bankivskykh-kredytiv> (дата звернення: 10.04.2024).

Черевань А. А.

здобувачка вищої освіти IV курсу

Державний торговельно-економічний університет

м. Київ, Україна

ОСНОВНІ МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПРОВЕДЕННЯ АУДИТУ ВИРОБНИЧИХ ВИТРАТ

Наразі для подальшого розвитку й досягнення певної стабільності бізнес спрямовує зусилля на збереження високого рівня конкурентоспроможності та отримання більшого прибутку. Останнє можливе не лише за рахунок збільшення доходів, а і зменшення наявних витрат шляхом їх оптимізації. В умовах постійних змін у бізнес-середовищі виникає потреба в якомога ефективнішому управлінні виробничими процесами та кращому контролі за витратами, тому актуальним є проведення на підприємстві аудиту виробничих витрат, які становлять найбільшу частку серед інших. Дана процедура допоможе власникам знайти шляхи оптимізації та зниження рівня витрат, забезпечуючи при цьому підвищення прибутковості, що в свою чергу може призвести до збільшення податкових надходжень до бюджету і сприятиме економічному зростанню та стабільності країни.

Теоретичним та методологічним основам аудиту присвячено багато досліджень вчених, серед яких можна виділити К. В. Безверхого, Ф. Ф. Бутинця, С. Ф. Голова, В. Ю. Гордополова, Т. Ю. Копотієнко, Л. П. Кулаковську, А. П. Макаренко, В. М. Пархоменко, Ю. В. Піча, Р. Ю. Овчарика, М. Ф. Огійчука та інших.

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

Проте відсутність єдиної методології та організації даного виду аудиту, різноманітність результатів та видів діяльності підприємств зумовлює потребу у подальшому дослідженні.

Виробничі витрати важливі для кожного підприємства, оскільки вони формують собівартість продукції, робіт чи послуг, а дана інформація є необхідною для прийняття управлінських рішень. Згідно Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» собівартість реалізованої продукції (робіт послуг) складається з виробничої собівартості продукції (робіт, послуг), яка була реалізована протягом звітного періоду, нерозподілених постійних загальновиробничих витрат та наднормативних виробничих витрат, а до виробничої собівартості продукції (робіт, послуг) включаються: прямі матеріальні витрати; прямі витрати на оплату праці; інші прямі витрати; змінні загальновиробничі та постійні розподілені загальновиробничі витрати [1].

Аудитом виробничих витрат є перевірка даних бухгалтерського обліку і фінансової звітності з метою вираження незалежної думки аудитора щодо достовірності, законності, доцільності, повноти, своєчасності визнання й відображення виробничих витрат у обліку та звітності, а також процесу формування собівартості продукції, робіт чи послуг. До об'єктів даного виду аудиту, що є в більшості ініціативним, відноситься технологічна та нормативна документація, фінансова звітність і дані бухгалтерського обліку, що включають записи у регістрах і первинних документах, зокрема у лімітно-забірних картках, накладних-вимогах на відпуск, табелях обліку робочого часу, розрахунково-платіжних відомостях, розрахунках амортизації, актах виконаних робіт тощо.

У процесі перевірки витрат на виробництво вирішуються наступні завдання аудиту:

— оцінка обґрунтованості застосовуваного методу обліку витрат, варіанту зведеного обліку витрат, методів розподілу загальновиробничих витрат;

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

- підтвердження первинної оцінки систем бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю виробничих витрат;
- підтвердження вірогідності оформлення та відображення в обліку прямих і накладних (непрямих) витрат;
- оцінка якості інвентаризації незавершеного виробництва;
- арифметичний контроль показників собівартості по даним зведеного обліку витрат на виробництво [2, с. 71].

Інформація щодо виробничих витрат відображається на рахунках 90 «Собівартість реалізації» і 91 «Загальновиробничі витрати», а також на рахунках 23 «Виробництво», 26 «Готова продукція». Однак з метою підтвердження правильності включення витрат до виробничої собівартості та собівартості реалізації виникає потреба у перевірці інших рахунків 9 класу «Витрати діяльності», а саме 92 «Адміністративні витрати», 93 «Витрати на збут» та 94 «Інші витрати операційної діяльності».

Аудитором у залежності від умов та обсягів підписаного з компанією договору на проведення аудиту обираються метод організації перевірки витрат (суцільний чи вибірковий) і безпосередньо методи перевірки, зокрема спостереження, перевірка по суті, формальна і арифметична перевірка, інвентаризація, контрольний замір тощо. Особливу увагу при перевірці виробничих витрат аудитор має звернути на склад затрат за калькуляційними статтями і на розподіл їх за видами продукції (робіт, послуг); на правильність формування собівартості, списання непрямих виробничих витрат, нарахування амортизації, випуск готової продукції тощо.

Щодо аудиту витрат виробництва, то типовими помилками є:

- невідповідність застосованого методу обліку витрат, зафіксованому в обліковій політиці;
- витрати підприємства неспівставні з доходами;
- неправильна оцінка залишків незавершеного виробництва;
- неправильне розмежування витрат за звітними періодами;

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

- необґрунтоване включення в собівартість окремих видів витрат;
- порушення методології обліку [3, с. 7].

Після завершення аудиту виробничих витрат аудитором складається підсумкова документація: у звіті аудитора повинна міститись докладна інформація щодо знайдених порушень на підприємстві та рекомендації щодо їх усунення, а в аудиторському висновку має бути висловлена незалежна думка щодо достовірності обліку виробничих витрат та відображення їх у звітності.

Підсумовуючи вищенаведене, можна зробити висновок, що кожному підприємству необхідно здійснювати аудит своїх виробничих витрат, які формують собівартість продукції, робіт чи послуг. Витрати безпосередньо впливають на фінансовий результат компанії, а тому контролювати та перевіряти їх облік важливо як для самого суб'єкта господарювання з метою оптимізації виробничих процесів, ресурсів, збільшення прибутку й підвищення рівня довіри партнерів та інвесторів, так і для держави, щоб переконатися у точності, достовірності поданої фінансової звітності, а також у повноті виконання й сплати підприємством своїх зобов'язань. Наразі наявна загальна методологія проведення даного виду аудиту, однак різноманітність результатів діяльності (продукція, роботи чи послуги) та видів діяльності зумовлює потребу у подальших дослідженнях, які б враховували усі особливості виробничих витрат різних компаній.

Список використаних джерел

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31.12.1999 р. № 318. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text>

2. Макаренко А. П., Хайло Г. С. Розробка програми аудиту витрат на виробництво продукції з метою підвищення ефективності діяльності підприємства // Інвестиції: практика та досвід. - 2017. - № 1. - С. 68-75. - URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2017_1_15.

24 квітня 2024 року

3. Дяченко О. П., Ройченко А. О. Методичні аспекти проведення аудиту витрат виробництва // Одеський державний аграрний університет. - 2017. URL: <http://lib.osau.edu.ua/jspui/handle/123456789/1689>

Мірошниченко С. В.

студентка

Задніпровський О. Г.

к.е.н., доцент

Державний торговельно-економічний університет

м. Київ, Україна

ОСОБЛИВОСТІ СИСТЕМИ ОБЛІКУ, ЗВІТНОСТІ ТА ОПОДАТКУВАННЯ НА КІПРІ

Досить часто в українському інформаційному просторі можна почути такі вислови як «відмивання коштів», «офшорні зони», «низькоподаткові країни». З усіма висловами також часто можна почути назви країн, які є привабливими для підприємств з різних країн через облікові та податкові особливості цих країн. Однією з таких країн є Кіпр. У цій роботі хочу розглянути причини привабливості Кіпру для підприємств, а саме які особливості системи обліку в цій країні, особливості звітності та оподаткування.

Перше, на що хочу звернути увагу та одразу окреслити, це чи є Кіпр офшорною зоною. Офшорна зона (від англ. off shore — «поза берегом») — один із видів вільних економічних зон, що належать до сервісних вільно-економічних зон, особливістю яких є створення для підприємців сприятливого валютно-фінансового та фіскального режимів, високий рівень законодавчої гарантії банківської та комерційної секретності, лояльність державного регулювання.

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

Термін «офшорна зона» загалом має на увазі будь-яку країну з низькою або нульовою податковою ставкою на всі або окремі категорії доходів, певний рівень банківської або комерційної секретності, мінімальну або повну відсутність резервних вимог центрального банку або обмежень у конвертованій валюті [1].

Але згідно з Додатком до розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 лютого 2011 р. №143-р Кіпр не входить до держав, віднесених до переліку офшорних зон [2].

Тобто, ми маємо розглянути чому Кіпр, який не є офшорною державою, так приваблює бізнес ввести свою діяльність у цій країні. Цьому сприяє кілька факторів, серед яких: сприятливий режим оподаткування; британо-американська модель розвитку бухгалтерського обліку; наявність договорів про уникнення подвійного оподаткування; стратегічне розташування та членство в ЄС; можливість відкрити компанію та банківський рахунок без особистої присутності; отримання податкового резидентства при відкритті бізнесу; мінімальні вимоги до створення компанії та відсутність вимог щодо оплати статутного капіталу компанії.

На Кіпрі впроваджено податок на прибуток (Corporation Tax), ПДВ (Value Added Tax), податок на доходи на Кіпрі (Income Tax), збір на оборону (Special contribution for defense), на приріст капіталу (Capital Gains Tax) та гербовий збір (Stamp Duty). Податок на прибутку становить 12,5%. При цьому нерезиденти платять тільки з доходів у межах Кіпру, а резиденти звітують та сплачують податок з усіх видів прибутку. Стандартна ставка ПДВ дорівнює 19%, але можуть застосовуватися пільгові ставки до експорту (0%), продажу харчових продуктів, фармацевтичних товарів та книг (5%), діяльності ресторанів, готелів і перевізників (9%). Збір на оборону платять тільки податкові резиденти Кіпру – компанії, керівництво яких постійно знаходиться в республіці. Податок на приріст капіталу становить 20% та стягується з власників нерухомості на Кіпрі при продажі об'єктів або акцій компаній-власників. Гербовий збір – це збір за завірення документації про зміну статусу майна та інших активів, розмір якого коливається від 0,07 Євро до 80

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

Євро у фіксованому виразі або пропорційному вигляді від 0 до 0,2% від суми винагороди, але не більше 17086 Євро [6].

Також на Кіпрі впроваджено реєстраційний збір, який становить 350 Євро та вноситься щорічно в якості підтвердження факту реєстрації в республіці. Несплата цього збору тягне за собою нарахування пені аж до повного розрахунку.

Підприємства – нерезиденти мають ряд переваг, працюючи на Кіпрі: під оподаткування потрапляють тільки ті доходи, які отримані на митній території республіки; дивіденди з іноземних джерел не потрапляють в поле зору податкових інспекторів; платник звільняється від деяких обов'язкових для резидентів платежів (збору на оборону, наприклад); оподаткування нерезидентів не передбачає підвищених ставок в порівнянні з правилами для постійних платників [6].

При обчисленні податку на прибуток передбачаються вирахування з бази оподаткування документально підтверджених витрат, безпосередньо пов'язаних з веденням бізнесу; внесків, які сплачуються роботодавцем за використання найманих фахівців; розміру амортизації основних засобів та роялті за використання об'єктів інтелектуальної власності.

При визначенні розміру податку на приріст капіталу не враховують дохід від продажу нерухомості у разі одержання її у спадщину, у дарунок від найближчих родичів чи передачі майна на добродійність [6].

Для британно-американської моделі не характерна тверда регламентація обліку. Основна ідея - орієнтація обліку на інформаційні запити інвесторів і кредиторів. У країнах, що використовують цю модель, як правило, добре розвиті ринки цінних паперів, де більшість компаній і знаходять додаткові джерела фінансових ресурсів [3].

Кіпр уклав угоди про уникнення подвійного оподаткування з багатьма державами, в т. ч. з Україною. Принцип запобігання подвійному справлянню податків полягає в тому, що на користь бюджету Кіпру кошти надходять у разі, якщо

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

ставка того ж податку на острові більше, ніж платник вже виплатив у джерела доходів [6].

Кіпр стратегічно розташований у східному Середземномор'ї, на межі Європи, Азії та Африки, що забезпечує легкий доступ до різних ринків і робить його ідеальним місцем для компаній, які прагнуть розширити свою діяльність на міжнародному рівні. Як член Європейського Союзу, Кіпр надає бізнесу доступ до єдиного ринку ЄС, що забезпечує вільний рух товарів, послуг та коштів [4].

Незважаючи на всі переваги ведення бізнесу на Кіпрі, існують і недоліки: 1. Компанії мають право на 12,5-відсоткову ставку корпоративного податку лише в тому випадку, якщо вони призначають директором принаймні одного резидента Кіпру. 2. Кіпр скасував свою золоту візу для заможних іноземних інвесторів у 2020 році, що ускладнює отримання громадянства через інвестиції. 3. Як член ЄС, Кіпр вимагає, щоб імена всіх директорів та акціонерів були зареєстровані на веб-сайті Реєстру компаній та доступні для публічного перегляду. 4. Місцеві банки неохоче відкривають рахунки для нерезидентів, підприємству потрібно буде отримати місцевий податковий номер, а підписанту рахунка пройти особисту співбесіду у відділенні банку [4].

Отже, ведення бізнесу на Кіпрі є сприятливим для нерезидентів, але завжди потрібно пам'ятати про законність будь-яких фінансових операцій та репутацію Кіпру, як такого де «відмивають активи».

Список використаних джерел

- 1.Офшорна зона. URL:
https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9E%D1%84%D1%88%D0%BE%D1%80%D0%BD%D0%B0_%D0%B7%D0%BE%D0%BD%D0%B0
2. Про віднесення держав до переліку офшорних зон. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/143-2011-%D1%80#Text>
- 3.Класифікація систем обліку. URL:
https://pidru4niki.com/16380119/buhgalterskiy_oblik_ta_audit/klasifikatsiya_sistem_obliku

24 квітня 2024 року

4. Як зареєструвати компанію на Кіпрі: покрокова інструкція. URL:
<https://www.payoneer.com/uk/resources/how-to-register-a-company-in-cyprus-a-step-by-step-guide/>

5. Реєстрація компанії на Кіпрі. URL:
<https://www.campioigroup.com/ukraine/yurisdikczii/kipr/>

6. Податки на Кіпрі фізичних і юридичних осіб. URL:
<https://migrant.biz.ua/kipr/biznes-cy/podatky-na-kipri.html>

Ромашко О. М.

к.е.н., доц., доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування

Мажак О.П.

здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня,
спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий
ринок»

*Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
м. Івано-Франківськ, Україна*

ОЦІНКА ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ СТРАХОВИКІВ

Фінансова стійкість страхових компаній - здатність страхової компанії зберігати нормальний стан фінансових потоків під впливом незначних збурень зовнішнього середовища, постійне збалансування або перевищення доходів над витратами по страховому фонду в цілому [1].

Аналіз фінансової стійкості страхової компанії здійснюється в розрізі таких елементів: власний капітал, тарифна політика, збалансованість страхового портфеля та страхові резерви, інвестиційна політика, перестраховування [2]. Проте існують показники оцінки фінансової стійкості компаній без прив'язки до виду діяльності, а лише на основі формалізованої звітності.

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

До основних показників фінансової стійкості відносять наступні [3]:

1. Коефіцієнт маневрування власних коштів: $(ВК-НА)/ВК$, де ВК – сума власного капіталу страховика у звітному періоді, НА – необоротні активи. Даний коефіцієнт є важливим фінансовим показником, який відображає спроможність страхової компанії ефективно управляти своїми власними фінансовими ресурсами.

2. Коефіцієнт мультиплікації власного капіталу: $A/ВК$, де А – вартість активів страховика на певну дату. Цей показник визначає, на скільки грошей припадає одиниця власного капіталу і може бути використаний для оцінки рентабельності власного капіталу.

3. Коефіцієнт довгострокового залучення позиченого капіталу: $ДЗ/(ВК+ДЗ)$, де ДЗ – довгострокові зобов'язання страховика. Даний коефіцієнт важливим показником фінансової стійкості страхової компанії та вказує на те, яка частина довгострокових зобов'язань забезпечена позиченим капіталом. Він може служити показником фінансового ризику та здатності компанії виплачувати свої зобов'язання в майбутньому.

4. Коефіцієнт фінансового левериджу: $ДЗ/ВК$. Показник, який вказує на ступінь використання страховою компанією позиченого капіталу для фінансування своєї діяльності та інвестицій.

5. Коефіцієнт співвідношення позиченого та власного капіталу: $З/ВК$, де З – зобов'язання страховика. Показник, який вказує на те, яким чином страхова компанія фінансує свою діяльність - за рахунок власних коштів чи за рахунок залученого позиченого капіталу. Цей коефіцієнт визначає ступінь залежності компанії від зовнішніх фінансових ресурсів.

У своїй оцінці дані коефіцієнти роблять акцент на достатності власного капіталу для забезпечення безперебійної операційної діяльності страхових компаній.

Визначимо наведені показники фінансової стійкості для страхового ринку України за останні 4 роки, таблиця 1.

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
 «ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
 ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»
 24 квітня 2024 року

Таблиця 1

Вихідні дані та показники фінансової надійності страховиків за 2020-2023 роки [4]

Показник	01.01.2020	01.01.2021	01.01.2022	01.01.2023	01.01.2024
Вихідні дані					
Власний капітал	21800,5	24664,4	22222,7	22795,5	20713,5
Необоротні активи	20059,9	25523,3	29592,3	24683,0	26995,9
Вартість активів страховика на певну дату	56364,5	64920,2	64209,2	70298,3	74334,8
Довгострокові зобов'язання страховика	28727,3	34411,3	36337,1	40609,1	46617,8
Зобов'язання страховика	34564,0	40255,8	41986,6	47502,7	53621,3
Показники					
Коефіцієнт маневрування власних коштів (Км)	0,1	-0,03	-0,3	-0,1	-0,3
Коефіцієнт мультиплікації власного капіталу (Кмульти)	2,6	2,6	2,9	3,1	3,6
Коефіцієнт довгострокового залучення позиченого капіталу (Кдз)	0,6	0,6	0,6	0,6	0,7
Коефіцієнт фінансового левериджу (Кфл)	1,3	1,4	1,6	1,8	2,3
Коефіцієнт співвідношення позиченого та власного капіталу (Кспвк)	1,6	1,6	1,9	2,1	2,6

Згідно з даними Національного банку України [4], який є регулятором парабанківської системи, фінансовий стан діючих страхових компаній України залишається на задовільному рівні, стабільно зростають зобов'язання, також страховики нарощують активи, проте величина власного капіталу мада спадний тренд.

Розглядаючи результати таблиці 1 можна зробити наступні висновки щодо показників фінансової надійності страховиків за 2020-2023 роки: 1. Коефіцієнт маневрування власних коштів (Км): за період 2020-2023 роки періодично виявлявся від'ємний Км, що свідчить про проблеми з використанням власних коштів для забезпечення фінансової стійкості. 2. Коефіцієнт мультиплікації власного капіталу

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

(Кмульт): Стабільний ріст Кмульт з 2,6 станом на 01.01.2020 році до 3,6 у 01.01.2024 році вказує на ефективне використання власного капіталу для забезпечення діяльності страхових компаній на страховому ринку України.

3. Коефіцієнт довгострокового залучення позиченого капіталу (Кдз): Стабільність Кдз на рівні 0,6-0,7 за різні роки свідчить про обережне використання довгострокових зобов'язань та утримання стійкості в цьому напрямку. 4. Коефіцієнт фінансового левериджу (Кфл): Зростання Кфл з 1,3 станом на 01.01.2020 до 2,3 у 01.01.2024 році вказує на збільшення фінансового важеля та зростання ризику. 5. Коефіцієнт співвідношення позиченого та власного капіталу (Кспвк): Постійне зростання Кспвк до 2,6 станом на початок 2024 року вказує на збільшення залучення позиченого капіталу та підвищення ризику фінансової діяльності.

Отже, аналіз показників фінансової стійкості страховиків показав, що протягом аналізованого періоду значення коефіцієнтів залишалось стабільним. У таких коефіцієнтів як Кмульт, Кфл, Кспвк помітне збільшення; Км – зменшення; Кдз залишився майже незмінним.

Загалом, страхові компанії стикаються з викликами, пов'язаними з балансуванням між позитивними та негативними фінансовими показниками. Системний моніторинг та адекватне стратегічне планування є ключовими елементами для забезпечення стабільності та стійкості у галузі страхування. Страхові компанії України повинні працювати на зміцнення власної фінансової стійкості та позитивного іміджу серед споживачів страхових послуг, що можливо забезпечити шляхом збалансування усіх видів страхової діяльності з метою забезпечення платоспроможності та фінансової стійкості страховика.

Список використаних джерел

1. Шевчук О.О. Методологічні аспекти застосування ринкового підходу до оцінювання вартості страхових компаній: *Науковий вісник НЛТУ України. Серія економічна*. 2017, 27(2), 81-84. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/regek_2017_2_18

24 квітня 2024 року

2. Сич О. А., Павлосюк Х. П. Оцінка фінансової стійкості страхової компанії. *Ефективна економіка*. 2018. № 11. – URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6704>. DOI: [10.32702/2307-2105-2018.11.99](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2018.11.99)
3. Світлична О.С., Сташкевич Н.М. Управління фінансами страхових організацій: навч. пос. Одеса: Атлант, 2015. 258 с. URL: <http://surl.li/nfqdq>
4. Національний банк України. Статистика. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist>

Копилюк О. І.

д.е.н., професор, завідувач кафедри фінансів, економічної безпеки, банківської справи та страхового бізнесу

Гаранко С. С.

аспірант

Львівський торговельно-економічний університет

м. Львів, Україна

ФОРМУВАННЯ БЕЗПЕКИ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

В умовах війни функціонування страхового ринку вимагає формування дієвих систем безпеки та розвитку новітніх страхових продуктів і послуг, які пов'язані із воєнними ризиками, а саме: прильоту ракети, пошкодження будівель, інших об'єктів, підризу на мінах, прямого обстрілу, наслідками пожеж, мінування територій, знищення транспортних засобів, об'єктів інфраструктури тощо.

Діяльність страхового ринку України супроводжується зменшенням кількості страховиків, зниженням обсягів надходження премій та виплат страхових

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

відшкодувань, знищенням об'єктів нерухомості, складністю виїзду на місця страхових випадків, особливо на тимчасово окупованих та територіях проведення активних бойових дій. Саме страхування створює системи захисту і дозволяє мінімізувати ризики та небезпеки для громадян і суб'єктів господарювання.

Варто зазначити, що рекомендації НБУ щодо спрощення процедур врегулювання страхових випадків надали можливість продовжувати працювати в умовах війни.

Оцінюючи стан страхового ринку України під час війни, варто відзначити його знаходження кризовій ситуації. Страхові випадки, які сталися внаслідок дії воєнних ризиків, страховими компаніями не покриваються, проте усі інші за договорами відшкодовуються.

Існуючі на ринку продукти, пов'язані із воєнними ризиками не стали для страховиків окремими послугами, представлені як додаткові до уже існуючих. Сума покриття ризиків є недостатньою, а в окремих випадках мінімальною. Наприклад, пошкодження транспортного засобу осколками, ризик прильоту ракети, інших об'єктів, підрих на міні, прямий обстріл – 10 % від вартості авто, бронезахист – до 4500 грн, КАСКО: 10% від страхової суми за договором, але не < 300 тис. грн..

В кожній із розроблених програм існують особливі умови, які пов'язані із ступенем ризику та величиною збитків, географічним обмеженням, лімітом страхового покриття. Поки що повноцінне страхування воєнних ризиків відсутнє, страхуванню підлягають лише невеликі об'єкти та фізичні особи. Це пов'язано саме із величиною можливих збитків, які страховики не спроможні будуть покрити. Одночасно існує необхідність створення дієвої системи обов'язкового перестраховування цих ризиків, які є високовартісними й непередбачуваними.

НБУ пропонує розподіл страхування воєнно-політичних ризиків на два етапи. На першому етапі – запустити перехідну модель для швидкого старту страхування воєнно-політичних ризиків, в основу якої можуть бути закладені ключові пропозиції Агентства США з міжнародного розвитку (United States Agency for International

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

Development, USAID) щодо створення трастового фонду за участю міжнародних партнерів та донорів. Другий етап передбачатиме створення довгострокової та повноцінної вітчизняної системи страхування воєнно-політичних ризиків або Воєнного страхового пулу України, призначенням якого буде накопичення коштів для майбутніх виплат та централізоване перестраховування ризиків на міжнародному ринку [1].

Для забезпечення безпеки й стабільності на початку повномасштабного вторгнення НБУ спростив регуляторні вимоги для страховиків, з метою забезпечення ефективності функціонування ринку, які були відновлені через 6 місяців.

Дії НБУ спрямовані на розвиток прозорого, надійного та конкурентоспроможного страхового ринку, який буде гарантувати безпеку для учасників і забезпечувати покриття існуючих ризиків із врахуванням новітніх загроз і небезпек.

Список використаних джерел

1. Калугарь А.В., Кучерівська С.С. Особливості взаємодії учасників страхування в період війни. Економіка та суспільство. 2022. № 46.
URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2022/1951>.

Сушич В.С.

здобувач вищої освіти

Пристемський О.С., д.е.н, професор,

професор кафедри підприємництва, обліку та фінансів,

Херсонський державний аграрно-економічний університет,

м. Херсон, Україна

ВПЛИВ ВІЙНИ НА БАНКІВСЬКУ СИСТЕМУ УКРАЇНИ

З початком бойових дій банківська система України зазнала значних потрясінь і змогла адаптуватися до нових операційних стресових умов. Банківські установи продовжують свою діяльність та прагнуть виконувати всі зобов'язання та дотримуватися економічних нормативів Національного банку України. Проте банківська система змінилася, а конкретні обставини призвели до трансформації банківської інфраструктури, що вплинуло на безпеку банківських ринків. Тому оцінка банківської системи України та визначення основних ризиків її функціонування є актуальною темою дослідження в умовах воєнного стану. Саме зважені дії регулятора сприяли тому, що фінансово-банківська система втрималась і продовжує функціонувати, що особливо важливо у контексті прискорених євро інтеграційних процесів. На початку повномасштабного вторгнення значна кількість вітчизняних банків змушені були зупинити роботу своїх філій на територіях, де відбувались активні бойові дії. Зумовлено це було насамперед значною міграцією та, як наслідок, зниженням ділової активності, що привело до зниження попиту на банківські послуги на даних територіях. Окрім цього, банківські установи вимушені здійснювати кадрові скорочення щоби зменшити свої втрат. Окрім цього, в окупованих регіонах продовжувати працювати стало неможливо. Проте, уже відразу після деокупації даних регіонів банківські установи відкрили свої відділення та

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

забезпечили доступ до фінансових послуг всім громадянам України. Відтак, уже в травні відновило роботу більш ніж 80% банківських відділень, що були зареєстровані на початку 2022 року. Окрім того, вітчизняні банківські установи активно удосконалюють свою операційну діяльність, щоби забезпечити своїм клієнтам зручніший і швидший доступ до власних грошових ресурсів, що розміщені на рахунках, як в межах нашої країни, так і за її межами. Не дивлячись на те, що військова агресія росії продовжується, банківська система і надалі стабільно функціонує та пропонує своїм клієнтам актуальні послуги, підвищуючи при цьому їх доступність і якість. А обсяг наданих бізнесу кредитів у національній валюті зріс більш ніж на 9%. Дана тенденція обумовлена активізацією кредитування аграрного сектору, насамперед за рахунок реалізації державних програм. Разом із цим, характерною є тенденція зменшення обсягів валютного кредитування, що є логічним в умовах війни. Окрім цього, майже повністю призупинено іпотечне кредитування.

[1]

Сьогодні банківські працівники уже розуміють, які проблеми їх чекають надалі і тому, працюють над тим, аби мати достатньо ресурсів, щоби зуміти протидіяти даним викликам, і надалі функціонувати на ринку та гарантувати своїм вкладникам надійність збереження їх вкладень і своєчасне здійснення грошових операцій. Отож, основними викликами, які актуальні для всіх учасників банківського ринку країни сьогодні є:

- зменшення дохідності банківської діяльності;
- збільшення частки непрацюючих активів;
- для окремих банківських установ залежність від вже значно дорожчого рефінансування НБУ;
- масова міграція людей за кордон, що негативно позначилось на рівні економічної активності та обсягах операцій в країні і, як наслідок, наявність проблеми фізичного відвідування відділень, коли це є необхідним;
- зменшення банківського персоналу внаслідок міграції або мобілізації.

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

Важко прогнозувати перспективи розвитку банківської сфери, проте деякий оптимізм в суб'єктів ринку все ж таки присутній. Незважаючи на те, що в умовах війни у банківських установ все ж таки гіршим стає співвідношення затрат та доходів, збільшується частка непрацюючих кредитів, існує залежність від кредитів центрального банку, продовжується значна міграція людей за кордон, відповідно, існує значна втрата частини персоналу внаслідок міграції чи мобілізації, банківські установи досить успішно реагують на зазначені виклики. Попри все, вони зберігають операційний дохід, насамперед за рахунок оптимізації затрат і вмінню менеджменту адекватно реагувати на сучасні виклики. Однак дві банківські установи від початку війни, визнані неплатоспроможними (Мегабанк і Банк Січ). Разом із цим, варто зазначити, що вони не являються системно важливими для вітчизняної економіки. Незважаючи на війну структура банківського сектору та банківської інфраструктури продовжує активно розвиватися, не дивлячись на деякі скорочення. У 2022 році, реальний ВВП впав на 29,1%, що стало найглибшим річним падінням в країні. Перші місяці війни принесли найзначніші економічні втрати: падіння на 14,9% у I кварталі 2022 року. Учасники фінансового ринку отримали значні збитки від спричинених війною збійної операційної діяльності. Проте успіхи сил оборони України, надзвичайні заходи, ужиті урядом і НБУ, підтримка міжнародних партнерів сприяли стабілізації макроекономічної ситуації. У результаті економічна активність почала поступово відновлюватись завдяки усуненню перебоїв у ланцюгах постачання, релокації підприємств, звільненню окупованих територій і поверненню частини переміщених осіб. Зниження безпекових ризиків, яке передбачається з наступного року, сприятиме пришвидшенню економічного зростання до 4,3% у 2024 році та до 6,4% у 2025 році. Очікується, що деокупації територій і повноцінне відкриття чорноморських портів допоможуть збільшити обсяги промислового виробництва та врожаю, а часткове повернення вимушених мігрантів сприятиме розширенню внутрішнього попиту. [2]

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

Банківські установи зацікавлені у тому, щоби створити для своїх клієнтів більш зручні та доступні у застосуванні сайти і мобільні додатки, вкладаючи кошти в диджиталізацію банківської діяльності. Дана тенденція суттєво прискорилась під час пандемії, проте повномасштабне вторгнення стимулює продовжувати та удосконалювати цей процес.

Отже, національна банківська система досить добре справляється із безпрецедентною кризою, що викликана повномасштабним вторгненням росії в нашу державу. Більшість банківських послуг залишаються доступними в тих межах, в яких їх надання не обумовлює ризики для безпеки клієнтів і банківських працівників. На сьогодні рівень ліквідності банківських установ не був приводом для занепокоєння завдяки значному резерву високоякісних ліквідних активів і помірному відтоку коштів клієнтів.

Відтак з великою достовірністю можна стверджувати, що навіть у разі швидкого завершення війни банки змушені будуть визнати істотні збитки від втрати матеріальних активів та від знецінення кредитного портфеля. Ці збитки поглинатимуть їх капітал. За таких обставин, Нацбанк змушений буде дотримуватися політики пом'якшення регуляторних вимог, а у майбутньому воєнні репарації від росії можуть стати одним із джерел капіталізації вітчизняної банківської системи. [3]

У якості висновків, варто зазначити, що незважаючи на ситуацію в країні, вітчизняна банківська система залишається ліквідною. Початок бойових дій, пов'язані з ними перебої у роботі банківського сектора, а також вимушена міграція могли спричинити значний відтік коштів клієнтів і вплинути на зниження ліквідності діяльності банківських установ, але цього не сталося через добре підготовлену, адаптовану та збалансовану банківську систему, підтриману сильним урядом і центральним банком. Отож, прозорість, ефективність та стійкість банківського сектора – це той здобуток попередніх років, який сьогодні дає можливість втримати сильну позицію нашої держави на «фінансовому фронті».

Список використаних джерел:

1. Жирій К. Як банки допомагають вистояти економіці та громадянам у часи війни. Unian.ua. 2022. URL: <https://www.unian.ua/economics/finance/yak-banki-dopomagayut-vistoyati-ekonomici-tagromadyanam-u-chasiviyni-novini-ukrajina-11753254>.
2. НБУ про фінансовий стан банківської системи під час війни URL:[Національний банк України \(bank.gov.ua\)](https://bank.gov.ua)
3. Прокопенко Н. С. Принципи функціонування банківської системи України в умовах війни. Економіка та суспільство. 2022. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view>.

Дігтяр Д. В.

здобувачка 4 курсу факультету економіки і управління

Науковий керівник: к.е.н., доцент Глухова В.І.

*Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського
м. Кременчук, Україна*

ФІНАНСОВИЙ МОНІТОРИНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ

В умовах сьогодення багато підприємств через об'єктивні обставини зазнають чималих фінансових труднощів, перебувають у кризовому стані.

Питання розробки фінансових інструментів антикризового управління є актуальними і досліджуються вченими з урахуванням специфіки діяльності підприємств у різних сферах економіки [1-4].

Одним із інструментів антикризового управління на підприємствах є фінансовий моніторинг, який являє собою широкий комплекс заходів організаційного, методичного й управлінського характеру.

Моніторинг розглядається як спеціально організоване систематичне спостереження, що дозволяє підприємству адаптуватись до зміни середовища та

успішно виживати в умовах конкуренції..

Основні

завдання системи фінансового моніторингу:

- постійний контроль та нагляд за реалізацією стратегічних цілей підприємства та виконанням планових рішень, опираючись на фінансові показники та нормативи;
- розробка системи індикаторів для оцінювання стану досліджуваного об'єкта та його елементів;
- визначення ступеню та характеру впливу прямих та непрямих факторів зовнішнього або внутрішнього середовища підприємства на його фінансовий стан;
- внесення змін у стратегічний план підприємства, коригування окремих цілей, у відповідності до виявлених відхилень, з метою дотримання загальної стратегії та досягнення ефективної діяльності підприємства у довгостроковому періоді;
- прийняття оперативних та дієвих рішень в умовах кризових ситуацій.

Можна виділити такі етапи реалізації системи антикризового фінансового моніторингу на підприємстві.

Перший етап формування системи фінансового моніторингу на підприємстві пов'язаний із розробкою системи інформаційного забезпечення, що передбачає наявність інформаційних показників фінансового стану як наслідку взаємодії екзо- та ендогенних чинників підприємницької діяльності.

Під час виконання другого етапу проводиться диференціація отриманих фінансових показників за відповідними періодами спостереження (оперативним, поточним та стратегічним).

До показників річного періоду спостереження (стратегічного) можна віднести коефіцієнти рентабельності, середньозважену вартість капіталу, темпи зростання чистого грошового потоку.

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

Відстеження поточного фінансового стану можливо відповідно до таких показників: коефіцієнта поточної ліквідності, коефіцієнта автономії, коефіцієнтів оборотності, рентабельності обороту капіталу та ін.

Оперативне спостереження можливо проводити у розрізі значень наступних показників: розміру виручки за період та темпу її зростання, рівня постійних та змінних витрат, розміру та періоду погашення кредиторської заборгованості, величини чистого прибутку.

Оперативний моніторинг є одним із найбільш важливих елементів у системі фінансового моніторингу, адже його метою є досягнення поточних цілей підприємства, створення системи керування витратами та забезпечення бюджету грошових потоків.

Третій етап передбачає формування висновків за результатами фінансового моніторингу, оцінювання розмірів відхилень фактичних показників від планових та виявлення причин таких відхилень.

На четвертому етапі здійснюється створення звітних фінансових документів підприємства, які відображають числові параметри відхилень, їх чинники.

П'ятий етап побудови системи антикризового фінансового моніторингу підприємницької діяльності пов'язаний із реалізацією основної його мети, тобто прийняттям управлінських рішень у відповідності до стану справ на підприємстві за результатами моніторингу

Таким чином, інформація, отримана в процесі антикризового фінансового моніторингу, є підставою для формування й прийняття управлінських рішень. Формування системи антикризового фінансового моніторингу вимагає врахування специфіки діяльності та індивідуальності системи управління кожного окремого підприємства. Через особливості діяльності кожного підприємства способи проведення фінансового моніторингу можуть відрізнятися.

1. Глухова В.І., Крот Л.М. Управління ризиками діяльності страхових компаній в контексті фінансової безпеки. *Економіка та суспільство*. 2023. № 54. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-54-81>.
2. Гудзь О. Є. Формування стратегії антикризового управління підприємств. *Економіка. Менеджмент. Бізнес*. 2019. № 2. С. 4–10.
3. Дорогань-Писаренко Л. О., Антикризовий моніторинг фінансового стану сільськогосподарських підприємств. *Вісник ПДДА*. 2014, №4. С.71-74.
4. Касич А. О., Харченко Т.О. Стратегічний менеджмент суб'єктів публічної сфери. *Економіка та держава*. 2017. № 2. С. 16-18.

Чевільча Р. Р.

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування»

Лисенко А. М.

к.е.н., доцент, доцент кафедри аудиту, обліку та оподаткування
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЖИТЛОВО- ЕКСПЛУАТАЦІЙНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ: ЇХ ВПЛИВ НА ПРОВЕДЕННЯ АНАЛІЗУ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА АУДИТУ

Функціонування житлово-експлуатаційних організацій здійснює суттєвий вплив на соціально-економічний розвиток територій, оскільки їхня діяльність спрямована на задоволення потреб населення в житлово-комунальних послугах, а отже й на забезпечення комфортних життєвих умов для мешканців територіальних громад. Однак на сучасному етапі у розвитку сфери житлово-комунального господарства існує безліч проблем, обумовлених воєнним станом, недостатністю фінансового забезпечення, недосконалістю загальних підходів в управлінні, що

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

негативно позначається як на ефективності діяльності конкретних суб'єктів господарювання, які функціонують у цій сфері, так і на якості наданих ними послуг.

Суб'єкти правовідносин у сфері надання комунальних послуг, їх права та обов'язки, особливості формування цін та тарифів на комунальні послуги, порядок надання послуг та інші важливі аспекти функціонування суб'єктів житлово-комунальної сфери регламентуються Законом України «Про житлово-комунальні послуги» [1]. У порядку та межах, визначених чинним законодавством, житлово-експлуатаційна організація може здійснювати різні види діяльності, зокрема: комплексне обслуговування об'єктів; ремонт, експлуатацію, технічне обслуговування житлових будівель, котелень, вивезення побутового сміття; введення в експлуатацію житлових будинків; забезпечення належної експлуатації внутрішньо-будинкових мереж; санітарну очистку й озеленення територій тощо.

Управління багатоквартирними житловими будинками та нежитловими приміщеннями житлово-експлуатаційна організація здійснює як управитель. Організація самостійно планує та здійснює господарську діяльність, за наслідки якої несе відповідальність перед засновником, реалізує послуги за цінами й тарифами, встановленими у відповідності з нормами чинного законодавства, здійснює оперативний та бухгалтерський облік результатів господарської діяльності, формує звітність.

Особливостями функціонування житлово-експлуатаційної організації є: - безперебійний характер надання та споживання послуг, незамінність одних послуг іншими, масовий попит на послуги з боку різних груп населення, незалежно від віку та статі; - висока соціальна значимість послуг, що зумовлює необхідність здійснення перевірки обґрунтованості встановлення тарифів, відносно стабільні обсяги споживання послуг у рамках певної територіальної одиниці, різноманітність видів робіт; - специфічність структури основних засобів, оборотних активів та витрат, розрахункових взаємовідносин зі споживачами та високий ризик неотримання оплати за фактично надані послуги.

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

Виходячи з розглянутих особливостей, проведення аналізу господарської діяльності житлово-експлуатаційної організації передбачає: - оцінку забезпеченості організації трудовими і матеріально-технічними ресурсами та аналіз використання наявних ресурсів; - аналіз динаміки та структури доходів і витрат, фінансових результатів у контексті формування тарифів на послуги; - оцінку сильних та слабких сторін діяльності, можливостей та загроз.

Проведення аудиту в житлово-експлуатаційних організаціях здійснюється у відповідності до статей 78, 362-364 Господарського кодексу України [2], Законів України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» [3], «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [4], «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» [5], «Про правовий режим воєнного стану» (п. 2, 5, 10, 12, 15 част. 2 та п. 8 част. 6 ст. 15) [6]. Метою проведення аудиту є перевірка правильності ведення обліку та достовірності фінансової звітності, законності й ефективності використання коштів та комунального майна, стану системи контролю, забезпечення доступності до інформації про формування тарифів на послуги житлово-експлуатаційної організації.

У відповідності зі статтею 78 Господарського кодексу України, житлово-експлуатаційна організація повинна оприлюднювати аудиторські висновки щодо річної фінансової звітності за останні три роки (якщо аудит проводився у відповідності до вимог закону, за рішенням наглядової ради, або суб'єкта управління). Статтею 363 передбачається виокремлення понять «аудит фінансової звітності» та «державний фінансовий аудит». Також у цій статті зазначено, що аудит фінансової звітності здійснюється суб'єктами аудиторської діяльності, а державний фінансовий аудит - Рахунковою палатою та органами державного фінансового контролю [2].

Як різновид державного фінансового контролю, державний фінансовий аудит передбачає проведення перевірки та аналізу фактичного стану справ стосовно законності й ефективності використання коштів, майна та інших активів державних

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

або комунальних підприємств, правильності ведення обліку, достовірності фінансової звітності та функціонування системи внутрішнього контролю [2].

Важливими аспектами аудиту в житлово-експлуатаційній організації є: - загальна оцінка системи внутрішнього контролю та стану бухгалтерського обліку; - перевірка операцій з виробництва та реалізації послуг, надходження та використання коштів за надані послуги, формування дебіторської та кредиторської заборгованості за складом та терміном давності; - перевірка операцій з матеріальними цінностями, операцій щодо використання трудових ресурсів та фонду оплати праці, використання й збереження основних засобів; - перевірка витрат на виробництво послуг, калькулювання їх собівартості, обґрунтованості встановлення тарифів на комунальні послуги; - перевірка повноти та правильності формування фінансових результатів.

Результатом проведення аудиту та аналізу є систематизація виявлених недоліків та переваг, а також розроблення пропозицій щодо прийняття управлінських рішень, спрямованих на підвищення ефективності діяльності житлово-експлуатаційної організації.

Список використаних джерел:

1. Про житлово-комунальні послуги : Закон України від 09.11.2017 р. № 2189-VIII (редакція від 09.07.2023 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2189-19#n391>.
2. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV (редакція від 08.03.2024 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#n646>.
3. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність : Закон України від 21.12.2017 р. № 2258-VIII (редакція від 16.03.2024 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text>.
4. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV (редакція від 01.01.2024 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>.
5. Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні: Закон України від 26.01.1993 р. № 2939-XII (редакція від 19.08.2022 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-12#Text>.

24 квітня 2024 року

6. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII (редакція від 19.10.2023 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.

Нашкерська Г.В.

к.е.н, доцент, доцент кафедри обліку і аудиту,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна

ПЕРЕДУМОВИ ОЦІНКИ ІНФОРМАЦІЇ ЯК АКТИВУ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ

Інформація в бухгалтерському обліку не визнається активом, незважаючи на широке використання цього терміну в Концептуальній основі фінансової звітності та МСФЗ. У більшості випадків інформація інтерпретується авторами та нормативними документами як допоміжний ресурс при формуванні показників бухгалтерського обліку та фінансової звітності з використанням інформаційних технологій. Капіталізації підлягають тільки здійснені підприємствами витрати на придбання або створення активів інформаційних технологій (ІТ-активів), включаючи комп'ютери та інші носії інформації, периферійне та програмне забезпечення [1], незважаючи на те, що ІТ-активи на підприємствах використовуються тільки як засіб нагромадження, систематизації, обробки та передавання інформації зацікавленим користувачам і не мають самостійного призначення.

Не менш важливою проблемою є відсутність зв'язку між кількістю одиниць інформації (бітів, байтів, кілобайтів, мегабайтів, гігабайтів) та її цінністю, як це характерно для інших активів, включаючи нематеріальні. Тобто, 1 біт інформації може бути ціннішим для підприємства, ніж 1 гігабайт у залежності від інформаційної ємності. Нагромадження надмірної інформації, яка не в повній мірі

використовується є недоречним через переважання користувачів, ймовірну втрату актуальності та збільшення витрат на її зберігання.

Водночас, низка закордонних дослідників переконані, що інформація має відокремлену цінність і збільшує вартість підприємства як нематеріальний актив за умови її актуальності та належного використання, що зростає в умовах цифровізації. Так, науковці К. Баттіні, М. Кастеллі, Д. Віскузі, К. Каппієлло, К. Франкаланці переконані, що інформація як фундаментальний актив існує, проте немає консенсусу щодо того, що є визначальними факторами цінності інформації, особливо в умовах збільшення кількості даних, доступних у цифровому вигляді [2].

Проведене нами дослідження характеристик нематеріальних активів за МСБО 38 «Нематеріальні активи» на предмет відповідності інформації визначеним стандартом вимогам за такими ознаками, як можливість ідентифікації та відокремлення, немонетарний характер, контроль і ймовірність отримання майбутніх економічних вигід дало змогу дійти до висновку, що використані знання та професійні навички працівників, які дають змогу здійснити інтеграцію різних баз даних (контрагенти, технічна інформація, формування ланцюгів постачання, фінансові та нефінансові показники тощо), структурування та аналіз за запитом користувачів із одержанням відповідних результатів, забезпечують перетворення розрізнених даних у структуровану інформацію, проте не капіталізуються, а визнаються витратами періоду [3].

Важливим обмеженням відображення інформації як активу в бухгалтерському обліку та у фінансовій звітності є відсутність критеріїв і методик оцінювання, що є передумовою первинного визнання. Для визначення підходів до визнання та оцінки інформації доцільно виділити окремі групи інформації залежно від напрямів її отримання підприємством, зокрема внутрішнє генерування, до якого варто додати документи, які надходять на підприємство від контрагентів та її придбання.

Авторами С. Шпікерман та Дж. Корунівською пропонується визначати цінність інформації за такими чинниками, як інформаційна ємність, інформаційна

корисність, а також за витратами, пов'язаними із проектуванням і підтриманням технологій, які використовуються управлінським персоналом для досягнення визначених цілей [4]. Обмеженням використання цього підходу є неврахування авторами специфічних характеристик інформації, до яких можна віднести невичерпність, багаторазовість використання, зростання цінності унаслідок перегрупування за запитами користувачів, можливість актуалізації та інтеграції різних інформаційних баз і висока ймовірність несанкціонованого доступу.

Придбання підприємством інформації, незважаючи на оцінку її ринкової вартості сторонами договору купівлі-продажу, також створює труднощі при її визнанні як активу через можливість швидкої втрати актуальності, невизначеність періоду та обсягу знаходження економічних вигід, які можна отримати від використання, відсутність повного контролю. Водночас недоліками інформації як активу є неможливість безповоротної передачі, оскільки інформація залишається у сторони, яка її передала. Тому придбані масиви інформації (бази даних) зазвичай визнаються як витрати поточного періоду.

Оцінка інформації як передумова визнання її активом в обліку та звітності має здійснюватися із урахуванням специфічних характеристик, які відрізняють її від інших активів, в тому числі нематеріальних, серед яких найважливішими є необхідність постійної актуалізації та обмеження несанкціонованого доступу.

Список використаних джерел

1. Нашкерська Г.В. Активи інформаційних технологій: ідентифікація, інтеграція і відображення в обліку. Економіка України. 2023. №5. С. 35-50. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2023.05.035>
2. Batini C., Castelli M., Viscusi G., Cappiello C., Francalanci C. Digital Information Asset Evaluation: A Case Study in Manufacturing. 2018. No 49(3). P. 19-33. DOI: <https://doi.org/10.1145/3242734.3242737>
3. Нашкерська Г.В. Обмеження визнання інформації активом в бухгалтерському обліку. Acta Academiae Beregsasiensis. 2023. Економіка No 4. С. 479-492. DOI: 10.58423/2786-6742/2023-4-479-492
4. Spiekermann S. Korunovska J. Towards a value theory for personal data. Journal of Information Technology. 2016. No 32(1). P. 62-84. URL:

Лупак Р.Л.

д.е.н., професор кафедри економіки, професор
Львівський торговельно-економічний університет
м. Львів, Україна

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БІЗНЕС-ПРОЄКТУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Бізнес-проєктування розпочинається зі збору інформації, необхідність якої полягає у визначенні стану та тенденцій діяльності підприємства. Отримана інформація стає базисом подальших розрахунків та визначення векторів розвитку підприємства. Інформаційне забезпечення є важливим також із сторони формування у підприємства даних, які дозволяють повноцінно забезпечити його поточну адаптацію до непередбачуваних умов та вимог.

Успішне розроблення та реалізація бізнес-проєкту потребує значного обсягу інформаційних даних, накопичення яких повинно відбуватися усіма можливими засобами. Загалом інформаційну базу бізнес-проєктування підприємницької діяльності можна умовно розділити на дві групи даних: внутрішня (інформація, доступна безпосередньо від підприємства – фінансові та статистичні звіти, дані управлінського обліку); зовнішня (очікується, що дані будуть отримані із зовнішнього середовища підприємства, наприклад, зі статистичних бюлетенів, маркетингових досліджень, нормативних та правових положень та ін.).

Інформація, необхідна для розробки бізнес-проєктів, зазвичай формується у сферах маркетингу, виробництва, фінансів, галузевого та макроекономічного середовища, а також прогнозів і припущень щодо конкретних параметрів підприємницької діяльності [1, с. 13-19; 2, с. 1785-1798].

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

Логіка, яка формує інформаційну базу для бізнес-проектування підприємницької діяльності, полягає в наступному: ідея підприємця, пов'язана з виробництвом і реалізацією продукції (наданням послуг), буде успішною тільки в тому випадку, якщо на продукцію існуватиме попит і на ринку спостерігатиметься приваблива кон'юнктура → для цього збирається маркетингова інформація (описуються потенційні споживачі продукту (послуги) та їхні потреби, технічні, експлуатаційні та споживчі якості аналогічних продуктів на ринку, їхня вартість, особливості просування продукту на ринку та, загалом, обраний підприємством цільовий сегмент ринку).

Щоб вивести продукт на ринок, його потрібно спочатку виготовити. І привабливі бізнес-ідеї часто наштовхуються на нездоланні виробничі перешкоди, такі як відсутність необхідної сировини, обладнання, кваліфікованої робочої сили та ін. [3, с. 12-14]. Тому збір інформації про виробництво (зокрема, технологію виробничих процесів, необхідні машини та обладнання, сировину, досвід і кваліфікацію працівників, потреби у виробничих площах та кошторис витрат) є необхідним компонентом підготовчого етапу розробки бізнес-проекту.

Водночас слід збирати фінансову інформацію для забезпечення належного рівня прибутковості та відшкодування витрат на бізнес-проект, передусім про: рівень прибутковості аналогічних підприємницьких проектів, які були реалізовані (реалізуються); обсяги інвестицій, необхідних для підготовки та реалізації проекту; короткострокові та довгострокові потреби у фінансуванні підприємницьких ідей; особливості грошових потоків у відповідному секторі бізнесу тощо.

Тому зусилля розробників бізнес-проектів повинні бути спрямовані на збір вищезазначеної інформації. Для цього можуть бути використані наступні джерела інформації: власний практичний досвід та інтуїція; безпосередні контакти з потенційними клієнтами, постачальниками та підрядниками; інформація про конкурентів, отримана шляхом придбання їх продукції, відвідування спеціалізованих виставок, збору рекламної інформації тощо; статистична

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

інформація про тенденції розвитку галузі; аналітичні огляди ринкових та галузевих тенденцій; наукові публікації з питань підприємництва.

Загальновідомо, що кожен вид бізнесу має свої особливості, пов'язані з сферою функціонування, розміром та специфікою ринку. Тому важко виділити певну стандартну методику бізнес-проектування підприємницької діяльності [4, с. 244-249]. Таким чином, інформаційне забезпечення є не лише першим етапом у підготовці бізнес-проекту, а й головним критерієм реалізації підприємницької ідеї, досягнення очікуваних результатів суб'єктом бізнесу. Безперечно, в умовах невизначеності ускладнюється інформаційне забезпечення і завдання проєктної групи використовувати різні джерела інформації, що передбачатиме системне формування і постійне оновлення бази даних підприємницької діяльності.

Список використаних джерел

1. Васильців Т. Г., Іляш О. І., Лупак Р. Л. Теоретико-методичні засади бізнес-планування реалізації стратегії конкурентоспроможності підприємств на внутрішньому ринку України. *Підприємництво і інновації*. 2017. Вип. 3. С. 13-19.
2. Lupak R., Kuniyska-Pliash M., Berezivskyi Y., Nakonechna N., Ivanova L., Vasylytsiv T. Information and analytical support system of enterprise competitiveness management. *Accounting*. 2021. № 7(7). P. 1785-1798.
3. Варналій З. С., Васильців Т. Г., Лупак Р. Л., Білик Р. Р. Бізнес-планування підприємницької діяльності : навч. посіб. Чернівці : Технодрук, 2019. 264 с.
4. Куцик В. І., Лупак Р. Л. Моделювання конкурентних позицій підприємств реального сектора економіки на внутрішньому ринку. *Бізнес-Інформ*. 2017. № 12. С. 244-249.

Олійник Н. М.

к.т.н., доцент кафедри економіки, підприємництва
та економічної безпеки, доцент
Херсонський національний технічний університет
м. Херсон – м. Хмельницький, Україна

Лиженкова Т. Р.

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
Херсонський національний технічний університет
м. Херсон – м. Хмельницький, Україна

Болгар М. С.

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
Херсонський національний технічний університет
м. Херсон – м. Хмельницький, Україна

УПРАВЛІНСЬКЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЦЕСУ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ В УМОВАХ ВІЙНИ

Після 24 лютого 2022 р. через військову агресію з боку Росії та початку активної фази бойових дій в Україні більша частина бізнесу була фактично паралізована. Війна спричинила та продовжує завдавати масштабні руйнування в Україні цивільної інфраструктури. Навіть якщо активи підприємств залишилися фізично цілі, порушення логістики та міграція населення фактично суттєво ускладнило ведення підприємницької діяльності [1, с. 249]. Отже, вже більше 2 років триває війна в Україні внаслідок російської військової агресії, що виступає перманентним джерелом невизначеності та екстремальних умов в усіх сферах суспільного життя. Невизначеність, в свою чергу, впливає на якість прийняття та ефективність управлінських рішень.

В раніше проведених дослідженнях [2, с. 291] визначено інтегральні ризики для України в контексті глобальних ризиків, які складаються з: неефективності державного управління, критичних показників боргового навантаження, недоступності фінансових ресурсів через кредитний механізм, критичних масштабів і темпів втрати людського капіталу.

Перш ніж дослідити складові управлінського забезпечення процесу прийняття рішень в умовах війни, спочатку потрібно розглянути теоретичні підходи до визначення сутності поняття «рішення».

Дефініція «рішення» у різних сферах та галузях знань тлумачиться по-різному. Так, Лисенко В. В., Кондратюк Н. В. та Пронська В. В. вважають, що рішення – це поведінка, заснована на фактах та ціннісних орієнтаціях [3, с. 150].

Нікіфоренко В. С. під поняттям «рішення» у загальному сенсі розуміє вибір однієї з альтернатив у процесі досягнення поставленої мети [4, с. 195].

Шульженко І. В., Остапенко С. Ю. та Симоненко В. А. в своїй науковій праці зазначають, що рішення можна охарактеризувати як результат вибору суб'єктом управління способу дій, спрямованих на вирішення певної проблеми управління [5, с. 75].

Карпенко Ю. В. та Кобзар А. С. пропонують розглядати управлінське рішення як результат вибору суб'єктом управління способу дій, спрямованих на розв'язання певної задачі управління, що реалізується на основі аналізу проблемної ситуації, та з використанням методів і засобів її вирішення [6, с. 152].

Визначення та оцінювання ефективності управління суб'єктом господарювання будь-якої форми власності набуває особливо важливого значення, оскільки зазначене дозволяє оцінити не лише рівень ефективності системи управління, а й виявити наявні та потенційні можливості подальшого розвитку об'єкту дослідження, забезпечити необхідною інформацією для прийняття відповідних управлінських рішень як топ-менеджмент підприємства, так і зовнішніх користувачів й стейкхолдерів [7, с. 78].

Управлінські рішення в умовах війни, зазвичай, приймаються в умовах високої невизначеності та дефіциту необхідної інформації. Управлінське забезпечення процесу прийняття рішень передбачає використання певних методів формування цих рішень. Методи, які часто використовуються менеджерами в умовах невизначеності, наведені в таблиці 1.

Таблиця 1

Методи формування і прийняття управлінських рішень в умовах війни

Метод	Сутність методу
Метод «спроб та помилок»	Полягає в тому, щоб випробувати різні варіанти управлінських рішень і вибрати найбільш ефективний серед них
Метод «інтуїції»	Ґрунтується на використанні «внутрішнього голосу» у ході формування та прийняття управлінського рішення
Метод «розуміння контексту»	Передбачає дослідження контексту, тобто сутності проблеми, виявлення факторів впливу на її розв'язання й аналіз взаємозв'язків між різними факторами
Метод «аналіз ризиків»	Потребує формалізації всіх складових формування управлінського рішення і полягає в зборі й аналізі інформації щодо зовнішніх ризиків суб'єкта господарювання та врахування потенційного впливу невизначеності, на основі чого можливе прийняття більш обґрунтованих рішень

Джерело: складено авторами за [8 с. 44]

Однак, не всі розглянуті методи формування і прийняття управлінських рішень будуть ефективними в умовах війни. Наприклад, метод «спроб та помилок» в значній мірі є надто розтягнутим за часовим інтервалом, а також є дуже витратним. А війна, як відомо, часто потребує швидких рішень. Тому в умовах воєнного стану далеко не завжди є час, а також можливість на випробовування різних альтернативних варіантів управлінських рішень. Вважаємо, що метод «аналіз

ризиків» є найбільш актуальним та прийнятним методом формування і прийняття управлінських рішень під час війни.

Список використаних джерел

1. Олійник Н., Макаренко С., Олійник О. Організація та розвиток підприємницької діяльності за умов військового часу. *Трансформація національної, закордонної моделей економічного розвитку та законодавства в умовах воєнного часу* : матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. ВНУ ім. Лесі Українки (м. Луцьк, 27-29 черв. 2022 р.). Луцьк : СПД Гадяк Жанна Володимирівна, друкарня «Волиньполіграф», 2022. С. 248-250.
2. Raiko H., Vasykivskyi D., Kovalska N., Shvets I., Shvets Yu., Makarenko S., Oliinyk N., Rybachok S., Kravchuk O., Kovalov V. Integrated index of competitiveness as a basis for analysis of management systems for sustainable development of the territory. *International Journal of Economics and Business Research*. 2022. Vol. 24. № 1/2. P. 286-303.
3. Лисенко В. В., Кондратюк Н. В., Пронська В. В. Управлінські рішення як ключовий компонент моделі управління організацією. *Інфраструктура ринку*. 2019. Вип. 32. С. 149-154.
4. Нікіфоренко В. С. Особливості прийняття державно-управлінських рішень у сфері прикордонної безпеки. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2018. Вип. 2 (23). Т. 3. С. 194-198.
5. Шульженко І. В., Остапенко С. Ю., Симоненко В. А. Удосконалення процесу прийняття управлінських рішень. *Приазовський економічний вісник*. 2018. Вип. 4 (09). С. 73-77.
6. Карпенко Ю. В., Кобзар А. С. Основні підходи до визначення сутності поняття «управлінське рішення». *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2021. № 11-12 (288-289). С. 147-153.
7. Макаренко С. М., Данько В. В., Олійник Н. М. Оцінювання ефективності управління підприємством: на прикладі закладів охорони здоров'я. *Причорноморські економічні студії : Науковий журнал*. 2019. Вип. 48. Ч. 2. С. 77-81.
8. Махун А. П. Методи прийняття управлінських рішень в умовах невизначеності. *Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи* : зб. тез доп. IV міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 20 квіт. 2023 р.). Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, Вид-во «Політехніка», 2023. С. 44-45.

Логінова А.С.

*здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
ОНП «Фінанси, банківська справа та страхування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
м. Київ, Україна*

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ СТРАХУВАННЯ МЕДИЧНИХ ВИТРАТ

Подорожі на сьогоднішній день є невід'ємною частиною життя громадян всіх країн світу. Проте вони можуть передбачати несподівані ситуації, які можуть становити загрозу життю та здоров'ю. До таких ситуацій можна віднести: нещасні випадки (травми), хвороби, проблеми пов'язані з затримкою або скасуванням рейсу, аварії, що можуть спричинити незручності та потребу в перегляді маршруту подорожі, стихійні лиха (бурі, зливи, сильний сніг), втрата багажу та документів.

Наявність договору страхування витрат, пов'язаних з наданням допомоги (асистанс) особам, які потрапили у скрутне становище під час здійснення подорожі є необхідним для подорожуючих, які планують поїздку за кордон, оскільки у разі непередбачуваних ситуацій під час поїздки, страховий договір допоможе забезпечити своєчасний доступ до допомоги, тим самим мінімізувати фінансові витрати.

Відповідно до Закону України «Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України» передбачено обов'язкове страхування громадян, які виїжджають за кордон, зокрема, ст. 9 визначено: «з метою створення умов, що гарантують відшкодування громадяниніві України витрат, пов'язаних з надзвичайними обставинами під час перебування за кордоном, громадянин України повинен бути застрахованим» [1]. Крім того, згідно зі ст.16 Закону України «Про туризм» обов'язковим є страхування туристів (медичне та від нещасного випадку) при здійсненні туристичних поїздок [2].

24 квітня 2024 року

Відповідно до Закону України «Про страхування» страхування витрат, пов'язаних з наданням допомоги (асистанс) особам, які потрапили у скрутне становище під час здійснення подорожі включає в себе: страхування медичних витрат та страхування витрат, інших, ніж медичні.

Однак, варто зазначити, що страхування медичних витрат є основним видом страхування при подорожах громадян та «покриває всі витрати на медичні послуги, послуги стаціонарного лікування, перевезення машиною швидкої допомоги, придбання ліків, догляд за хворим, а у випадку смерті за кордоном - транспортування тіла на батьківщину» [3, с. 89].

В науковій літературі, поняття «страхування медичних витрат» автори трактують по різному. Михайлова Н.В. та Карцева В.В. зазначають, що «страхування медичних витрат (асистанс) у разі раптового захворювання або нещасного випадку забезпечує організацію медичної допомоги протягом 24 год у будь-якій країні світу» [4, с. 123].

На думку Романченко М. «страхування медичних витрат передбачає (у разі настання страхового випадку) повернення витрат (здійснення страхової виплати) страхувальнику (застрахованій особі) або сервісній службі (медичному закладу, лікарні), пов'язаних з медичними витратами, у разі хвороби, нещасного випадку та інших непередбачуваних подій» [5].

Таким чином, страхування медичних витрат передбачає компенсацію витрат на медичні послуги, які понесе подорожуючий під час подорожі в разі захворювання, травм або інших непередбачуваних подій. Основною метою такого страхування є забезпечення своєчасної медичної допомоги під час подорожі, яке здійснюється за допомогою асистансу.

Медичний асистанс у страхуванні подорожуючих допомагає забезпечити безпеку та комфорт особам під час подорожі, а також забезпечує швидку та ефективну медичну допомогу в разі потреби. Серед основних функцій асистансу в страхуванні медичних витрат виділимо такі:

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

- надання медичних консультацій в телефонному режимі у разі невідкладних ситуацій;
- організація медичної допомоги у разі захворювання або травми під час подорожі та забезпечення доступу до медичних закладів;
- координація медичних послуг, що передбачає забезпечення співпраці з медичними закладами за кордоном;
- медична евакуація, що включає в себе організацію транспорту в разі серйозних медичних надзвичайних ситуацій, коли потрібно перевезти постраждалого до спеціалізованого медичного закладу.

Отже, страхування медичних витрат є важливим засобом фінансового захисту, оскільки дозволяє зменшити ризик великих фінансових витрат у разі потреби отримати своєчасну медичну та технічну допомогу.

Список використаних джерел:

1. Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України : Закон України від 21.01.1994 р. № 3857-XII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3857-12>
2. Про туризм : Закон України від 15.09.1995 р. № 324/95-ВР. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/324/95-вр>
3. Барвінок Н. Безпека туристів під час подорожей як важливий чинник організації туризму. *Матеріали Всеукраїнської науково-теоретичної інтернет-конференції «Актуальні проблеми безпеки життєдіяльності людини в сучасному суспільстві»*. 2021. С. 86. URL: <http://surl.li/snqyk>
4. Михайлова Н., Карцева В. Медичне страхування туристів, які виїжджають за кордон. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі* № 4 (82), 2017. С. 122-126. URL: <http://journal.puet.edu.ua/files/journals/1/articles/1270/public/1270-2130-1-PB.pdf>

5. Романченко М. Тенденції та перспективи розвитку добровільного страхування медичних витрат в Україні. *Ефективна економіка*. 2014. № 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3050>

Чепига А. Я.

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
спеціальності 051 Економіка

Науковий керівник: д.е.н., доцентка Петренко В.С.

Херсонський державний університет

м.Івано-Фанківськ, Україна

ЗЕЛЕНІ БУДІВЕЛЬНІ ТЕХНОЛОГІЇ: КЛЮЧОВА РОЛЬ В СТАЛОМУ РОЗВИТКУ ТА ЕКОНОМІЧНОМУ ПОТЕНЦІАЛІ

Зелені будівельні технології в наш час відіграють ключову роль у сталому розвитку та забезпеченні екологічності в будівництві. Ці технології відповідають на нагальне завдання зменшення викидів та енергоспоживання будівельного сектору, що становить значну частку загальних викидів парникових газів у світі. Впровадження зелених будівельних технологій не лише спрямоване на зниження негативного впливу на довкілля, але й мають значний економічний потенціал. Вони дозволяють знижувати витрати на енергію, оптимізувати використання ресурсів та зменшувати експлуатаційні витрати в майбутньому. Крім того, зелені будівлі стають більш привабливими для орендарів та покупців, що підвищує їх ринкову цінність.

У світі, глобальний ринок зелених будівель оцінюється в трильйони доларів, очікується його подальший ріст. Попит на зелені будівлі зростає від орендарів, інвесторів та покупців нерухомості. Лідерами цього руху визнані США, Китай, Європа та Японія [1]. Україна також поступово долучається до цього процесу. Навіть при низькому рівні проникнення зелених будівель, кількість сертифікованих

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

будівель у країні подвоїлася за останні 5 років. Експерти вважають, що у цій сфері є значний потенціал для подальшого розвитку.

Зелені будівельні технології - це підхід до будівництва, який ставить перед собою завдання зменшити негативний вплив будівельної діяльності на навколишнє середовище та забезпечити більш ефективне використання ресурсів. Вониключають в себе використання відновлюваних джерел енергії, таких як сонячна енергія та вітряна енергія, для генерації електроенергії. Інші аспекти зелених будівель включають в себе використання розумних систем управління енергією та використання матеріалів з високим коефіцієнтом використання вторинних ресурсів. Всі ці практики спрямовані на створення більш стійких та екологічно чистих будівель, які сприяють зниженню викидів в атмосферу та споживанню природних ресурсів.

Прибутковість зелених будівельних технологій визнана в усьому світі. Вони можуть мати вищу вартість при продажі або оренді, а також знижені експлуатаційні витрати. Додатково, у багатьох країнах існують податкові пільги для зелених будівель, що робить їх привабливими для інвесторів.

Таблиця 1.

Статистика залучення зелених будівельних технологій в світі, 2023 р. [2]

Країна	Рівень проникнення зелених будівель, %	Очікуване зростання ринку, %	ROI зелених будівель, %
США	36,3	15	23,0
Китай	15,4	20	25,1
ЄС	27,8	10	15,3
Індія	10,0	25	20,7
Україна	3,5	15	15,6

Приклади успішних реалізацій зелених будівельних проєктів, таких як IQ Business Center в Києві, демонструють великий потенціал для зменшення витрат та підвищення прибутковості [3]. Додаткові фактори, які можуть впливати на залучення зелених будівельних технологій:

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»
24 квітня 2024 року

- урядові стимули;
- наявність кваліфікованих фахівців;
- підтримка з боку громадськості.

Зелені будівельні технології стають не лише ключовим інструментом у збереженні навколишнього середовища, але й перспективним напрямком для економічного зростання та розвитку, як у Україні, так і в усьому світі.

Список використаних джерел

1. Міжнародна корпорація з фінансування розвитку (IFC)
URL: <https://www.ifc.org/en/insights-reports/2023/building-green-in-emerging-markets>
2. Всесвітня рада з зелених будівель URL: <https://worldgbc.org/>
3. Рада зелених будівель України
URL: https://youcontrol.com.ua/catalog/company_details/45333073/

Коваль С.В.

к .е. н., доцент кафедри підприємництва, обліку та фінансів
Херсонський державний аграрно-економічний університет
м. Кропивницький, Україна

ОПТИМІЗАЦІЯ СУЧАСНИХ ПІДХОДІВ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ВИТРАТ ТА ШЛЯХІВ КАЛЬКУЛЮВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ

Собівартість продукції визначає конкурентоспроможність підприємства на ринку та є важливим фактором у прийнятті управлінських рішень. Оптимізація виробничих витрат є стратегічним завданням для будь-якого підприємства, оскільки вона дозволяє знизити собівартість продукції та підвищити його прибутковість. Тому важливе значення має обґрунтування сучасних підходів до оптимізації виробничих витрат та методів калькулювання собівартості продукції. Сучасні підходи до оптимізації виробничих витрат означають:

24 квітня 2024 року

1) використання передових технологій: застосування сучасних технологій дозволяє автоматизувати виробничі процеси, зменшити кількість витратних матеріалів та енергії, підвищити продуктивність праці та якість продукції;

2) управління ланцюгом постачання: оптимізація ланцюга постачання дозволяє знизити витрати на закупівлю сировини та комплектуючих матеріалів, забезпечуючи їх якість та доступність в потрібний момент;

3) енергоефективність: зменшення споживання енергії у виробничих процесах дозволяє знизити витрати на комунальні послуги та підвищити екологічну стійкість підприємства [1, с. 84].

Також це стратегічне планування, яке дозволяє підприємству зосередитися на найбільш важливих напрямках розвитку та спрямувати ресурси на досягнення стратегічних цілей. Шляхи калькулювання собівартості продукції мають включати пряме калькулювання, що ґрунтується на визначенні прямих витрат на виробництво конкретної одиниці продукції, включаючи витрати на сировину, працю та виробничі потужності; нормативне калькулювання, при якому витрати розраховуються на основі нормативів, які визначаються на підставі аналізу попередніх виробничих даних та експертної оцінки.

Собівартість доцільно визначати за методом АВС. АВС-аналіз дозволяє визначити вартість продукції шляхом виділення основних джерел витрат та їхнього розподілу між різними виробничими процесами. Витрати на одиницю продукції оцінюються в розрахунку середніх витрат на одиницю продукції. Це дозволяє встановити оптимальні цінові стратегії та визначити ефективність виробничих процесів [4].

Цілком правильно, що успіх чи невдача у веденні обліку витрат та калькулюванні собівартості продукції визначається, значною мірою, вибором методів, які застосовує підприємство. Тому у сучасних умовах високої конкуренції та швидкозмінних ринкових умов, ефективний облік та управління витратами стає критично важливим для успішної діяльності підприємств. Глобалізація економічних

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

відносин та інтеграція до Європейського Союзу також вимагає від українських підприємств уніфікації та стандартизації бухгалтерського обліку з урахуванням міжнародних стандартів. Використання зарубіжних методів обліку витрат може допомогти у зменшенні розбіжностей та забезпечити вищу якість фінансової звітності [5, с. 38].

Проблеми обліку витрат у вітчизняній практиці, такі як повнота та своєчасність відображення витрат у системі обліку, вимагають уваги та розробки ефективних методів вирішення. Це може включати в себе оновлення організаційних процесів, впровадження сучасних технологій управління витратами, а також пошук нових методів калькулювання собівартості продукції

Наприклад, у сільському господарстві важливо враховувати організаційні та технологічні аспекти при виборі методів обліку витрат. Це може означати застосування спеціалізованих методів, які враховують особливості агротехніки, сезонність робіт та інші чинники [6].

Узагальнюючи висловлені думки, слід зазначити, що успішне ведення обліку витрат та калькулювання собівартості продукції вимагає комплексного підходу та вибору оптимальних методів, які враховують специфіку діяльності підприємства, його цілі та завдання. Так, оптимізація виробничих витрат та правильне калькулювання собівартості продукції є ключовими завданнями для забезпечення успішної діяльності аграрних підприємств. Сучасні підходи до оптимізації виробничих процесів та використання передових методів калькулювання дозволяють їм забезпечити ефективне управління витратами та збільшити прибутковість і конкурентоспроможність, навіть за сучасних умов невизначеності аграрних ринків, проблем з реалізацією та експортом готової продукції, загроз та ризиків війни.

Список використаних джерел:

1. Дерій В.А. Запозичені (зарубіжні) методи обліку витрат і калькулювання собівартості продукції та їхнє використання в Україні. [Електронний документ]. URL:<http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/18801/1/%D0%94%D0%B5%D1%80%D1%96%D>

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

[0%B9%D0%92%D0%902010%D0%92%D0%B8%D0%BF33..pdf](#) (дата звернення 12.10.2022).

2. Національні положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» Наказ Міністерства фінансів України №73 від 07.02.2013 р. [Електронний документ]. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення 10.10.2022).

3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» Наказ Міністерства фінансів України № 790 від 18.11.2005 р. (зі змінами та доповненнями). [Електронний документ]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00> (дата звернення: 11.10.2022).

4. Саблук П.Т. Облік і контроль діяльності цукропереробних підприємств. URL: http://www.nbu.gov.ua/pontal/Sos_Gum/Oif_ak_/2009_3/8_Sabl.pdf (дата звернення 12.10.2022).

5. Сухоносенко І.І., Гринь В.П. Теоретичні аспекти побудови обліку витрат на виробництво продукції рослинництва. *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. 30. URL: <file:///C:/Users/user/Downloads/65696-629-1-10-20211011.pdf> (дата звернення 11.09.2022).

6. Шепель Т.П. Розвиток бухгалтерського обліку в Україні на основі впровадження МСФЗ: проблеми і перспективи. *Облік і фінанси*. 2021. №1(91). С. 36-43.

Савченко В.М.

*к.е.н., професор кафедри підприємництва, обліку та фінансів
Херсонський державний аграрно-економічний університет,
м. Кропивницький, Україна*

Кононенко Л. В.

*к.е.н., доцент кафедри підприємництва, обліку та фінансів
Херсонський державний аграрно-економічний університет,
м. Кропивницький, Україна*

**ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ НА
ФІНАНСОВОМУ РИНКУ: СУЧАСНИЙ СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА
ПЕРСПЕКТИВИ**

Сучасний стан фінансового ринку характеризується поширенням та ускладненням операційних ризиків в управлінні бізнесом. Повномасштабні

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

військові дії в Україні, пандемія, процеси цифровізації, глобалізації та інтернаціоналізації суттєво впливають на функціонування фінансового ринку України, що обумовлює об'єктивну необхідність здійснювати свою діяльність в умовах невизначеності і високих ризиків. Однією з найбільш значущих складових, що дозволяє мінімізувати ризики на фінансовому ринку, є інформаційне забезпечення.

Одним з основних принципів функціонування фінансового ринку є прозорість, яка безпосередньо пов'язана з достовірністю та доступністю інформації, якою володіють учасники фінансового ринку [2]. Відповідно, у сучасних умовах становлення "Society 5.0" є необхідним виявити проблеми інформаційного забезпечення учасників ринку та аналітичних процедур у системі ризик-менеджменту. Так, функціонування фінансового ринку України сьогодні відбувається в умовах невизначеності та високих ризиків, при цьому процеси цифровізації спричиняють суттєвий вплив на функціонування фінансового ринку. В цих умовах дослідження особливостей та функціонального навантаження інформаційного забезпечення в управлінні ризиками на фінансовому ринку, з'ясування проблемних моментів та визначення перспектив їх подолання є актуальним. У цьому зв'язку ми розглядаємо підвищення рівня фінансової та цифрової грамотності населення як необхідні передумови розвитку фінансового ринку.

Використання при прийнятті управлінських рішень виключно ретроспективного підходу (що натеper є поширеним) при здійсненні обліково-аналітичних процедур на фінансовому ринку є не задовольняє інформаційні запити учасників фінансового ринку. Відповідно є доцільним поширення принципів та стандартів ESG в Україні.

Провідне місце на ринку фінансових послуг України посідають банківські установи. За останні десять років кількість комерційних банків в Україні скоротилася з 180 до 63 установ (зменшилась більш ніж у 2,8 рази). При цьому

24 квітня 2024 року

активи комерційних банків за цей період збільшились з 1278094,6 млн. грн. до 2748813 млн. грн. (зросли на 1470719 млн. грн. або у 2,15 рази); показники рентабельності активів (ROA), капіталу (ROE) та чистий прибуток також суттєво зросли [1].

Установи небанківського типу такі як страхові компанії в Україні не відіграють значну роль на фінансовому ринку і цей сегмент фінансового ринку потребує розвитку. За останні десять років їх кількість таких суб'єктів постійно знижується, проте динаміка активів є позитивною.

Крім банківських установ і страхових компаній на фінансовому ринку України працюють кредитні спілки, фінансові компанії, ломбарди [3].

Значну роль в управлінні ризиками на фінансовому ринку відіграє інформаційне забезпечення, основу якого складає обліково-аналітична інформація, і насамперед фінансова звітність. Учасники ринку на основі інформаційних сигналів, які є унікальним інформаційним джерелом, приймають управлінські рішення щодо тієї чи іншої події на фінансовому ринку.

В умовах формування “Society 5.0” при прийнятті рішень суб'єктами фінансового ринку крім традиційного фінансового аналізу є необхідним аналізувати екологічну та соціальну інформацію, що визначає доцільність поширення принципів та стандартів ESG в Україні.

Список використаних джерел:

1. Національний банк України. Офіційний сайт. Основні показники діяльності банків України. URL: <https://bank.gov.ua/statistic/supervision-statist/data-supervision#1> (дата звернення 13.04.2024)
2. Савченко В., Кононенко Л., Гай О. Фінансовий та статистичний аналіз в управлінні ризиками на фінансовому ринку у контексті формування «Industry 5.0». *Економічний простір*, 2024, (189), 167-173. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/189-31>

3. Статистика страхового ринку України. Фориншурер. Офіційний сайт. URL:
<https://forinsurer.com/stat> (дата звернення 13.04.2024)

Сақун А.Ж.
к.е.н., доцент кафедри підприємництва, обліку та фінансів
Левченко Л. А.
здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня
Школа С. О.
здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня
*Херсонський державний аграрно-економічний університет
м. Кропивницький, Україна*

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНИЙ ІНЖИНІРИНГ

Розвитку бухгалтерського інжинірингу сприяли такі обставини: удосконалення методології відповідної галузі знань, що забезпечує перехід на новий рівень розвитку — облік та управління резервною системою, ризиками, інтелектуальним капіталом, зонами фінансового ризику на мікро- та макрорівнях; використання сучасних інструментальних методів, побудованих на базі комп'ютерних технологій.

Інжиніринг (від фр. «*ingénierie*», від англ. «*engineering*», **початково від лат. «ingenium» – винахідливість; вигадка; знання, майстерний**) – область людської інтелектуальної діяльності, завданням якої є застосування досягнень науки, техніки, використання законів і природних ресурсів для вирішення конкретних проблем, цілей і завдань. **Бухгалтерський інжиніринг** – процес застосування в моделюванні та системі бухгалтерського обліку як правило запозичених з інших наук специфічних інструментів, що організовується окремими службами підприємств та сторонніми організаціями для посилення значущості бухгалтерського обліку та результатів його звітності в управлінні ресурсами та економіці підприємства, галузі і держави [2]. Теорія та методологія використання обліково-аналітичного інжинірингу будується на ряді основних позицій. Створення інжинірингової методології ґрунтується на фундаментальних бухгалтерських теоріях:

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

інформаційній, організаційній, визначення подій, позитивній, вартісній та контрольній.

Використання інструментів бухгалтерського інжинірингу якісно змінює систему обліку, контролю та аналізу: дозволяє враховувати економічні явища та процеси, які раніше не відображаються в системі обліку (облік резервної системи організації, облік змін, облік ризиків та ін.); створює системи якісно нового обліку — трансакційний (понад 100 процесів, об'єктів, станів), понад 20 видів функціонального обліку; розширює можливості та межі стратегічних та прогнозних видів обліку та аналізу; забезпечує комбінований облік балансових та позабалансових показників - гарантійний, заставний похідні балансові звіти; дозволяє організувати облік інтелектуального капіталу – людського, структурного, споживчого; щодо відомих показників забезпечується отримання якісно нового рівня. Останніми роками сфера бухгалтерського обліку та аудиту зазнала глибокої трансформації, спричиненої невпинною хвилею цифрових інновацій. Однією з прогресивних технологій, що перебуває на передовій цих перетворень, є блокчейн. Спочатку розроблений як технологія, що лежить в основі криптовалют, блокчейн вийшов за межі свого первісного призначення і зараз отримує дедалі більше визнання за свій трансформаційний потенціал у різних галузях, включаючи бухгалтерський облік та аудит [2].

Отже, найефективнішою технологією інформаційного забезпечення управління, яка дозволяє застосовувати різноманітні методи, інструменти та справжні методики бухгалтерського обліку, утворюючи комплекс елементів інформаційного забезпечення, призначених для підтримки обліковців та бізнес-аналітиків з точки зору тактичного та стратегічного управління є концепція бухгалтерського інжинірингу.

Список використаних джерел

1. Жук В.М. Бухгалтерський інжиніринг / В.М. Жук // Зростання ролі бухгалтерського обліку в сучасній економіці: збірник тез та доповідей I Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (21 лютого 2013 р.; м. Київ)

/ Відпов. за вип. Б.В. Мельничук. – К.: ТОВ "Всеукраїнський інститут права і оцінки", 2013. – 534 с. - С.51-54.

2. Іванова Н.А., Мільман Л.М., **Сакун А.Ж.** (2024). Застосування блокчейн-технологій у бухгалтерському обліку та аудиті: аналіз інноваційних можливостей у контексті цифрової трансформації. *Економіка. Фінанси. Право*, (2). С. 14-17.
<https://doi.org/10.37634/efp.2024.2.3>

Обліково-фінансове та управлінське забезпечення бізнесу в контексті сучасних викликів

УДК 33

Васильєв М.В.

здобувач PhD,

*Херсонський державний аграрно-економічний університет,
м. Кропивницький, Україна*

Кузьменко Ю.А.

*завідувач сектору будівельних, земельних досліджень та оціночної діяльності
відділу товарознавчих, гемологічних, економічних, будівельних, земельних
досліджень та оціночної діяльності Кіровоградського науково-дослідного
експертно-криміналістичного центру
м. Кропивницький, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ТА ПРОБЛЕМИ МИТНОГО ОФОРМЛЕННЯ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ ЗЕД

Процеси глобалізації впливають на цілісну систему міжнародних відносин, що обумовлює ускладнення їх характеру та призводить до суттєвих змін у відносинах між економічними суб'єктами різних країн.

Найголовнішою процедурою митного контролю є митне оформлення, що має певний алгоритм та передбачає декілька стадій і ці стадії, які залежать від митних режимів та від мети перетину митного кордону України. Порядок митного оформлення регламентовано митним законодавством України [2]. Митне оформлення є складною процедурою, потребує ретельного аналізу особливостей з

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

метою декларування відповідно до вимог чинного законодавства митних режимів переміщення товарів через митний кордон України. Можливим при цьому є різні варіанти організації цієї процедури: оформлення митної декларації працівниками суб'єкта господарювання або із залученням сторонніх експертів. Такі послуги входять до сфери діяльності консалтингових структур [1].

Підвищенню експортного потенціалу фермерських господарств буде сприяти розширення спектру дорадницьких структур або кооперація фермерських господарств-експортерів, зокрема за організаційним аспектом митного оформлення товарів.

Митне оформлення - це процес, що складається з підготовки та подання документів до відповідних митних органів, сплату мита та податків, а також огляд товарів. Ця процедура має значення як для сільськогосподарських підприємств, що імпортують сировину та необоротні активи (сільськогосподарська техніка) так і для господарств, які експортують сільськогосподарську продукцію. У результаті процедури митного оформлення товари, що перетинають митний кордон мають бути належним чином задокументовані, а мито та податки сплачені вчасно і в повному обсязі.

Митне оформлення також допомагає захистити кордони та економіку країни, запобігаючи незаконному ввезенню товарів [3]. Чинний процес митного оформлення потребує удосконалення з метою оптимізації документообороту на основі використання цифрових технологій та підвищення рівня юридичної грамотності та цифрових компетентностей всіх учасників процесу. Такі підходи сприяють підвищенню рівня трудового потенціалу [4].

Є необхідним встановити перелік відповідності критеріям авторизації для використання спрощеної процедури декларування для суб'єктів, які відіграють певну роль у міжнародному ланцюгу постачання (виробник, експортер, імпортер, митний представник, перевізник, експедитор, утримувач складу) та отримали дозвіл на отримання статусу уповноваженого економічного оператора.

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

Також необхідним є чітко визначити базові вимоги до використання різних видів спеціалізованих митних декларацій та зафіксувати на рівні чинного законодавства особливості їх використання [3]. Реалізація наведених пропозицій спрямована на вдосконалення процедури митного оформлення з метою її спрощення.

Список використаних джерел:

1. Кононенко, Л., Савченко, В., & Карнаушенко, А. (2023). Консалтинг в агробізнесі: сучасний стан, проблеми та перспективи. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*, (17), 50-56. <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2023.17.7>
2. Митний кодекс України: Закон України від 13 березня 2012 р. № 4495-VI II Відомості Верховної Ради URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>. (дата звернення 16.04.2024).
3. Назарова, Г., Кононенко, Л., & Васильєв, О. (2023). Митне оформлення у системі митного контролю: сучасний стан та напрями удосконалення. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*, (16), 249-257. <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2023.16.33>
4. Савченко В.М., Кононенко Л.В., Карнаушенко А.С. Організаційне забезпечення розвитку трудового потенціалу підприємницьких структур як складова стратегічного управління. *Modern engineering and innovative technologies. International periodic scientific journal. Published by: Sergeieva&Co Karlsruhe, Germany Issue 25. 2023. Part 4, p.117-122* <https://doi.org/10.30890/2567-5273.2023-25-04-127>

Рудік Н.М.

к.с.-г.н., доцент кафедри економічної теорії та економіки підприємства

Одеський державний аграрний університет

м. Одеса, Україна

**СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКА КООПЕРАЦІЯ ЯК ПРІОРІТЕТНИЙ НАПРЯМ
ПІДПРИЄМНИЦТВА В ПОВОЄННОМУ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ**

Економіка під час війни та повоєнного періоду потребує нових підходів до її подальшого успішного соціально-економічного розвитку. Він відбуватиметься в умовах

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

що передбачають зміну структури національної економіки з урахуванням особливостей та викликів відбудовчого періоду та інтегрування в економіку ЄС.

Війна продовжує супроводжуватись втратами територій, ресурсів та ринків збуту продукції. Відбувається порушення виробничої та соціальної інфраструктур, зниження життєвого рівня населення України.

В системі цих викликів, які мають як прямий вплив так і тривалу післядію можуть бути залучені можливості кооперації. Сільськогосподарська кооперація може розглядатись як перспективний напрямок ведення господарської діяльності та ефективна форма підприємництва, що поєднує взаємодію кооперативної ідеї та практичної діяльності й має за своєю сутністю невичерпний потенціал здатний протистояти цим викликам.

Так англійський соціаліст-утопіст XIX ст. Р. Оуена (1771-1858), давши першим визначення кооперації, вказав що це - «спілка людей, мета якої знищити бідність і виховати дітей», вказавши на її відмінну рису - підпорядкування господарської діяльності етичним ідеалам. Відтак за своєю природою вона здатна протистояти викликам сьогодення.

Дослідження теоретичних та прикладних аспектів її потенціалу дозволяє розглядати його реалізацію як засіб мінімізації загроз соціального, культурного, екологічного, економічного, демократичного характеру.

Поєднуючи соціальну та економічну складову сільськогосподарська кооперація здатна забезпечити матеріальний захист, соціальні гарантії, зняття напруги соціальних конфліктів. А уможливлючи поєднання особистих, колективних, суспільних інтересів кооперація розширює масштаби економічної діяльності та може розглядатись як інструмент розвитку сільських територіальних громад, відродження вражених сільських територій, підвищення життєвого рівня сільських мешканців й сприяння розвитку демократії та самоорганізації.

Теоретично кооперація в своєму розвитку проходить три стадії: генерування та поширення кооперативної ідеї, законодавчо-правове врегулювання на державному

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

рівні, масовий розвиток з можливостями впливу на соціально-економічний розвиток. В аграрному секторі України вона має 200 річну історію, проте системного характеру розвитку в довоєнний час кооперація не досягла залишаючись на етапі формування та утвердження з різних причин. Натепер її розвиток можливості та виклики взаємопов'язані.

В нашій державі кооперативний рух не має ознак розвитку. На початок 2023 року в Україні було зареєстровано 1262 сільськогосподарські кооперативи, тоді як в 2021 році їх було 1279 [1]. В цьому є причина багатьох економічних та соціальних проблем.

У той же час світова практика демонструє ефективність кооперації. У світі нараховують понад 700 мільйонів кооперативів. Лише у країнах ЄС налічується близько 250 тисяч кооперативів в яких зайнята третина усього місцевого населення. Грошовий оборот 96 найбільших агрокооперативів у світі становить \$800 млрд, а найбільший кооператив створено в Південній Кореї, це NH Nonghyup. Частка на аграрному ринку ЄС сільськогосподарських кооперативів складає 40-50%, хоча в окремих державах та секторах доходить до 70%. Обсяг річного обороту 10 найбільших фермерських кооперативів в ЄС складає понад 93 мільярди доларів [2].

Обмеженням розвитку сільськогосподарської кооперації в Україні є відсутність чітко визначеної моделі її розвитку. Особливістю моніторингу кооперативного руху в Україні є відсутність стабільної бази статистичних даних про розвиток сільськогосподарських кооперативів та їх внесок в національну економіку.

Реалізація принципу кооперації – поєднання індивідуальної мети з суспільною, дозволяє успішно використати цей потенціал в диверсифікації діяльності, формуванні стратегії розвитку сільськогосподарської кооперації, наприклад в аспекті органічного аграрного виробництва. Це особливо актуально в мовах війни та повоєнного відновлення аграрної економіки, оскільки сприятиме відновленню порушених угідь сільськогосподарського призначення, підвищенню

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

якості продуктів харчування, зростанню життєвого рівня сільського населення й відновленню сільських територій [2].

Кооперацію, як спільну діяльність осіб, що зацікавлені у досягненні соціально-економічних результатів, на засадах добровільності об'єднання зусиль і ресурсів та самоорганізації слід розглядати як перспективну форму підприємницької діяльності яка створює передумови для формування конкурентного підприємницького середовища й здатна протистояти викликам, що очікують суспільство в найближчі роки [3].

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення 22.04.2024).
2. Сергій Лабазюк: Сільськогосподарська кооперація потребує перезавантаження: Agravery.com URL: <https://agravery.com/uk/posts/show/sergij-labazuk-sogodni-v-ukraini-nemaє-zodnogo-uspisnogo-silskogospodarskogo-kooperativu> (дата звернення 20.04.2024)
3. Рудік Н.М. Сільськогосподарська кооперація в процесах розвитку органічного виробництва. *Економічний вісник Причорномор'я*. 2023. № 4 С.98-107 URL: <https://www.ebbsl.com.ua/index.php/visnuk/article/view/56/49>
- 4 Рудік Н.М. Потенціал кооперації як системи соціально-економічних відносин та шляхи його реалізації. *Агросвіт*. 2020. № 7. С. 55–62. URL: DOI: [10.32702/2306-6792.2020.7.55](https://doi.org/10.32702/2306-6792.2020.7.55)

Клим Н.М.

к.е.н, доцент кафедри обліку і аудиту НЛТУ України,

м.Львів, Україна

Новак У.П.

к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту НЛТУ України, м.Львів, Україна

АВТОМАТИЗАЦІЯ ОБЛІКУ І ЗВІТНОСТІ В АПТЕЧНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ

Автоматизація бізнес-процесів аптечних закладів охоплює: замовлення товару, операції з надходження товарів, ціноутворення, розподіл товарів між торговими точками, реалізація товарів облік та звітність [1]. Кожна аптека обирає автоматизовані системи і програмні продукти з врахуванням можливостей їх інтеграції, потреб закладу, розміру аптеки і фінансових можливостей.

Для здійснення облікових робіт та формування звітності аптечні заклади використовують поширені в Україні інформаційні системи (ІС «Лікарські засоби», Довідник лікарських засобів, Електронний формуляр»), системи замовлень (Фармзаказ «Аптека», LIKIS, Antaris), облікові системи (Аптека-плюс, IBS Аптека та ін.), облікові програмні продукти, серед яких є BAS бухгалтерія (BAS-ПРОФ), БЕСТ, Арт Звіт, сервіси для формування електронної звітності (Сервіс FREDO) тощо [1; 2].

Програмне забезпечення «Аптека» дає можливість організувати торгівлю лікарськими засобами та продуктами медичного призначення, спрощує роботу як фармацевтів, так і інших співробітників аптечних закладів при використанні галузевих рішень програми для автоматизації аптек, аптечних кіосків та мережі аптек [2; 5]. «BAS Бухгалтерія ПРОФ» призначено для автоматизації бухгалтерського і податкового обліку, зокрема підготовки обов'язкової (регламентованої) звітності в аптечних закладах, що здійснюють будь-які види

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

комерційної діяльності: торгівлю лікарськими засобами, надання послуг, виробництво тощо [3; 4]. У програмі можна підготувати обов'язкову (регламентовану) звітність щодо ведення торговельної діяльності аптек, виготовлення ліків тощо, проте організація обліку залежить від відповідних налаштувань.

Важливим є автоматизація облікових робіт щодо участі у програмі «Доступні ліки» та формування ПН на ліки, що відпускаються безкоштовно у програмі «BAS Бухгалтерія ПРОФ». Вона надає можливість реалізувати обмін цими даними і автоматично сформувати відповідні НП у спеціальному документі «Звіт про роздрібні продажі». У цьому документі відображаються медикаменти, які є оплаченими готівкою по програмі «Доступні ліки» чи з повним відшкодуванням вартості ліків або доплатою за них.

Приклад формування Звіту наведемо у рис.1.

Звертаємо увагу на те, що аптеки працюють мережево, тому має значення яким чином буде організований облік кожного аптечного закладу. Більше того, в аптеках може бути налагоджений роздільний бухгалтерський облік у випадках продажу оптом і в роздріб, продажу самостійно виготовлених і покупних ліків, при отриманні пільги по ПДВ.

Особливістю обліку ПДВ є те, що у випадку виготовлення ліків за рецептами, ставка ПДВ становить 10%, проте у випадку виробництва ліків аптекою з компонентів замовника – ПДВ не нараховується. Облік таких операцій в Аптеці ведеться окремо:

- операції, які не оподатковуються ПДВ;
- операції, які оподатковуються ПДВ.

Оскільки при поділі виникають певні складнощі, які пов'язані із проблемами відсутності чітких вказівок та нормативного регулювання щодо роздільного обліку в аптечних закладах, тому потрібно враховувати по різному наступні дані [4]:

- Вироблені на місці ліки і покупні;

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
 «ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
 ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»
 24 квітня 2024 року

- Наявність препаратів, що обкладаються ПДВ і не обкладаються;
- Продаж ліків оптом і в роздріб.

Звіт про роздрібні продажі 0000-000001 від 06.04.2021 12:00:00

Провести і закрити   Записати   Провести   Створити на підставі   Звіт про продажі

Номер: 0000-000001   від: 06.04.2021 12:00:00   Ціна включає ПДВ

Склад: Аптека №128 вул.Головна 24Б

Товари (243)   Платіжні карти і банківські кредити (2)   Облік по касі   Рахунки

N	Номенклатура	Од.	Кількіс...	Ціна з ПДВ	Сума без знижки	Знижка	%ПДВ	Сума ...	Сума з ПДВ	Всього	Сума кредиту	Решта оплати	Контраге...
10	ПЕРТУСИН 200 мл фл. ВЮЛА	шт	1,000	40,45	40,45		7%	2,65	40,45	40,45			
11	ГРИПТО ХОТМІКС ПОЛІУНІЦЯ гран. 5 г №10 КУСУМ ФАРМ / КУСУ...	шт	0,300	173,50	52,05		7%	3,41	52,05	52,05			
12	ЕНАЛАПРИЛ-ЗДОРОВ'Я табл. 20 мг №20 білст.<РЦП> ЗДОРОВ'Я	шт	9,000	15,10	135,90		7%	8,89	135,90	135,90	99,48	36,42	НСЗУ
13	КЛОПІДОГРЕЛ ТЕВА табл. n/o 75 мг №30 білст.<РЦП> ТЕВА	шт	2,000	87,25	174,50		7%	11,42	174,50	174,50	84,47	90,03	НСЗУ
14	ВАЗИПІП табл. n/o 20 мг №28 білст.<РЦП> КРКА	шт	3,000	44,70	134,10		7%	8,77	134,10	134,10	93,21	40,89	НСЗУ
15	АМЛОДИПІН табл. 10 мг №60 білст.<РЦП> ТЕХНОЛОГ / ЛЕКОМ	шт	1,000	32,45	32,45		7%	2,12	32,45	32,45	32,45		НСЗУ
16	СПІРОНОЛАКТОН ДАРНИЦЯ табл. 25 мг №30 білст.<РЦП> ДАРНИЦЯ	шт	2,000	46,05	92,10		7%	6,03	92,10	92,10	49,40	42,69	НСЗУ
17	ПІДРОХЛОРІАЗИД табл. 25 мг №20 білст.<РЦП> БОРЩАГІВСЬКИЙ ...	шт	3,000	23,25	69,75		7%	4,56	69,75	69,75	64,74	5,01	НСЗУ
18	ПАКЕТ 25x45 №1	шт	1,000	0,75	0,75		20%	0,13	0,75	0,75			
19	ПЛАСТИР VEROMED ТКАН.19ММХ72ММ №10 ZHEJIANG BANGLI ...	шт	1,000	13,65	13,65	-0,05	7%	0,90	13,70	13,70			
20	ЛІЗИНОПРИЛ ТЕВА табл. 10 мг №60 МЕРКЛЕ	шт	0,170	147,50	25,08	2,50	7%	1,48	22,58	22,58			
21	БІСОПРОЛОЛ-ТЕВА табл. n/o 5 мг №50 білст.<РЦП> МЕРКЛЕ	шт	0,200	53,05	10,61	-0,01	7%	0,69	10,62	10,62			
22	L-ТИРОКСИН табл. 50 мкг №50 (БЕРЛІН-ХЕМІ АГ / МЕНАРІНІ	шт	0,500	100,15	50,08	4,98	7%	2,95	45,10	45,10			
23	КАНЕФРОН Н кр. 100 мл БІОНОРКА	шт	1,000	271,90	271,90		7%	17,79	271,90	271,90			
24	ВІТА-МЕЛАТОНІН табл. 3 мг №30 КІВСЬКИЙ ВІТАМІННИЙ ЗАВОД ВАТ	шт	0,340	91,25	31,03	0,01	7%	2,03	31,02	31,02			
25	ЦІНК табл. 0,25 г №80	шт	1,000	49,70	49,70	0,02	20%	8,28	49,68	49,68			
26	КАПТОПРЕС табл. №20 ДАРНИЦЯ	шт	0,500	49,60	24,80		7%	1,62	24,80	24,80			
27	МІЦУРА каша молочна суха швидкорозчинна 210гр мультизлакова з ...	шт	1,000	60,80	60,80		20%	10,13	60,80	60,80			
28	ПРИСИПКА ЛІТЯЧА 50 г ВАТ "ВІТАМІНИ"	шт	1,000	15,00	15,00		7%	0,98	15,00	15,00			
								1 313,04	56 877,62	423,75	215,04		

Всього: 56 877,62 грн   ПДВ (у т.ч.): 1 313,04 грн   Акциз: 0,00 грн   Безготівкових оплат: 49 194,91 грн

Коментар: Відповідальний:

Рис.1. Звіт про роздрібні продажі та його формування у програмі “BAS Бухгалтерія” [3]

Зважаючи на особливості діяльності, кожна аптека може розробити додатково свою систему обліку із врахуванням можливості поділу документообігу з відокремленням відділів, що займаються продажем і виробництвом ліків.

Аптечні заклади через свою специфіку (ведення торгівлі ліками та їх виготовлення) ведуть облік виробничих витрат – на рахунок 23 «Виробництво» та

Товарний облік з розрахунком торговельної націнки на рахунку 28 «Товари» (торгова націнка розраховується у Журналі, де вказуються усі факсувальні роботи і компоненти за видами робіт). Вивчаючи літературні джерела щодо організації обліку в аптечних закладах, ми підкреслюємо доцільність дотримуватись запропонованого певного алгоритму дій при організації обліку за готівку і у безготівковій формі, за рецептами і без рецептів [4; 5].

Характерною, на нашу думку, є проблема збереження та поповнення запасів пов'язана з особливістю дистрибуційних мереж фармацевтичної промисловості. Система швидкого реагування не дозволяє накопичувати і створювати склади запасів, усуває проблему протермінування ліків і дозволяє онлайн замовити потрібну партію [6]. Поширення набувають роботизовані аптечні заклади, що містять системи автоматичного приймання, обліку, видачі і зберігання лікарських засобів. При цьому, електронні системи обліку і управління запасами базуються на методі FIFO [1].

Інтегровані логістичні рішення мають забезпечувати вимоги щодо якості товару, його ціни, термінів виконання замовлення та гнучкості доставки постійно зростають [6]. Дедалі важливішою стає не лише внутрішня інтеграція логістичної системи організації, а також міжсистемної інтеграції, яка включає зв'язки між логістичні системи окремих суб'єктів господарювання. Тому удосконалення, перш за все, це стосується інтеграції обліково-логістичних процесів.

Найповніший інформаційним ресурсом для тих, хто працює з програмами для автоматизації бізнесу є Інформаційна система ІТС Україна, що містить довідники, методики, посібники, консультації щодо використання програм та законодавства. У цій системі представлені новини, коментарі та консультації фахівців з питань бухгалтерського, податкового та кадрового обліку, рекомендації щодо оподаткування господарських операцій, покрокові інструкції щодо їх відображення в програмі, інструкції зі складання бухгалтерської, податкової та іншої звітності та

відправки її до контролюючих органів в електронному вигляді за допомогою сервісу FREDO.

Отже, програмні системи для автоматизації аптек, як правило, є комплексними та складаються з окремих модулів (або окремих програмних продуктів) для вирішення певних завдань з обліку, звітності чи процесів аптек і аптечних закладів.

Проблеми, які мають бути вирішені при автоматизації обліку аптечних закладів стосуються наявності системи класифікацій ліків за симптомами і хворобами, швидкого обліку і перерахунку цін з врахуванням акційних пропозицій і покриття знижок постачальниками ліків, наявності вбудованої системи замовлень і онлайн-розрахунків із дотриманням безпеки даних.

Вибір програмних комплексів для аптечних закладів здійснюється на користь тих, які можуть підтримувати інтеграцію з іншими інформаційними і обліковими системами (Програмний комплекс «Аптека», Парацельс, ІС: Аптека. Скарб. АНР-Аптека).

Список використаних джерел:

1. Немченко А.С. Автоматизація аптечних закладів: https://economica.nuph.edu.ua/wp-content/uploads/2020/12/lecture_1.17_automatization_of_pharmaceutical_2017.pdf
2. Автоматизація аптек і аптечних мереж: вимоги й огляд систем: <https://evergreens.com.ua/ua/articles/pharma-automation-systems.html>
3. Обробка формування ПН по програмі «Доступні ліки» в BAS Бухгалтерія: <https://portfel.ua/obrobka-formuvannya-pn-po-programi-dostupni-liki-v-bas-buhgalteriya/>
4. Організація обліку в аптеках: <https://faktoria-group.com.ua/uk/buhgalterski-poslugi/buhgalterskij-oblik-v-apteci-vedennya-buhgalteri%D1%97-apteki.html>
5. Лебединець В.О., Шубладзе М. Деякі аспекти впровадження систем управління якістю в аптечних закладах: <https://nuph.edu.ua/wp-content/uploads/2015/04/Upravlinnya-ekonomika-ta-zabezpechennya-yakosti-v-farmatsiyi-5-2012-s.28-33.pdf>
6. Паласюк Богдан. Узгодження цілей дистрибуційної логістики при прийнятті управлінських рішень в умовах фармацевтичної промисловості <https://galicianvisnyk.tntu.edu.ua/pdf/52/43.pdf>

Карнаушенко А.С.

кандидат економічних наук, доцент
доцент кафедри підприємництва, обліку та фінансів

Бершадський О.І.

здобувач ступеня доктора філософії спеціальності 051 Економіка
Херсонський державний аграрно-економічний університет
м.Кропивницький, Україна

ФУНДАМЕНТАЛЬНІ ЗАСАДИ ДЕЦЕНТРАЛІЗОВАНИХ РЕЄСТРІВ НА ОСНОВІ БЛОКЧЕЙН-ТЕХНОЛОГІЇ

Блокчейн-технологія виникла як інноваційна система розподіленого реєстру, яка змінює та удосконалює принципи зберігання та передачі даних. Її фундаментальні засади ґрунтуються на децентралізації, криптографії та механізмах консенсусу, які забезпечують прозорість, стійкість до шахрайства та надійність. На відміну від традиційних централізованих систем, де контроль над даними зосереджений у руках одного органу, блокчейн використовує розподілений реєстр, який є доступним всім учасникам мережі, адже децентралізація усуває ризики монополізації, цензури та маніпулювання даними, гарантуючи прозорість та чесність транзакцій.

Криптографія є основою безпеки блокчейн-технології. Кожна транзакція криптографічно підписується та записується в ланцюжок блоків, який неможливо змінити чи фальсифікувати. Ця стійкість до шахрайства забезпечує довіру до системи та мінімізує ризики кіберзлочинів.

Для досягнення узгодженості даних у децентралізованій мережі блокчейн використовуються механізми консенсусу, такі як Proof of Work (PoW) та Proof of

Stake (PoS), гарантують, що всі учасники мережі мають однакове розуміння стану реєстру та не можуть фальсифікувати транзакції.

Існує декілька типів блокчейн-платформ, які класифікуються за рівнем доступу та контролю над даними. Публічні блокчейн-платформи, такі як Bitcoin та Ethereum, відкриті для всіх користувачів, тоді як приватні та консорціумні блокчейн-платформи доступні лише авторизованим учасникам.

Блокчейн-технологія має широкий спектр потенційних застосувань у різних галузях, включаючи фінанси, логістику, охорону здоров'я, державне управління та інші. Її децентралізований характер та стійкість до шахрайства роблять її цінним інструментом для підвищення прозорості, ефективності та безпеки в багатьох сферах діяльності.

Незважаючи на значний потенціал, блокчейн-технологія стикається з певними викликами, такими як масштабованість, енергоспоживання та регулювання. Проте, активні дослідження та розробки спрямовані на подолання цих викликів, що відкриває широкі перспективи для розвитку та впровадження блокчейн-технології в різних сферах життя.

Отже, блокчейн-технологія являє собою революційну зміну в парадигмі зберігання та передачі даних. Її фундаментальні засади, ґрунтовані на децентралізації, криптографії та механізмах консенсусу, роблять її потужним інструментом для підвищення прозорості, стійкості до шахрайства та безпеки. Завдяки широкому спектру потенційних застосувань у різних галузях блокчейн-технологія має значний потенціал для трансформації світового ландшафту та змін на краще.

Список використаних джерел

1. Karnaushenko, A., Tanklevska, N., Povod, T., Kononenko, L., & Savchenko, V. (2023). Implementation of blockchain technology in agriculture: fashionable trends or requirements of the modern economy. *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal*, 9(3), 124-149. <https://doi.org/10.51599/are.2023.09.03.06>

Карнаушенко А.С.

кандидат економічних наук, доцент
доцент кафедри підприємництва, обліку та фінансів

Притула Д.А.

здобувач ступеня доктора філософії спеціальності 051 Економіка
Херсонський державний аграрно-економічний університет
м.Кропивницький, Україна

РОЛЬ ІННОВАЦІЙ У ПІДВИЩЕННІ СТІЙКОСТІ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

Сільське господарство стикається з безліччю викликів, пов'язаних зі зміною клімату, дефіцитом ресурсів, деградацією ґрунту та зростанням чисельності населення. Ці виклики загрожують продовольчій безпеці та стійкості сільськогосподарських систем. Інновації відіграють ключову роль у вирішенні цих проблем і забезпеченні стійкості сільського господарства в довгостроковій перспективі.

Існує широкий спектр інноваційних підходів, які можуть допомогти підвищити стійкість сільського господарства. До них належать кліматично розумне сільське господарство, регенеративне сільське господарство, точне землеробство та агротехнології.

Інновації можуть принести значні переваги для стійкості сільського господарства, включаючи підвищення продуктивності, зменшення впливу на навколишнє середовище, підвищення стійкості до зміни клімату та покращення продовольчої безпеки.

Впровадження інновацій у сільському господарстві стикається з низкою викликів, включаючи вартість, доступ до знань та інформації, інституційні бар'єри та соціальні та культурні фактори.

Для подолання цих викликів та реалізації потенціалу інновацій для підвищення стійкості сільського господарства необхідні скоординовані зусилля з боку уряду, науково-дослідних інститутів, фермерів та інших зацікавлених сторін.

Важливі напрямки відображені на рис.1.

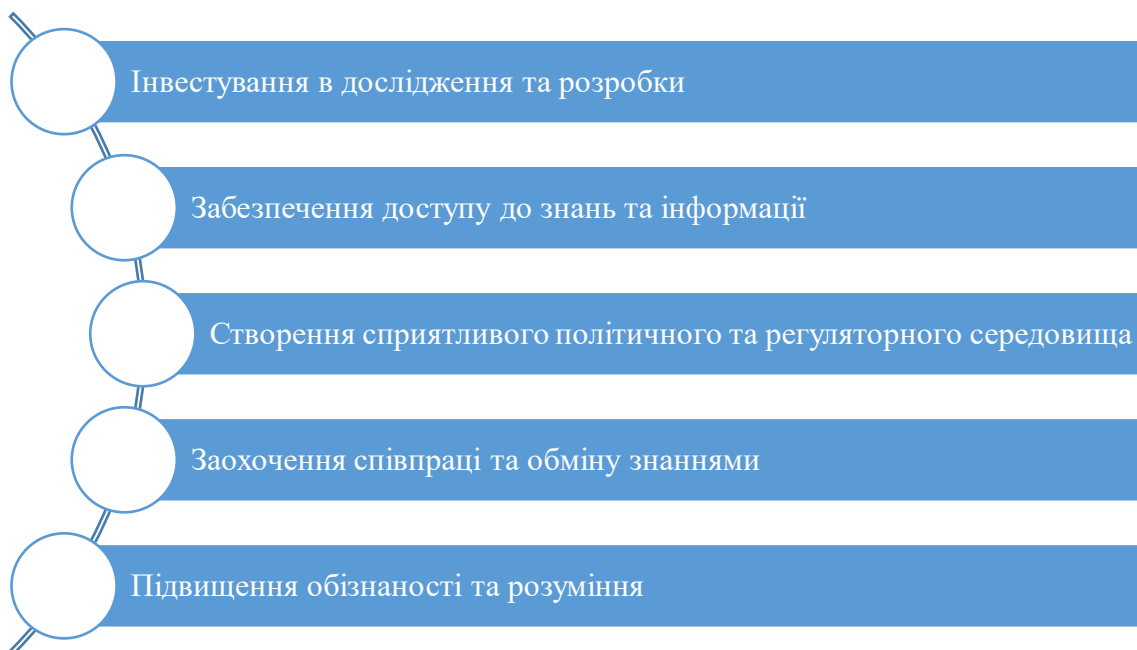

Рис. 1. Напрями розвитку інновацій

Інновації мають потенціал революціонізувати сільське господарство та зробити його більш стійким, продуктивним та екологічно чистим. За допомогою скоординованих зусиль та інвестицій аграрії можуть реалізувати власний потенціал і забезпечити продовольчу безпеку для зростаючого населення світу в умовах зміни клімату.

Список використаних джерел

1. Карнаушенко А.С. Економічна суть та форми фінансування інноваційної діяльності аграрних підприємств. *Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка»*. 2020. №4.

24 квітня 2024 року

2. Карнаушенко А.С., Гребенюк Н.В., Петренко В.С. Агропромислова інтеграція - важливий чинник інвестиційної привабливості сільського господарства. *Вісник ХНТУ*. 3 (82). 2022. 184-189

Карнаушенко А.С.

кандидат економічних наук, доцент

доцент кафедри підприємництва, обліку та фінансів

Недоренко С.О.

здобувач ступеня доктора філософії спеціальності 051 Економіка

Херсонський державний аграрно-економічний університет

м.Кропивницький, Україна

РОЛЬ ДЕРЖАВИ У ВІДНОВЛЕННІ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ДЕОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЙ ПІВДНЯ УКРАЇНИ

Аграрний сектор є одним із найважливіших секторів економіки України, який забезпечує продовольчу безпеку країни та значну частку експортних надходжень. Проте, війна 2022 року завдала значної шкоди аграрному сектору, спричинивши загибель людей, руйнування інфраструктури, втрату врожаїв та зниження експортних операцій. Під час війни держава відіграє ключову роль у відновленні економіки, зокрема і аграрного сектору та забезпеченні його стійкості в довгостроковій перспективі.

Існує декілька теоретичних підходів до ролі держави у відновленні аграрного сектору, які відображені на рис. 1.

Держава має широкий спектр інструментів для регулювання аграрного сектору, які можна використовувати для його відновлення (рис. 2).

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

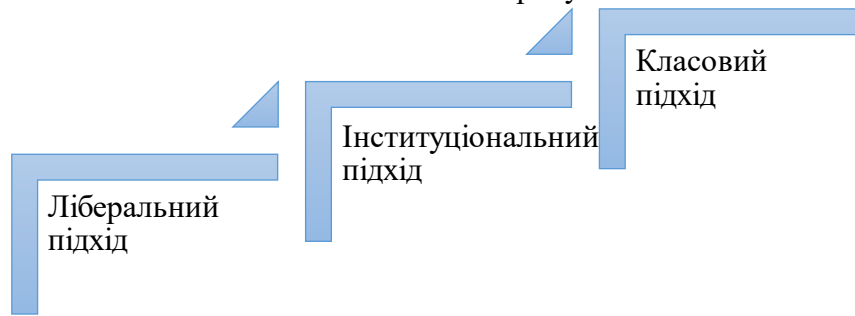

Рис. 1. Теоретичні підходи до ролі держави у відновленні аграрного сектору

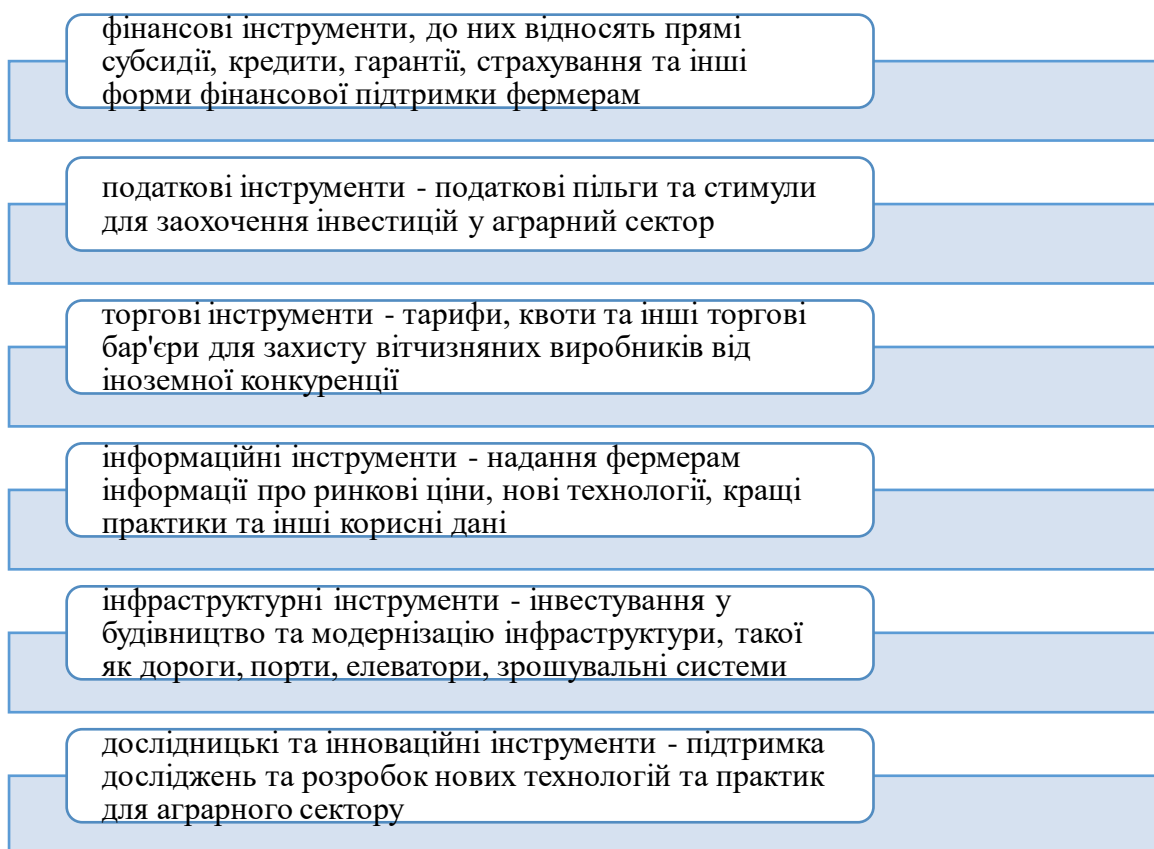

Рис. 2. Інструменти для регулювання аграрного сектору

Ефективність державного регулювання аграрного сектору залежить від низки факторів, таких як:

1. якість державного управління (чітка та прозора структура державного управління, вільна від корупції);
2. інституційна спроможність (необхідні інституційні ресурси та кадровий потенціал для реалізації політик);

3. взаємодія з приватним сектором (співпраця з приватним сектором для розробки та реалізації ефективних політик);

4. врахування інтересів різних груп (державна політика має враховувати інтереси фермерів, переробників, споживачів та інших зацікавлених сторін);

З урахуванням складної ситуації з економічним розвитком деокупованих територій особливу увагу варто звертати на збільшення фінансування аграрного сектору саме цих територій, через прямі субсидії, кредитування, гарантії та інші форми фінансової підтримки. А також створити сприятливий інвестиційний клімат та звернути увагу на покращення інфраструктури.

Отже, відновлення аграрного сектору України є складним завданням, яке потребує значних зусиль з боку держави та самих представників аграрного сектору. Використання вищезазначених інструментів та механізмів допоможе державі залучити інвестиції, впровадити інновації та зростання в аграрному секторі, що сприятиме продовольчій безпеці та економічному розвитку країни.

Список використаних джерел

1. Карнаушенко А.С. Економічна суть та форми фінансування інноваційної діяльності аграрних підприємств. *Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка»*. 2020. №4.

2. Карнаушенко А.С., Гребенюк Н.В., Петренко В.С. Агропромислова інтеграція - важливий чинник інвестиційної привабливості сільського господарства. *Вісник ХНТУ*. 3 (82). 2022. 184-189

3. Танклевська Н.С., Карнаушенко А.С., Петренко В.С. Ізраїльський досвід післявоєнного відновлення економіки. *Науковий вісник Льотної академії. Серія : Економіка, менеджмент та право*. 2022. № 6. С. 20–28. URL: <https://fmnzb.sfa.org.ua/wp-content/uploads/2022/08/4.pdf>

4. Савченко В. М., Кононенко Л.В. Активізація діяльності дорадчих служб з метою відновлення аграрного сектору Херсонського регіону. *Синергія науки і бізнесу у повоєнному відновленні Херсонщини: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (ХНТУ, 26–28 квітня 2023 р.) у 2-х т. ; Т. 2 / за ред. О. В. Чепелюк*. Одеса : Олді+, 2023. С. 252-255

5. Аверчев О.В., Нікітенко М.П., Йосипенко І.В. Проблеми та перспективи відновлення аграрного сектору економіки в повоєнний період. *Синергія науки і*

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

бізнесу у повоєнному відновленні Херсонщини : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (ХНТУ, 26–28 квітня 2023 р.) у 2-х т. ; Т. 2 / за ред. О. В. Чепелюк. – Одеса : Олді+, 2023. 283-288 с.

Бречко Д.В., Мунтян І.В., Царьков С.Е.

аспіранти кафедри підприємництва, обліку та фінансів

Херсонський державний аграрно-економічний університет

м. Кропивницький, Україна

**ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РЕСУРСНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ
ГОСПОДАРЮВАННЯ**

У сучасних умовах ефективний розвиток аграрних підприємств як основи продовольчої безпеки, зайнятості та прикладання праці, добробуту сільського населення, джерела експорту та валютних і податкових надходжень є стратегічно важливим завданням для України, особливо в умовах ризиків та загроз війни. Це стосується всіх галузей – садівництва і виноградарства, виробництва зернових і технічних культур, тваринництва. Потенціал аграрних підприємств визначається комплексом ресурсів, які на даний момент потребують системно-структурних змін та інноваційних підходів для максимальної реалізації і відтворення в умовах невизначеності [1, с. 25].

Україна має найбільший у Європі природно-ресурсний потенціал та погоднокліматичні умови для розвитку аграрного виробництва. Сприятливі агрокліматичні умови та родючі ґрунти створюють унікальні можливості для вирощування практично всіх сільськогосподарських культур та виробництва високоякісної продовольчої продукції. Це дозволяє не тільки повністю задовольняти внутрішнє споживання, але й зайняти провідні позиції на світовому аграрному ринку. Тому для

збереження і зростання здобутих конкурентних позицій потрібні значні зміни у використанні ресурсів та впровадженні новітніх технологій для підвищення продуктивності й ефективності.

Ресурсний потенціал аграрних підприємств має складну структуру і склад. Він формується з різноманітних компонентів, таких як природні, технічні, технологічні, трудові, організаційні, інвестиційні, інформаційні просторові ресурси. Максимізація цього потенціалу в умовах збільшення виробничого навантаження, збільшення обсягів ресурсів, залучених в аграрно-виробничий обіг, вимагає забезпечення їх якісного використання та відтворення. Також мова йде про підвищення продуктивності ресурсокористування на засадах енерго- та ресурсо-ощадності, районального природокористування загалом.

Одним із основних напрямів ефективного використання ресурсного потенціалу аграрних підприємств сучасних умовах господарювання, загроз війни є у впровадження ресурсозберігаючих інноваційних технологій. Це має включати в себе використання сучасних машин і обладнання; технологій, у т.ч. впровадження ефективних методів обробітку ґрунту; застосування екологічно чистих (органічних) методів вирощування та захисту рослин; підготовку інноваційних працівників, методів управління та організації внутрішнього середовища господарювання. Окрім того, важливою є підготовка кваліфікованих кадрів, здатних ефективно використовувати наявні ресурси та впроваджувати новітні технології [2, с. 201].

Ще одним аспектом ресурсокористування є розвиток інфраструктури, зокрема, вдосконалення логістичних і транспортних, елеваторних систем. Це дозволить забезпечити швидку та ефективну доставку сільськогосподарської продукції до споживачів. Необхідно також звернути увагу на фінансовий аспект розвитку аграрного сектору. Забезпечення доступу до фінансових та інвестиційних ресурсів для аграрних підприємств допоможе їм реалізувати інші складові ресурсного потенціалу, впровадити необхідні інновації, підвищити ефективність та продуктивність [3, с. 305].

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

Таким чином, максимізація ресурсного потенціалу, його відтворення для аграрних підприємств в Україні вимагає комплексного підходу та системних змін у використанні ресурсів, впровадженні новітніх технологій та підготовці кваліфікованих працівників. Лише такий комплексний підхід дозволить забезпечити сталий розвиток сільськогосподарського сектору загалом та позитивно вплинути на продовольче забезпечення, економічне зростання країни, підвищити якість життя населення.

Основні риси ресурсного потенціалу аграрних підприємств, які визначають характер та можливості їх спеціалізації, дозволяють зрозуміти та оцінити їх конкурентоспроможність та рівень ефективності у різних сферах соціально-економічної діяльності. Для більш детального аналізу цих процесів необхідно детальніше розглянути чотири основні аспекти або чинники, що визначають структуру ресурсного потенціалу аграрних підприємств:

1. Реальні можливості підприємства: потенціал підприємства не обмежується лише реалізованими можливостями. Він також враховує нереалізовані можливості, які можуть бути потенційно важливими для його подальшого розвитку. Це означає, що оцінка потенціалу включає аналіз не лише того, що вже досягнуто, але і потенційних можливостей для майбутнього росту та розвитку.

2. Обсяг та якість ресурсів: потенціал підприємства визначається не лише кількістю ресурсів, які вже задіяні у виробництві, але й обсягом та якістю тих, які ще не використані, але готові до цього. Це може включати не тільки матеріальні ресурси, але й людський капітал, фінансові, інформаційні, інноваційні можливості та інші ресурси.

3. Навички та компетенції персоналу: ключовим елементом структури потенціалу підприємства є навички та компетенції працівників. Вміння керівництва та працівників ефективно використовувати наявні ресурси та впроваджувати інновації є вирішальними для досягнення мети підприємства та забезпечення його сталого розвитку.

4. Форма підприємництва та організаційна структура. Наприкінці, форма підприємства та його організаційна структура також впливають на структуру його потенціалу. Рівень та результати реалізації потенціалу підприємства визначаються не лише наявними можливостями, але й організаційною структурою внутрішнього середовища господарювання, яка повинна бути адаптована до його цілей та завдань [4, с. 147].

Загальна структура ресурсного потенціалу аграрних підприємств включає в себе різноманітні компоненти, від ресурсів та навичок персоналу до форми підприємництва та організаційної структури. Розуміння та оцінка цих ключових аспектів дозволяють ефективно управляти ресурсним потенціалом аграрних підприємств та максимізувати його результативність у конкурентному ринковому середовищі.

Список використаних джерел:

1. Малік М., Шпикуляк О., Мамчур В. Реалізація цілей сталого розвитку України в контексті трансформації особистих селянських господарств у сімейні фермерські. Економіка природокористування і сталий розвиток. 2020 №7 (26). С. 21-31
2. Підприємництво в аграрній сфері економіки / М.Й. Малік, Ю.О. Лупенко, Л.В. Романова та ін.; 2-е вид., перероб. і доп.; За ред. П.Т. Саблука, М.Й. Маліка. К.: ІАЕ, 2018. 514 с.
3. Реформування та розвиток підприємств агропромислового виробництва: Посібник у питаннях і відповідях. За ред. П.Т. Саблука. К.: 91 ІАЕ, 2009. 362 с.
4. Хотомлянський О.Л. Теоретичні основи управління фінансовими ресурсами підприємств. Актуальні проблеми економіки. 2019. № 2. с. 145- 151.
7. Дерій В.А. Запозичені (зарубіжні) методи обліку витрат і калькулювання собівартості продукції та їхнє використання в Україні. [Електронний документ]. URL:http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/18801/1/%D0%94%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%B9_%D0%92_%D0%90_2010_%D0%92%D0%B8%D0%BF_33..pdf (дата звернення 12.10.2022).
8. Національні положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» Наказ Міністерства фінансів України №73 від 07.02.2013 р. [Електронний документ]. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата

звернення 10.10.2022).

9. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» Наказ Міністерства фінансів України № 790 від 18.11.2005 р. (зі змінами та доповненнями). [Електронний документ]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00> (дата звернення: 11.10.2022).

10. Саблук П.Т. Облік і контроль діяльності цукропереробних підприємств. URL: http://www.nbu.gov.ua/pontal/Sos_Gum/Oif_ak_/2009_3/8_Sabl.pdf (дата звернення 12.10.2022).

11. Сухоносенко І.І., Гринь В.П. Теоретичні аспекти побудови обліку витрат на виробництво продукції рослинництва. *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. 30. URL: <file:///C:/Users/user/Downloads/65696-629-1-10-20211011.pdf> (дата звернення 11.09.2022).

12. Шепель Т.П. Розвиток бухгалтерського обліку в Україні на основі впровадження МСФЗ: проблеми і перспективи. *Облік і фінанси*. 2021. №1(91). С. 36-43.

Перчук О.В.

к.е.н., доцент кафедри обліку, оподаткування та бізнес-управління

Артюх О.О.

викладач кафедри обліку, оподаткування та бізнес-управління

Університет Григорія Сковороди в Переяславі

м. Переяслав, Україна

СУЧАСНА МОДЕЛЬ ПРОФЕСІЇ БУХГАЛТЕРА В ЦИФРОВУ ЕПОХУ

Сучасна модель професії бухгалтера в цифрову епоху акцентує на важливості інноваційних інформаційних технологій у практиці бухгалтерського обліку, аудиту, аналізу та фінансів. Цифрові технології посилили вплив на формування компетентностей обліково-аналітичних працівників, вимагаючи від них не лише глибоких знань у сфері обліку, але й уміння застосовувати сучасні інструменти для аналізу даних, такі як Big Data, штучний інтелект тощо.

Глобалізація та розвиток міжнародного співробітництва змушують їх розуміти міжнародні стандарти фінансової звітності, такі як МСФЗ та US GAAP, а також володіти іноземною мовою для роботи з зарубіжними партнерами, а також володіти

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

соціально-поведінковими та когнітивними навичками, такими як комунікація, управління стресом та міжособистісні взаємодії, в тому числі віртуальне співробітництво. Такі Soft Skills, як саморозвиток, організованість, тайм-менеджмент, здатність взаємодіяти в команді, управлінські навички та креативне мислення, стають все важливішими для досягнення успіху в сучасній професії бухгалтера.

Комунікативні навички є важливою складовою професійного успіху сучасного бухгалтера. Спілкування є необхідним не лише у взаємодії з колегами та клієнтами, але й у взаємодії з іншими підрозділами підприємства та зовнішніми агентствами. Сучасний бухгалтер повинен володіти вмінням чітко та зрозуміло висловлювати свої думки та ідеї, як у письмовій, так і у віртуальній формі. Крім того, важливо мати вміння ефективно слухати співрозмовника, проявляти емпатію та вміння знаходити спільну мову у вирішенні проблем та конфліктів. Успішний бухгалтер також повинен вміти адаптувати свій стиль спілкування до аудиторії, з якою він взаємодіє, будь то фахівці з фінансів, керівництво компанії або зовнішні аудитори.

Навики представлення фінансової інформації є критичними для ефективної роботи бухгалтера та його кар'єрного зростання. Інформація, що представляється, повинна бути чіткою, точною та доступною для зацікавлених сторін, що допомагає в прийнятті обґрунтованих рішень. Уникнення конфліктних ситуацій вимагає вміння комунікувати ефективно, враховуючи потреби та очікування всіх зацікавлених сторін. Працюючи в команді, бухгалтер повинен виявляти співробітництво та взаємодію, допомагаючи досягати спільних цілей та розвиваючи взаємну підтримку з колегами. Ці навички сприяють побудові позитивних відносин з іншими співробітниками та сприяють успішному кар'єрному росту у сфері бухгалтерської професії.

Прояв компетентностей бухгалтера у сфері аудиту передбачає не лише володіння цифровими технологіями, але й глибоке розуміння і застосування їх у практичній діяльності. Це включає уміння ефективно використовувати програми

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

обліку та аналізу, розроблені для покращення процесів аудиту. Крім того, комунікаційні навички виявляються важливими у взаємодії з клієнтами та командою аудиторів, сприяючи ефективній передачі інформації та роз'ясненню складних питань. Глибокі знання галузі дозволяють бухгалтеру виявляти потенційні проблеми або аномалії у фінансових звітах, а також розуміти специфіку сектору, в якому працює клієнт. Знання бізнесу і глобальної перспективи допомагають аналізувати фінансову інформацію у контексті бізнес-стратегій та міжнародних стандартів, що стає все більш важливим у глобальному економічному середовищі.

У контексті корпоративної звітності, бухгалтер повинен володіти новими навичками та інструментами, такими як програмне забезпечення для аналізу даних. Важливо вміти інтерпретувати та ефективно представляти як фінансові, так і нефінансові дані, що дозволяє створювати більш повні та об'єктивні звіти. Крім того, контроль за використанням соціальних мереж стає важливою складовою, оскільки вони можуть впливати на розкриття інформації в корпоративній звітності. Навички фінансової математики також стають більш важливими для аналізу складних фінансових даних та розрахунків.

Сучасний бухгалтер повинен володіти функціями фінансового менеджера, зокрема вміти комунікувати з діловими партнерами, вибудовувати з ними ефективні відносини, вміти оцінювати та аналізувати інвестиційні проекти, розуміти бізнес-середовище.

Для адаптації до цифрової епохи, бухгалтерам необхідно постійно оновлювати свої знання та навички, щоб відповідати зростаючим вимогам ринку праці та технологічним інноваціям.

Список використаних джерел

1. Вигівська І.М., Макарович В.К. Особисті компетенції бухгалтера та їх вплив на організацію бухгалтерського обліку. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка». 2018. Вип. 1(51). С. 401–406. DOI: [https://doi.org/10.24144/2409-6857.2018.1\(51\).401-406](https://doi.org/10.24144/2409-6857.2018.1(51).401-406)

24 квітня 2024 року

2. Плікус І.Й., Жукова Т.А., Осадча О.О. Модель професії бухгалтера в епоху цифрових трансформацій: ключові напрями компетентностей бухгалтера. *Приазовський економічний вісник*. 2019. Випуск 1. С. 200-205.

Міхєєва А.В.

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування

Повод Т.М.

к.е.н., доцент, доцент кафедри підприємництва, обліку та фінансів

Херсонський державний аграрно-економічний університет

м. Кропивницький, Україна

УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМ БОРГОМ В УКРАЇНІ

Російська війна проти України спричинила значні економічні та соціальні проблеми, різке зростання державного боргу стало однією з ключових проблем. З 2022 року державний борг України значно зріс (табл.1) [4]. Воєнний стан є критичним періодом в історії будь-якої країни, коли держава змушена зосередити свої зусилля на забезпеченні безпеки та обороноздатності. У таких умовах важливе значення має управління державним боргом, оскільки необхідно зберегти економічну стабільність країни навіть у найважчі періоди.

Управління державним боргом – це комплекс заходів, що приймаються державою в особі її уповноважених органів щодо визначення місця та умов здійснення запозичень, розміщення і погашення державних позик, а також забезпечення платоспроможності держави і гармонізації інтересів позичальників, інвесторів і кредиторів.

Варто зазначити, що нормативна база, котра регламентує порядок управління державним боргом може передбачати методи, інструменти та важелі управління

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

боргом, які не використовуються державою, але потенційно можуть бути застосовані.

Таблиця 1

Державний та гарантований державою борг України з 2009 по 2024 рр. (млн. грн.)

	загальний борг		зовнішній борг	внутрішній борг
на 31.12.2020	2 551 935,6	+27.7%	1 518 934,8	1 033 000,8
на 31.12.2021	2 671 827,6	+4.7%	1 560 230,0	1 111 597,6
на 31.12.2022	4 071 683,1	+52.4%	2 610 945,6	1 460 737,5
на 31.12.2023	5 519 483,9	+35.6%	3 862 987,6	1 656 496,3
на 31.03.2024	5 924 253,8	+7.3%	4 239 526,2	1 684 727,6

Згідно Бюджетного кодексу України державний борг визначають як загальна сума заборгованості держави, яка складається з усіх випущених і непогашених боргових зобов'язань держави, включаючи боргові зобов'язання, що вступають в дію в результаті виданих гарантій за кредитами, або зобов'язань, що виникають на підставі законодавства або договору [2].

Державний борг виступає важливим елементом ринкової економіки і залежно від системи формування запозичень його поділяють на внутрішній чи зовнішній борг. В реаліях української економіки державний борг тісно пов'язаний із економічною безпекою держави, адже поглиблює виникнення не лише фінансових, а й соціально-політичних проблем. Його економічна суть найбільш повно розкривається через виконання наступних двох функцій: фіскальна та регулятивна.

Обсяг державного боргу та його структура значною мірою визначають рівень боргового навантаження та стан платоспроможності держави. Для оцінки боргового навантаження використовують: відношення суми державного боргу до ВВП, відношення державного боргу до доходів бюджету; відношення валового зовнішнього боргу до експорту; обслуговування боргу до експорту та доходів бюджету; співвідношення планових платежів з обслуговування боргу до експорту;

відношення загальної суми річних платежів за зовнішнім державним боргом до доходу державного бюджету та інші [3].

Основними причинами створення і збільшення державного боргу є: збільшення державних видатків без відповідного зростання державних доходів; циклічні спади й автоматичні стабілізатори економіки; скорочення податків з метою стимулювання економіки без відповідного корегування (зменшення) державних витрат; вплив політичних бізнес-циклів – надмірне збільшення державних видатків напередодні виборів з метою завоювання популярності виборців та збереження влади.

Темпи зростання боргу залежать від: частки зовнішніх запозичень у загальному обсязі наявного боргу (це можна виразити співвідношенням між дефіцитом балансу по товарах та послугах і накопиченим боргом); процентної ставки (підвищення ставки процента потребує збільшення зовнішніх позик).

Заходи з управління боргом: міжнародна допомога; реструктуризація боргу; внутрішні запозичення; економія бюджетних коштів.

У воєнний час Україна повинна розробити стратегію фінансового управління, що передбачає ефективне використання ресурсів та мінімізацію державного боргу. Зокрема, необхідність збільшення видатків на оборону та безпеку. Уряд повинен постійно оцінювати ризики та здійснювати прогнози зростання боргу, щоб уникнути фінансових криз. Необхідно вдосконалити систему управління державними видатками, надаючи перевагу тим програмам, які сприяють безпеці країни та економічному відновленню після війни. Уряд повинен активно шукати нові джерела фінансування, такі як міжнародні кредити, інвестиції та спеціальні програми сприяння економіці.

Особливості управління державним боргом в Україні у воєнний стан

1. Збільшення оборонних видатків: У воєнний час Україна змушена збільшити оборонні видатки для забезпечення безпеки своїх громадян та території. Це може призвести до зростання загального державного боргу.

24 квітня 2024 року

2. Мобілізація ресурсів: Уряд повинен мобілізувати всі можливі внутрішні та зовнішні ресурси для фінансування воєнних потреб та підтримки економіки.

3. Міжнародна співпраця: Україна може використовувати міжнародну співпрацю для зменшення тиску на державний борг, шляхом отримання фінансової допомоги та реформування фінансової системи.

4. Мінімізація ризиків: Управління ризиками повинно стати пріоритетом уряду, щоб уникнути зростання боргу до небезпечних рівнів[1].

Тож, дослідження стану державного боргу в Україні засвідчили про стрімке зростання його обсягів, що негативно впливає на стан соціально-економічних процесів та економічну безпеку держави. Застосування оптимізаційних заходів у вирішенні проблем боргової політики потребують формування ефективної системи управління державним боргом, складовими якої мають бути дієві принципи, функції та методи управління, що будуть направлені на об'єкт управління задля досягнення державою поставленої мети у процесі управління державним боргом України. Управління державним боргом в Україні у воєнний стан є складним завданням, яке вимагає комплексного підходу та ефективного взаємодії між різними секторами економіки. Незважаючи на труднощі, правильне управління боргом може допомогти зберегти економічну стабільність та забезпечити безпеку країни під час воєнного конфлікту.

Список використаних джерел

1. Міністерство фінансів України. Офіційний сайт. URL : <https://mof.gov.ua/uk/> (Дата звернення 2.04.2024).
2. Бюджетний кодекс України : Закон України від 08.07.2010 № 2456-VI. Верховна Рада України. Законодавство України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> (Дата звернення 2.04.2024).
3. Виклюк М. І. Система управління державним боргом України. *Ефективна економіка*. 2012. № 11. URL : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1585> (Дата звернення 2.04.2024).

Пінчук Т.А.

к.е.н, доцент, доцент кафедри фінансів,
обліку та оподаткування

Гашенко М.В.

здобувач

Херсонський національний технічний університет

м. Хмельницький, Україна

ЕТАПИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО ДОКУМЕНТООБІГУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Пандемія коронавірусу та вторгнення рф до України підкреслили важливість електронного документообігу як ефективного засобу забезпечення неперервності бізнес-процесів у кризових ситуаціях. Умови соціальної ізоляції та потреба в дистанційній роботі підкреслили необхідність швидкого та безпечного обміну документами онлайн. Застосування електронного документообігу стає критично важливим для підприємств у часи кризи, коли доступ до офісу обмежений або небезпечний. Це вимагає підготовки та впровадження сучасних технологій для забезпечення безперервності роботи підприємства навіть в умовах воєнного стану [1, с. 4].

На практиці процес впровадження електронного документообігу на підприємстві є складним і тривалим який потребує не лише змін технічної інфраструктури, але й культурних змін на підприємстві. Крім того, зовнішнє середовище постійно змінюється, що ускладнює процес адаптації до нових умов.

Процес впровадження електронного документообігу доцільно поділити на певні етапи, що дозволить більш чітко та ефективно його здійснити. (табл.1). Таким чином, впровадження електронного документообігу потребує комплексного підходу, який враховуватиме технологічні, організаційні та культурні аспекти. Цей процес вимагає великих зусиль та витрат, але може значно полегшити роботу

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

підприємства і покращити ефективність його управління.

Таблиця 1

Етапи впровадження електронного документообігу

Етап 1	Опис 2
1. Розробити та ввести в дію інструкцію про електронні документи та електронне діловодство	Фіксування найменування електронних документів, електронних облікових документів, архівних електронних документів
2. Отримати кваліфікований електронний підпис	Надання юридичної сили електронним документам та можливість підпису у сервісах документообігу
3. Обрати та впровадити сервіс з електронного документообігу, провести навчання співробітників	Вибір та впровадження сервісу, навчання персоналу з його використання
4. Повідомити контрагентів та партнерів про перехід на електронний документообіг	Укладення угод щодо використання електронних договорів та документів.
5. Закріпити перехід на електронний документообіг наказом по підприємству.	Видання наказу з чіткою датою початку дії електронного документообігу.

Складено авторами на основі джерела [2, с. 210].

Ефективне управління документообігом є ключовим аспектом успішної діяльності будь-якого підприємства, особливо в умовах складної організаційної структури з численними підрозділами. Традиційні методи обробки паперових документів і процедури погодження вже не відповідають сучасним вимогам швидкості та ефективності управління бізнес-процесами. Це стає причиною для впровадження електронного документообігу як сучасного інструменту для швидкого обміну інформацією між всіма рівнями управління. Використання цифрових технологій у документообігу дозволяє покращити комунікацію між підрозділами, спростити процеси прийняття рішень та підвищити загальну продуктивність підприємства [3, с. 192].

Список використаних джерел

1. Висіцька І. Електронний документообіг: узгодження із контрагентами. *Бібліотека «Баланс»*. 2023. Вип. 10. С. 3-9.
2. Вронський М. О. Впровадження електронного документообігу в кадрову роботу закладу вищої освіти. *Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса*. 2022. Том 2. № 14. С. 209-212.

24 квітня 2024 року

З. Патряк О. П. Маршрутизація та процеси життєвого циклу внутрішніх електронних документів. *Соціум. Документ. Комунікація*. 2019. № 7. С. 183-196.

Микитас А.С.

здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня

Карнаушенко А.С.

к. е. н., доцент, завідувач кафедри підприємництва, обліку та фінансів,

Херсонського державного аграрно-економічного університету

м. Кропивницький, Україна

АНАЛІЗ КЕЙСІВ ІНОЗЕМНИХ ФІНТЕХ-КОМПАНІЙ ТА ОБҐРУНТУВАННЯ ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ В УКРАЇНІ

Коли ви робите покупки в Інтернеті за допомогою ApplePay, Приват24 або просто користуєтесь кредитною картою, як споживач, а онлайн-магазин і ваш банк, який обробляє платіж, - всі ви використовуєте розробками фінтех.

Загалом, фінтех - це технології, що використовуються банківськими установами під час здійснення фінансових послуг або компаніями для управління фінансовими аспектами свого бізнесу, включаючи нові програми, додатки, та впроваджують нові бізнес-процеси та бізнес-моделі.

На даний час, український фінансовий ринок знаходиться на ранніх стадіях розвитку фінтех. Однак, з кожним роком технологічні компанії вдосконалюють фінансові послуги та розвиваються, створюючи нові ринкові фінансові моделі в Україні.

Деякі компанії використовують пірингову технологію для забезпечення швидких і вигідних грошових переказів, а також інтелектуальні алгоритми для зниження витрат на конвертацію валют і комісій за перекази. Такі сервіси в Україні

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

роблять міжнародні грошові перекази зручними та доступними для іноземних працівників та експортерів [1].

Фінтех пропонує широкий спектр цифрових фінансових послуг, які є вигідними для українських споживачів та бізнесу. Наприклад, безкоштовні міжнародні грошові перекази можуть полегшити міжнародну торгівлю та сприяти експорту з України. Безконтактні платіжні картки забезпечують простоту та швидкість оплати, сприяючи розвитку електронної комерції та безготівкових розрахунків. Можливість здійснювати операції з криптовалютою також створює нові можливості для інвестування та зберігання активів.

Технологічна компанія Stripe, що розробляє рішення для прийому і обробки електронних платежів корисна для українських компаній, які продають товари та послуги онлайн. Вона не тільки швидко та зручно приймає онлайн-платежі, але й керує фінансовими операціями. Це дозволяє бізнесу легше та ефективніше приймати платежі від клієнтів з усього світу, прискорюючи розвиток електронної комерції в Україні [2].

Штучний інтелект також є важливим елементом цифровізації економіки. Водночас тенденція діджиталізації ставить перед країнами та компаніями низку викликів, щоб ефективніше впроваджувати інновації, щоб технології вирішували бізнес-проблеми, а не люди. Технологія штучного інтелекту дозволяє суб'єктам на ринку фінансових послуг знизити витрати і забезпечити віддалений доступ до споживачів, що призводить до більшої фінансової інклюзії. Цифрові технології також відкривають двері для нових суб'єктів у фінансовому секторі: мобільних операторів, платформ електронної комерції, програми обміну повідомленнями, соціальні мережі та інші високотехнологічні компанії з великою клієнтською базою.

Використання передового досвіду іноземних фінтех-компаній в Україні має наступні переваги:

1. Покращують фінансову інклюзію, спрощують грошові операції, зменшують витрати та підвищують швидкість і ефективність фінансових послуг;

2. Сприяють економічному розвитку, залученню іноземних інвестицій та покращенню фінансової інфраструктури України [3].

Однак фінтехи мають наступні недоліки:

1. Фінтех-компанії часто є новачками у фінансовій індустрії і використовують іншу бізнес-модель, ніж традиційні фінансові установи. Це ускладнює з'ясування того, які компанії підлягають регулюванню і які їхні права, якщо щось піде не так;

2. Споживачі онлайн-послуг часто мають обмежений час та інформацію для прийняття рішень і часто поспішають;

3. Під час проведення онлайн-транзакцій фінтех-компанії отримують багато особистої інформації про своїх клієнтів. Як наслідок, особиста інформація може бути використана не за призначенням або ви можете стати жертвою кіберзлочину;

4. Доступність фінтех може здаватися простим і зрозумілим на перший погляд, але є багато категорій громадян, які з різних причин не можуть використовувати свої пристрої та комп'ютери для здійснення онлайн-транзакцій [3].

НБУ здійснює дослідження цифрових валют центральних банків і працює над створенням власної форми цифрової гривні - е-гривні. За словами регулятора, головна мета е-гривні - доповнити готівкову та безготівкову форми гривні та ефективно виконувати всі функції валюти.

Електронна гривня може мати позитивний вплив на національну економічну безпеку через посилення монетарного суверенітету та спроможності НБУ підтримувати цінову та фінансову стабільність, що є ключовими для сталого економічного зростання.

Стратегія НБУ може допомогти фінтех-компаніям у їхній реалізації:

1. Національний банк може створити сприятливе регуляторне середовище для фінтех-компаній, встановивши правила та норми, що регулюють їхню діяльність. Це може включати визначення правової бази, вимог безпеки, захисту прав споживачів та інших аспектів фінтех-сектору;

24 квітня 2024 року

2. Сприяє інноваціям у фінтех-секторі, що налагоджує співпрацю між традиційними фінансовими установами та фінтех-компаніями. Наприклад, створення спеціальних інноваційних лабораторій та хабів, де фінтех-компанії та банки можуть спільно працювати над розробкою нових продуктів та послуг;

3. НБУ може надавати фінансову підтримку фінтех-компаніям через програми фінансування, гранти та стимули для розробки інноваційних рішень, що сприятиме розвитку та виходу на ринок фінтех стартапів [4].

Загалом, іноземні фінтех-компанії пропонують інноваційні рішення та технології, які можуть покращити фінансову інфраструктуру України та доступ до фінансових послуг. Прихід таких компаній може сприяти економічному розвитку, залученню іноземних інвестицій та розвитку фінансового сектору країни. Однак створення стабільного та надійного фінансового середовища вимагає ефективного регулювання та захисту інтересів користувачів.

Проте, важливо враховувати специфіку українського ринку, регуляторні аспекти та захист приватності даних. Впровадження інновацій повинно здійснюватися з урахуванням контексту та потреб клієнтів, а також забезпечувати високий рівень кібербезпеки.

Впровадження досвіду іноземних фінтех-компаній в українському фінансовому секторі може мати значний потенціал для розвитку та модернізації галузі. Проявляючи відкритість до інновацій, українські банки можуть в повній мірі задовольнити потреби сучасних клієнтів і покращити свою конкурентоспроможність.

Використана література

1. Світлична А.В., Бондар О.Г. Фінансові технології та їх вплив на розвиток суб'єктів підприємницької діяльності. Економіко-правові аспекти господарювання: сучасний стан: матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції. 2022.
2. Навіщо Україні Stripe: можливості, програми, альтернативи [Електронне джерело]. - URL: <https://paytome.com.ua/stripe-ukraine/> (Дата звернення: 22.04.24)

24 квітня 2024 року

3. Що таке фінтех і як він впливає на ваше життя вже сьогодні? [Електронне джерело]. - URL: <https://www.epravda.com.ua/projects/fintech/2018/12/5/641431/> (Дата звернення: 23.04.24)
4. Про е-гривню – цифрові гроші Національного банку [Електронне джерело]. - URL: <https://bank.gov.ua/ua/payments/e-hryvnia> (Дата звернення: 22.04.24)

Кошлаков С.А.

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти

Університет Григорія Сковороди в Переяславі

м. Переяслав, Україна

ІСТОРИЧНІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ СІМЕЙНОЇ МЕДИЦИНИ В УКРАЇНІ

Здобуття незалежності та розвиток української державності, перехід на принципово нові для країни ринкові умови господарювання, зміна пріоритетів суспільної діяльності ознаменувалися проведенням в Україні цілої сукупності важливих реформ – адміністративно-територіальної, земельної, аграрної, освітньої та реформи охорони здоров'я. Вони направлені на всебічне покращення життя населення та підвищення його рівня. З метою вирішення проблем в системі медичного забезпечення населення в Україні започаткована та розвивається сімейна медицина. Згідно даних світової статистики, близько 80% всіх проблем, пов'язаних із здоров'ям населення, у розвинених країнах вирішується засобами первинної або сімейної медицини.

Тим самим вивільняються грошові кошти й інші ресурси для функціонування більш складної і вартісної вторинної і третинної допомоги. Тому створення та впровадження сімейної медицини виправдало себе в багатьох країнах світу. Однак навіть на сьогодні більшість населення та навіть лікарів повністю не розуміють і визначення терміну “сімейна медицина”, і практики її здійснення. Через це особливо актуальним, теоретично та практично значимим є науковий вектор, направлений на

24 квітня 2024 року

дослідження науково-організаційних засад становлення і розвитку сімейної медицини в Україні, їх генезису, історії зародження та перспектив розвитку [1].

Необхідно зазначити, що сімейна медицина визначається і як наукова дисципліна, і як структурний підрозділ у системі охорони здоров'я. Вона має свою мету, завдання, методи дослідження й використання, доказову базу і клінічну діяльність. Вона є важливою сферою сучасної медицини завдяки акумулюванню та поєднанню доробків клінічної науки, біології та поведінкових наук; займається лікуванням всіх людей у контексті хвороб, які їм загрожують.

Однак поступова втрата цілісного підходу до лікування, нераціональна організація первинної медичної допомоги, недостатнє фінансування, повільне впровадження передового досвіду та інновацій спричинили втрату наступності у наданні медичної допомоги населенню України, формальність у роботі. Наслідком цього стало пізнє виявлення тяжких хвороб, загострення хронічних захворювань у людей, отже, збереження надмірної потреби у дорогій спеціалізованій медицині. Саме історичний аспект вирішення проблеми направлений на забезпечення її наступності та послідовності; обґрунтування перспектив ефективного розвитку з опорою на минулі вітчизняні та європейські й світові досягнення [2].

Тому розкриття науково-організаційних основ становлення і розвитку сімейної медицини в Україні, визначення їх змісту та особливостей стосовно історичних етапів за період кінця 80-х рр. ХХ – початку ХХІ має велике значення для розробки пропозицій з удосконалення на перспективу. Для досягнення поставленої мети необхідно визначити історіографію й систематизувати джерельну базу дослідження; обґрунтувати методологічні засади роботи; визначити зміст та специфіку науково-організаційних основ сімейної медицини. Необхідно також здійснити ретроспективний аналіз формування організаційних основ сімейної медицини.

Важливо виявити вплив зарубіжного досвіду на науково-організаційне забезпечення вітчизняної сімейної медицини. У сукупності, це дозволить визначити

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

напрями удосконалення науково-організаційних основ розвитку сімейної медицини на перспективу. Об'єктом дослідження при цьому визначені процеси формування науково-організаційних основ сімейної медицини; Предметом дослідження є історія становлення, особливості змісту, перспективи удосконалення науково-організаційних основ розвитку сімейної медицини в Україні у 80-х рр. ХХ – на початку ХХІ ст.

Для здійснення дослідження доцільно використати використано методи наукового пізнання: бібліосемантичний для з'ясування стану проблеми і шляхів її розв'язання через визначення історіографії проблеми, джерельної бази; історіографічний, історико-порівняльний, типологізації – для вивчення етапів формування науково-організаційних засад сімейної медицини, їх особливостей та змісту; міждисциплінарний підхід системно-структурного аналізу і синтезу – для вивчення стану та структури сімейної медицини в Україні; прогнозування – для обґрунтування її розвитку на перспективу. В основу дослідження покладено методологічні принципи наукового пізнання: об'єктивності, послідовності (наступності та історизму), системності, доцільності.

Список використаних джерел

1. Яковлева О.Г. Основні шляхи становлення і розвитку сімейної медицини в Україні як основа реорганізації первинної медико-санітарної допомоги населенню. Медсестринство. 2019. №2. С.16-21.
2. Білий В.А., Бадюк М.І. та ін. Погляд на систему медичного забезпечення Сил оборони України. Військова медицина України: наук.-практ. жур. 2019. № 3. Т. 19.

Чурій Д.О.

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти

Університет Григорія Сковороди в Переяславі

м. Переяслав, Україна

ЕТАПИ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ПІДРОЗДІЛІВ ВІЙСЬКОВО-ПОЛЬОВОЇ МЕДИЦИНИ У СИСТЕМІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В УКРАЇНІ

Військова медицина є специфічною складовою частиною загальної медицини та системи охорони здоров'я в Україні. Вона визначається як система наукових знань або комплекс науково-практичних дисциплін та напрям практичної діяльності для збереження, охорони та відтворення здоров'я військових. В свою чергу, в її структурі виділяється важлива складова частина – військово-польова медицина, яка розуміється як наука та практика з надання медичної допомоги, лікування та відтворення здоров'я військовослужбовців в умовах війни та воєнних дій.

Саме ця і науково-організаційна, і практична системно-структурна ланка в сучасній медицині стає провідною під час війни. Адже від рівня її науково-організаційного забезпечення, отже, й практичної ефективності залежить збереження життя військових, обороноздатність збройних сил, наша свобода та існування як народу і країни [1]. Тому дослідження з позицій історичної науки науково-організаційних основ становлення і розвитку військово-польової медицини в Україні протягом другої половини ХІХ ст. – початку ХХІ ст. є надзвичайно актуальним, теоретично та практично значимим.

Адже саме історичний підхід дозволяє визначити періоди їх формування; пояснити особливості змісту відповідними суспільно-історичними подіями, уявленнями та світоглядом, встановити відповідність їм; обґрунтувати перспективні напрями удосконалення на засадах збереження наступності і системності. Необхідно

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

зазначити, що науково-організаційні основи сучасної військово-польової медицини мають чітку структуру і складники – наукові та організаційні, які перебувають у постійній взаємодії, мають єдину мету та місію.

Зокрема, наукові складники або теорія й методологія військово-польової медицини означають сукупність наукових знань про вплив на військових безпосередньо воєнних дій, воєнної роботи в збройних силах загалом; про особливості виникнення бойових уражень, захворювань, паталогій; надання первинної допомоги в польових умовах згідно розміщення особового складу відносно фронтів та інших територій бойових дій та зіткнень; їх профілактики й лікування, включаючи обґрунтування принципів, протоколів і спеціальних методів. Організаційні складники означають організацію медичного забезпечення військ у різних умовах, з чіткою системою використання сил та засобів, з створенням певних форм у територіальному відношенні відносно ліній оборони і навіть поля безпосередніх боїв (зелена, жовта, червона зони), а також галузевих підрозділів або напрямів – тактична медицина, воєнно-польова хірургія, воєнно-польова терапія та ін.).

Розуміння структури науково-організаційних основ розвитку військово-польової медицини допомагає визначити її проблеми, вузькі місця та можливості вирішення в умовах сучасної війни з неймовірною напруженістю бойових дій, веденню їх на суші, у повітрі та на морі; швидкими і різкими змінами ситуації. До цього слід додати необхідність врахування можливості одномоментного виникнення масових санітарних втрат у військах, і в тилу серед мирного населення (підрив ворогом Каховської гідроелектростанції та його катастрофічні наслідки для людей і довкілля, для нашої історії та культури). Також постійні порушення комунікацій і логістики, порушення звичаїв війни як постійна тактика загарбників значно ускладнюють завдання практичної складової частини військово-польової медицини [2].

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

Тому розкриття історії становлення і розвитку науково-організаційних основ військово-польової медицини в Україні у другій половині ХІХ - на початку ХХІ ст. та обґрунтування напрямів їх удосконалення у теперішній час з врахуванням історичних здобутків і вирішення сучасних проблем вимагає постановки та реалізації важливих завдань. Серед них: визначити історіографію, джерельну базу та методологію досліджень; виявити історичні етапи розбудови науково-організаційних основ військово-польової медицини, дати їх характеристику та здійснити всебічний аналіз; розкрити особливості науково-організаційних основ забезпечення переходу вітчизняної військово-польової медицини на стандарти НАТО.

Також потрібно виявити науково-організаційні та практичні проблеми військово-польової медицини під час війни; розробити напрями удосконалення та розвитку науково-організаційних основ військово-польової медицини в умовах війни, у т.ч. з опорою на нові наукові лікувальні розробки та організаційні інновації. Об'єктом дослідження при цьому є процеси становлення та розвитку науково-організаційних основ вітчизняної військово-польової медицини протягом історичного періоду – другої половини ХІХ-початку ХХІ ст. Предметом – історія становлення та розвитку науково-організаційних основ військово-польової медицини.

Список використаних джерел

1. Мислива О.О., Никифорова О.А. Еволюція військової медицини в Україні. Підготовка поліцейських в системі МВС України. Харків, 2020. С. 258-260.
2. Білий В.А., Бадюк М.І. та ін. Погляд на систему медичного забезпечення Сил оборони України. Військова медицина України: наук.-практ. жур. 2019. № 3. Т. 19.

Мармуль Л.О.

д.е.н., професор, професор кафедри обліку, оподаткування та бізнес-управління

Пеньковський С.В.

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти

Яценко І.М.

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти

Університет Григорія Сковороди в Переяславі

м. Переяслав, Україна

ФОРМУВАННЯ ЗМІСТУ ТА ПРИНЦИПІВ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ НА ОСНОВІ НАЦІОНАЛЬНИХ І МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ОБЛІКУ ТА ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

Облікова політика аграрних підприємств, у т.ч. фермерських господарств, є визначальним чинником здійснення обліку їх діяльності для потреб управління. Вона обґрунтовується на основі нормативно-законодавчих документів. Міжнародний стандарт фінансової звітності (МСФЗ) 1 «Подання фінансової звітності» передбачає, що політика бухгалтерського обліку охоплює принципи, правила, методи, умовні узгодження, процедури прийняті керівниками підприємства та опрацьовані відображені в фінансовій звітності [1]. Вибір і пристосування одного з них, як найбільш ефективного для фінансового стану підприємства та профілю підприємницької діяльності, належить до компетенції керівництва аграрного підприємства.

Облікова політика обов'язково за чинним законодавством повинна розкриватися у складі фінансової звітності, вона повинна розроблятися кожним підприємством, що зареєстроване у встановленому законодавством порядку. Основна мета облікової політики має забезпечити одержання достовірної інформації

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

про майновий і фінансовий стан підприємства, результати його діяльності, що є необхідною для всіх користувачів фінансової звітності відповідних рішень.

Відповідно до вимог Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» № 996-XIV від 16.07.1999р. [2] і затверджених національних Положень (стандартів) бухгалтерського обліку (П(С)БО) [3], на початку року обов'язково видається Наказ про організацію бухгалтерського обліку й обрану облікову політику на поточний рік. Як правило, у Наказі «Про облікову політику» зазначається, що головному бухгалтеру необхідно забезпечити ведення бухгалтерського обліку, здійснювати його відповідно до принципів і методів, передбачених національними Положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, забезпечити безперервність відображення господарських операцій у бухгалтерському обліку, застосовувати План рахунків бухгалтерського обліку.

Також у Наказі керівника господарства розкривається порядок ведення бухгалтерського обліку окремих господарських операцій а саме: оцінка запасів при відпуску у виробництво здійснювати по методу середньозваженої собівартості; застосовувати норми та методи нарахування амортизації основних засобів передбачені податковим законодавством; термін використання нематеріальних активів визначати по кожному об'єкту окремо на момент зарахування його на баланс підприємства.

Аграрне підприємство, дотримуючись принципів бухгалтерського обліку і формування фінансової звітності, як-от принцип послідовності, забезпечує постійне (із року в рік) застосування обраної ним облікової політики. Зміна облікової політики можлива у випадках, передбачених п. 9 П(С)БО 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах», а саме: якщо змінюються статутні вимоги; якщо змінюються вимоги органу, що затверджує положення (стандарти) бухгалтерського обліку; якщо зміни облікової політики забезпечать відображення подій або операцій у фінансовій звітності товариства.

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

Облікова політика та її зміни мають бути розкриті в примітках до фінансового звіту. Це є передумовою порівнянності фінансових звітів підприємства за різні періоди діяльності, тобто інвестори, кредитори та інші користувачі мають можливість оцінити, наскільки зіставні дані окремих статей фінансової звітності певного звітного періоду [4, с. 48]. У примітках до неї аграрне підприємство висвітлює обрану облікову політику шляхом опису: принципів оцінки статей звітності; методів обліку по окремих статтях звітності.

У випадку зміни в облікової політики господарству варто розкривати: принципи і суть змін; суму коригування нерозподіленого прибутку на початок звітного року, або обґрунтування неможливості її достовірного визначення; факт повторного надання порівняної інформації у фінансових звітах або недоцільність її перерахування. При відображенні в обліку поточних операцій головний бухгалтер орієнтується на встановлені принципи оцінки та методи обліку подій, що відбуваються. Тому цим питанням у Наказі, що визначає зміст та напрями облікової політики у господарстві, має надаватися особлива увага і в теперішній час, і у перспективі.

Список використаних джерел

1. Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ, МСФЗ для МСП, включаючи МСБО та тлумачення КТМФЗ, IASB; Список, Стандарт): Міжнар. док. Від 01.01.2012 р. (зі змінами і доповненнями). URL: <http://zakon4.rada.gov.ua>
2. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.99 р. № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/996-14>
3. Нормативно-правове забезпечення бухгалтерського обліку в підприємницькій сфері. URL: <https://mof.gov.ua/uk/nacionalni-polozhennja1>
4. Ігнатенко М.М., Мармуль Л.О., Романюк І.А. Розвиток конкурентних стратегій підприємств в умовах глобалізації ринків. *Економічний вісник університету*. 2023. Вип. 57. С. 45-51.

Повод Т.М.

к.е.н., доцент кафедри підприємництва, обліку та фінансів
Херсонський державний аграрно-економічний університет
м. Кропивницький, Україна

ДОСВІД ПОЛЬЩІ У РЕФОРМУВАННІ БЮДЖЕТНОЇ СИСТЕМИ

Враховуючи схожість українських та польських реалій, а також успіхи Польщі у реформуванні місцевого самоврядування, впровадження досвіду Польщі в Україні може стати важливим кроком у напрямку покращення структури бюджетів країни з врахування сучасних тенденцій. Співпраця з польськими експертами та використання їхніх навичок та знань можуть допомогти Україні швидше досягти своїх реформаторських цілей та покращити якість життя громадян [1]. Порівняння особливостей функціонування бюджетних систем України і Польщі може допомогти з'ясувати схожі та відмінні аспекти обох систем (таблиця 1).

Таблиця 1. Порівняння бюджетних систем України і Польщі

	Україна	Польща
1	2	3
Структура бюджету	Бюджет України складається з державного бюджету та місцевих бюджетів.	Польща також має державний бюджет та місцеві бюджети, але її місцеві бюджети можуть мати більшу автономію та фінансову самостійність.
Формування бюджету	Державний бюджет формується урядом та затверджується парламентом. Місцеві бюджети формуються органами місцевого самоврядування.	Процес формування державного бюджету та місцевих бюджетів відбувається у відповідності до законодавства, і включає участь уряду, парламенту та місцевих органів.

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
 «ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
 ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»
 24 квітня 2024 року

Продовження таблиці 1

1	2	3
Джерела доходів	Доходи державного бюджету України формуються з податків, зборів, митних платежів та інших джерел. Місцеві бюджети також отримують доходи від місцевих податків та зборів.	Доходи державного та місцевих бюджетів Польщі також складаються з податків, зборів, митних платежів та інших джерел, але можуть мати відмінності в структурі та обсягах.
Фінансовий контроль	Контроль за використанням бюджетних коштів здійснюється Кабінетом Міністрів, Верховною Радою та органами аудиту.	Польща також має систему контролю за використанням бюджетних коштів, яка включає урядові і парламентські органи, а також органи аудиту.
Інновації та реформи	Обидві країни проводять реформи у сфері бюджетного управління та фінансової дисципліни, а також впроваджують інноваційні підходи до формування та використання бюджетних коштів.	

Польща дійсно може бути важливим джерелом досвіду для України у впровадженні реформ бюджетної системи. Ось кілька ключових аспектів успішних бюджетних реформ в Польщі, які можуть бути корисними для України:

Польща активно працює над підвищенням прозорості бюджетного процесу та зменшенням корупції в управлінні бюджетними ресурсами, це сприяє підвищенню довіри громадян до державних фінансів та ефективнішому використанню бюджетних коштів; Польща успішно співпрацювала з міжнародними організаціями та партнерами, що допомогло отримати підтримку та фінансові ресурси для проведення реформ. Ця співпраця також сприяла впровадженню міжнародних стандартів управління бюджетом та фінансової звітності.

Враховуючи схожість українських та польських реалій, успішний досвід Польщі у реформуванні бюджетної системи може бути корисним для України. Співпраця з польськими експертами та використання їхніх знань та досвіду можуть допомогти Україні швидше досягти своїх реформаторських цілей та покращити управління бюджетними ресурсами.

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»
24 квітня 2024 року
Список використаних джерел

1. Микола Крат, Олександр Софій. Порівняльний аналіз процесу децентралізації України та Польщі (Аналітична записка). *Європейський діалог*. URL : <http://surl.li/eyfkh> (дата звернення: 07.04.2024).
2. Михайленко О. Г., Краснікова Н. О. Досвід Польщі для формування національної стратегії розвитку України у контексті євроінтеграційних процесів. *Ефективна економіка*. 2020. № 9. – URL : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8190> (дата звернення: 07.04.2024). DOI: 10.32702/2307-2105-2020.9.61

Повод Т.М.

к.е.н., доцент кафедри підприємництва, обліку та фінансів
Херсонський державний аграрно-економічний університет
м. Кропивницький, Україна

Хомченко О.О.

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня на здобуття ступеня
доктора філософії за спеціальністю 051 Економіка
Херсонський державний аграрно-економічний університет
м. Кропивницький, Україна

РОЗВИТОК ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ

Фінансові технології (FinTech) представляють собою значну інновацію в сфері фінансів як в Україні, так і в усьому світі. Вони відображають синтез цифрових технологій та інновацій у фінансовій сфері, що дозволяють розширити та поліпшити надання фінансових послуг за допомогою технологічних компаній.

FinTech використовують широкий спектр сучасних технологій, таких як мобільні мережі, великі дані, хмарні обчислення, технології розподіленого реєстру (наприклад, блокчейн), штучний інтелект та аналіз даних; охоплюють різноманітні фінансові послуги, включаючи платіжні системи, кредитування, зберігання та

24 квітня 2024 року

інвестиції, страхування, управління ризиками та багато інших; компанії у сфері FinTech швидко реагують на зміни в ринкових умовах і впроваджують новаторські рішення для вирішення фінансових проблем та потреб клієнтів; FinTech дозволяють створювати нові моделі бізнесу та дистрибуції фінансових послуг, які необхідно пристосовуватися до сучасних тенденцій та вимог споживачів.

Розвиток фінансових технологій має величезний вплив на світову економіку та фінансову систему (рисунок 1). FinTech дозволяють проводити безготівкові платежі швидко, зручно і безпечно. Електронні гроші, мобільні платіжні додатки та інші інноваційні рішення стають все більш популярними серед споживачів та підприємств.

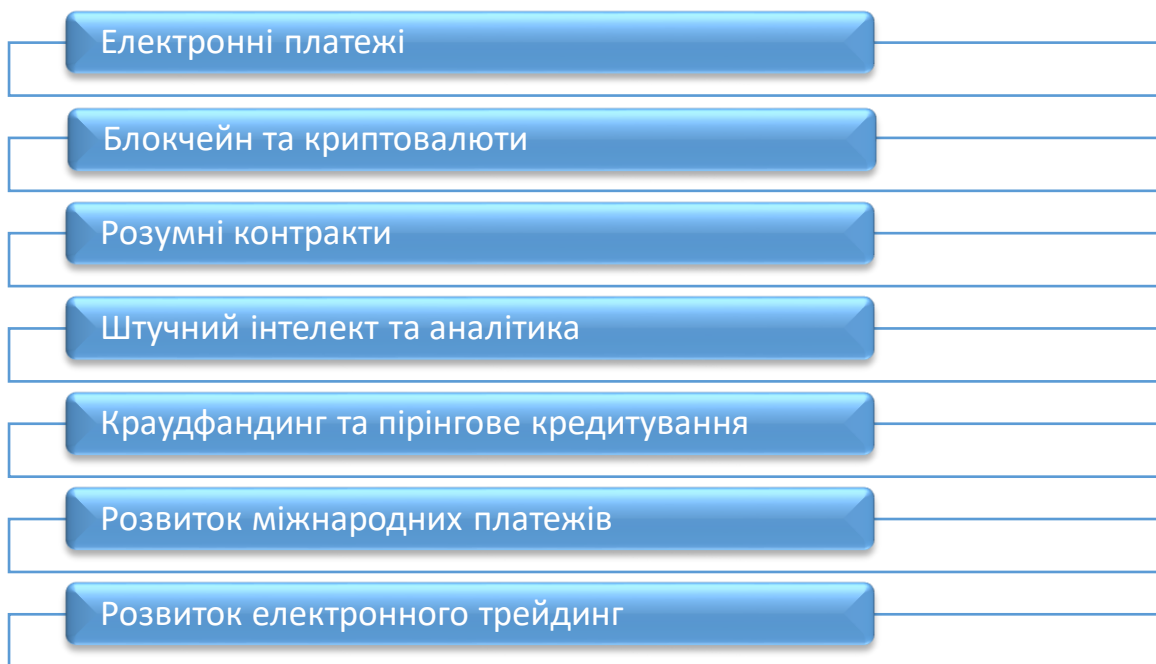

Рис. 1. Ключові напрями розвитку FinTech

Технологія блокчейну, яка лежить в основі криптовалют, змінює уявлення про те, як працює фінансова система. Вона дозволяє здійснювати безпечні та недорогі трансакції без посередників, а також відкриває нові можливості для фінансових інновацій. Розумні контракти на основі блокчейну дозволяють автоматизувати виконання угод та управління активами без потреби посередників, що сприяє

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

підвищенню ефективності та зменшенню витрат. Використання штучного інтелекту та аналітики дозволяє фінансовим установам аналізувати великі обсяги даних для прийняття кращих рішень, попередження шахрайства та підвищення зв'язку з клієнтами. FinTech платформи дозволяють підприємцям та приватним особам залучати фінансування безпосередньо від інвесторів через краудфандинг або пірінгове кредитування. FinTech компанії працюють над зменшенням витрат та часу на міжнародні перекази грошей, що сприяє підвищенню глобальної фінансової інтеграції. Інновації в фінансових технологіях дозволяють інвесторам здійснювати торгівлю цінними паперами, криптовалютами та іншими активами швидше та ефективніше через електронні торгові платформи. Інновації можуть допомогти зробити фінансову систему більш доступною, ефективною та стабільною, забезпечуючи більше можливостей для людей і підприємств у всьому світі. Однак вони також можуть створювати нові виклики та ризики, такі як приватність даних, кібербезпека та регулювання, які потрібно враховувати для забезпечення стійкості та безпеки фінансової системи.

Порівняння застосування FinTech в Україні та країнах Європейського Союзу (ЄС) відображає різниці в рівні розвитку фінансового сектору та прийнятті технологічних інновацій. Ось деякі ключові відмінності та схожості:

– рівень розвитку інфраструктури: країни ЄС зазвичай мають більш розвинену інфраструктуру фінансових послуг, що сприяє ширшому застосуванню FinTech. Україна, хоча і розвивається, все ще має певні обмеження у доступі до фінансових послуг для всього населення, особливо в сільських районах;

– електронні платежі: у країнах ЄС електронні платежі є загальнопоширеними та вже стали нормою для більшості населення та підприємств. Україна також активно розвиває ринок електронних платежів, але ще потребує певних зусиль для забезпечення повноцінного покриття та доступності;

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

- криптовалюти та блокчейн: у країнах ЄС інтерес до криптовалют та технології блокчейну є високим, проте регулювання цих секторів більш жорстке порівняно з Україною, де регуляторні рамки все ще розвиваються;
- фінансова інклюзія: в Україні є потреба у подальшому розвитку фінансової інклюзії, особливо серед молодого населення та мешканців сільських районів. У країнах ЄС більшість населення вже має доступ до банківських послуг, але проблеми інклюзії можуть виникнути серед окремих груп населення;
- цифрові інвестиції та роботизоване управління активами: у країнах ЄС цифрові інвестиції та роботизоване управління активами стають все популярнішими, проте в Україні цей ринок ще розвивається;
- фінансовий регуляторний простір: у країнах ЄС регуляторний простір для фінансових технологій більш розвинений та стабільний, що дозволяє швидше та безпечніше впроваджувати інновації. Україна, хоча і активно працює над вдосконаленням регуляторного середовища, все ще стикається з викликами у цьому напрямі.

Незважаючи на деякі відмінності FinTech, є значний потенціал для подальшого розвитку фінансових технологій, можливість взаємно вчитися та співпрацювати для забезпечення сталого розвитку глобальної фінансової системи. А цифровізація фінансових відносин відіграє ключову роль у трансформації не лише фінансових ринків, а й економіки загалом. Поява нових сервісів, що базуються на інноваційних технологіях і фінансових послугах, спричиняє зміну парадигми в управлінні фінансами та забезпечує появу платформиорієнтованих сервісів.

Список використаних джерел

1. Шевченко О. М. Світові тенденції розвитку ринку фінансових технологій та особливості його функціонування в Україні. *Ефективна економіка*. 2021. № 6. – URL : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8976> (дата звернення: 09.04.2024). DOI: 10.32702/2307-2105-2021.6.86

2. Дудинець Л. А. Розвиток фінансових технологій як фактор модернізації фінансової системи. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. Вип. 22. С. 794-798. URL : <http://global-national.in.ua/archive/22-2018/149.pdf> (дата звернення: 09.04.2024).

3. Кравчук Н., Луцишин О. Глобальні фінанси і fintech: виклики, тренди та системні детермінанти розвитку. *Світ фінансів*. 2022. № 2(71) С. 22-42. URL : <http://sf.wunu.edu.ua/index.php/sf/issue/view/96> (дата звернення: 09.04.2024).

4. Безпалый Р. В. Тенденції розвитку цифрових фінансових технологій : глобальний вимір та українська практика. *Економічна наука. Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 11. С. 42-47. URL : http://www.investplan.com.ua/pdf/11_2021/9.pdf (дата звернення: 09.04.2024).

Повод Т.М.

к.е.н., доцент кафедри підприємництва, обліку та фінансів
Херсонський державний аграрно-економічний університет
м. Кропивницький, Україна

Чайка Р.Г.

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня на здобуття ступеня
доктора філософії за спеціальністю 051 Економіка
Херсонський державний аграрно-економічний університет
м. Кропивницький, Україна

ПОВЕДІНКОВА ЕКОНОМІКА СУЧАСНИЙ АСПЕКТ

Поведінкова економіка є важливою галуззю економічних наук, яка вивчає, як індивідуальні психологічні фактори впливають на прийняття економічних рішень. Останнім часом вона отримала значний розвиток і зацікавленість як у вчених, так і

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

у практиків, оскільки вона допомагає пояснити багато явищ, які не вдається пояснити за допомогою традиційної раціональної економіки.

Ось деякі сучасні аспекти поведінкової економіки: психологічні засади рішень: поведінкова економіка досліджує, як психологічні фактори, такі як емоції, переконання та стереотипи, впливають на прийняття рішень щодо споживання, інвестування та інших фінансових аспектів; несподівані результати: поведінкова економіка допомагає пояснити деякі неочікувані економічні явища, такі як ефекти психологічних порівнянь, ефект втрати або виграшу та інші; покращення дизайну політик: знання про поведінкову економіку може допомогти урядам та організаціям покращити дизайн політик та програм, що спрямовані на стимулювання певних типів поведінки, наприклад, заощадження, здоровий спосіб життя тощо; підвищення фінансової грамотності: поведінкова економіка може допомогти розуміти, чому люди приймають певні фінансові рішення та як можна покращити їх фінансову грамотність та здатність до відповідального управління грошима; розвиток нових моделей: поведінкова економіка стимулює розвиток нових економічних моделей, які краще враховують людські психологічні особливості та звички [1,2,3].

Усі ці аспекти підкреслюють значення поведінкової економіки в сучасному світі і її потенціал вирішувати складні економічні проблеми через призму людської поведінки та психології. Вони відображають постійне зростання інтересу до вивчення та застосування поведінкових наук у різних галузях, включаючи економіку, фінанси, маркетинг та управління (рисунок 1).

Поведінкова економіка стає все більш інтегрованою з традиційними економічними моделями. Вона доповнює класичні теорії, дозволяючи краще розуміти та передбачати людську поведінку в умовах ринкових умов.

Поведінкова економіка допомагає пояснити феномени, такі як ірраціональність ринків, утворення міждисциплінарних бульбашок та ризиковане поведінку інвесторів.

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

Поведінкова економіка допомагає розуміти мотивації споживачів, їхні вподобання та реакції на маркетингові стратегії. Це дозволяє компаніям краще адаптувати свої продукти та послуги до потреб клієнтів.

Поведінкова економіка стає все важливішою у формуванні громадської політики та прийнятті управлінських рішень у різних сферах, від охорони здоров'я до організаційного управління. Вона допомагає органам влади та менеджерам приймати більш обґрунтовані та ефективні рішення.

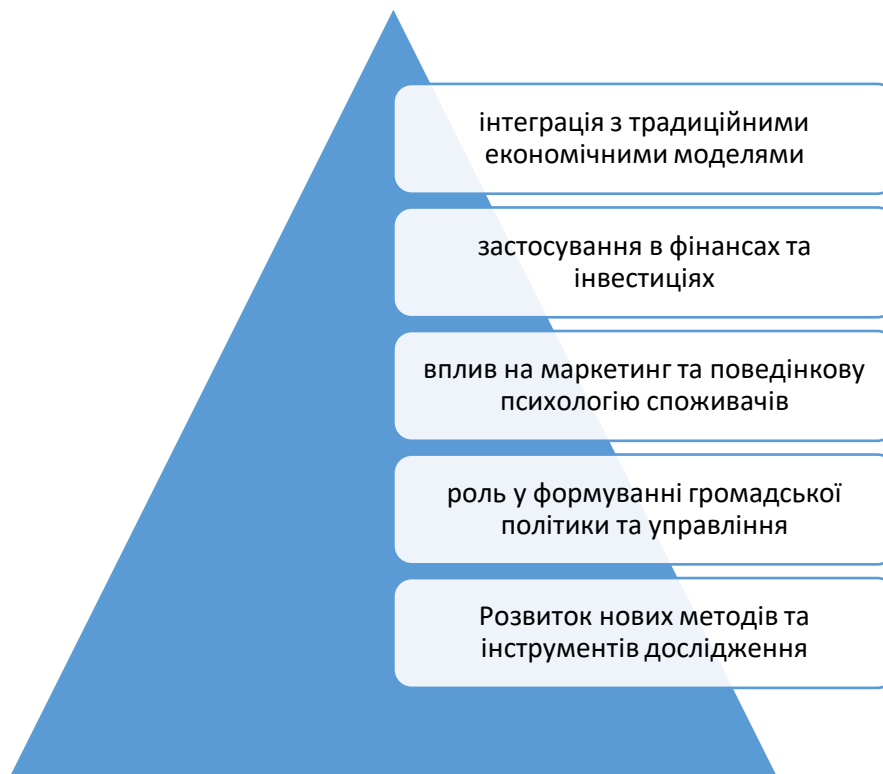

Рис. 1. Сучасні аспекти розвитку поведінкової економіки

Сучасні аспекти розвитку поведінкової економіки охоплюють розробку нових методів дослідження та інструментів, включаючи експериментальні підходи, аналіз даних великих обсягів (Big Data) та застосування штучного інтелекту [1,2,3].

Загалом, поведінкова економіка залишається динамічною та широко застосовуваною галуззю, яка надає важливі інсайти для розуміння та прогнозування людської поведінки в різних сферах суспільства. Її розвиток продовжується, що

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

сприяє подальшому вдосконаленню стратегій управління, прийняттю рішень та розвитку економічних та соціальних систем.

Список використаних джерел

1. Возняк, Г., Патицька, Х., & Кльоба, Т. Поведінкова економіка в сучасних дослідженнях регіонального і місцевого розвитку: теоретичні аспекти. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2021. 1(36), 293–301. URL : <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v1i36.227893> (дата звернення: 09.04.2024).

2. Передало Х. С., Огерчук Ю. В., Лібенко Ю. С. Поведінкова економіка та можливості застосування технік її впливу в сучасних організаціях. *Ефективна економіка*. 2019. № 12. – URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7520> (дата звернення: 09.04.2024). DOI: 10.32702/2307-2105-2019.12.94

3. Thaler, R., & Sunstein, K. (2017). *Poshtovkh. Yak dopomohty liudiam zrobyty pravylnyi vybir* [Push. How to help people make the right choice]. (O. Zakharchenko, Trans.). Kyiv: Nash format [in Ukrainian].

Довгалюк Ю.С.

здобувачка вищої освіти

Солоненко Ю.В.

к.е.н., доцент кафедри підприємництва, просторової

та корпоративної економіки

Донецький національний університет імені Василя Стуса

м. Вінниця, Україна

ДОСЛІДЖЕННЯ ШЛЯХІВ ПІДВИЩЕННЯ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ІТ-ГАЛУЗІ В УКРАЇНІ

Важливість гармонійного розвитку підприємств ІТ-сектора в Україні є необхідним, оскільки він створює 4,9% ВВП країни. Проте підприємства

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

зіштовхуються з високим рівнем конкуренції, зовнішніми та внутрішніми факторами, що вимагають швидкої реакції на зміни в середовищі, оптимізації діяльності та постійного розвитку. Ефективність роботи підприємства характеризується багатьма чинниками, але одним із найважливіших показників є рентабельність підприємства, що характеризує ефективність використання ресурсів компанією та здатність генерувати прибуток в результаті його діяльності [2].

Підприємство ТОВ «ЕПАМ СИСТЕМЗ» працює у сфері ІТ-технологій, розробляючи програмні забезпечення, з метою посісти місце провідного постачальника послуг цифрової трансформації та лідером в розробці цифрової продукції та фізичної, розробці цифрових платформ, а також фокусується на багатьох галузях діяльності [8].

ЕРАМ дуже стрімко зростає, тому за показником зростання увійшла до списку Fortune 100 компаній у 2019-2021 роках. Вони є найбільшим ІТ-роботодавцем в Україні, який постійно створює робочі місця у зв'язку з постійними розширеннями та створенням нових видів послуг [11].

Фінансовий стан підприємства є комплексним поняттям та характеризується системою показників, які відображають наявність та ефективність використання фінансових ресурсів. Фінансовий стан враховується під час інвестиційних процесів, надання кредитів підприємству та впливає диференціацію процентної ставки по кредиту. Важливим показником, який характеризує фінансовий стан підприємства є прибуток. Чим більший прибуток отримує підприємство, тим більшу фінансову незалежність воно має і менше залежить від зовнішніх інвестицій.

Для оцінки фінансового стану підприємства розрахуємо 4 види показників рентабельності, а саме рентабельність активів, рентабельність власного капіталу, рентабельність продажів та рентабельність виробництва. Для розрахунку даних показників рентабельності в динаміці використовуємо дані фінансової звітності підприємства ЕПАМ СИСТЕМЗ за 2019-2022 рр [12].

24 квітня 2024 року

Оцінка рентабельності активів є важливою складовою в аналізі ефективності використання активів підприємства.

$$P_a = \frac{П_ч}{A} * 100\% \quad (1.1)$$

де P_a – рентабельність активів;

$П_ч$ – чистий прибуток;

A – середньорічна сума активів підприємства [3, с. 286].

Рентабельність власного капіталу характеризує ефективність використання активів, що були створені за рахунок власних коштів.

$$P_{вк} = \frac{П_ч}{ВК} * 100\% \quad (1.2)$$

де $P_{вк}$ – рентабельність власного капіталу;

$П_ч$ – чистий прибуток;

$ВК$ – власний капітал [3, с. 287].

Рентабельність продажів дає можливість оцінити ефективність реалізації продукції чи послуг підприємства.

$$P_{п} = \frac{П_ч}{Вп} * 100\% \quad (1.3)$$

де $P_{п}$ – рентабельність продажів;

$П_ч$ – чистий прибуток;

$Вп$ – виручка від реалізації продукції [3, 286].

Для оцінки ефективності виробництва варто використовувати такий показник як рентабельність виробництва.

$$P_v = \frac{П_ч}{В} * 100\% \quad (1.4)$$

де $P_{вк}$ – рентабельність продажів;

$П_ч$ – чистий прибуток;

$В$ – витрати підприємства [3, с. 286].

Аналізуючи динаміку зміни показника рентабельності активів (табл. 1), можна зробити висновок, що даний показник показує тенденцію до зростання і характеризує компанію як таку, що ефективно використовує свої активи.

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
 «ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
 ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

Збільшення показника рентабельності активів та власного капіталу на 20,63% та 22,89% відповідно, свідчить про покращення фінансового стану підприємства в 2022 році. Збільшення показника рентабельності активів свідчить про ефективне використання основних засобів, фінансових ресурсів.

Таблиця 1 – Показники рентабельності «ЕПАМ СИСТЕМЗ» 2019-2022 рр.

Показник рентабельності	2019 р.	2020р.	2021р.	2022р	Відхилення	
					Абс., тис. грн	Відн., %
<i>Рентабельність активів</i>	10,51%	17,60%	17,92%	38,55%	20,63%	1,15
<i>Рентабельність продажів</i>	-	10,16%	9,53%	19,72%	10,19%	1,07
<i>Рентабельність виробництва</i>	5,64%	9,34%	8,77%	18,68%	9,91%	1,13
<i>Рентабельність власного капіталу</i>	-	23,36%	23,49%	46,38%	22,89%	0,97

Порівняно з 20201 роком показник рентабельності продажів збільшився на 10,19%. Аналогічно значне зростання показали і інші два розраховані показники.

Попри покращення показників рентабельності даного підприємства, сучасна галузь інформаційних технологій переживає кризовий стан в Україні, тому для компанії є необхідність у збільшені обсягу реалізації послуг, розширені асортименту послуг та максимізації фінансових результатів. Є необхідним зменшення частки витрат та оптимізація робочих процесів на підприємстві. Оскільки війна в Україні

продовжує негативно впливати на бізнес-клімат в країні та у світі та впливає на значне підвищення рівня інфляції.

В першу чергу для ІТ компаній необхідна висока кваліфікація кадрів, оскільки вітчизняна вища освіта готує недостатньо кваліфікованих спеціалістів, тому враховуючи специфіку діяльності компанії необхідно забезпечувати професійний розвиток та постійне навчання для персоналу. Це допоможе їм виконувати свої обов'язки ефективніше та швидше і якісніше закривати проєкти. Мобілізація в Україні також має вплив на втрачання компанією кваліфікованих кадрів, тому питання розвитку молодих спеціалістів дає можливість заучати нові ідеї та розвивати компанію.

Другим кроком, який допоможе позитивно вплинути на рентабельність підприємства є виключення неважливих процесів . Компанія має переглянути процес надання послуг та зменшити витрати на виконання рутинних завдань, а також дрібних замовлень, які потребують велику кількість часу та приносять малий дохід. Завдяки методиці Lean, яку використовують в своїй практиці багато світових компаній, можна оптимізувати процеси виробництва:

- Покращення якості надання послуг, включаючи функціональність, дизайн, користувацькі можливості продуктів, які пропонує компанія. Метод PDCA (плануй-роби-перевірй-дій) аби постійно вдосконалювати продукцію.

Розподіл ресурсів за допомогою принципу Just-in-Time, що стратегією управління запасами та виробництвом, яка передбачає мінімізацію запасів та оптимізацію процесів виробництва [20].

Крос-продажі та upsell – дві важливі стратегії, використання яких допоможе збільшити прибуток компанії. EPAM Systems може використовувати обидві стратегії, щоб забезпечити задоволення потреб клієнтів. Компанія може використовувати аналітичні та маркетингові інструменти, щоб вивчити потреби та поведінку своїх клієнтів та надавати їм персоналізовані пропозиції. Це дозволяє EPAM зберігати своїх клієнтів та забезпечувати їм якісні послуги у сфері розробки

ПЗ і збільшувати продажі за рахунок розширення послуг та створення додаткових товарів.

Загалом, для проведення заходів щодо підвищення рентабельності ЕПАМ СИСТЕМЗ необхідно в першу чергу сформулювати стратегію та зіставити її з місією та цілями компанії. Впровадження запропонованих заходів потребує достатньо велику кількість часу та реорганізацію процесів виробництва, тому впровадження даних змін має відбуватись поступово, враховуючи реакцію команди та споживачів. Для оцінки ефективності впроваджених заходів важливо аналізувати подальші зміни показників рентабельності в залежності від проведених змін.

Список використаних джерел

1. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: навч. посібн. – 3-тє вид., випр. і доп. – К.: Знання, 2011. – 668 с.
2. Про ЕПАМ Україна. URL: <https://careers.epam.ua/company> (дата звернення: 31.03.2024)
3. 100 Fastest-Growing Companies. URL: <https://fortune.com/ranking/100-fastest-growing-companies/2020/> (дата звернення: 01.04.2024).
4. Фінансова звітність ТОВ «ЕПАМ СИСТЕМЗ». URL: <https://careers.epam.ua/financial-statement> (дата звернення: 01.04.2024).
5. Гринчуцький В. І., Карапетян Е. Т., Погріщук Б. В.. Економіка підприємства: Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 304 с.
6. Tip: 6 tips to improve the profitability of a company. URL: <https://blog.wearedrew.co/en/6-tips-to-improve-the-profitability-of-a-company> (Last accessed: 04.04.2024).

**ХЕРСОНСЬКИЙ
ДЕРЖАВНИЙ
АГРАРНО-
ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**

Секція 3.

**Розвиток менеджменту,
маркетингу та психологія
підприємництва у
становленні інноваційної
економіки.**

Літинська В. А.

к.е.н., доцент кафедри маркетингу

Хмельницький національний університет

м. Хмельницький, Україна

ПОВЕДІНКА СПОЖИВАЧА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ

Поведінка споживачів є основою, на якій ґрунтується вся маркетингова концепція. Глибоке розуміння споживачів є ключовим елементом успішної маркетингової стратегії, яке визначає вибір цільового ринку та формування маркетингового комплексу. Успішність стратегічного розвитку компанії залежить від того, наскільки глибоко розуміють мотивації потенційних споживачів та вміють аналізувати їх рішення щодо покупки товарів та послуг.

У США та Західній Європі інтерес виробників до психології поведінки споживачів, їх методів оцінки товару і процедур вибору зріс внаслідок загострення конкуренції та насичення ринків однотипними товарами через масовий маркетинг. Ця ситуація призвела до попиту на дослідження у сфері поведінки споживачів для кращого розуміння їхніх реакцій на зовнішні та внутрішні фактори.

Україна значно відстає в цьому напрямі через відсутність широкомасштабних досліджень, що пояснюється недостатнім фінансуванням та низькою усвідомленістю вітчизняних підприємств щодо важливості вивчення поведінки споживачів порівняно з західними конкурентами.

Розвиток маркетингу як науки і сфери людської діяльності призвів до виникнення чотирьох підходів до моделювання поведінки споживачів: мікроекономічного, психологічного, соціологічного і інтегрованого [1, с. 71].

Мікроекономічний підхід ґрунтується на концепції раціональності, що встановлює зв'язок між споживчим попитом та об'єктивними економічними

24 квітня 2024 року

характеристиками, такими як корисність і ціна товару. За цим підходом споживачі спрямовані на максимізацію свого задоволення, враховуючи обмеження у грошових ресурсах та маючи достатню інформацію про альтернативні джерела задоволення своїх потреб.

Психологічний підхід базується на таких теоріях, як теорія пізнання та психоаналітична теорія мислення. Теорія пізнання надає важливе значення знанням у формуванні поведінки споживачів, виходячи з їх досвіду та цільових установок. Психоаналітична теорія мислення, зокрема відома теорія З. Фрейда, розглядає психічне життя як багаторівневе явище, де несвідоме має глибинний вплив на поведінку через психічні інстанції, такі як Воно (Ід), Я (Его) і Над-Я (Супер-Его), а також захисні механізми, які використовуються для врегулювання внутрішніх конфліктів [2, с. 53].

Соціологічні підходи до аналізу поведінки споживачів підкреслюють, що їхня поведінка формується через ролі та статуси, що вони виконують у рамках соціальних інститутів, які організовують спільну діяльність для задоволення потреб суспільства.

Сучасні інтегровані підходи розглядають поведінку споживачів як результат впливу як зовнішніх, так і внутрішніх чинників.

Соціальний статус сильно впливає на поведінку споживачів, існують різні підходи до визначення цього статусу з точки зору належності до певного класу. Ф. Котлер використовує рівень доходів як основу для класифікації споживачів і виділяє сім класів у суспільстві: вищий, середній та нижчий шари вищого класу; середній та робітничий класи; вищий і нижчий шари нижчого класу.

Поведінка споживача визначається його емоційним станом; позитивні емоції збільшують швидкість прийняття рішень щодо вибору товарів і підсилюють мотивацію до дії. Різні марки товарів можуть викликати різні емоційні реакції у споживачів; завдання маркетологів полягає у використанні інструментів, що впливають на емоційний стан споживачів, для досягнення

основного принципу маркетингу – «легше завоювати споживачів, якщо вони перебувають у гарному настрої».

Вивчення поведінки споживачів є основою для прийняття ефективних стратегічних рішень в маркетингу. Без глибокого розуміння поведінки споживачів неможливо успішно діяти на ринку, особливо в умовах конкуренції з фірмами, які пропонують подібні продукти.

Аналіз зовнішніх і внутрішніх факторів, що впливають на поведінку споживачів, а також розуміння механізмів формування їхньої реакції дозволяють створювати моделі поведінки, які можна ефективно використовувати для впливу за допомогою раціональних маркетингових інструментів.

Компанії використовують різні підходи до класифікації споживачів та їхньої купівельної поведінки на ринку, такі як врахування їхніх потреб, вплив зовнішніх або внутрішніх чинників, психологічних особливостей, ставлення до цін та інших аспектів. Загалом, існує кілька типів поведінки споживачів, які на сьогоднішній день найбільше відповідають споживчим трендам і є широко використовуваними маркетологами для визначення цільових сегментів споживачів [3, с. 119]:

1. Споживач-вибирач: це найпоширеніший тип споживача, для якого важливість самого вибору товарів і послуг відчувається як позитивне явище; вони мають багато альтернатив і часто з ентузіазмом роблять свій вибір.

2. Споживач-комунікатор: для них купівля та використання товарів є способом вираження емоцій, соціального статусу і стилю життя; ці покупки надають значення своїм покупкам, яке виходить за межі задоволення простих потреб.

3. Споживач, який діє як дослідник, акцентує на важливості покупки як способу дослідження навколишнього світу, проте цей процес дослідження повинен бути ретельно продуманим для забезпечення впевненості і комфорту споживача під час його пошуків.

24 квітня 2024 року

4. Споживач, який перебуває в пошуку самого себе, підкреслює важливість визначення своєї ідентичності, цінностей та вираження їх через купівлю, споживання і подарунки.

5. Споживач-гедоніст має за основу своєї поведінки насолоду життям.

6. Споживач-жертва сподівається на покращення майбутнього через споживання, але реальність не завжди відповідає його сподіванкам через механізм масового маркетингу, що генерує безкінечні потреби.

7. Споживач-бунтар використовує продукти для вираження свого негативного ставлення до соціальних цінностей, особливо це поширено серед молоді.

8. Споживач-активіст свідомо захищає інтереси споживачів перед виробниками та суспільством в цілому.

9. Споживач-громадянин усвідомлює вплив ринкових мотивів та маркетингу на споживчу поведінку і вважає турботу про благо суспільства і прагнення до кращого майбутнього своїми особистими інтересами, направляючи свої зусилля на зміну способів споживання.

Таким чином, беручи до уваги, як споживачі приймають рішення про покупку продукту та можливість підприємства впливати на ці рішення за допомогою маркетингу, важливо врахувати значення персоналізованого підходу до клієнта на основі інформації, якою володіє підприємство про клієнта. Пропозиція, яка зацікавить споживача, має більше шансів бути прийнятою і сприятиме формуванню лояльності до компанії.

Список використаних джерел

1. Петруня Ю.Є., Петруня В.Ю., Губа О.І. Поведінка індивідуальних споживачів як об'єкт індивідуальних інтересів. Європейський вектор економічного розвитку. 2021. № 2 (31). С. 62 – 72.

2. Bolton R. N., Lemon K. N., Verhoef P. C. Expanding business-to-business customer relationships: Modeling the customer's upgrade decision. *Journal of Marketing*. 2008. 72 (1). P. 46–64.

3. Коваль Л. А., Романчук С. А. Основні аспекти поведінки споживачів і чинників, що зумовлюють вибір певного типу споживацької поведінки. Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. Київ, 2010. № 18. С. 117–122.

Єременко А. В.

к.е.н., докторант

*ДННУ «Академія фінансового
управління»*

м. Київ, Україна

НЕМАТЕРІАЛЬНІ АКТИВИ ТА ПЕРЕДОВІ ТЕХНОЛОГІЇ

Передові технології покладають на людство великі надії. Вони можуть допомогти викоринити голод та епідемії, збільшити тривалість життя, зменшити викиди вуглекислого газу, автоматизувати механічні та завдання, що повторюються, створити гідні робочі місця, покращити якість життя та сприяти дедалі складнішим процесам прийняття рішень. Передові технології справді можуть зробити сталий розвиток реальністю, покращуючи життя людей, сприяючи процвітанню та захищаючи планету. Однак швидкі темпи технологічних змін також створюють значні політичні виклики, породжуючи переможців і переможених у суспільствах і створюючи нові етичні та моральні дилеми. Незважаючи на ці виклики, суспільства – за допомогою відповідної політики, інституцій та міжнародного співробітництва – можуть

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

використовувати передові технології для досягнення сталого розвитку, одночасно пом'якшуючи їхні несприятливі економічні та соціальні наслідки.

Передові технології, які охоплюють низку нових матеріалів, продуктів, процесів і бізнес-моделей, є взаємозалежними та взаємопов'язаними. Прогрес в одній технології сприяє прогресу в інших. Наприклад, винахід нових матеріалів трансформує виробництво та зберігання енергії, адитивне виробництво та 3D-друк; штучний інтелект (ШІ) все більше сприяє автоматизації, онлайн-пошуковим системам і платформам соціальних мереж; а швидке зростання обчислювальної потужності сприяє проривам у генетиці, нанотехнологіях, блокчейнах і криптовалютах [1].

За останні два десятиліття ринок передових технологій став свідком надзвичайного зростання та за прогнозами буде розвиватися ще більше. Ці технології готові змінити економічні та соціальні структури, зберігаючи величезний потенціал для країн, що розвиваються. Передові технології охоплюють багато інновацій, які можна згрупувати за трьома напрямками: індустрія 4.0 (штучний інтелект (ШІ), Інтернет речей, масиви даних, блокчейн, 5G, 3D друк, робототехніка, технологія дронів), зелені технології (сонячна енергетика, біопаливо, біогаз і біомаса, енергія вітру, зелений водород, електромобілі) та інші (біотехнології, зміна генів). Очікується, що разом їхні ринки значно зростуть із 1,5 трильйона доларів США у 2020 році до 9,5 трильйона доларів США у 2030 році [2].

Багато нематеріальних активів (далі НМА), які є основою сучасних компаній, залишаються поза увагою, проте ці активи є ключем до розблокування інновацій та ефективності. Компанії, які не зможуть використовувати свої НМА, ризикують відстати в конкурентному технологічному середовищі, тоді як ті, хто успішно використовує ці ресурси може отримати значну перевагу.

Частка НМА у загальних інвестиціях неухильно зростає навіть в умовах економічних потрясінь, хоча цей процес уповільнився після світової фінансової

24 квітня 2024 року

кризи. Під час пандемії, коли соціальне дистанціювання вимагало переходу до дистанційної роботи та масштабної і набагато швидшої цифровізації, інвестиції в НМА знову прискорилися. Наприклад, у Сполучених Штатах інвестиції в НМА (вимірювані валовим нагромадженням основного капіталу) як частка від загального обсягу інвестицій зросли на один відсотковий пункт та досягли 29 відсотків від загального обсягу інвестицій. У деяких європейських країнах збільшення частки НМА було більшим – 2,8 відсоткового пункту у Франції та 1,9 відсоткового пункту у Сполученому Королівстві, згідно з даними національних статистичних агентств [3].

Люди та їх добробут часто є центром багатьох наукових і технологічних зусиль. Підтверджуючи це, передові технології створюють прориви в генетиці, наномедицині, персоналізованих ліках, 3D-діагностиці зображень і нових методах розвитку органів і трансплантації. У той час як ці прориви обіцяють подовжити довголіття та суттєво змінити добробут людини, прогрес у багатьох медичних і генетичних технологіях створює етичні проблеми, включаючи можливість нецільових генетичних модифікацій, що впливають на довгострокові міркування щодо здоров'я та безпеки. Етичні стандарти, що відображають фундаментальні людські цінності, прийняті та впроваджені в усьому світі, будуть важливими для подальшого розвитку цих технологій.

Список використаних джерел

1. Frontier technologies for sustainable development. URL: https://www.un.org/development/desa/dpad/wp-content/uploads/sites/45/WESS2018_es_en.pdf.
2. Moving fast with frontier technologies. URL: <https://iap.unido.org/articles/moving-fast-frontier-technologies-0>.
3. Getting tangible about intangibles: the future of growth and productivity? URL: <https://www.mckinsey.com/capabilities/growth-marketing-and-sales/our-insights/getting-tangible-about-intangibles-the-future-of-growth-and-productivity>.

Варнавська І.В.

кандидат педагогічних наук, доцент

доцент кафедри соціальних та поведінкових наук

Херсонський державний аграрно-економічний університет

м.Кропивницький, Україна

КРИТЕРІЇ УСПІШНОСТІ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Ключові маркери успішності формуються ще на студентській лаві та частково зберігають свою значущість протягом всієї професійної діяльності. Опитування здобувачів показують, що в образах майбутньої очікуваної професійної успішності переважають такі її найважливіші ознаки: самореалізація у професії; професіоналізм у своїй справі; успішна кар'єра; високий професійний і соціальний статус. Важливо зазначити, що образ великої матеріальної винагороди за свою професійну діяльність не є домінуючим за рівнем значущості, найважливіше для здобувачів – самореалізація та професіоналізм.

Успіх та успішність представлені сукупністю об'єктивних і суб'єктивних параметрів. Об'єктивним успіхом називається позитивний результат, що можна оцінити оточуючими людьми. Як правило, він вимірюється такими характеристиками, як розмір заробітної плати, кількість просувань по службі та рівень посади в ієрархії організації. Для здобувача це може бути рівень навчальних досягнень, результати у НДРС і творчості, підтверджені документально.

Суб'єктивні характеристики успіху – сукупність міркувань людини про її досягнення і результати; вони вимірюються параметрами задоволеності роботою і задоволеності кар'єрою, часто співвідносяться з ефективністю діяльності,

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

зменшенням витраченого часу та зниженням вартості соціальних послуг. Для здобувача це задоволеність власним зростанням, здобутками, саморозвитком.

Відповідно, вимір успішності має бути комплексним. Така комплексність забезпечується різною когнітивною, ціннісно-мотиваційною, діяльнісною успішністю здобувачів як соціальних суб'єктів.

Варто виокремити понад 100 критеріїв оцінки успішності для різних соціальних суб'єктів. Для керівників успішність пов'язана як з ключовими компетенціями сучасного менеджера (спрямованість на результат, комунікабельність, відповідальність тощо), так і з факторами соціальної успішності (статус у суспільстві, любов близьких, зарекомендувати себе в суспільстві), особистісними показниками (виправданий ризик, саморозвиток, здоровий спосіб життя тощо). Для інших фахівців критеріями успішності виступають: особистісні якості, висока заробітна плата, досягнення результату, підтримка і визнання колективу, умови праці, знання, цікава робота.

Але значущість подібних критеріїв може змінюватись в залежності від віку. Відомо, що з розвитком особистості зростає її активність, спрямована на управління власним розвитком, усвідомленням власного життя як цілісного, цілеспрямованого процесу. Відповідно, обсяг бажаних особистісних змін залежить від віку. Максимальний потяг до саморозвитку притаманний, наприклад, для менеджера до 30 років. Адже вік позитивно впливає на якість управління і тому, наприклад, віце-президенти багатьох компаній, чий середній вік становить 56 років. З іншого боку, було б помилковим вважати, що лише зрілий вік і досвід дають підставу розраховувати на високу посаду, управлінський успіх. Є багато прикладів на користь молодих спеціалістів. Так, А. Моріта заснувала всесвітньо відому компанію «Sony Corporation» у віці 25 років. А. Хаммер, голова фірми «Occidental Petroleum Corporation» свій перший мільйон заробив у 21 рік, коли ще був студентом.

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

Аналіз теоретичних конструкцій щодо успіху різних соціальних суб'єктів дозволяє сформулювати подвійну сукупність індикаторів успішності здобувачів як суб'єктів освіти та як майбутніх молодих фахівців, яка враховуватиме їх вікові, статусні та інші особливості, а також дозволить здійснити вимірювання цих індикаторів у сучасному українському суспільстві.

Одним із провідних критеріїв успішності виступає професійне і службове зростання (кар'єра). У ракурсі цього індикатора професійна успішність є досягненням кар'єрних висот і найчастіше ототожнюється з кар'єрою. Для здобувачів цей індикатор формально не є актуальним, проте, по-перше, він може бути представлений сукупністю різних позицій у самоврядуванні, громадських організаціях, що входять до портфоліо здобувача. По-друге, сучасні здобувачі вже на студентській лаві починають професійний рух, поєднуючи роботу з навчанням, що дозволяє використовувати цей індикатор повною мірою.

Зазначимо, що кар'єра як соціальний феномен є багатоплановим явищем у сфері поведінки і вчинків, навичок і технік. Кар'єра охоплює досягнення успіху в широкому діапазоні сфер діяльності, у всіх визначеннях є ознаки успіху: успішне налаштування, шлях до успіху, а також результат досягнення успіху. Важливим є розуміння кар'єри як процесу, і як результату цього успіху. Найчастіше, говорячи про успішність, дослідники звертають увагу саме на показник успішності у будь-якій сфері діяльності (для здобувача це може виявлятися у навчанні, громадській роботі, спорті тощо).

Незважаючи на різноманітність точок зору, більшість дослідників розрізняють два найбільш значущі підходи до розуміння кар'єри, безпосередньо пов'язаних з феноменом успішності: суб'єктивний та об'єктивний. На думку деяких дослідників, правомірно суб'єктивний та об'єктивний підходи об'єднати в один інтегрований підхід і як наслідок розглядати професійну кар'єру з позиції суб'єктивно-об'єктивного (інтегрованого) підходу. Це стосується і здобувачів, оцінок їх успіху.

24 квітня 2024 року

Враховуючи такий інтегрований підхід важливо подивитися на зовнішні оцінки успіху. Для здобувача цей аспект набуває значущості з погляду його потенціалу як молодого фахівця, адже його орієнтація на майбутнє значно сильніша, ніж орієнтація на сьогодні і минуле. Висока швидкість кар'єрного переміщення, за даними опитування керівників організацій, матиме одне з провідних місць у системі характеристик успішності молодих фахівців.

Таким чином, кар'єрне зростання є універсальною об'єктивною характеристикою успіху. При цьому необхідно визнати, що цей індикатор успішності є реально працюючим вже з перших років професійної діяльності. Як показало опитування молодих фахівців, за час роботи в останній порядку організації (за вибіркою загальний стаж трудової діяльності не перевищував трьох років) меншість молодих фахівців перемістилися на вищу посаду, а перспективи такого зростання стали одним із найбільш значущих мотивів при виборі роботи.

У системі пріоритетних компонентів професійної діяльності можливості підвищення службовими сходами мають різний ступінь важливості для 92,7% молодих фахівців, що ще раз підкреслює дієвість характеристики успішності молодих спеціалістів. Ще одним індикатором успішності є конструювання і розширення мережі соціально-професійних контактів та отримання визнання у ній. Адже велика мережа соціальних та професійних контактів дає можливість як здобувачам, так і молодим фахівцям розвиватися, удосконалюватися, отримувати консультації тощо.

Цей індикатор має значення на різних рівнях. Насамперед, на рівні колективу. Взаємодія з колегами – це невід'ємна частина роботи будь-якого співробітника компанії. Якщо колективі підтримується сприятлива атмосфера: колеги поважають, підтримують і визнають заслуги одне одного, це відбивається і їх роботі і, швидше за все, може позначитися на успішності співробітників». Для здобувачів цей індикатор набуває значення завдяки можливості

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

накопичувати соціальний досвід, розвивати комунікативні компетенції, формувати перші професійно-орієнтовані мережі.

Така значущість визнання зберігається й у молодих спеціалістів, у тому числі й на макрорівні: 84,7% з них вважають важливим, щоб професійна діяльність надавала по можливість досягнення високого становища у суспільстві (60,9%) і громадського визнання (55,6%), що є елементами середнього рівня у ціннісному ядрі молодих фахівців.

Однак розширення мережі професійних контактів створює ширші можливості для професійної мобільності, що не завжди вітається роботодавцем. У силу цього для останніх наявність широкої мережі соціальних контактів як індикатор успішності молодих фахівців посідає лише 7 місце (30,3%), а високий статус у суспільстві як результат використання цих мереж – 9 місце (14,8%) в ієрархії індикаторів успішності молодих фахівців.

Таким чином, цей індикатор має подвійний характер, що може розглядатися з точки зору значущості для здобувачів і молодих фахівців, з одного боку, і для роботодавців, з іншого. І у разі їх оцінки правомірно розглядати з погляду теорії соціального обміну: індикатор може підвищувати свою інтегральну значимість зі зростанням вигод для роботодавців.

Список використаних джерел

1. Варнавська І.В. Основні фактори формування успішного іміджу викладача. *Перспективи та інновації науки. Серія «Педагогіка»*. №7 (25). 2023. С.60-70.

Будько О.В.

д.е.н., професор, завідувач кафедри фінансів та обліку

Дніпровський державний технічний університет

м. Кам'янське, Україна

Кукса Ю.А.

аспірант

Дніпровський державний технічний університет

м. Кам'янське, Україна

ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

Успішна реалізація визначених цілей підприємства можлива за умови ефективної політики управління майновим комплексом. За цих умов важливим є визначення теоретичних підходів до організації процесу управління активами підприємства. Проблема управління активами підприємства займалися такі науковці, як І.О. Бланк, М.Д. Білик, С.М. Ілляшенко, Н.А. Мамонтова, І.П. Мойсеєнко, І.В. Перезова, О.В. Савицька та ін. Попри це, питання, пов'язані з організаційними аспектами процесу управління активами, залишаються актуальними та такими, що потребують подальших досліджень.

Управління активами – це діяльність, яка передбачає використання системи методів і принципів управління майном підприємства для прийняття управлінських рішень. Організація управлінського процесу на підприємстві передбачає визначення завдань, принципів та функцій управління активами.

Активи – це ресурси, що контролюються підприємством у результаті минулих подій, використання яких, як очікується, приведе до надходження економічних вигод у майбутньому [1]. Завданнями управління активами є

оптимізація складу і структури активів та підвищення ефективності їх використання.

Принципами управління активами є системність (здійснення управління активами невідривно від інших елементів системи управління підприємством); своєчасність (управлінські рішення щодо формування та використання активів мають прийматися своєчасно); координація (узгодженість управлінських рішень, пов'язаних з активами, із рішеннями відносно інших сфер діяльності підприємства); безперервність (управління активами є постійним процесом, який впливає на прийняття управлінських рішень); оптимальність (будь-яке управлінське рішення, має спрямовуватися на визначення оптимального розміру та використання активів); раціональність (означає використання активів відповідно до їх призначення на всіх ділянках діяльності підприємства).

Функціями управління активами є функція планування (пов'язана з визначенням цілей діяльності та, відповідно, з визначенням обсягів активів, які необхідні для їх реалізації), організаційна (забезпечує формування оптимальних зв'язків і відносин між керуючою та керованими системами для досягнення цілей підприємства, пов'язаних з ефективним використанням активів), контрольна (пов'язана із здійсненням постійного контролю за обсягами активів), стабілізаційна (процес управління активами має забезпечувати визначений рівень ліквідності та платоспроможності), аналітична (здійснення постійного аналізу стану активів, динаміки та чинників, які впливають на їх стан), мотиваційна (сприяє зацікавленості у результатах ефективного здійснення операцій з активами).

Визначені теоретичні засади управління активами є базисом для формування організаційних аспектів процесу управління активами, який має здійснюватися за такими етапами: 1) встановлення цілей (визначені цілі управління активами мають бути узгоджені із загальними бізнес-цілями та

24 квітня 2024 року

бізнес-стратегією підприємства); 2) формування стратегії управління активами; 3) управління ризиками; 4) здійснення моніторингу (постійного контролю обсягів та стану активів).

Важливим в управлінні активами є їх класифікація за такими ознаками:

- 1) за участю у господарському процесі (оборотні, необоротні);
- 2) за ступенем ліквідності (найбільш ліквідні, високоліквідні, середньо-ліквідні, важколіквідні);
- 3) за фізичною формою (матеріальні, нематеріальні, фінансові);
- 4) за характером володіння (власні, орендовані).

Процес управління активами передбачає прийняття управлінських рішень, виходячи з різних наведених класифікаційних груп. Однією з важливих класифікацій активів є їх поділ на необоротні та оборотні активи. Управління необоротними активами забезпечує своєчасне оновлення необоротних активів; визначення напрямів підвищення ефективності використання основних засобів; визначення та оптимізація джерел фінансування необоротних активів; здійснення аналізу доцільності придбання основних засобів на умовах фінансового лізингу. Управління оборотними активами забезпечує оптимізацію структури джерел фінансування оборотних активів; підвищення оборотності та рентабельності оборотних активів; забезпечення необхідного рівня ліквідності оборотних активів; скорочення тривалості фінансового циклу через прискорення обороту виробничих запасів та дебіторської заборгованості.

Таким чином, у результаті ефективного управління активами підприємство зможе покращити фінансові результати (збільшити прибуток), управляти ризиками, які виникають при операціях з активами, покращити свою репутацію, продемонструвати соціальну відповідальність та надавати об'єктивну інформацію для прийняття рішень інвесторами.

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

Список використаних джерел

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14/ed20180701#Text>

Кравчук І.П.

к.е.н., асистент кафедри бізнесу та управління персоналом
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
м. Чернівці, Україна

Фербей Р.В.

студент
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
м. Чернівці, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МАРКЕТИНГОВИХ МЕТОДІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Сучасна економічна та політична ситуація в Україні наразі є однією з найскладніших за всю історію нашої незалежності. В період з 2020-2022 роках Україна зіткнулася з важкими випробуваннями. Спочатку це були карантинні обмеження, запроваджені через поширення пандемії Covid-19, а потім повномасштабне вторгнення росії на територію України 24 лютого 2022 року, що призвела до введення воєнного стану, що продовжує ставити під загрозу бізнес у багатьох галузях. Розміри фінансових, соціально-демографічних, психологічних та фізичних наслідків цих подій для населення та бізнесу дуже складно оцінити.

Експерти Світового банку і Єврокомісії опублікували результати оновленої «Швидкої оцінки завданої шкоди та потреб на відновлення (RDNA3)»,

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

в яких оцінюється обсяг збитків від війни та потреби у відновленні України на 31 грудня 2023 року, що складають 486 млрд доларів США. Саме тому здатність працювати в українських умовах кризи стала не просто конкурентною перевагою, а стратегією виживання [1].

Слід зауважити, що карантинні обмеження суттєво вплинули на всі сфери українського та світового бізнесу. Найбільше постраждали авіакомпанії, туристична галузь, заклади громадського харчування, торговельно-розважальні центри, індустрія розваг і відпочинку (кінотеатри, музеї), «івент-індустрія» тощо [2]. Однак, якщо говорити про війну в Україні, то вона впливає не тільки на нашу державу, а й на інші країни світу.

Серед основних чинників, варто виділити наступні:

- економічний спад;
- зниження інвестицій;
- зростання безробіття;
- політична нестабільність;
- гуманітарна криза тощо.

Вплив кризи на підприємство та його складові частини часто є негативним, і багато напрямків, які не є ключовими частинами виробничого процесу, піддаються оптимізації. До них можна віднести: зниження кількості адміністративного персоналу, зменшення витрат на PR, рекламу, маркетингові заходи та інші компоненти маркетингової стратегії [3].

Багато компаній також стикаються з недостатнім фінансуванням для маркетингових заходів, таких як реклама, продажі, розробка нових товарів, дослідження ринку та інші. Важливо зазначити, що результати інвестицій у маркетинг будуть виявлятися лише в довгостроковій перспективі. Таким чином, різке скорочення витрат на маркетинг у період кризи може призвести до збитків для компанії і, можливо, навіть до її банкрутства.

24 квітня 2024 року

На нашу думку, в сучасних реаліях використання ефективних маркетингових стратегій стає надзвичайно важливим для підприємств, які прагнуть вижити та розвиватися. На сьогодні електронна комерція в Україні продовжує розвиватися, навіть за умов воєнного стану. У 2023 році його обсяг становив 151 млрд грн, що на 17% перевищує показники попереднього року. Ймовірно, ця тенденція буде продовжуватися у 2024 році, з можливим ще більшим зростанням. Разом з цим зростає конкуренція в електронній комерції, що спостерігаємо минулими роками [4].

В умовах воєнного стану цифровий маркетинг став одним з ефективних засобів для взаємодії з клієнтом. Серед них можна виокремити наступні методи просування:

1. Голосовий шопінг – це метод онлайн-шопінгу, під час якого покупці можуть користуватися голосовим введенням. Ця тенденція стає все більш популярною як в Україні, так і по всьому світу. Голосовий шопінг дозволяє покупцям робити покупки, не відволікаючись від своїх справ. Вони можуть просто за допомогою голосу додавати товари в кошик або оформляти замовлення.

2. Продаж через соціальні мережі стає все більш популярним. Використання соціальних мереж для продажу товарів і послуг набуває особливого значення. Цей спосіб є швидким і зручним для покупця, а також досить простим і економічним для продавця. Для досягнення високого рівня успішності інтернет-магазину можуть знадобитися місяці роботи, тоді як профіль в Instagram можна «розкрутити» дуже швидко.

3. Telegram та чат-боти стали необхідним інструментом для багатьох компаній, які використовують їх для різних цілей, таких як надання інформації, консультування, підтримка клієнтів та здійснення продажів. Вони сприяють підвищенню ефективності комунікації, зниженню витрат та підвищенню задоволеності клієнтів компанії. Чимало українських підприємств уже

використовують чат-ботів, оскільки вони є простим, економічним та ефективним засобом взаємодії з аудиторією.

4. Інфлюенс-маркетинг є ефективним методом для брендів у сфері електронної комерції для збільшення впізнаваності, довіри та лояльності клієнтів, а також для зростання трафіку та обсягів продажів. Укладання партнерських угод з блогерами дозволяє брендам досягати цільової аудиторії за допомогою відомих особистостей. Інфлюенсери мають значну кількість прихильників, які довіряють їх рекомендаціям, тому вони більш схильні придбати товари, які рекламують їхні улюблені особистості.

5. Доповнена реальність дозволяє інтегрувати віртуальні об'єкти у реальний світ. AR може бути застосована для поліпшення процесу покупок, навчання, розваг та інших сфер. Наприклад, компанії у галузі одягу та косметики використовують AR, щоб надати клієнтам можливість випробувати їхні товари без виходу з дому [5]. Впізнаваність бренду є головним напрямком для багатьох маркетингових комунікацій у сучасному світі, і саме тому варто використовувати різноманітні методи поширення інформації про товар.

Підсумовуючи вищезазначене, можна стверджувати, що використання цифрових технологій у маркетинговій сфері в умовах воєнного стану стає необхідністю для того, щоб уникнути втрати частки ринку або навіть банкрутства під час конкурентних протистоянь у кризових ситуаціях. А використання інструментів цифрового маркетингу дає можливість обирати найбільш доцільні та ефективні методи взаємодії з клієнтами та просування товару.

Список використаних джерел

1. Світовий банк: Україні потрібні будуть \$486 млрд на відбудову. 2024. URL: <https://finbalance.com.ua/news/svitoviy-bank-ukrani-na-vidbudovu-potribni-budut-486-mlrd>

24 квітня 2024 року

2. Тер-Карапетянц Ю.М. Вплив кризи на маркетингову діяльність підприємств. Ефективна економіка: Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця. 2020. С. 3.

3. Гридзук І.А., Малиш Д.В. DIGITAL-маркетинг в умовах антикризового управління: виклики та можливості. Видавничий дім: Національний університет «Києво-Могилянська академія». 2023. С. 160-161

4. WEDEX – агенція інтернет маркетингу: Що чекає на український e-commerce у 2024 році. URL: https://www.facebook.com/story.php?story_fbid=812947530852602&id=100064120865664&mibextid=WC7FNe&rdid=IqiMGbHcn78iPGSv

5. Осієк Д. Що чекає на український e-commerce у 2024 році: розбираємо ключові тренди. 2024. URL: <https://rau.ua/novyni/ukr-e-commerce-2024-trendi/>

Богашко О. Л.

к. е. н., доцент кафедри маркетингу, менеджменту та управління бізнесом
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

м. Умань, Україна

Березюк М. С.

здобувач вищої освіти

ПВНЗ «Європейський університет»

м. Київ, Україна

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ В СИСТЕМІ СТРАТЕГІЧНИХ ЦІЛЕЙ ПІДПРИЄМСТВА

Глобалізація світової економіки проявляється, з одного боку, у монополізації світового виробництва транснаціональними компаніями, а з іншого – в активізації конкурентних сил у всіх сферах суспільства. Глобалізація виробництва і споживання передбачає входження країн з урахуванням досягнутого економічного, науково-технічного, фінансового потенціалу у

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

світове господарство, їх інтеграцію і взаємодію, розмивання кордонів між національними господарськими комплексами і утворення на цьому підґрунті глобального економічного простору. Наслідки глобалізації для соціально-економічних процесів неоднозначні. Міжнародні компанії, входячи на національні ринки, ослаблюють монопольну владу місцевих структур, сприяють посиленню конкуренції серед виробників на основі пропозиції якісної продукції, але одночасно призводять до згортання діяльності багатьох національних підприємств, які не витримують конкуренції (табл. 1).

Управління конкурентоспроможністю в сучасних умовах господарювання є надзвичайно важливим завданням для ринкових суб'єктів. Основні цілі управління полягають у забезпеченні підприємству переваг порівняно з конкурентами, зниженні витрат та цін, а також швидкому реагуванні на зміни у ринковій кон'юктурі.

Таблиця 1. **Проблеми, з якими зіштовхуються підприємства у глобальному конкурентному середовищі**

Проблеми підприємств у глобальному конкурентному середовищі	
Конкуренція як основний чинник впливу	Конкуренція стає ключовим фактором, що визначає стан галузей економіки і умови функціонування підприємств. Вона змушує підприємства звертати увагу на пошук способів вдосконалення та адаптації до змін в конкурентному середовищі.
Виробничі проблеми підприємств	Серед основних проблем виділяють незбалансованість виробничих можливостей та обсягів збуту, ослаблену маркетингову складову, помилки у визначенні сегментів ринку, недостатнє дослідження потреб потенційних покупців і споживачів, а також неспроможність визначити можливі ринки.
Проблеми у плануванні та стратегічному управлінні	Підприємства мають недостатньо розвинуту систему планування, що може призвести до проблем з реалізацією продукції на ринку. Удосконалення стратегічного планування є важливим елементом стратегічного управління та сприяє підвищенню конкурентоспроможності.
Необхідність адаптації та інновацій	У сучасних умовах конкурентного середовища підприємства повинні бути готові до адаптації та впровадження інновацій, щоб зберегти та зміцнювати свої позиції на ринку. Забезпечення ефективного управління, а також пошук інноваційних шляхів розвитку та адаптації є ключовими аспектами для підприємств в умовах конкурентного середовища.

Джерело: розроблено автором

24 квітня 2024 року

Стратегічне управління визначає найбільш перспективні напрямки діяльності підприємства, що гарантує його стабільність та зростання. Підприємство є відкритою системою, тому головні джерела його успіху знаходяться у зовнішньому конкурентному середовищі. У сучасному конкурентному середовищі стратегічна орієнтація підприємства є ключовим фактором його успіху та довготривалого існування на ринку. Адаптивність системи менеджменту підприємства до змін у середовищі є надто важливою.

Оцінка конкурентоспроможності включає в себе ряд принципів і методичних положень. Оцінювання проводиться з використанням кількісних і якісних параметрів, порівняльного аналізу з конкурентами та оцінки динаміки.

Принцип протилежності цілей і засобів суб'єктів ринку означає врахування інтересів як споживача, так і виробника. Конкурентоспроможність продукції має враховувати параметри, що впливають на споживні властивості, а також витрати [2].

Оцінка конкурентоспроможності підприємств-виробників споживчих товарів базується на визначенні рівня їхньої конкурентоспроможності з урахуванням різних факторів, що впливають на її формування.

Для досягнення певного рівня конкурентоспроможності підприємства, необхідно забезпечити ефективність діяльності, що вимірюється зростанням вартості бізнесу. Ключові фактори успіху можуть відрізнитися за галузями, проте вони зазвичай включають комбінацію ефективності диференціації, низьких витрат, швидкості адаптації до змін вимог споживачів, репутації, ефективного управління.

Аналіз ключових характеристик підприємства, таких як платоспроможність, прибутковість, стратегічність управління та інші, допомагає визначити фактори, що впливають на його конкурентоспроможність і розробити стратегії для підвищення конкурентоспроможності на ринку.

До основних умов забезпечення конкурентоспроможності слід віднести:

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

- застосування наукових підходів до управління конкурентоспроможністю;
- чітке визначення принципів оцінки конкурентоспроможності, що стає підґрунтям вихідних положень теорії;
- забезпечення єдності управління на всіх його рівнях: оперативному, тактичному, стратегічному;
- систематизацію факторів, критеріїв та показників конкурентоспроможності підприємства;
- розробку методики оцінки конкурентоспроможності, що дозволить оперативно визначати конкурентні позиції підприємств-виробників споживчих товарів на цільовому ринку [3].

Для успішного розвитку економіки в цілому, важливо підвищити її конкурентоспроможність. Існують різні підходи до досягнення цієї мети.

Внутрішні факторні резерви. Цей підхід базується на використанні внутрішніх ресурсів країни, таких як природні ресурси, робоча сила та технології. Європейські держави дотримуються цієї концепції.

Зовнішньоекономічна діяльність і завоювання світових ринків. Цей підхід передбачає активну зовнішню торгівлю та інвестиції для розширення впливу країни на міжнародних ринках. Цим принципом керуються американські вчені та організації.

Зростання конкурентоспроможності національних компаній, регіонів, галузей промисловості. Цей підхід зосереджений на розвитку внутрішніх структур та галузей економіки. Його приймають в українській практиці.

Ключовими факторами, що впливають на конкурентоспроможність, є впровадження інновацій, освоєння нових ринкових сегментів та розвиток науково-дослідних робіт [1].

Для досягнення цієї мети важливо розробити ефективну стратегію розвитку, яка орієнтована на забезпечення конкурентоспроможності. Розробка такої стратегії включає аналіз концепцій формування теорії стратегії

24 квітня 2024 року

підприємства, визначення стратегічних цілей та обґрунтування їхньої необхідності.

Проблеми, що виникають у процесі функціонування підприємств в умовах конкурентного середовища, можуть бути вирішені за допомогою розробки обґрунтованої стратегії розвитку. Це дозволяє підприємствам ефективно протистояти конкуренції та забезпечує стабільний розвиток економіки в цілому.

Формування стратегії розвитку підприємства є складним процесом, що вимагає уваги до багатьох аспектів. Одним із ключових завдань цього процесу є визначення зовнішніх і внутрішніх факторів, які впливають на підприємство, та які підприємство може змінити або адаптувати.

Зовнішні фактори включають умови ринку, законодавство, політичні та економічні умови, конкуренцію та інші. Підприємство повинно аналізувати ці фактори та визначати, які з них воно може використати у свою користь.

Внутрішні фактори охоплюють структуру, культуру, кадровий потенціал, фінансовий стан і управлінські процеси підприємства. Ці фактори можуть бути змінені або вдосконалені для досягнення стратегічних цілей.

Формування стратегії розвитку підприємства базується на концептуальних положеннях, які визначають понятійний апарат стратегії, принципи побудови стратегії, критерії прийняття рішень та інші аспекти. Важливо розробити систему стратегій, орієнтованих на досягнення довгострокових цілей і забезпечення конкурентоспроможності.

Отже, забезпечення конкурентоспроможності як головної стратегічної мети підприємства пов'язано з формуванням і реалізацією стратегічного ресурсного потенціалу як основи функціонування конкурентоспроможного підприємства, що визначає його здатність досягати обраних стратегічних цілей і включає сукупність виробничого, фінансового, маркетингового, організаційного ресурсного потенціалу та менеджменту, які забезпечують реалізацію стратегії.

24 квітня 2024 року

Щоб забезпечити успішне функціонування підприємства в умовах ринкової конкуренції, важливо обрати оптимальну стратегію розвитку, яка враховує специфіку діяльності підприємства та забезпечить його стійку конкурентоспроможність.

Список використаних джерел

1. Богашко О. Л. Дослідження особливостей становлення й розвитку національної інноваційної системи України. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки*. Вип. 1 (53). 2014, С. 259–270.
2. Рябик Г. Є., Яворська О. Б. Стратегія управління конкурентоздатністю підприємства. *Інвестиції: практика та досвід*. № 24. 2019, С. 61–66. URL : <http://www.investplan.com.ua/?op=1&z=6948&i=9> (дата звернення 13.04.2024).
3. Савченко М. В., Шкуренко О. В. Управління конкурентоспроможністю підприємства у контексті забезпечення економічної безпеки. *Вісник Східноукраїнського національного університету імені В. Даля*. № 3 (251). 2019, С. 156–159. URL : <http://visnik.snu.edu.ua/index.php/VisnikSNU/article/view/160> (дата звернення 13.04.2024).

Стамат В.М.

к.е.н., доцент, доцент кафедри менеджменту та маркетингу,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна

Телещак А.В.,

здобувач вищої освіти спеціальності 073 «Менеджмент»
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

МАРКЕТИНГОВІ СТРАТЕГІЇ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОДУКТІВ НА РИНОК

Тема маркетингових стратегій впровадження інноваційних продуктів на ринок завжди актуальна, оскільки створення та успішна комерціалізація нових продуктів вимагають особливого підходу. Ринкова конкуренція постійно зростає, тому компанії повинні постійно вдосконалювати свої стратегії, щоб здійснювати успішні запуски продуктів.

Маркетингові інновації означають впровадження нових або значно покращених методів маркетингу, які включають суттєві зміни у дизайні та упаковці продуктів, використання нових методів продажу та презентації товарів, робіт та послуг, їх введення на ринок, розробку нових цінових стратегій. Іншими словами, маркетингові інновації охоплюють всі заходи, спрямовані на створення та просування продукції за допомогою сучасних новаторських методів [1].

З урахуванням міжнародного досвіду, створенню конкурентоздатного виробництва сприяє акцентування на пошуку та реалізації інноваційних ініціатив, які більше відповідають потребам споживачів. Новий підхід до розуміння інноваційної маркетингової стратегії базується не на пошуку інноваційного продукту як такого або присутності інновацій у бізнес-середовищі, а на різноманітності стратегічних рішень у використанні конкретних інноваційних розробок.

24 квітня 2024 року

Під час розробки маркетингових стратегій слід враховувати, що момент появи потенціалу для інноваційного продукту може настати на будь-якому етапі наукового процесу: під час фундаментальних або прикладних досліджень, у процесі розробки та коригування концепцій, а також на етапі підготовки до виробництва. Такі новації виникають унаслідок інноваційного процесу і можуть набути різних форм на підприємстві: у вигляді "ідеальної" (не матеріально втіленої) науково-технічної продукції або у вигляді реалізованої науково-технічної продукції, що втілюється в конкретних матеріалах, формах чи носіях; в нових технологіях або обладнанні [2].

Під час розробки маркетингової стратегії для інноваційних товарів важливо не лише враховувати внутрішній потенціал підприємства, а й звертати увагу на можливі зміни у зовнішньому середовищі, зокрема на зміни в потребах і запитах споживачів, стратегію конкурентів та інше.

Залежно від прогнозованих сценаріїв, спричинених зазначеними зовнішніми чинниками, стратегія маркетингу інноваційних товарів повинна передбачати перебудову структур управління інноваційним ринком (за необхідності), розширення адаптаційних можливостей підприємства для пристосування до змін у ринковому середовищі, оптимізацію структури розповсюдження товарів, проникнення в нові галузі інноваційної діяльності, нові сегменти ринку та інше.

Таким чином, впровадження маркетингової стратегії для інноваційних товарів вимагає забезпечення відповідності внутрішніх можливостей підприємства зовнішнім факторами, які визначаються ринковим середовищем.

Розробка стратегії маркетингу для інноваційних товарів на підприємстві має бути розглянута на трьох рівнях: корпоративному, бізнес-рівні та рівні товару.

На корпоративному рівні, спрямованому на формування місії підприємства та визначення довгострокових стратегічних цілей, варто включити

плани конкретних бізнес-проектів. Ці плани, у свою чергу, передбачають розробку маркетингових стратегій для окремих товарів.

На бізнес-рівні важливо провести аналіз портфеля бізнес-проектів, дослідити ринкові позиції підприємства та визначити основні напрямки розвитку. Це також передбачає складання планів просування для ринку кожного виду товарів.

На рівні товару необхідно встановити маркетингові цілі і визначити шляхи їх досягнення для кожного конкретного виду товарів. При цьому особливу увагу слід приділити ідентифікації та систематичному відображенню основних стратегічних компонентів інноваційного товару. Такий аналіз допоможе визначити критичні елементи для кожного інноваційного продукту та підготувати маркетингову стратегію відповідно до його потреб та можливостей [3,4].

На корпоративному рівні стратегії маркетингу пов'язані з визначенням місії підприємства та формулюванням довгострокових стратегічних цілей. Бізнес-рівень включає аналіз ринкових позицій, портфеля бізнес-проектів та визначення основних напрямків розвитку. Рівень товару передбачає встановлення маркетингових цілей і стратегій для конкретних інноваційних продуктів.

Джерелом інформації для розробки маркетингових стратегій можуть бути наукові дослідження, аналіз ринкових трендів, споживчі опитування, консультації експертів та інформація від партнерів та клієнтів. Важливо також враховувати внутрішні ресурси та здатності підприємства для успішного впровадження інноваційних продуктів на ринок.

Таким чином, розробка та реалізація ефективних маркетингових стратегій для інноваційних продуктів є ключовим етапом у процесі їх комерціалізації. Вона вимагає глибокого аналізу, креативного підходу та гнучкості для адаптації до змін у ринкових умовах і вимогах споживачів.

24 квітня 2024 року

Список використаних джерел:

1. Стамат В.М. Маркетингові інновації у готельному господарстві
URL:https://www.mnau.edu.ua/files/nauk_prof_konf/tezi-internet-konferenciyi-2021.pdf.
2. Маркетингові стратегії організації інноваційної продукції. URL :
[URL:https://pidru4niki.com/78171/pravo/marketingovi_strategiyi_organizatsiyi_innovatsiynoi_produktsiyi](https://pidru4niki.com/78171/pravo/marketingovi_strategiyi_organizatsiyi_innovatsiynoi_produktsiyi).
3. Кужилєва О.В. Сприйняття споживачем інноваційного товару. *Держава та ринок: стратегія внутрішнього розвитку промислових регіонів: Матер.всеукр.наук.-практ.конф. – Маріуполь: Вид-во ПДТУ, 2008. С.299-300.*
4. Стамат В. М., Нехайчик Є. Є. Основні тренди маркетингової діяльності: світовий погляд. *Modern Economics*. 2023. № 38(2023). С. 152-157. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V38\(2023\)-23](https://doi.org/10.31521/modecon.V38(2023)-23)

Богашко О. Л.

к. е. н., доцент кафедри маркетингу, менеджменту та управління бізнесом
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
м. Умань, Україна

Лазаренко О. В.

здобувач вищої освіти
ПВНЗ «Європейський університет»
м. Київ, Україна

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Забезпечення конкурентоспроможності підприємства є критичною умовою для його тривалого та успішного функціонування в динамічному і невизначеному зовнішньому середовищі. Це вимагає практичного застосування теорії конкурентоспроможності підприємства, яка буде базою для формування систем управління конкурентоспроможністю на рівні кожного окремого суб'єкта підприємництва. Проте існування не одного десятка теорій

24 квітня 2024 року

конкурентоспроможності ускладнює цей процес. Серед причин такого розмаїття варто виокремити не лише відсутність єдиного універсального трактування конкурентоспроможності, але й суперечливість між існуючими визначеннями цього поняття. Тому актуальною є інтерпретація конкурентоспроможності з урахуванням багатоаспектності цього явища, а також основних положень теорії систем.

Згідно із сучасним перекладом, термін «конкурентоспроможність» в англійській мові має два аналоги: «competitive ability» та «competitiveness» [2]. Перший варіант зазвичай використовується у природничих науках, тоді як практично всі посилання вітчизняних економістів стосуються другого перекладу, що буквально означає «конкурентність» і не має прямого відношення до здатності. Це свідчить про необхідність перегляду традиційного тлумачення досліджуваного поняття.

Конкурентоспроможність підприємства виступає як результат ефективного використання його здатностей та ресурсів. Вона формується в процесі господарювання і визначається не лише наявністю можливостей, а й ефективністю їх використання. Тому це поняття має динамічний характер і вимагає постійного оновлення та вдосконалення стратегій та практик управління.

Джерела конкурентних переваг мають багаторівневу структуру: на першому (нижньому) рівні виділено ресурси, на проміжних – їх комбінації, на вищому рівні – здатності (результати інтеграції ресурсів та комбінацій). Зважаючи на ймовірність повторення переваг конкурентами, суб'єктам бізнесу не можна ігнорувати необхідність поточного моніторингу з метою вчасного виявлення відповідних загроз та їх попередження. Необхідним є також врахування невизначеності зовнішнього середовища [3].

У зв'язку із цим від наведених джерел конкурентних переваг слід відділити згадувані динамічні здатності, пов'язані із спроможністю господарюючого

24 квітня 2024 року

суб'єкта адаптуватись до змін оточуючого середовища шляхом зміни згаданих ресурсів, їх комбінацій та здатностей. Важливим є формування цього виду здатності на всіх рівнях процесу створення конкурентної переваги підприємства.

Системне представлення процесу формування конкурентоспроможності набуває вигляду структурно-функціональної моделі, що має враховувати механізм зміцнення конкурентних позицій підприємства, його складові компоненти та взаємозв'язки між ними [1].

Процес формування конкурентоспроможності підприємства базується на ресурсній теорії конкурентоспроможності і передбачає використання методу структурно-функціонального моделювання. Цей метод полягає в розробці моделі, що візуалізує процес трансформації джерел конкурентоспроможності підприємства на його переваги.

У процесі структурно-функціонального моделювання спочатку визначаються вхідні чинники, елементи зовнішнього середовища та механізм перетворення цих сигналів на результати. Потім розробляється модель, яка відображає ієрархію елементів механізму формування конкурентоспроможності підприємства та їх зв'язки.

Основу такої моделі становлять фактори конкурентоспроможності, які можуть бути класифіковані на зовнішні та внутрішні. Зовнішні фактори пов'язані з умовами зовнішнього середовища, а внутрішні – з умовами внутрішнього середовища підприємства. Ця класифікація дозволяє врахувати можливість впливу на ці фактори. Ключовими факторами конкурентоспроможності є конкурентні переваги, які випливають з ресурсів та здатностей підприємства. Їх взаємодія створює конкурентні переваги, які в свою чергу формують конкурентоспроможність підприємства [1].

Отже, розробка цілісної моделі формування конкурентоспроможності підприємства базується на системному підході та на взаємозв'язку між ресурсами, конкурентними перевагами та конкурентоспроможністю. Натомість,

24 квітня 2024 року

чинники опосередкованої дії впливають лише на рівень конкурентоспроможності. Іншими словами, суб'єкт господарювання є конкурентоспроможним лише за умови існування факторів прямої дії, оскільки чинники непрямого впливу не можуть забезпечити належні конкурентні позиції підприємства.

У системі конкурентних переваг підприємства важливо виділяти конкурентні переваги продукції, які є фундаментом переваг суб'єкта господарювання у цілому. Але, окрім наявних переваг окремих видів продукції, конкурентоспроможність підприємства залежить від того, чи здатне воно забезпечити максимально можливу за наявних ресурсів ефективність. Саме тому процесу формування конкурентних переваг продукції має передувати обґрунтування галузевої структури підприємства, бажаних якісних та вартісних характеристик виготовленої продукції, а також організації господарської діяльності. Лише у такий спосіб можна забезпечити максимальний результат та стійкі ринкові позиції протягом тривалого часу [2].

Виходячи із зазначеного, процес формування конкурентоспроможності підприємства можна представити у вигляді окремих підпроцесів обґрунтування видів продукції, які забезпечать йому конкурентні переваги; безпосереднього створення цих переваг; подальшого їх інтегрування у переваги підприємства.

Враховуючи попередні теоретичні узагальнення, вхідними параметрами моделі процесу формування конкурентоспроможності є ресурси, доступні технології і зовнішні умови. До вихідних умов належать конкурентоспроможність, а також економічний, соціальний та екологічний ефекти.

Управління конкурентоспроможністю підприємства включає в себе вплив на фактори прямої дії, зокрема на конкурентні переваги продукції, що виготовляється підприємством. Для досягнення цієї мети проводиться декомпозиція господарського процесу підприємства з метою виділення його

24 квітня 2024 року

компонентів та внутрішніх зв'язків. Це дозволяє ідентифікувати конкурентні переваги, що формуються у різних функціональних блоках господарського процесу, таких як ресурсне забезпечення, виробництво та збут.

Список використаних джерел

1. Богашко О. Л. Теоретичні аспекти дослідження конкурентоспроможності національної економіки в умовах глобалізації. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. Вип. 1 (25). 2014, С. 32–37. URL : http://old.bumib.edu.ua/sites/default/files/visnyk/7_2.pdf (дата звернення 13.04.2024).

2. Вараксіна О. В. Управління конкурентоспроможністю як світогляд менеджменту підприємства. *Причорноморські економічні студії*. Вип. 79. 2023, С. 70–74. DOI : <https://doi.org/10.32782/bses.79-9> (дата звернення 13.04.2024).

3. Рябик Г. Є., Яворська О. Б. Стратегія управління конкурентоздатністю підприємства. *Інвестиції: практика та досвід*. № 24. 2019, С. 61–66. URL : <http://www.investplan.com.ua/?op=1&z=6948&i=9> (дата звернення 13.04.2024).

Артімонова І. В.

к.е.н., доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Білоцерківський національний аграрний університет
м. Біла Церква, Київська область, Україна

РОЗВИТОК СИСТЕМИ АГРОМАРКЕТИНГУ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО СЕКТОРУ

Сучасні умови ведення агробізнесу характеризуються перманентними флуктуаціями та підвищенням нестабільності зовнішнього середовища, волатильністю ринків збуту продукції, які зумовлюють об'єктивну необхідність застосування ефективного маркетингового інструментарію в практичній діяльності підприємств аграрного сектору. Очевидним є те, що здійснення успішної підприємницько-комерційної діяльності суб'єктів агробізнесу можливе за умови комплексного використання всіх маркетингових інструментів у

24 квітня 2024 року

оптимальному їх поєднанні. Водночас слід зазначити, що агромаркетинг являє собою комплексну систему заходів з планування, ціноутворення, розподілення та інформаційно-рекламного забезпечення товарів та послуг, що реалізуються на ринку, спрямовану на максимальне задоволення попиту і визначення характеру виробничо-економічних взаємозв'язків структурних елементів агропромислового комплексу з метою підвищення ефективності виробництва [1, с. 83].

Маркетинг у сільському господарстві порівняно з іншими галузями національної економіки є складовим елементом управлінських рішень, що зумовлено особливостями агропромислового комплексу, які визначаються залежністю від природно-кліматичних, ґрунтових умов, географічного положення та залежністю від циклічності, сезонності, багатуокладності аграрної сфери.

Встановлено, що особливості агромаркетингу тісно пов'язані зі специфікою сільськогосподарського виробництва, яка характеризується різноманітністю асортименту продукції і учасників ринку, а також різноманітним організаційно-правовим форм господарювання. Таким чином, О. М. Бурова стверджує, що галузеві проблеми й особливості агромаркетингу обумовлені специфікою сільськогосподарського виробництва та особливими властивостями його продукції. Серед яких науковець виділяє такі:

1. Наявність тимчасового лага між виробництвом і реалізацією сільськогосподарської продукції, що вимагає створення великих площ, резервних сховищ і холодильних потужностей, значної частки первинної обробки продукції тваринництва (охолодження, видалення механічних домішок, пастеризація молока).

2. Висока частка трудових витрат не лише при виробництві продукції, а й у всьому маркетинговому ланцюгу просування продукції від виробника до

кінцевого споживача, що зумовлено щоденним характером споживання більшості продовольчих товарів.

3. Потреба в розгалуженій збутовій мережі пов'язана зі швидкопливним характером багатьох видів сільськогосподарської продукції та продовольства і невисокою їх транспортабельністю [2, с. 199].

Значний вплив на зміни у агропродовольчому виробництві здійснюються за рахунок впровадження інноваційних технологій, насамперед дані зміни стосуються створення нових сортів рослин, появи *нових* видів *добрив*, біостимуляторів та регуляторів росту рослин, удосконалення засобів захисту сільськогосподарських рослин, виведення нових порід тварин, нові способи утримання, годівлі та підтримки здоров'я сільськогосподарських тварин, використання найрізноманітніших кормових *добавок тощо*. Разом з тим багато змін спостерігається у матеріально-технічній базі, зокрема розроблення та впровадження ресурсозберігаючих технологій і технічних *засобів* для інноваційного розвитку агропромислового комплексу.

Актуальність розробки та формуванню дієвої системи інструментів агромаркетингу в умовах освоєння сучасних екологоорієнтованих технологій у сільськогосподарському виробництві набуває пріоритетного значення.

Завдяки інструментам агромаркетингу сільськогосподарські товаровиробники виявляють поточні та перспективні запити споживачів, *перетворюють* нейтральну *купівельну спроможність* у цілеспрямовану тобто формують *конкретний попит* на певну продукцію, досягають стійких лояльних взаємин із клієнтами.

Формування та розвиток маркетингової діяльності підприємств аграрного сектору передбачає організацію комплексної діяльності у сфері виробництва та збуту сільськогосподарської продукції з урахуванням ведення інноваційної політики, зосередженої на створенні продукції, що задовольняє повною мірою потреби і запити покупців та дозволяє вести виробничо-господарську діяльність

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

підприємств з найменшими витратами ресурсів та найповнішим споживчим ефектом [3, с. 60].

Враховуючи сучасні реалії, маркетинг аграрного виробництва має стати ключовим драйвером розвитку і удосконалення методів та інструментів просування продукції, підвищення рівня конкурентоспроможності вітчизняної продукції, розширення каналів збуту, оптимізації цінової політики, диверсифікації виробничо-господарської діяльності підприємств аграрного сектору, адаптації до змін ведення діяльності у воєнний період.

Список використаних джерел

1. Килипенко В. В. Інструмент маркетингової діяльності в управлінні підприємством. *Економіка АПК*. 2017. № 8. С. 82–86.
2. Бурова О. М. Особливості процесу формування системи агромаркетингу на підприємствах АПК. *Таврійський науковий вісник*. 2015. № 78. С. 196–201.
3. Амонс С. Е. Агромаркетинг як функція управління в аграрних підприємствах. *Colloquium-journal. ECONOMIC SCIENCES*. 2020. № 21 (73). С. 60–65.

Трухачова К.В.,

к.е.н., доцент кафедри менеджменту, маркетингу та інформаційних технологій

Херсонський державний аграрно-економічний університет,

м. Кропивницький, Україна

ПРОЦЕС ЗДІЙСНЕННЯ МІЖНАРОДНИХ МАРКЕТИНГОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У СТАНОВЛЕННІ ІННОВАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ

Міжнародні маркетингові дослідження є засобами, які допомагають підприємству визначитись із оцінкою поточної ситуації на зовнішньому ринку дають можливість застосовувати ефективні управлінські рішення з опрацюванням комплексу маркетингових заходів на зовнішньому ринку.

Такі дослідження, як правило, складаються з двох великих блоків: дослідження ринків; дослідження потенційних можливостей підприємства.

Процес здійснення міжнародних маркетингових досліджень складається з п'яти етапів дослідницького процесу, на яких виникає багато специфічних методичних завдань, які необхідно розв'язати. На рис. 1 показані, відповідно підібрані для кожного з етапів, методичні завдання маркетингових досліджень зарубіжних ринків.

На першому етапі визначається проблема, яку необхідно дослідити, встановлюються цілі дослідження, зіставляється визначена проблема з існуючою інформацією. Важливим є уточнення обсягів маркетингового дослідження за напрямком діяльності, ідентифікацією суб'єктів дослідження, у просторі та часі та формулювання робочої гіпотези.

На другому етапі здійснюється пошук, відбір, оцінка та вибір вторинних та первинних (проводяться пробні дослідження – пілотаж) джерел інформації та методів її нагромадження.

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
 «ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
 ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»
 24 квітня 2024 року

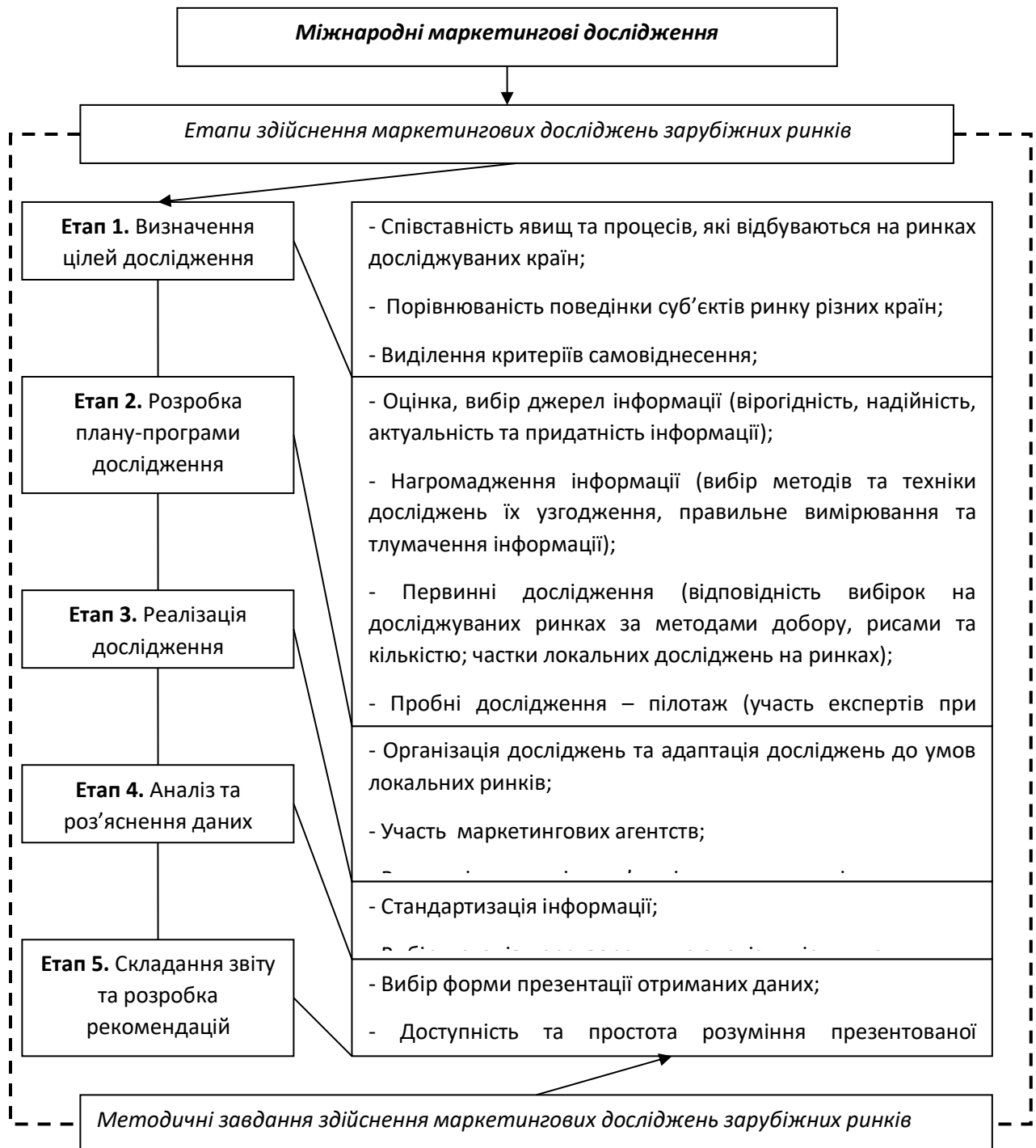

Рис.1. Методичні завдання за етапами міжнародних маркетингових досліджень [складено на основі [3] та доопрацьовано автором]

На третьому етапі формується група, що реалізує дане міжнародне маркетингове дослідження. Суть етапу полягає у збиранні інформації.

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

Вторинну інформацію нагромаджують, проводять її відбір та створюють бази даних. При збиранні первинної інформації проводять технічно-організаційні приготування локальних досліджень та тренінг інтерв'юерів. Здійснення локальних досліджень координують та контролюють. Отриману первинну інформацію розбивають на категорії, кодують та створюють бази даних.

На четвертому етапі проводиться аналіз даних з використанням різноманітних методів відповідно до виду зовнішньоекономічної діяльності. Роз'яснення інформації дасть змогу спрогнозувати розвиток тих чи інших подій на закордонному ринку, визначити сильні та слабкі сторони фірми та її конкурентів та сформулювати відповідні висновки.

На п'ятому етапі відбувається письмова та усна презентація результатів міжнародного маркетингового дослідження. Ефективність маркетингових досліджень покажуть розроблені спеціальні рекомендації для прийняття подальших рішень.

Застосування тих чи інших методів міжнародних маркетингових дослідження має бути раціональним, оскільки переваги та недоліки кожного з методів роблять їх доцільними при здійсненні одних видів зовнішньоекономічної діяльності та можуть призвести до збитків в інших (таблиця 1).

Важливою особливістю здійснення міжнародних маркетингових досліджень є питання узгодженості, яку можна поділити на чотири групи:

- узгодженість об'єктів досліджень означає, що в усіх досліджуваних культурах об'єкти міжнародного маркетингового дослідження виражені через ті самі позиції, здійснюють ті самі функції в різних країнах та для групування цих об'єктів використовуються однакові способи (наприклад - реакція та поведінка споживачів стосовно товарної марки);

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
 «ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
 ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»
 24 квітня 2024 року

Таблиця 1

Сфери застосування методів маркетингових досліджень відповідно до їх переваг та недоліків*

<i>Метод</i>	<i>Переваги</i>	<i>Недоліки</i>	<i>Сфера застосування</i>
1	2	3	4
1. Аналіз документів	Відносно низькі матеріальні затрати. Невисокі затрати часу. Широкий вибір джерел отримання інформації.	Прихований характер інформації. Суб'єктивний характер аналізу інформації. Інформація не завжди достовірна	Використання даного методу дослідження доцільне при всіх формах зовнішньоекономічної діяльності.
2. Опитування споживачів	Зіставність результатів опитування. Відносно невеликий бюджет реалізації	Суб'єктивність інформації, що надається, подекуди її неточність. Необхідність прямого доступу до споживачів, конкурентів та інших об'єктів дослідження. Значні затрати часу.	Використовується в основному в діяльності фірми на внутрішньому ринку. При виході на зовнішній ринок доцільніше займатися дослідженням не самостійно
3. Спостереження	Не залежить від бажання об'єкта до співпраці. Максимальна об'єктивність вхідної інформації. Урахування довколишньої ситуації	Необхідність доступу до об'єкта спостереження. Значні затрати часу. Складність відстеження мотивів поведінки суб'єкта, його інтересів	Використання активів із-за кордону. Контрактні форми зовнішньоекономічної діяльності Міжнародні інвестиції
4. Експертні оцінки	Різномісний аналіз проблеми. Отримання унікальної інформації. Оперативність. Використання знань експертів повною мірою. Надійність інформації	Складність організації процедури. Складність отримання єдиної групової думки. Суб'єктивність експертів у баченні інформації. Затрати можуть бути дуже високими	Міжнародна торгівля. Міжнародний лізинг. Використання активів із-за кордону. Контрактні форми зовнішньоекономічної діяльності Міжнародні інвестиції
5. Експеримент	Виявлення найбільш значущих факторів впливу. Максимальна наближеність до реальності. Урахування мотивів	Затрати часу. Фінансові, трудові, матеріальні затрати. Можлива сильна зарегульованість. Неможливість урахування всіх факторів. Необхідність у безпосередній участі об'єкта дослідження. Висока частка ризику	Міжнародна торгівля. Міжнародні інвестиції
6. Економіко-математичні методи	Чіткість запропонованих рішень. Відносна дешевизна. Надійність інформації. Оперативність. Зіставність результатів. Відносно низький рівень ризику	Необхідність кадрів відповідної кваліфікації. Необхідність володіння вихідними даними. Трудомісткість	Міжнародна торгівля. Міжнародний лізинг. Використання активів із-за кордону. Контрактні форми зовнішньоекономічної діяльності
7. Математичне моделювання	Урахування значної кількості факторів. Відносно невеликий бюджет реалізації	Складність методу. Нестійкість взаємозв'язків. Затрати часу. Часто залежність від результатів експерименту	Міжнародна торгівля. Використання активів із-за кордону. Контрактні форми зовнішньоекономічної діяльності

* складено на основі [2; 3]

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

- узгодженість вимірювань означає забезпечення вимірювань у тих самих грошових, вагових одиницях, одиницях вимірювань відстані, кількості тощо;
- узгодженість пробного маркетингу передбачає рівнозначність вибірки, тобто такий підбір респондентів, щоб забезпечити порівнюваність у міжнародному аспекті; рівнозначність досліджуваного сегменту, тобто виникнення складностей під час пошуків відповідних сегментів у різних країнах; узгодженість методів вибору вибірки, тобто застосування такого методу, який можливо застосувати в усіх досліджуваних країнах.;
- узгодженість процесу первинних досліджень означає застосування однакових технологій збирання інформації в усіх досліджуваних країнах та врахування відносного застарівання даних.

Список використаних джерел

1. Адамс С. 60 брендів. Як Бернар Арно, найбільший у світі продавець дорогого одягу, спиртного, годинників та парфумерії, управляє своїм бізнесом [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.forbes.ru/svoibiznes/marketing/61699-imperiya-brendov>.
2. Анурін В. Маркетингові дослідження / В. Анурін // Економіка і держава. – 2012. – № 7. – С. 35-44.
3. Савченко Ю.Т., Специфіка здійснення міжнародних маркетингових досліджень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/764/1/33.pdf>.

Пласконь С.А.

к.е.н., доцент кафедри прикладної математики,

Лесик О.Ф.

к.е.н., доцент кафедри прикладної математики,

Руська Р.В.

к.е.н., доцент кафедри прикладної математики,

Західноукраїнський національний університет

м. Тернопіль, Україна

ОПТИМІЗАЦІЯ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ В УМОВАХ РИЗИКУ

У сучасному стані воєнних дій та перспектив повоєнного відродження України особливу увагу потрібно надавати оптимізації процесів прийняття управлінських рішень щодо процесів функціонування та розвитку економічних формувань. На нашу думку, для вдосконалення процесу управління діяльністю підприємств необхідно використовувати економіко-математичне моделювання та математичний апарат прийняття рішень в умовах невизначеності та ризику. Економетричні моделі, лінійні та нелінійні оптимізаційні моделі дають можливість змодельовати економічні процеси та спрогнозувати результати управлінських рішень, використовуючи точкові та інтервальні прогнозні оцінки досліджуваних економічних показників із необхідною надійністю, аналізу значущості коефіцієнтів регресійно-кореляційних залежностей та перевіркою адекватності побудованих та використовуваних моделей [1, с. 600–650].

Оптимізаційні економіко-математичні моделі використовують цільові функції, що є математичним виразом критеріїв оптимальності функціонування підприємств (максимізація прибутку, рентабельності та мінімізація витрат на виробництво або на надання послуг). Система обмежень моделі повинна

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

відображати та моделювати сукупність економічних умов, при яких відбувається діяльність підприємства чи фірми, зокрема питання забезпечення договірних зобов'язань з іншими суб'єктами економічної діяльності, використання трудових та матеріальних ресурсів. Необхідно зауважити, що нелінійні економіко-математичні моделі більш адекватно відображають реальні економічні процеси. Крім цього, доцільно використовувати стохастичні моделі, які враховують випадкові умови та відповідно можливі проблеми невизначеності або ризику неодержання запланованих або прогнозованих результатів [2, с.128–136]. Економетричні або кореляційно-регресійні залежності доцільно використовувати для аналізу масивів статистичної інформації за попередні періоди діяльності та здійснення прогнозних розрахунків із відповідною оцінкою довірчих інтервалів для досліджуваних економічних показників із наперед заданою необхідною надійністю (точністю) здійснення обчислень. Зауважимо, що для аналізу правильності розрахованих економетричних моделей не достатньо тільки використання критеріїв Стюдента для аналізу достовірності одержаних оцінок коефіцієнтів регресійної залежності та Фішера для оцінки адекватності всієї моделі. Необхідно також проводити аналіз можливих мультиколінеарності та гетероскедастичності для використовуваних факторів-аргументів (як основних чинників впливу на результат економічної діяльності підприємства). Крім цього для часових рядів доцільно аналізувати наявність автоколінеарності та використовувати математичні алгоритми для ліквідації цих явищ, несприятливих для розрахунку адекватної економетричної моделі. Тільки у цьому випадку регресійні залежності можуть використовуватись для одержання точних прогнозів.

Зауважимо, що для прийняття управлінських рішень можна використовувати критерії прийняття рішень в умовах невизначеності та ризику. Критерій Лапласа використовується при умові, коли ймовірності можливих

24 квітня 2024 року

умов реалізації (економічних станів) невідомі, тобто в умовах повної невизначеності. По критерію Лапласа оптимальним рішенням буде таке, що забезпечує максимізацію середнього можливого прибутку (рентабельності) або мінімізацію витрат. При цьому кожний потенційний кінцевий результат функціонування підприємства враховується з ваговим коефіцієнтом $\frac{1}{m}$, де m – загальна кількість можливих результатів. Даний критерій доцільно використовувати в тих випадках, коли різниця між окремими станами системи велика, тобто велика дисперсія значень. Критерій Вальда є найбільш обережним, оскільки він базується на виборі альтернативи з усіх найгірш можливих. У зв'язку з цим критерій Вальда часто називають максимінним (мінімаксімним). Якщо результат $V(a_i, S_j)$ відображає втрати особи, що приймає рішення, то за критерієм Вальда оптимальним рішенням буде альтернатива, що забезпечує $\min_i \max_j \{V(a_i, S_j)\}$. Якщо ж $V(a_i, S_j)$ відображає виграш, відповідно до максиміного критерію, вибирається оптимальне рішення, яке дає $\max_i \min_j \{V(a_i, S_j)\}$. Критерій Севіджа використовує для аналізу матрицю «співчуття» особі, що приймала рішення у зв'язку із вибором неоптимального рішення $W(a_i, S_j)$. Незалежно від того, є $V(a_i, S_j)$ прибутком або втратами, функція $W(a_i, S_j)$ в обох випадках визначає втрати. Тому до $W(a_i, S_j)$ слід використовувати тільки мінімаксімний критерій Вальда або будь-який інший критерій для функції втрат. Критерій Гурвіца встановлює баланс між випадками крайнього оптимізму й крайнього песимізму, порівнюючи обидві альтернативи з допомогою відповідних коефіцієнтів α , та $(1-\alpha)$, де $0 \leq \alpha \leq 1$. Параметр α являє собою показник оптимізму (ступінь впевненості): при $\alpha=1$, критерій дуже оптимістичний; при $\alpha = 0$ – дуже песимістичний. Значення α ($0 \leq \alpha \leq 1$) може визначатися в залежності від характеру особи, яка приймає рішення, тобто, що їй більш характерно: песимізм або оптимізм.

24 квітня 2024 року

Використання економіко-математичного моделювання економічних процесів є доцільним не тільки на макрорівні, але й на макрорівні при дослідження та аналізі макроекономічних показників країни [3, с.25–32]. Також, на нашу думку, є необхідним залучення як власних, так і зовнішніх інвестиційних ресурсів для їх використання з метою розвитку нових технологічних способів виробництва [4, с.1928–1947]. Наряду з цим, потрібно здійснювати подальші міри щодо боротьби з корупцією, що сприятиме розвитку економіки в Україні [5, с.17–27].

Практичне використання методологічних засад прийняття оптимальних управлінських рішень з використанням економіко-математичних та економетричних моделей забезпечать збільшення ефективності результатів управлінських рішень в сфері менеджменту діяльністю економічних формувань України в умовах ризику та невизначеності.

Список використаних джерел

1. Економіко-математичне моделювання: Навч. пос. / За ред. О.Т.Іващука. Тернопіль: Економічна думка, 2008. 704 с.
2. Aliluiko A.M., Ruska R.V. Robust stability of linear control system with matrix uncertainty. *Вісник Тернопільського національного технічного університету*. 2016. Вип. 82 (2), с. 128–136.
3. Пласконь С., Сенів Г., Руська Р., Новосад І. Математико-статистичні аспекти аналізу динаміки показників заробітної плати в Україні. *Економічний аналіз: Західноукраїнський національний університет*. 2020. Вип. 30 (3). с. 25–32.
4. Shevelova S., Plaskon S. Is the Ukrainian economy's absorptive capacity appropriate to attract foreign direct investment and facilitate economic growth? *International Journal of Emerging Markets*. 2018. Vol. 13 (6), pp. 1928–1947.

5. Malyniak V., Martyniuk O., Kyrylenko O. Corruption and efficiency of public spending in states with various public management types. 2019. *Economic Annals-XXI*. Vol. 178. Issue 7-8. pp. 17–27.

Цепович І. Ю.

студентка 4 курсу ОП «Маркетинг»

Державний біотехнологічний університет

м. Харків, Україна

УДОСКОНАЛЕННЯ ПОЛІТИКИ ПРОСУВАННЯ ТОРГОВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Торговельні підприємства є ключовими учасниками сучасної економіки, що забезпечують рух товарів та послуг від виробника до споживача. Однак, у конкурентному середовищі сьогодення, де зростає кількість гравців на ринку та змінюється споживчий попит, важливо постійно удосконалювати політику просування торговельних підприємств для збереження конкурентоспроможності та залучення цільової аудиторії.

Перед впровадженням будь-яких стратегій просування необхідно ретельно проаналізувати цільову аудиторію. Цей процес включає в себе вивчення потреб, попиту, поведінки та вподобань споживачів. Застосування аналітики дозволяє точно визначити, яким чином краще комунікувати з аудиторією для того, щоб залучити їх увагу та вибудувати позитивне сприйняття бренду [2, 3].

Конкуренція на ринку вимагає від торговельних підприємств виділятися серед інших. Це може бути досягнуто шляхом акценту на унікальність бренду, його цінності та переваги. Створення цілеспрямованих кампаній, які підкреслюють ці елементи, допоможе привернути увагу споживачів та відзначити підприємство серед конкурентів.

24 квітня 2024 року

Сучасна аудиторія активно спілкується за допомогою різних мультимедійних платформ, таких як соціальні медіа, відеохостинги, блоги тощо. Використання цих каналів для просування дозволяє торговельним підприємствам досягати більшої залученості та взаємодії з аудиторією [1].

Створення механізмів відкритого спілкування з клієнтами, таких як онлайн-чати, форуми та блоги, дозволяє сприяти активній взаємодії з аудиторією, вирішувати їхні проблеми та забезпечувати якісне обслуговування.

Прикладами успішної реалізації політики просування торговельного підприємства є:

1) Amazon – одна з перших онлайн-платформ, спрямованих на продаж популярних товарів масового вжитку, яка є найбільшою в світі за оборотом компанією, що здійснює реалізацію товарів та послуг через Інтернет. Завдяки персоналізованому підходу до просування, Amazon надає рекомендації товарів, які відповідають інтересам кожного користувача, що сприяє збільшенню продажів та задоволенню клієнтів.

2) Nike – компанія із Сполучених Штатів, що спеціалізується на виробництві спортивних товарів. Використання спортивних заходів, таких як змагання та турніри, дозволяє Nike підсилити взаємодію зі споживачами та підвищити свідомість про бренд.

3) Starbucks – найбільша світова мережа кав'ярень швидкого обслуговування від американської компанії Starbucks Corporation. Впровадження програм лояльності та знижок допомагає бренду Starbucks залучати та утримувати клієнтів, стимулюючи їх до повторних покупок.

Таким чином, удосконалення політики просування торговельного підприємства є ключовим елементом для забезпечення його успішності на ринку. Шляхом аналізу аудиторії, підкреслення унікальності бренду та використання різноманітних комунікаційних каналів можна досягти більшого впливу та конкурентної переваги на ринку.

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

Список використаних джерел

1. Мостова А. Д., Познякова Т. А. Удосконалення управління розподілом та збутом продукції торговельного підприємства з використанням цифрових технологій. *Академічний огляд*. 2021. № 2(55). С. 59-68.
2. Череп О. Г., Коцера А. В. Формування системи маркетингової товарної політики. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2021. №1. С. 320-323.
3. Чміль Г. Л., Олініченко К. С., Пахуча Е. В. Трансформаційні зміни маркетингових сервісів в умовах карантину та війни. *Економіка і регіон*. 2023. Вип. 1(88). С. 70–80.

Іванова Н.С.

д.е.н., доцент, професор кафедри менеджменту,
маркетингу та інформаційних технологій

*Херсонський державний аграрно-економічний університет м. Кропивницький,
Україна*

**ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМКИ УПРАВЛІННЯ
DIGITAL-МАРКЕТИНГОМ У СТАНОВЛЕННІ ІННОВАЦІЙНОЇ
ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ**

Цифрові трансформаційні процеси сприяють формуванню інноваційної економіки, розширюючи можливості для різних галузей. Проте цей процес також створює нові виклики для систем управління. В контексті цифрового маркетингу відбуваються значні зміни: увага зміщується з традиційних методів на цифрову сферу, яка включає соціальні мережі, цифрові платформи, веб-сайти тощо. Цифровий маркетинг стає ключовим інструментом для підсилення бізнес-одиниць у інноваційній економіці. Однак впровадження цифрового маркетингу вимагає нових концепцій управління, що стає об'єктом дискусій серед практиків і науковців, а також є предметом систематичних наукових досліджень. В той же

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

час українська практика скорегована наслідками військової агресії росії проти України, що відображається і на контексті управління цифровим маркетингом.

Різні аспекти проблем управління цифровим маркетингом досліджувалися численними вітчизняними науковцями, результати їхніх досліджень доступні у відкритих джерелах, таких як Google Scholar, Scopus, Web of Science тощо. Представлене дослідження ґрунтується на аналізі даних наукометричної бази Web of Science, яка включає 92 статті, визначено, що сфера досліджень достатньо багатоаспектна.

Незважаючи на наявні результати досліджень, процеси цифровізації охоплюють все більше сфер, створюючи нові умови, ризики та можливості для digital-маркетингу.

З метою визначення ключових підтем у межах загальної проблеми менеджменту digital-маркетингу, було побудовано тематичну карту. Тематична карта – це дуже інтуїтивно зрозумілий рисунок, який дозволяє аналізувати теми відповідно до квадранту, в якому вони розміщені: (Q1) верхній правий квадрант: моторні теми; (Q2) нижній правий квадрант: основні теми; (Q3) нижній лівий квадрант: теми, що виникають або зникають; (Q4) верхній лівий квадрант: дуже спеціалізовані/спеціальні теми [1].

На рис. 1 представлено тематичну карту ключових підтем дослідження проблеми менеджменту digital-маркетингу вітчизняними вченими у період 2022/2023 рр.

Згідно даних рис. 1 такі теми, як «globalization» та «digital» розміщені на межі секторів Q1 і Q2, добре розроблені та здатні структурувати дослідницьке поле. Тобто глобалізація та цифровізація залишаються провідними підтемами в основному дослідженні (менеджмент digital-маркетингу). Такий напрямок як цифровий маркетинг, представлені в Q2, є базовим та дуже важливими для розвитку галузі. Теми сектору Q4 розвинули внутрішні зв'язки, але все ще мають незначний внесок у розвиток сфери управління цифрового маркетингу. Цей

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

свідчить про те, що такі підтеми у Q4, як «blockchain», «cryptocurrency» та «digital assets» є потенційними темами, які потрібно більше пов'язувати із менеджментом digital-маркетингу.

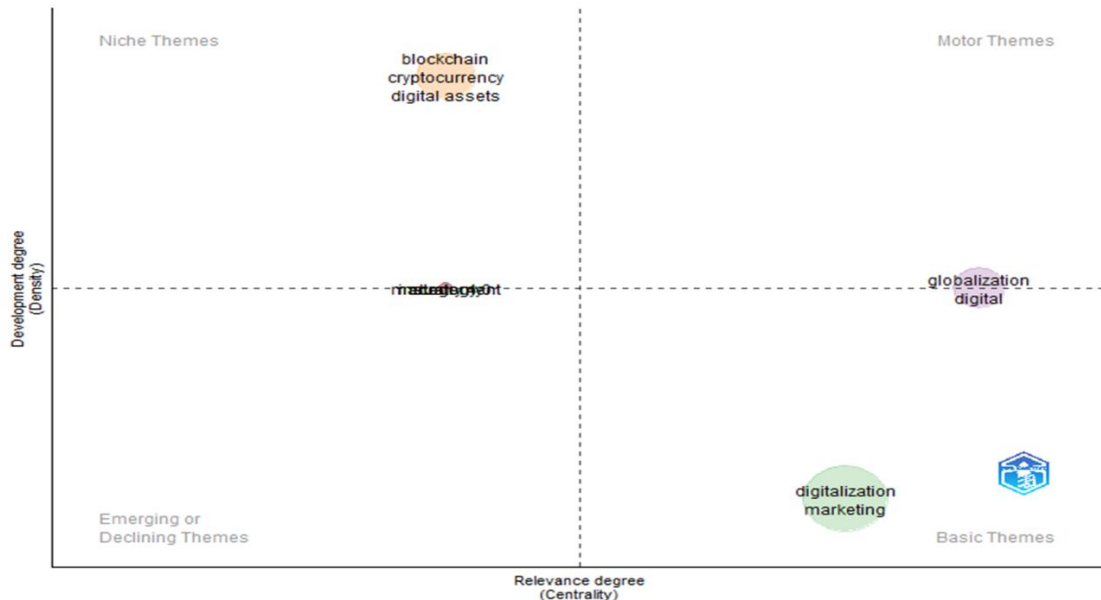

Рисунок 1 – Тематична карта тем, що обговорювалися вітчизняними вченими в рамках проблеми менеджменту digital-маркетингу (2022-2023 рр.)

Джерело: Розробка автора за допомогою Biblioshiny app ([2], [3], [4])

Науковці в цьому напрямку можуть досліджувати ці фінансові інструменти (cryptocurrency та digital assets) і технологічний підхід (blockchain) для створення ефективної системи менеджменту digital-маркетингу в умовах середовища Industry 5.0. Теми в секторі Q3, «management», «economy», «strategy» та «industry 4.0» перетинають сектор Q4, вказуючи на те, що деякі з її компонентів є недостатньо розвинутими («management», «economy», «strategy»), наявність «industry 4.0» в даному квадранті пояснюється зменшенням зацікавленості в темі через перехід і необхідність створення відповідних систем в умовах Industry 5.0.

Отже, результати тематичного аналізу проблеми менеджменту digital-маркетингу за період 2022/2023 рр. дозволили сформулювати низку рекомендацій:

- підтеми, такі як «блокчейн», «криптовалюта» та «цифрові активи», є потенційними напрямками досліджень у контексті проблеми менеджменту

24 квітня 2024 року

digital-маркетингу. Дослідження цих фінансових інструментів (криптовалюта та цифрові активи) та технологічного підходу (блокчейн) можуть сприяти створенню ефективної системи менеджменту digital-маркетингу в умовах інноваційної економіки, що визначається як Industry 5.0.

- підтеми проблеми менеджменту digital-маркетингу, такі як «менеджмент», «економіка» та «стратегія», залишаються недостатньо розробленими і можуть стати потенційними напрямками подальших наукових досліджень.

Список використаних джерел

1. Agbo F. J., Oyelere S. S., Suhonen J., & Tukiainen M. (2021). Scientific production and thematic breakthroughs in smart learning environments: A bibliometric analysis. *Smart Learning Environments*, 8(1), 1. <https://doi.org/10.1186/s40561-020-00145-4>
2. Aria, M., & Cuccurullo, C. (2017a). bibliometrix: An R-tool for comprehensive science mapping analysis. *Journal of Informetrics*, 11(4), 959–975. <https://doi.org/10.1016/j.joi.2017.08.007>
3. R Core Team (2014). R: A language and environment for statistical computing. R foundation for statistical computing, Vienna, Austria. Retrieved from <http://www.R-project.org/>.
4. RStudio Team (2020). RStudio: Integrated development for R. RStudio, PBC, Boston, MA. Retrieved from <http://www.rstudio.com/>.

Боліла С.Ю.

к.с.-г.н., доцент кафедри менеджменту, маркетингу та ІТ
Херсонський державний аграрно-економічний університет
м. Кропивницький, Україна

АДАПТАЦІЯ МАРКЕТИНГОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В РИТЕЙЛІ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Складна геополітична ситуація в Україні, що пов'язана з повномасштабним збройним вторгненням росії, має свої наслідки для всіх сфер життя, включаючи і бізнес. Ритейл, як одна з ключових галузей економіки, також відчуває вплив цих викликів. Тому, одним з ключових аспектів торгівлі є адаптація маркетингових стратегій до нових умов. Військові загрози призвели: до зростання нестабільності ринку, масового переселення населення, до змін у споживчій поведінці, зниження купівельної спроможності, що робить складнішим збереження та залучення клієнтів і тому потребує нових підходів до маркетингу. У таких умовах маркетингові технології в ритейлі відіграють важливу роль у забезпеченні стійкості та виживання підприємств. Як зазначають експерти, маркетингові технології - це інструменти, методи і стратегії, які використовуються для просування продуктів чи послуг на ринку з метою залучення клієнтів, збільшення продажів і підвищення відомості про бренд [1;2]. Ці технології стали невід'ємною частиною сучасного торговельного бізнесу і включають в себе різноманітні інструменти і методи, які допомагають оптимізувати маркетингові зусилля. Використання розумних маркетингових технологій, навіть в кризових умовах, сприяє покращенню репутації та визнання компанії, привертає нових покупців та підвищує їх лояльність, покращує обслуговування клієнтів та підвищує конкурентоспроможність бізнесу. Серед переважаючих інструментів, до яких сьогодні вдається ритейл, це :

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

- уміле використання цифрових маркетингових каналів, таких як соціальні медіа, пошукова оптимізація та контент-маркетинг, що дозволяє торговельним підприємствам залишатися зв'язаними зі своїми клієнтами навіть у складних умовах;

- застосування аналітики та прогностичних моделей, що дозволяє ритейлерам зрозуміти зміни в споживчому попиті, виявити нові тренди та патерни покупок та використовувати гнучкі маркетингові стратегії й швидко адаптуватися до нових умов;

- активна комунікація ритейлером заходів щодо безпеки товарів та обслуговування, щоб підвищити довіру споживачів;

- використання технологій, таких як штучний інтелект і аналіз даних, для розпізнавання клієнтів та спрощення взаємодії з ними;

- використання маркетингових стратегій, спрямованих на підтримку та відзначення місцевої культури та традицій для привертання клієнтів;

- співпраця з впливовими особистостями на соціальних медіа та блогах для просування продуктів чи послуг;

- звернення до національної гордості та патріотичних цінностей в процесі маркетингової діяльності для емоційного впливу на покупця та підвищення його лояльного ставлення до компанії.

Таким чином, військові виклики вимагають від маркетологів гнучкості, креативності, стратегічного мислення, постійного вдосконалення своїх знань та навичок, а досвід використання маркетингових технологій під час війни може стати джерелом цінних уроків та можливостей розвитку у майбутньому під час післявоєнного економічного відновлення країни .

Список використаних джерел

1. Вовчанська О.М, Іванова Л.О. Особливості реалізації інструментів маркетингу в умовах воєнного стану. Економіка та суспільство, 22. №38. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1293/1247>.

24 квітня 2024 року

2. Карпенко Н.В., Іваннікова М.М., Білоусько Т.М., Захаренко – Селезньова А.М. Інноваційні маркетингові технології для підприємств малого бізнесу. Науковий вісник ПУЕТ. Випуск 3(109), 2023 С. 46- 53.

Вовченко Р.С.

к.е.н., викладач кафедри обліку, оподаткування та бізнес-управління

Ліщенко Д.П.

аспірант

Університет Григорія Сковороди в Переяславі

м. Переяслав, Україна

НАВИЧКИ СУЧАСНОГО МЕНЕДЖЕРА В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

В умовах сучасного бізнесу керівники повинні бути гнучкими, уміти пристосовуватися до змін у навколишньому середовищі, сприяти розвитку своїх підлеглих та стимулювати їх до досягнення спільних цілей. Проте, часто керівники стикаються з недостатністю навичок управління персоналом та лідерства, що може негативно позначатися на продуктивності компанії. Ускладнення завдань, які ставляться перед ними, вимагає підвищення їх професійної компетентності та здатності успішно керувати своєю командою.

Пошук відповідей на питання про навички, необхідні для успішних топ-менеджерів, здійснюють постійно як в університетському середовищі, де розробляються навчальні програми для вищого менеджменту, так і в корпоративному секторі, де постійно ведеться процес пошуку, оцінки та ефективності кандидатів.

За останні роки практично половина навчальних програм була спрямована на розвиток управлінських навичок. Цей тренд підтверджується досвідом бізнес-

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

шкіл та освітніх платформ, що діють на українському ринку, такими як UCU Business School, LABA, Prometheus. Замовники активно вимагають створення комплексних навчальних програм для керівників, які враховують різні рівні управління та застосовують багаторівневі підходи.

За даними проведених опитувань, важливими управлінськими компетенціями вважаються: управління змінами; лідерство і навігація; визначення бачення та стратегії розвитку бізнесу; управління персоналом; критичне та аналітичне мислення; прийняття рішень; адаптивність та стійкість; ефективне спілкування; емоційний інтелект; побудова довірливих відносин.

Результати дослідження показали, що багато респондентів вважають методи та формати навчання, такі як коучинг та наставництво, змішане навчання і case studies, найбільш ефективними для розвитку керівників. Проте використання цих підходів у українських організаціях залишається нижчим за очікуваний рівень. Електронне навчання, хоча широко застосовується, отримало низьку оцінку ефективності, що може свідчити про потребу в поліпшенні якості та релевантності цього формату. Симуляція та навчання "peer-to-peer" також відзначені як ефективні методи, проте їх використання також залишається низьким. Мікронавчання, хоча отримало високу оцінку, набрало найменше голосів порівняно з іншими підходами, що може вказувати на потребу в його комплексному застосуванні разом з іншими методами для досягнення оптимальних результатів. Комплексні навчальні програми є одним із дієвих інструментів для розвитку керівників, і це підтверджується багаторічним досвідом.

Попитом у майбутньому серед управлінських навичок будуть користуватися навички гнучкості та адаптивності, управління персоналом та впровадження змін. Решту виділених компетенцій пропонується згрупувати за моделлю лідерських навичок SHRM за 3-ма напрямками (табл. 1).

Компетентності сучасного менеджера

Управління організацією	Управління іншими	Управління собою
впровадження інновацій стратегічне мислення креативне мислення прийняття рішень ціле покладання кризовий менеджмент системне мислення ділова хватка управління невизначеністю управління процесами	лідерство міжкультурний інтелект управління гібридними глобальними командами емоційний інтелект управління відносинами, елегування управління конфліктами	цифрова грамотність життестійкість презентаційні навички ситуативна самосвідомість вміння навчатись уважність людиноцентричність експертність у галузі радикальна відвертість

Вчені США провели також власні дослідження щодо важливості у сучасних топ-менеджерів визначеного набору навичок, до 10 найважливіших вони віднесли:

- критичне мислення, аналіз, аргументація та прийняття рішень;
- вміння бачити тренди;
- глибокі знання і бачення майбутнього галузі, вміння працювати з потоками інформації;
- вміння прогнозувати наслідки;
- здатність діяти і приймати ефективні рішення в умовах невизначеності;
- постійне зосередження всього спектру зусиль на потребах кінцевого споживача продукції або послуг;
- мудрість і стійкість як лідера і менеджера;
- знання всього спектру місій, бізнес-стратегій і посадових обов'язків керівника компанії;
- здатність формувати команди й об'єктивно ними управляти;
- глибокі знання і навички кількісної та якісної оцінки своєї роботи і роботи підрозділів, які знаходяться в підпорядкуванні.

24 квітня 2024 року

Розвиток менеджерів є стратегічним інвестуванням у майбутнє організації, яке стимулює її успіх, стійкість та здатність досягати поставлених цілей у непередбачуваному бізнес-середовищі.

Основими перевагами, що отримує компанія від інвестицій у власних менеджерів: підвищення продуктивності; управління персоналом; інноваційність та адаптивність; управління ризиками; покращення репутації; ефективне використання ресурсів; посилення конкурентоспроможності; внутрішній розвиток.

Список використаних джерел

1. Кот М., Альхімович О. Управління змінами, прокачування лідерства та бачення стратегії – основні компетенції для сучасного керівника. Forbs. URL: <https://forbes.ua/leadership/yaki-navichki-neobkhidno-rozvivati-menedzheram-shchob-vistoyati-pered-viklikami-neviznachenosti-20102023-16810>
2. 10 головних навичок топ-менеджерів Кремнієвої долини. URL: <https://staff-capital.com/10-golovnih-navychok-top-menedzheriv-kremnievoji-dolyny/>
3. Заболотна В. Лідерство в умовах невизначеності: як середовище впливає на прийняття рішення. URL: <https://delo.ua/opinions/liderstvo-v-umovah-neviznachenosti-jak-seredovis-382164/>

Запірченко Л.Д.
к.е.н., доцент кафедри економіки, підприємництва
та готельно-ресторанної справи
Кухаренко А.В.
здобувач вищої освіти
*Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна*

ВПЛИВ БЛОКУВАННЯ КОРДОНІВ НА АГРОПРОМИСЛОВИЙ КОМПЛЕКС УКРАЇНИ

Аграрний сектор України займає друге місце після промислового виробництва в економічній структурі країни. До 2021 року на галузі, що входять до аграрного сектору, припадає майже 14% зайнятості населення. Сільськогосподарська продукція також є однією з найбільших складових сучасного українського експорту і продовжує забезпечувати глобальну продовольчу безпеку.

Агропромисловий комплекс України зіткнувся з серйозними викликами внаслідок повномасштабного вторгнення в Україну держави-агресора. Вплив війни на сільське господарство має серйозні наслідки для аграрних ринків країни та світу. Українська економіка зазнала значних втрат. Найбільшим викликом для агровиробників у сьогоднішніх умовах є збут продукції. Традиційно більша частина врожаю зернових в Україні експортується, при цьому частка врожаю, необхідного для задоволення внутрішнього попиту, не перевищує третини від загального обсягу.

Повномасштабне вторгнення почалося в той час, коли сільськогосподарська продукція знаходилася на складах в очікуванні продажу. Гроші, що потрібні для обробки ґрунту, закупівлі насіння, добрив, засобів захисту, паливно-мастильних матеріалів, сплати податків та зарплат, не надходять вчасно, їх бракує через відсутність можливості продажу продукції. Блокада на кордоні вплинула на здатність фермерів вчасно отримувати імпортовану

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

сільськогосподарську техніку та запчастини до неї перед початком весняних робіт у полях.

Блокування портів зменшило обсяг експорту з 6-7 мільйонів тонн до 1,5 мільйона тонн на місяць. Це, в свою чергу, призвело до того, що внутрішні відпускні ціни на сільськогосподарську продукцію навесні впали нижче собівартості виробництва. Згідно з дослідженням Міністерства аграрної політики України, Київської школи економіки, а також попередніми оцінками експертів Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН (ФАО) прямі втрати сільськогосподарських активів через російську агресію сягнули 6,6 млрд доларів США станом на 2022 рік. Непрямі втрати через скорочення виробництва, блокаду портів та збільшення виробничих витрат сягнули 34,25 млрд доларів США, з яких 11,2 млрд доларів США – це втрати в секторі рослинництва через скорочення виробництва, а 348,7 млн доларів США – втрати в секторі тваринництва. Втрати від скорочення виробництва озимих культур становили 3 млрд. доларів США, а втрати в секторі багаторічних культур – 322 млн. доларів США. Втрати через проблеми в логістичному процесі склали 18,5 млрд доларів США.

Блокування кордонів може суттєво вплинути на агропромисловий комплекс України, особливо якщо мова йде про важливих торговельних партнерів чи регіони, з якими ведуться активні економічні зв'язки. Можливі наслідки таких блокувань можуть проявитися у наступному: призупинення експорту імпортозалежних товарів, втрата ринків збуту для іноземних партнерів, збільшення внутрішнього попиту, коливання цін, вплив на прибутковість сільськогосподарських підприємств, постачання зерна та іншої сільськогосподарської продукції.

Загалом, вплив блокади кордону на агропромисловий комплекс України може бути значним і залежить від низки факторів, зокрема тривалості блокади, обсягів торгівлі та наявності альтернативних ринків збуту. Через блокаду

24 квітня 2024 року

кордону аграрний сектор України може зіткнутися з труднощами у підтримці своєї стійкості та ефективності.

Наразі український агробізнес демонструє стійкість та ефективність у дуже складних умовах. Складна логістика зернових змушує сільське господарство змінювати напрямки, і виробники стають все більш залежними від олійних культур. Необхідно знайти шляхи збуту своєї продукції. Сьогоднішні виклики поставили питання про вектор сировинного експорту України, що дозволило збільшити темпи переорієнтації аграрного сектору на продукцію з вищою доданою вартістю. Прикладом є створення нових агропереробних підприємств, які переробляють зерно на кінцеву продукцію, таку як борошно, макаронні вироби, крупи, спирт, корми для тварин, крохмаль тощо.

Аграрії також стикаються з такими проблемами, як дефіцит пального та значне зростання цін на нього. Збільшення використання альтернативних відновлюваних джерел енергії допоможе зменшити залежність від паливних ринків. Незважаючи на ці складні умови, багато аграріїв продовжують сіяти, збирати врожай та доглядати за своїми посівами, докладаючи всіх зусиль для забезпечення продовольчої безпеки України та світу.

Для вирішення проблем, спричинених блокадою кордону та її впливом на сільськогосподарський сектор України, можна розглянути низку заходів:

- диверсифікація ринків збуту сільськогосподарської продукції;
- розвиток внутрішнього ринку та зменшення залежності від експорту;
- зменшення залежності від зовнішніх ринків шляхом підвищення ефективності виробництва та зниження виробничих витрат;
- пом'якшення впливу блокади кордонів на постачання сільськогосподарської продукції шляхом розвитку внутрішніх логістичних мереж;
- пошук альтернативних постачальників та альтернативних шляхів постачання для зменшення ризиків, пов'язаних з блокадою кордонів;

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

- діалог та співпраця з іншими країнами з метою знаходження спільних рішень та мінімізувати негативний вплив блокади кордонів.

Реалізація цих заходів підвищить стійкість агропромислового комплексу України та зменшить його вразливість до зовнішніх викликів.

ХЕРСОНСЬКИЙ
ДЕРЖАВНИЙ
АГРАРНО-
ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

Секція 4

**Проблеми та перспективи
підприємницької діяльності
у сфері готельно-
ресторанного господарства
та туристичного бізнесу**

Стойко І.І.

к.т.н., доцент кафедри управління інноваційною
діяльністю та сферою послуг

Сивопляс М.Л.

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
за спеціальністю 241 «Готельно-ресторанна справа»

*Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
м. Тернопіль, Україна*

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ КОНКУРЕНТНОГО СЕРЕДОВИЩА І ЯКОСТІ ОБСЛУГОВУВАННЯ НА РИНКУ РЕАЛІЗАЦІЇ ПІЦ НА ВІНОС І ДОСТАВКУ У М. ТЕРНОПОЛІ

Конкуренція – це невід’ємна частина ринкової економіки, що стимулює економічний прогрес. У сучасних умовах глобалізації, зростання відкритості ринків призводить до зростання конкуренції між державами, об’єднаннями, галузями та підприємствами. Це вимагає глибокого аналізу конкурентного середовища для виявлення тенденцій та загроз, а також розробки стратегій для зміцнення власних позицій. Особливо важливо проводити теоретичне дослідження конкуренції, аналізувати її сучасні тенденції і розробляти методичні підходи для оцінки конкурентного середовища та позицій учасників ринку.

Для визначення ступеня концентрації ринку між конкурентами використовується багато методик. Ми використаємо Індекс Херфіндала-Хіршмана (Herfindahl-Hirschman Index, або I_{hh}) – індикатор, що визначає концентрацію бізнесу на певному ринку.

«Індекс Херфіндала-Хіршмана є важливим інструментом для визначення рівня монополізації ринку і відображає інтенсивність конкуренції

24 квітня 2024 року

в галузі. Розрахунок індексу проводиться по індивідуальних частках ринку кожної фірми у вигляді процента, які повинні бути піднесені до квадрата:

$$I_{hh} = S_1^2 + S_2^2 + \dots + S_n^2 = \sum_{i=1}^n S_i^2, \quad (1)$$

де S_1, S_2, S_3 – питомі частки відповідно найбільшої, наступної за величиною і найменшої фірм.

Індекс Херфіндала–Хіршмана може мати значення від 0 до 10.000, причому більше значення індексу означатиме більш концентрований ринок (отже менше конкуренції та більше ризиків для клієнтів). Державний департамент юстиції США визначає ступінь концентрації ринку таким чином: I_{hh} має значення нижче 1000 – незначна концентрація ринку; I_{hh} має значення від 1000 до 1800 – середня концентрація ринку; I_{hh} має значення вище 1800 – висока концентрація ринку» [2, с. 19].

На даний час у м. Тернополі можна виділити 20 піцерій, які працюють в основному на винос і доставку. Перелік піцерій, їхнє районне розміщення, індивідуальні частки ринку (визначено орієнтовно з допомогою фірм доставки), інтернет-оцінку покупців наведено у табл. 1.

Виходячи з аналізу (табл.1), необхідно відмітити, що піцерії, які працюють в основному на доставку і винос, розміщені рівномірно (в основному) в усіх мікрорайонах міста. Для розрахунку монополізації ринку і конкурентного середовища на ринку реалізації піц розраховуємо Індекс Херфіндала-Хіршмана за формулою 1.

$$I_{hh} = \sum_{i=1}^n S_i^2 = \sum_1^4 8^2 + \sum_1^2 6^2 + \sum_1^5 5^2 + \sum_1^9 4^2 = (4 \times 64) + (2 \times 36) + (5 \times 25) + (9 \times 16) = 597$$

Значення Індексу Херфіндала-Хіршмана (597) вказує, що ринок продажу піц на винос і доставку є не монополізованим, на ньому існує досконала

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

конкуренція, ринок складається з великої кількості виробників-продавців і великої кількості покупців. Виробники пропонують покупцям піци з приблизно однаковими якісними параметрами або ж цілком ідентичні. Частка кожного виробника настільки мала, що практично ніхто не впливає на ринкову ціну, яка формується під впливом попиту і пропозиції. При цьому контролюючим органам немає потреби контролювати ціни. Продавці не мають потреб з реалізацією, а покупці не мають проблем з покупками.

Таблиця 1.

Перелік піцерій м. Тернополя, їх районне розміщення та частки у продажу піц (орієнтовні) та оцінка покупців

№ з/п	Назва піцерії	Адреса розміщення	Мікрорайон	Частка у продажу	Оцінка покупців
1	DALI Pizza&Sushi	вул. Микулинецька, 42А	Березовиця	6	4,9
2	DALI Pizza&Sushi	б. Д. Вишневецького, 1	Тинда	4	4,9
3	Ікура	вул. Гоголя, 2	Центр	5	4,6
4	Veterano Pizza	вул. Протасевича, 2	Східний	8	4,6
5	Дача Pizza Pub	вул. Тарнавського 28а	Сонячний	4	4,4
6	Sushi Hits	вул. Миру 3В	Дружба	4	4,4
7	Notino	вул. О. Довженка, 24	Східний	5	4,5
8	Rola Food Factory	вул. Тролейбусна, 15Б	Західний	5	4,5
9	VIBE_sushi_pizza	вул. Чернівецька, 66	Оболоня	8	4,4
10	Pizzaman	б. С. Петлюри, 2	Сонячний	4	4,6
11	Sushi/Pizza39	вул. Є. Коновальця, 9	Канада	8	4,3
12	La Farina	вул. Князя Острозького, 4	Центр	4	5,0
13	Pizza LaValentino"	проспект Злуки, 8	БАМ	5	4,4
14	Guru Food	вул. Руська, 19	Центр	5	4,3
15	Хочу Піцу	вул. А. Шептицького, 26Б	Центр	4	4,4
16	La Pizza	вул. В. Чорновола, 11	Центр	8	4,6
17	Фабрика піци	вул. М. Кривоноса, 6В	Дружба	6	4,3
18	Pronto Pizza	вул. Є. Коновальця, 9	Канада	4	4,7
19	Сімейна піца	вул. Купчинського, 2а	Варшавський	4	3,9
20	Viper Pizza	вул. Білецька, 36	Циганка	4	4,8

Для дослідження і оцінки обслуговування та якості піц використано кваліметричний підхід за відгуками споживачів в Інтернеті, оскільки

24 квітня 2024 року

більшість покупок відбувається після аналізу відгуків покупців, в яких часто використовуються рекомендаційні посилання. Сьогодні кваліметрію розглядають як частину теорії прийняття рішень.

В сучасних ресторанных компаніях велику увагу приділяють відгукам про товари та послуги. Систематизація відгуків дуже впливає на покупця товару. Виходячи з того, що відгуки – це довіра до бренду та продукту, то використання цього дослідження є потужним інструментом маркетингу.

Інформація від покупця є не менш важлива, ніж від продавця (опис товару). Відгуки про продукти в пошуку відповідають певним критеріям. Наприклад:

- Корисні відомості – переваги чи недоліки певного товару, відмінність продукту від конкурента чи попередніх версій .
- Відгуки є від реальних людей, які дійсно використовували продукти, і показують, яким є продукт фізично або як він використовується.
- Відгуки мають унікальну інформацію, крім тієї, що надає виробник, наприклад візуальні зображення, смаки, інший вміст, де детально описується досвід рецензента.
- Відгуки містять порівняння продуктів, або пояснення, чим продукт відрізняється від продуктів конкурентів.

Використовуючи дані табл. 1, у якій наведено аналіз дослідження оцінки піцерій за відгуками споживачів в інтернеті, покажемо наглядно, як споживачі оцінюють послуги піцерій у м. Тернополі, які в основному працюють на винос і доставку піц (рис. 1).

Як видно з рис. 1, загальна якість піц на ринку м. Тернополя характеризується оцінкою 4,5+ з 5. Це вказує на те, що якість піц на достатньому рівні, на ринку існує майже вільна конкуренція. Найвищу оцінку (5 балів) покупці віддають піцерії La Farina. На наступних місцях в рейтингу

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
 «ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
 ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

знаходяться піцерії «DALI Pizza&Sushi» і Вітер Pizza, які удостоїлися оцінки споживачів 4,8-4,9.

Дослідження сильних і слабких сторін учасників ринку, їхніх можливостей і наявність загроз зведено на базі використання SWOT-аналізу у табл. 2.

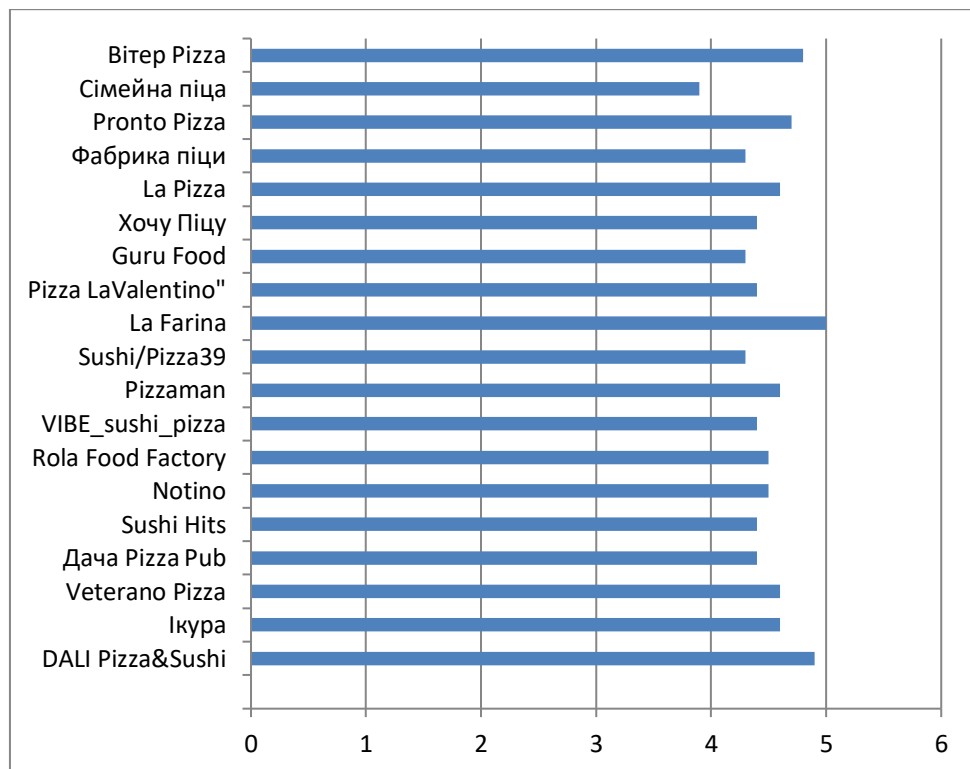

Рис. 1. Оцінка споживачів піц за відгуками в інтернеті

Таблиця 2

Результати SWOT-аналізу ринку реалізації піц на винос і доставку

Сильні сторони	Слабкі сторони	Можливості	Загрози
Високий рейтинг в Інтернеті	Велика конкуренція	Охоплення ширшої аудиторії	Зростання постійних витрат
Лояльність покупців	Схожі типи кухні	Запуск спеціальних пропозицій	Менший дохід гостей
Ринкове ціноутворення	Висока вартість постачальника	Введення нових меню	Втрата хороших постачальників
Гостьовий підхід	Невелика частка ринку	Недорогі варіанти замовлення	Відсутність диференціації
Близькість до клієнта	Відсутність маркетингу	Розширення локацій	Економічний спад

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

Місцевий персонал	Обмежені пункти меню	Навчання персоналу	Вплив COVID-19 і пандемії
Акуратність і чистота	Невеликий доступ до фінансування	Зниження цін	Монополізація ринку

Дослідженням встановлено, що дані піцерії, незважаючи на наявність слабких сторін і загроз, мають можливість для подальшого розвитку в умовах діючої конкуренції.

Список використаних джерел

1. Савінова Ю.М. Конкурентоспроможність підприємств та чинники, що її обумовлюють / Ю.М. Савінова / / Вісник Української академії банківської справи. 2003. № 1 (14). С. 94-97.
2. Шерстюк Р.П., Стойко І.І. Управління конкурентоспроможністю Навч.-метод. посібник. Тернопіль: ТНТУ імені Івана Пулюя, 2023. 156 с.
3. Ткаченко С.М.. Сутність економічної стійкості підприємств та її складові. Електронний журнал «Ефективна економіка» № 5, 2011. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=1350> (дата звернення 06.03.2024).

Круковська Олена Володимирівна

Кандидат економічних наук, доцент кафедри
готельно-ресторанного та туристичного бізнесу,

Манукян Торгом Олександрович

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
*Херсонського державного аграрно-економічного університету,
м. Кропивницький, Україна*

**УПРАВЛІНСЬКЕ РІШЕННЯ ЯК РЕЗУЛЬТАТ УПРАВЛІНСЬКОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ ДЛЯ ПІДПРИЄМСТВ СФЕРИ ПОСЛУГ**

В останні роки в нашій країні значно прискорився темп суспільно-політичних процесів, збільшився потік інформації, яку необхідно опанувати й щоденно використовувати, продовжують бурхливо розвиватись наука й техніка. Соціальна та професійна структура сучасних колективів підприємств сфери послуг значно ускладнилися, що зумовлене виникненням нових

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

професій, суттєвими змінами в змісті праці працівників традиційних професій, загальним підвищенням рівня освіти й духовної культури, появою й диверсифікацією можливостей щодо реалізації особистості в умовах економічної й політичної демократії. В цьому зв'язку особливого значення набуває розробка, прийняття та контроль за виконанням управлінських рішень. Управлінське рішення - це основний вид управлінської праці, який визначається як сукупність взаємопов'язаних, цілеспрямованих і логічно узгоджених управлінських дій, спрямованих на реалізацію управлінських задач. Різновидом управлінських рішень є організаційні рішення. Організаційне рішення - це вибір альтернативи, який повинен зробити керівник, щоб виконати обов'язки, зумовлені посадою, яку він обіймає. Мета організаційного рішення - забезпечення досягнення поставлених перед підприємством цілей. Тому найефективнішим організаційним рішенням є таке, що дійсно реалізується й приносить найбільшу користь в досягнення стратегічної цілі підприємства. Процес прийняття рішень - основний розділ теорії управління. Рішення, які приймає керівник будь-якого підприємства сфери послуг, визначають не лише ефективність його діяльності, але й можливість динамічного розвитку підприємства, зміцнення його позицій у конкурентному середовищі, ефективність функціонування всіх структурних підрозділів. Нині керівництву підприємств сфери послуг необхідно приймати обґрунтовано об'єктивні рішення в ситуаціях виключної складності й тому рівень його компетентності визначається не лише ефективністю прийнятих рішень, але й умінням прийняті рішення реалізувати. Важливим резервом підвищення ефективності виробництва послуг і продукції підприємств сфери послуг є підвищення якості рішень, які приймаються керівниками всіх рівнів. Прийняття рішень - це процес, який відбувається впродовж певного часового періоду й здійснюється в кілька етапів. Рішення - це результат вибору з кількох альтернатив, який фіксується письмово чи усно й містить програму дій для

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

досягнення поставленої цілі. Рішення є одним із видів розумової діяльності і є виявом волі людини й характеризуються такими ознаками: - можливістю вибору з множини альтернативних варіантів (якщо відсутні альтернативи, то й відсутній вибір, а відтак - і рішення); - наявністю мети (вибір без мети не визначається як рішення); - наявністю вольового акту. Управлінські рішення передбачають пошук найбільш ефективного й раціонального варіанта для досягнення кінцевого результату. Процес прийняття й реалізації рішень - це послідовна зміна взаємопов'язаних стадій, та етапів дій менеджера, які розкривають технологію розумового пошуку істини й аналізу помилок. До управлінських рішень ставлять такі вимоги, як: всебічна обґрунтованість, своєчасність, необхідна повнота змісту, узгодженість з прийнятими раніше рішеннями. Всебічна обґрунтованість рішень означає необхідність прийняття їх на основі максимально повної й вірогідної інформації. Вони повинні охоплювати увесь спектр питань, всю повноту потреб підприємства, враховувати особливості шляхів розвитку галузі й оточуючого середовища, включати аналіз ресурсного забезпечення, науково-технічних можливостей, цільових напрямів розвитку, економічних і соціальних перспектив підприємства. Своєчасність управлінських рішень означає, що прийняті рішення не повинні відставати від потреб і завдань підприємства, або випереджати їх. Рано прийняті рішення не знаходять відповідних умов для реалізації та розвитку й можуть спровокувати виникнення негативних тенденцій. Запізнілі рішення, є не менш шкідливими, тому що не сприяють вирішенню «перезрілих» завдань й ще більше посилюють негативні процеси. Необхідна повнота змісту рішень означає, що рішення повинне охоплювати всі сфери діяльності підприємства й напрями розвитку.

Список використаних джерел

1. Гузар У. Є. Особливості формування корпоративної культури підприємств

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

готельно-ресторанного бізнесу в сучасних умовах [Електронний ресурс] / У.

Є. Гузар, О. І. Завидівська, О. М. Кулик // Східна Європа, бізнес та управління.

– 2020. – № 2(25). – Режим доступу: [http://www.eastemeurope-emb.in.ua/25-](http://www.eastemeurope-emb.in.ua/25-2020-ukr)

2020-ukr

2. Лупак Р.Л. Конкурентоспроможність підприємства: навч. посіб. / Р.Л. Лупак,

Т.Г. Васильців – Л. : Вид-во ЛКА, 2016. – 484с

3. Сахно Є.Ю. Менеджмент сервісу: теорія і практика : навч. посіб. /Є.Ю. Сахно.

- Центр учбової літератури, 2017. – 328 с.

Круковська Олена Володимирівна

Кандидат економічних наук, доцент кафедри

готельно-ресторанного та туристичного бізнесу,

Херсонського державного аграрно-економічного університету,

м. Кропивницький, Україна

Овчаренко Олександр Андрійович

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти

МЕХАНІЗМ РЕАЛІЗАЦІЇ ТУРИСТИЧНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ

Механізм реалізації туристичної політики держави включає: складання цільових програм з розвитку туризму на державному і регіональному рівнях; розроблення конкретних заходів щодо досягнення поставленої мети; державне регулювання розвитку туристичної сфери; компоненти організаційного (програми туристичного розвитку, розробка єдиної інформаційної системи, розвиток потенціалу туризму, створення позитивного туристичного іміджу) та економічного характеру (стандартизація, сертифікація, ліцензування, кредитування, надання пільг митного та податкового спрямування). Механізм державного управління туристичною сферою являє собою складну, створену

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

штучним шляхом систему, якій притаманні чітка структура та взаємозв'язки, та яка складається з таких підсистем: суб'єкт управління, об'єкт управління, форми та методи реалізації управління суб'єктом по відношенню до об'єкта, організаційне забезпечення, інформаційне забезпечення, кадрове забезпечення, науково-методичне забезпечення, матеріально-технічне забезпечення, які в результаті спільної дії впливають як на туристичну сферу в цілому, так і на соціально-економічний стан визначеної території. Згідно з дослідженнями Всесвітньої туристської організації, можна виділити такі економічні механізми держави щодо туристичного сектора. По-перше, виділення державних субсидій для реалізації окремих туристичних проектів. По-друге, надання пільгових позик за пільговими відсотками туристичним фірмам. Контроль за реалізацією проекту, під який вилається позика, здійснюється протягом усього строку його реалізації. По-третє, державне поручительство щодо позик і субсидій, наданих комерційними банками на розвиток туризму. Окремим економічним механізмом є виділення податкових пільг для фінансового стимулювання національних та іноземних інвесторів. До правових механізмів відносять законодавчі та нормативні акти, розроблення правил та регулювання діяльності турагентств і туроператорів. Серед адміністративних механізмів можна виділити: послуги державних органів (видача ліцензій, дозволів, стандартизація та сертифікація туристичних підприємств), засоби переконання, інформаційно-рекламну підтримку, сприяння у міжнародній діяльності тощо. Серед механізмів державного регулювання сфери туризму регламентуючий механізм є одним з основних, тому що з його допомогою встановлюються певні правила різних видів туристичної діяльності, визначається правовий простір тощо. Засоби реалізації регламентуючого механізму можна поділити на групи щодо забезпечення закріплених Конституцією України прав громадян на відпочинок, свободу пересування, відновлення і зміцнення здоров'я, на

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

безпечне для життя і здоров'я довкілля, задоволення духовних потреб та інших прав; безпеки туризму, захисту прав і законних інтересів туристів, власників або користувачів земельних ділянок, будівель і споруд, інших суб'єктів туристичної діяльності та їх об'єднань; збереження цілісності туристичних ресурсів України, їх раціональне використання, охорони культурної спадщини й довкілля, врахування державних і громадських інтересів при плануванні та забудові територій; створення сприятливих умов для розвитку індустрії туризму, підтримки пріоритетних напрямів туристичної діяльності; організації діяльності органів, які здійснюють державне регулювання. Підвищення ефективності державного регулювання на основі регламентуючого механізму потребує відповідного організаційно-структурного оформлення, що можливо завдяки впровадженню організаційного механізму. Велике значення має організаційний механізм державного управління. Це сукупність різних за своєю природою конкретних організаційних елементів у механізмі управління, що мають організовувати регулювання, управління в інтересах державної влади, ефективну діяльність державно-управлінської системи тощо. Основне призначення організаційних елементів у складі механізмів державного управління - формування та посилення організаційного потенціалу суб'єктів управління як складової системи управління.

За природою основних параметрів організаційного процесу конкретні організаційні механізми можуть бути: - організаційно-структурними - здійснюють управлінський вплив через формування структур та їх реструктуризацію; - організаційно-адміністративними - впливають на діяльність персоналу; - організаційно-технічними – впливають на технічні, соціотехнічні та технологічні параметри управлінського процесу; - організаційно-економічними – впливають на економічні параметри управлінської діяльності; - комплексними - мають усі або кілька вказаних ознак.

Список використаних джерел

1. Про внесення змін до Закону України "Про туризм" : Закон України від 18.11.2003 р. № 1282-IV : станом на 28 черв. 2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1282-15#Text>

2. Майстро С., Батир Ю. Державне регулювання та перспективи розвитку туристичної індустрії в Україні. Вісник Національного університету цивільного захисту України. 2018. С. 29–35.

Вичівський П.П.

к.і.н., доцент кафедри туризмознавства і краєзнавства
*Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника,
Івано-Франківськ, Україна*

Польова Л.В.

к.п.н., доцент кафедри готельно-ресторанної та курортної справи
*Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника,
Івано-Франківськ, Україна*

Мельничук О.

магістрантка 1 курсу, ОП «Туризмознавство»
*Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника,
Івано-Франківськ, Україна*

**РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У РОЗВИТКУ
ТУРБІЗНЕСУ**

Сьогодні міжнародний і внутрішній туризм являється ваговою складовою ВВП будь якої країни. Крім того, сучасний туризм є глобальним комп'ютеризованим бізнесом. Великі авіакомпанії, готелі та туристичні організації з усього світу беруть участь у цій галузі. Інформаційні технології

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

(ІТ) сприяють індивідуалізації та гнучкості туристичного продукту, крім того, завдяки ІТ він стає більш доступним для споживачів. Впровадження ІТ в індустрію туризму відбувалося в кілька етапів.

Першим кроком було створення даних (першочерговою метою було підвищення ефективності операційної діяльності туристичних компаній шляхом автоматизації процесів на основі інформаційних додатків).

Другий етап – впровадження «Інформаційних систем управління» та розвиток інформаційних технологій, які сприяли підвищенню ефективності управління через удосконалення вимог до організації передачі інформації.

Третій етап – впровадження систем «стратегічної інформації», які підвищили конкурентоспроможність компанії. Для покращення безпосередньої діяльності туристичних агентств, а також для налагодження зв'язків з іншими компаніями використовувалися різні види інтегрованих мереж.

Четвертий етап – так званий «етап мереж» дозволяє здійснити поєднання мереж усіх рівнів: локальних, регіональних, міських і глобальних. Основними атрибутами даного етапу є підвищена ефективність в ІТ, менша кількість обладнання, нижча вартість покупки, підвищена надійність, організація взаємозв'язку терміналів, розташованих у різних точках планети. Усе це є наслідком того, що ІТ почали мати значний вплив на діяльність усіх організацій, що займаються туризмом. Таким чином, усі компанії, незалежно від розміру, продуктів і місця розташування, зазнали значних змін у своїй бізнес-моделі.

Сьогодні туризм вважається галуззю, яка передбачає зберігання, обробку, передачу та застосування інформації під час повсякденної діяльності. Туристичні послуги зазвичай купуються заздалегідь і далеко від передбачуваного місця споживання. У результаті туризм майже повністю залежить від зображень, описів, методів комунікації та поширення інформації.

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

Сьогодні ІТ у туризмі є основою, яка об'єднує багатьох виробників у туристичній індустрії. Саме інформація, а не товари забезпечують зв'язок між виробниками турпослуг. Це інформація про потенційну доступність, вартість і якість цих послуг.

ІТ-система, яка використовується в індустрії туризму, складається з автоматизованої системи планування (AIS), системи бронювання, відеосистем, телефонних мереж, системи телеконференцій, інформаційних систем для авіаперевезень, електронних грошових переказів, мобільного зв'язку тощо. Важливість застосування ІТ-системи в кожному сегменті туризму має вирішальне значення для всіх учасників. Наприклад, внутрішні системи управління готелем можуть бути підключені до глобальних мереж, які служать основою для зв'язку з іншими готельними системами щодо бронювання.

Отже, використання інформаційних технологій в туризмі є запорукою успішного його розвитку.

Список використаних джерел

1. Ведмідь Н.І., Сідлецька І.Ю. Проблеми інформатизації рекреаційної та туристичної діяльності в Україні: перспективи культурного та економічного розвитку. Трускавець, 2000. 275 с.
2. Єсіпова К. Автоматизація бізнес-процесів туристичних підприємств. *Вісник КНТЕУ*. 2011. №6. С.24-35.
3. Мельниченко С.В. Інформаційні технології у туристичній індустрії : підручник. К. : КНТЕУ, 2011. 280 с.

Островська Г. Й.

к.е.н., доцент кафедри управління
інноваційною діяльністю та сферою послуг

Марущак Х. М., Колодзійська М. А.

студенти

Тернопільський національний технічний університет імені Івана

Пулюя,

м. Тернопіль. Україна

НАЦІОНАЛЬНА КУХНЯ ЯК ФРАГМЕНТ ЕТНІЧНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

В умовах поліетнічного суспільства усвідомлення етносом своєї спільності та цілісності, своєї самобутності та унікальності набуває особливого значення, перш за все, з точки зору збереження етнічної групи. До етнодиференційних ознак відносять походження, мову, релігію, зовнішність, традиції та звичаї, культуру тощо.

У сучасному світі на тлі кризи національної ідентичності зростає суспільний інтерес до історії та духовного життя, бажання зрозуміти своє минуле, осмислити своє теперішнє буття та знайти орієнтири для майбутнього. Під національним правомірно розуміти властиве саме даній етнічній спільності характер економіки, суспільно-політичного життя й ментальні духовно-культурні особливості. До національної культури поряд із традиційно-побутовим, професійним, буденним та спеціалізованими типами, входять різноманітні субкультури та етнічні культури. Найважливішими її надбаннями є духовні цінності, звичаї, норми і правила поведінки, спільні для представників певної нації чи етнічної групи. Саме тому необхідно зосередитися на аналізі явищ, які відтворюють різноманітні відносини, пов'язані з буттям української спільноти, а це потребує рефлексії щодо її історії та матеріальних і духовних здобутків. У такий спосіб можна краще зрозуміти ознаки та особливості національної ідентичності, етнічної

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

самосвідомості, особливості національного характеру та способів самоідентифікації української нації. У цьому контексті важливу роль відіграє гостинність як дуже стійке явище, яке змінюється дуже повільно і непомітно для його носіїв і стає однією з характеристик національної ідентичності, зокрема української [1]. Гостинність є втіленням форми національного буття і відображенням світу та одним із структурних елементів національної ментальності як сукупності духовних, інтелектуальних, світоглядних, релігійних, естетичних та інших характеристик у мисленні певної людської спільноти, соціальної групи чи індивіда, що виявляються в культурі, мові та поведінці. Це дає підстави співвідносити гостинність з національною ідентичністю в культурному аспекті [2]. У цьому контексті кулінарія стала чи не єдиною сферою з достатнім соціокультурним потенціалом для розширення глобальних міжкультурних зв'язків, створення умов для природної, зрозумілої та невимушеної взаємодії між представниками різних етнокультурних спільнот і культур, обміну кулінарним досвідом незалежно від інтересів, соціального статусу та потреб учасників.

У системі культурних маркерів певного етносу кухня виступає природним національним феноменом, що розвивається стихійно, але відповідно до внутрішніх закономірностей, і є механізмом формування етнічної ідентичності на рівні повсякденності. Процес приготування їжі та її прийняття виступають своєрідним культурним ритуалом, виконуючи який людина усвідомлює себе частиною своєї культури та відокремлює себе від іншої, визнаючи тим самим свою ідентичність [3].

Так, відзначивши роль традиції харчування як сполучної ланки між біологічним початком і культурою, Е. Ліч підкреслює їх важливість як елемента матеріальної культури, що має символічний характер у суспільстві [3]. Важливо зазначити, що уявлення про харчові звички поділяються всіма носіями культури та транслиуються далеко за її межі. Сукупність уявлень про харчові уподобання

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

народу, які вважаються репрезентативними і водночас специфічними для даного етносу, формує поняття «національна кухня».

Національна кухня є одним з ключових елементів, які допомагають людям усвідомити свою приналежність до певної культури чи етнічної групи. Так, в одному з номерів журналу ЮНЕСКО «Кур'єр», присвяченому проблемам харчування, його головний редактор Е. Гліссан зазначив, що їжа покликана не лише задовольняти потребу людини, а й є найважливішим елементом її культурної приналежності. Розкриваючи власну думку, автор підкреслює, що культура харчування дає змогу зрозуміти культурні цінності сім'ї, суспільства, знаходить відображення у мові, релігійних обрядах тощо [3].

Наразі в національній культурі харчування спостерігається тенденція до традиціоналізму. Як показують дані проведених тематичних інтерв'ю, національні особливості харчування та приготування їжі не завжди мають велике значення у повсякденному раціоні (і це не відхід від традицій, а скоріше неминучий вплив сучасного способу життя), але обов'язково зберігаються як елемент святкової культури, як інструмент етнічної ідентифікації. У цьому сенсі культура харчування стає засобом, що дозволяє висловити свою індивідуальність за умов активних міграційних процесів.

Це дослідження охоплює культурні, соціальні та міжкультурні елементи. Культурний компонент – це розгляд традицій харчування як частини культурного, духовного та мистецького життя людей. Сюди входить вивчення святкових ритуалів, символіки їжі, заборон і дозволів щодо приготування та споживання їжі. Соціальний компонент включає вивчення ролі їжі в соціальному та гендерному поділі етносів, системи сімейних відносин у різні історичні періоди, правил спільного харчування та гостинності, ритуалів прийому гостей. Міжкультурний компонент відображає роль культури харчування в міжкультурній комунікації в різні історичні періоди та важливість сучасних регіональних і національних

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

традицій харчування в спілкуванні між представниками різних культур, пов'язаних територіальними особливостями.

Важливість вивчення цих питань пов'язана, з одного боку, з тим, що поширення наукових знань про їжу, традиції та культуру харчування сприяє вихованню толерантності, що особливо важливо в мультикультурному середовищі, та популяризації сімейних цінностей, які в сучасному суспільстві набувають особливого значення для молодого покоління. З іншого боку, знайомство з особливостями національних кухонь – це також найкращий і найкоротший шлях до взаєморозуміння між народами, оскільки наближає до них матеріальну культуру того чи іншого народу.

Учасники міжкультурного діалогу через відмінності за цілою низкою чинників (базові цінності, рівень розвитку мови та культури, демографічний тощо) неспроможні перебувати у рівному становищі. Проте основою конструктивної міжетнічної та міжкультурної взаємодії є позитивна етнічна ідентичність, фрагментом якої є національна кухня. Незважаючи на те, що національна кухня відноситься до маркерів міжкультурних відмінностей, саме знайомство з нею, проникнення її окремих елементів сприяє підвищенню інтересу до іншої культури і взаємообміну. Таким чином, кулінарна спадщина кожної країни є фундаментом, на якому кулінарні нації мають змогу розробити власні ефективні системи [4]. Основне завдання професіоналів полягає в тому, щоб розробляти нові рецепти, тобто творчо передавати традиції [5]. Отже, важливо визначити імідж певної етнічної кухні та позиціонувати її в контексті інших кулінарних традицій.

Список використаних джерел

1. Островська Г.Й. Особливості розвитку готельно-ресторанної справи: кухні народів світу: навч. посіб. Тернопіль : Підручники і посібники, 2018. 268 с.

24 квітня 2024 року

2. Островська Г., Крочак В., Стечишин В. Особливості національно-культурних традицій сучасних українських ресторанних закладів. Матеріали II Міжн. студ. наук.-техн. конф. «Природничі та гуманітарні науки» (квітень 2019 р.). Тернопіль: ТНТУ. С. 358-359.

3. Островська Г., Гузар У. Управління креативністю персоналу в індустрії гостинності. Центральний український науковий вісник. 2023. 3 42. 83-90.

4. Островська Г., Малюта Л., Кузь Т. Особливості національно-культурних традицій гостинності. Матеріали I Всеукр. наук.-прак. конф. «Інновації розвитку харчових технологій та індустрії гостинності в контексті сучасних тенденцій готельно-ресторанного бізнесу». (3 травня 2020 р.). Тернопіль. 2020. С. 43-45.

5. Островська Г. Й., Сута Х. С., Ясеновський Б. О. Трансформація національної кухні в умовах соціокультурних змін. Матеріали XI Всеукр. наук.-прак. конф. «Наука, інновації, бізнес: проблеми, перспективи і сьогочасні тренди розвитку» (26 травня 2023 р.). Тернопіль: ФОП Паляниця В.А., 2023. С. 92-93.

Ходак О. В.

старший викладач кафедри туристичного
та готельно-ресторанного бізнесу
*ВНПЗ «Дніпровський гуманітарний університет»
м. Дніпро, Україна*

ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ БЛОКЧЕЙН У ПІДПРИЄМНИЦТВІ У СФЕРІ ТУРИЗМУ

Технологія блокчейн стала інноваційною силою, яка може зруйнувати кілька різних галузей з того часу, як у 2016 році стали популярні криптовалюти. Індустрія туризму є одним із прикладів, де традиційні методи

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

іноді стикаються з такими проблемами, як безпека даних та ефективне бронювання. У наші дні, коли туризм стає найважливішою галуззю економіки, що робить внесок у національну економіку, йому доводиться вирішувати цілу низку проблем.

В даний час індустрія туризму стикається з невідкладними проблемами, пов'язаними з довірою та безпекою, які є ключовими елементами, що забезпечують безпечну та приємну подорож. В умовах сучасної цифрової взаємодії туристи часто діляться конфіденційною особистою інформацією під час бронювання та подорожі. Це змушує туристичну індустрію турбуватися про безпеку та конфіденційність цих даних, враховуючи потенційні вразливості централізованих систем. Шахрайські дії, починаючи від підробленого розміщення і закінчуючи туристичними пакетами, що вводять в оману, являють собою серйозну загрозу для туристів і репутації туристичної індустрії. Відсутність надійної та прозорої системи полегшує шахраям експлуатацію мандрівників, які нічого не підозрюють.

Процеси бронювання та оплати в туристичному секторі страждають від неефективності, яка перешкоджає безперебійним транзакціям та задоволенню клієнтів. Традиційні системи бронювання та оплати часто супроводжуються затримками та високими транзакційними витратами, що впливає на ефективність всього процесу. Ця неефективність може призвести до розчарування серед туристів та вплинути на конкурентоспроможність бізнесу у галузі. Туристи можуть зіткнутися з труднощами при розумінні структури витрат або перевірці справжності послуг, що набувають ними, що посилює почуття невпевненості та незадоволеності [1].

Індустрія туризму стикається з численними перешкодами, і все більше людей розуміють, що блокчейн у туризмі може вирішити ці проблеми та перетворити цю галузь. Внутрішні якості блокчейну – децентралізація, прозорість та безпека, що робить його привабливим варіантом для зміцнення

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

довіри, оптимізації процедур та покращення якості обслуговування як для мандрівників, так і для ділових партнерів.

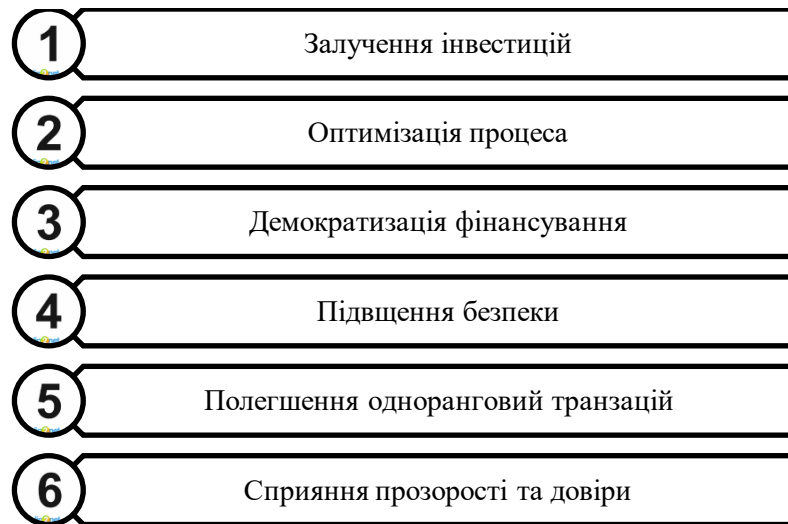

Рис. 1. Роль технології блокчейн у підприємстві

Впровадження смарт-контрактів на основі блокчейну змінює способи ведення бізнесу в індустрії подорожей та туризму. Смарт-контракти – це контракти, що самовиконуються, умови яких безпосередньо записані в коді. У туристичній промисловості ці контракти можуть автоматизувати багато процесів: від бронювання житла до підтвердження маршрутів турів, гарантуючи надійне виконання угод без необхідності використання посередників. Наприклад, туристи можуть скористатися спрощеними та безпечними транзакціями з меншим ризиком шахрайства, а постачальники послуг отримують вигоду від підвищення ефективності, зниження експлуатаційних витрат та підвищення довіри до своїх послуг.

Блокчейн у туризмі забезпечує надійне рішення для покращення процесів перевірки особистості мандрівників. Децентралізована перевірка особи дозволяє туристам безпечно контролювати та передавати свою ідентифікаційну інформацію. Ця технологія знижує ризик крадіжки особистих даних та забезпечує ефективніші та надійніші засоби перевірки особистої

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

інформації під час бронювання та реєстрації. Завдяки використанню криптографічних принципів блокчейну особиста інформація надійно зберігається і може бути вибірково передана, гарантуючи доступ лише авторизованим особам. Це звернення стосується безпеки та конфіденційності даних, вселяючи впевненість туристів у захисті їхньої конфіденційної інформації.

Рис.2. Використання технології блокчейн у сфері туризму

Індустрія туризму може використовувати децентралізовані та прозорі функції блокчейну для управління своїм ланцюжком поставок. Блокчейн може створити захищений від несанкціонованого доступу реєстр, який відстежує походження та історію туристичних послуг. Від бронювання готелів до туристичних пакетів – таке прозоре управління ланцюжком поставок гарантує, що туристи отримають оплачені послуги, що знижує ймовірність шахрайських дій. Туристи знаходять впевненість у справжності вибраних ними послуг, а постачальники послуг отримують вигоду від покращення репутації та довіри клієнтів, що призводить до підвищення лояльності клієнтів та позитивних відгуків. У міру розвитку блокчейну у сфері туризму виникають нові можливості для підвищення безпеки, ефективності та задоволення від подорожей для всіх сторін, що беруть участь, коли він застосовується до цих конкретних питань у туристичному секторі.

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

За оцінками дослідницької компанії Gartner, комерційна вартість блокчейну, як очікується, досягне понад 360 мільярдів доларів до 2026 року. Потім до 2030 року ця цифра зросте майже до 3,1 трильйона доларів. значні потрясіння у наступні десятиліття. Блокчейн у туризмі постійно вдосконалюватиме заходи безпеки, які захищають сектор від мінливих кібератак. Інтеграція блокчейну з новими технологіями, такими як Інтернет речей та штучний інтелект, обіцяє розумніші та автоматизованіші подорожі [2].

Отже, технологія блокчейн пропонує підприємцям низку переваг, коли йдеться про забезпечення безпеки та конфіденційності їхніх підприємств. Від встановлення довіри через прозорість до захисту конфіденційних даних та забезпечення безпечних транзакцій блокчейн може зробити революцію в підприємстві, надавши безпечну та ефективну основу для ведення бізнесу. Використовуючи блокчейн, підприємці можуть не тільки поліпшити свою репутацію, але й отримати конкурентну перевагу в сьогоdnішньому бізнес-середовищі, що швидко розвивається. Блокчейн у туризмі має величезний потенціал для перетворення цієї галузі, вирішення існуючих проблем та відкриття дверей до більш безпечного, ефективного та прозорого ринку.

Список використаних джерел

1. Аналіз індустрії гостинності та туризму. Розкриття підприємницьких повноважень у промисловості гостинності та туризму. URL : <https://fastercapital.com/content/Hospitality-and-tourism-industry-analysis-Unlocking-Entrepreneurial-Opportunities-in-the-Hospitality-and-Tourism-Industry.html>
2. Сила блокчейну в туризмі 2024 р. URL : <https://www.linkedin.com/pulse/power-blockchain-tourism-2024-adamocompany-adrhc/>

Бужанська М. В.

к.х.н., доцент кафедри харчових технологій
Львівський торговельно-економічний університет
м. Львів, Україна

Кулась В. В.

здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня
ОПП “Харчові технології”
спеціальності 181 “Харчові технології”,
Львівський торговельно-економічний університет
м. Львів, Україна

ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЙ МОЛЕКУЛЯРНОЇ МІКСОЛОГІЇ В ЗАКЛАДАХ РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА

Розвиток сучасної індустрії гостинності не можливий без впровадження інновацій в ресторанній сфері. Сьогодні інноваційні технології, до прикладу технології молекулярної міксології, в ресторанному господарстві не просто «модний тренд», а необхідна складова успішного розвитку бізнесу [1]. Питанням впровадження високих технологій на підприємствах ресторанного господарства задаються багато підприємців, які розуміють реальний рівень конкуренції на ринку цих послуг.

Молекулярна міксологія - це стиль, що здобуває популярність у світі коктейльного мистецтва. Останні публікації стверджують, що молекулярна міксологія продовжує залишатися в центрі уваги як для професійних барменів, так і для шанувальників коктейльної культури, досліджують нові методи інтеграції хімічних технік та наукових принципів у створенні коктейлів, щоб створити унікальні смакові і візуальні ефекти. Тематика статей також охоплює інноваційні інгредієнти, технології та експерименти, які допомагають відкривати нові можливості у світі коктейльної сфери.

Основні техніки молекулярної міксології включають:

24 квітня 2024 року

Желювання: Перетворення рідини в гелеподібну структуру за допомогою геліфікуючих агентів, таких як агар-агар або інші стабілізатори.

Сферифікація: Створення кульок або капсул, що містять рідину всередині, за допомогою таких речовин, як альгінати та кальційні йони.

Емульгування: Змішування взаємнонерозчинних рідин (наприклад, олії та води) за допомогою емульгаторів для створення стійких емульсій.

Фрізінг: Використання різноманітних технік заморожування, таких як кріобробка або використання рідкого нітрогену, для створення заморожених або холодних елементів у коктейлях.

Дистиляція: Використання дистиляційних методів для виокремлення та концентрації ароматичних сполук для створення ароматичних та смакових складових коктейлів.

Спін-коктейлі: Використання спеціальних пристроїв для створення коктейлів з різними текстурами та консистенціями.

Ці техніки дозволяють барменам експериментувати з текстурами, формами та смаками, створюючи унікальні та естетично привабливі напої. Міксологія вимагає постійного вдосконалення і поглиблення існуючих практик харчових технологій. Інновації починаються з інвестицій та ґрунтовних знань і розуміння фізико-хімічних основ технологічного процесу.

Молекулярна міксологія вивчає фізичні та хімічні принципи, які стоять за техніками та процесами, використовуваними у створенні коктейлів. Основні аспекти включають вивчення властивостей сумішей, де одна речовина диспергується в іншій (наприклад, емульсії або суспензії), що дозволяє створювати стабільні комбінації рідин з різною поведінкою та текстурою. Можливість використання хімічних процесів, таких як гідратація, желювання та інші, для зміни структури та властивостей інгредієнтів, що дозволяє створювати нові смаки, аромати та текстури. Дослідження фізичних процесів, до прикладу розчинення та дифузії, які впливають на взаємодію компонентів

24 квітня 2024 року

у коктейлях. Врахування енергетичних аспектів процесів змішування, заморожування та інших фізичних перетворень, що відбуваються під час створення та подачі коктейлів. Розуміння змін стану речовин (таких як заморожування, випаровування або конденсація), що можуть використовуватися для створення цікавих ефектів у коктейлях. Ці концепції використовуються для розробки нових технік та рецептів у молекулярній міксології, що дозволяє створювати інноваційні та захопливі напої.

Молекулярна міксологія залишається дуже актуальною технологією в ресторанному господарстві, тому що тільки так можна забезпечити власне виживання на ринку. Вона дозволяє ресторанам створювати унікальні, інноваційні напої, які виділяють їх серед конкурентів. Це може привернути нових клієнтів і збільшити лояльність існуючих. Молекулярні коктейлі часто вражають своєю естетикою та несподіваними текстурними ефектами. Це створює велику візуальну привабливість, що може бути важливим фактором у ресторанному досвіді. Молекулярна міксологія стимулює креативність у барменів та кухарів, що дозволяє їм експериментувати зі смаками, текстурами та ароматами, що в результаті може призвести до незвичайних та захоплюючих комбінацій. Молоді споживачі часто цінують інноваційність та оригінальність у стравах та напоях. Молекулярна міксологія може виправдати їхні очікування і привернути їх до ресторану або бару. Отже, молекулярна міксологія продовжує залишатися актуальною в ресторанному господарстві як засіб залучення клієнтів, стимулювання творчості та підвищення конкурентоспроможності.

Список використаних джерел

1. Горшкова, Л., Павлюк, В., Ярмолюк, Д. (2022). Застосування технологій молекулярної кухні як чинник зростання ресторанного сервісу. *Innovations and Technologies in the Service Sphere and Food Industry*, (1 (5), 15-20. [https://doi.org/10.32782/2708-4949.1\(5\).2022.3](https://doi.org/10.32782/2708-4949.1(5).2022.3)

Мамотенко Д.Ю.

к.е.н., доцент кафедри туристичного, готельного та ресторанного бізнесу

Корнієнко О.М.

к.е.н., доцент кафедри туристичного, готельного та ресторанного бізнесу

Цвілий С.М.

к.е.н., доцент кафедри туристичного, готельного та ресторанного бізнесу

Національний університет «Запорізька політехніка»

м. Запоріжжя, Україна

ПРОЄКТНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ В ТУРИЗМІ

Сьогодні значної актуальності набувають питання щодо визначення підходів, інструментів та джерел післявоєнного відновлення України. План економічного відродження має стати проєктом модернізації вітчизняної економіки та відбудови зруйнованих інфраструктурних об'єктів, що передбачає залучення фінансових ресурсів, обґрунтування параметрів інвестиційних проєктів на засадах сучасних тенденцій розвитку світової економіки. Завданням України є створення сприятливих умов для розвитку відповідних галузей народного господарства, які б могли конкурувати на міжнародному ринку та приймати активну участь у міжнародному розподілі праці. Україна має значний потенціал в сфері туризму, можливість використання цього потенціалу у післявоєнний період залежить від багатьох факторів, визначальними з яких є суттєве оновлення та модернізація туристичної та логістичної інфраструктури, а також вдосконалення інструментів взаємодії державних органів управління, органів місцевого самоврядування та туристичної бізнес-спільноти. В основі зазначених трансформацій має бути інноваційний підхід з інструментами проєктного

менеджменту.

В контексті туризму, під проєктом можна розуміти систему чітко визначених цілей, що досягаються за допомогою спеціальних технічних засобів та технологічних процесів з використанням фінансових, матеріальних, трудових та інших ресурсів, а також управлінські рішення та організаційні заходи, направлені на створення та реалізацію туристичного продукту. На підставі даного визначення в якості проєкту приймається туристичний продукт і відповідно управління проєктами є управління створенням туристичного продукту [1].

З позиції системного підходу сфера туризму є безперервним процесом створення проєкту, управлінням ним, а також його реалізацією. Будь-який проєкт у сфері туризмі – це багатогранне поняття, яке включає і туристичний продукт, і створення туристичного бізнес-суб'єкта, і планування маршруту та план розвитку дестинації. В загальному розумінні, проєкт може являти собою комплексний набір процесів та технологій, реалізація якого призводить до високоякісного та технологічного результату. В науковій літературі з проєктування в туризмі, проєктний менеджмент – це сфера діяльності, під час якої визначаються та досягаються певні цілі, оптимізується використання ресурсів (час, гроші, праця, матеріали, енергія, простір та ін.) у рамках певного проєкту (визначає кінцевий результат та обмеження за часом та/або іншими ресурсами).

Зазначимо, поняття «проєкт» поєднує різноманітні види діяльності, які характеризуються низкою загальних ознак, а саме: спрямованість для досягнення конкретних цілей, певних результатів; динамічний розвиток галузі застосування проєкту; конкретизація заходу, розроблення як результату проєкту; координоване виконання численних взаємозалежних дій, орієнтованих досягнення успіху; обмежена протяжність у часі з певним початком та кінцем; обмеженість ресурсів; орієнтованість на якість.

24 квітня 2024 року

Ефективне управління проєктом передбачає координацію різних аспектів, таких як процеси, інструменти та членів команди, щоб забезпечити успішне виконання роботи. Впроваджуючи структуру управління проєктами, команди можуть планувати перебіг окремих етапів проєкту – від початку до завершення [2].

Структура управління туристичним проєктом визначає процедури, завдання, ресурси та інструменти, необхідні для керівництва проєктом. Він складається з трьох частин: життєвого циклу проєкту, циклу керування проєктом та інструментів і шаблонів. Життєвий цикл проєкту складається з п'яти етапів: ініціювання, планування, виконання, моніторинг і закриття [3].

1. Ініціація: перед плануванням і встановленням часових рамок необхідно зробити бізнес-обґрунтування, визначити цілі і завдання, основні результати і критерії успіху.

2. Планування: команда відповідає на запитання про мету проєкту, ключові показники ефективності (KPI), обсяг, бюджет, пов'язані ризики, ролі членів команди та завдання, необхідні для досягнення етапів.

3. Виконання: команда виконує завдання проєкту, які вони визначили. Оскільки команда продовжує працювати над завданнями проєкту, вони також беруть участь у фазі моніторингу.

4. Моніторинг: на цьому етапі члени команди регулярно оцінюють проєкт, щоб переконатися, що вони дотримуються термінів виконання завдань, уникають змін обсягів, залишаються в межах бюджету.

5. Закриття: щоб успішно завершити проєкт, команда повинна провести ретроспективний аналіз успіхів і областей для покращення, представити звіт зацікавленим сторонам і зберегти проєктну документацію для використання в майбутньому.

Використання інструментів і шаблонів може допомогти командам створити основу для впровадження інфраструктури управління проєктами. Ці

шаблони допомагають зменшити робоче навантаження, необхідне для підготовки плану проєкту та документів. Використовуючи їх можна підвищити ефективність і результативність проєктів. Існує ряд фреймворків, які можна використовувати для різних типів проєктів, розмірів команд, галузей і бюджетів. Приклади найпоширеніших структур управління проєктами [3]:

– Гнучке управління проєктами – це процес керування проєктами, який ґрунтується на розділенні проєктів на дрібніші завдання й етапи. Таке дроблення дає змогу командам, що використовують гнучку методику, урахувати відгуки учасників проєкту, аналізувати результати роботи й застосовувати ітеративний підхід на кожному етапі процесу.

– Scrum – це гнучка структура управління проєктами, яка допомагає командам організувати та керувати своєю роботою, використовуючи набір цінностей, принципів і практик. Ця структура розроблена як гнучка та адаптована, що дозволяє командам швидко реагувати на зміни у своєму середовищі.

– Kanban – спосіб керувати завданнями та вдосконалювати процеси. Це наголошує на комунікації в режимі реального часу та повній прозорості роботи. Представляючи робочі елементи візуально на дошці, члени команди можуть легко бачити стан кожної частини роботи в будь-який час.

– Lean – це методологія, яка зосереджена на безперервному вдосконаленні процесів, ефективному управлінні ресурсами та ефективному управлінні роботою. Кінцевою метою цієї структури є максимізація цінності для споживача, мінімізуючи витрати.

– Waterfall – це звичайна послідовна структура для планування та виконання проєктів. Кожна фаза закінчується перед початком наступної, тому між ними немає накладання. Каскадна модель Waterfall (Водоспад) є однією з найбільш традиційних і поширених методологій в проєкт-менеджменті.

Отже, проєктний менеджмент (project management) – це методологія досягнення успіху із застосуванням сучасних наукових методів для досягнення оптимальних результатів за вартістю, часом та якістю, а також задоволення інтересів усіх учасників проєкту, інструмент для швидкого та ефективного виведення інновації на ринок.

Ефективна комунікація має вирішальне значення для успіху проєкту. Коли команди мають чіткі та послідовні канали, вони можуть злагоджено співпрацювати, приймати кращі рішення та ефективніше досягати своїх цілей.

Туристичний продукт як товар характеризується споживчою вартістю, тобто корисністю або здатністю задовільнити певні рекреаційні потреби людей. Корисність туристичного продукту визначається його цінністю для суб'єкта. Тому представники туристичної бізнес-спільноти мають намагатись створювати туристичний продукт, який був би цінний для максимально великої кількості людей, тобто повинен мати масового споживача.

Таким чином, управління проєктом – професійна діяльність з управління ресурсами (людськими та матеріальними) шляхом застосування методів, засобів та управління для успішного досягнення заздалегідь поставлених цілей у результаті виконання комплексу взаємозалежних заходів за певних вимог до термінів, бюджету та характеристик очікуваних результатів проєктів. Ефективне управління базується на балансі між завданнями проєкту, часом, витратами, продуктивністю та якістю. Однією з умов успішної реалізації проєктів в сфері туризму є використання інструментів проєктного менеджменту, який визначає послідовність проєктування конкретного туристичного продукту, що переводить туристичну галузь на якісно новий, вищий рівень, ставлячи її в один ряд з іншими сучасними високотехнологічними галузями національного господарства.

Список використаних джерел

1. Несторишен І. ІННОВАЦІЙНИЙ ТА ПРОЄКТНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ В

24 квітня 2024 року

ТУРИЗМІ. *Innovations and Technologies in the Service Sphere and Food Industry.*

2023. Т. 1, № 7. С. 21–26. URL: [https://doi.org/10.32782/2708-4949.1\(7\).2023.4](https://doi.org/10.32782/2708-4949.1(7).2023.4) (дата звернення: 13.04.2024).

2. Zaitseva V., Tsviliy S., Gurova D., Korniienko O., Mamotenko D. Postcoronavirus formation of tourist micro-business of the region on the basis of economic security. *Management, finance, economics: modern problems and ways of their solutions* : collective monograph. USA. Boston: Primedia eLaunch, 2021. 616 p. P. 169–202.

3. How to use Project Management Frameworks in Jira Work Management. Atlassian. URL: <https://www.atlassian.com/software/jira/work-management/product-guide/project-framework#what-are-project-management-frameworks> (date of access: 13.04.2024).

Соловій С.Б.,

К.е.н, асистент кафедри туризму

Львівського національного університету ветеринарної медицини та

білтехнологій ім.С.З.Гжицького

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2975-4661>

Рудченко О.С.,

Студентка I курсу (магістерського рівня)

Дніпровського національного університету ім. О. Гончара

РОЛЬ ЛІДЕРА В ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОЇ КОМАНДИ: СТРАТЕГІЇ ТА ПРАКТИКИ

Спільна робота в команді є важливим елементом будь-якої організації, і сьогодні я хочу поділитися з вами роздумами щодо ролі лідера в процесі формування ефективної команди. Від візіонерства до сприятливого клімату

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

співпраці, сьогодні існують різні стратегії та практики, які допомагають створити команду, здатну досягати високих результатів.

Вивчення теми ролі лідера в формуванні ефективної команди є важливим з багатьох причин. Ефективна команда, яку керує компетентний лідер, здатна досягати високих результатів та підтримувати високий рівень продуктивності. Команди, які відчують підтримку та впевненість у своєму лідері, мають більшу мотивацію досягати спільних цілей та відчують більше задоволення від своєї роботи. Розуміння ролі лідера допомагає ефективно вирішувати конфлікти та зменшувати стрес у команді, що сприяє збереженню гармонійних відносин та продуктивної праці. Вивчення цієї теми допомагає керівникам розвивати свої лідерські навички та вдосконалювати їх у практичному застосуванні.

Лідер – це особа, яка має здатність впливати на інших для досягнення спільних цілей та надихати їх на виконання завдань. Він часто володіє вищим рівнем експертності в певній області, виявляє власність лідерства, емпатію, вміння слухати та розуміти потреби команди, індивідуальні сильні сторони та можливості її учасників [2]. Ключовою рисою лідера є здатність вести, мотивувати та спрямовувати команду до досягнення спільних цілей.

Формування команди є складним та важливим процесом, який вимагає уваги та досвіду керівника. Ефективна команда, яка була створена за допомогою правильного підходу, може досягати вражаючих результатів та досягати високих стандартів в своїй діяльності.

Визначення мети та завдань команди – це перший крок у формуванні команди. Лідер повинен чітко визначити мету і цілі, які команда повинна досягти. Це допомагає забезпечити спрямованість та концентрацію зусиль всієї команди [1]. Важливо обрати учасників команди з різними навичками, досвідом та персональними якостями, щоб забезпечити різноманітність у команді. Тобто підбір команди базується на потребах проекту та специфічних

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

вимогах завдань. Також до обов'язків лідера входить створення атмосфери довіри, відкритості серед учасників команди. Це може включати в себе забезпечення відкритого спілкування, підтримку ідей та виявлення зацікавленості у думках та поглядах кожного члена команди. Кожен учасник команди повинен знати свою роль та обов'язки у процесі досягнення цілей команди. Це допомагає уникнути дублювання зусиль та підвищує ефективність роботи. Необхідний також механізми для підтримки та зміцнення командного духу, співпраці та взаємодії (тренінги, семінари, спільні заходи та інші активності, спрямовані на підвищення взаєморозуміння та спільної працездатності).

У разі виникнення конфліктів в команді, лідер повинен вжити кілька ключових дій для ефективного управління ситуацією [1]. Одна з найперших дій, яку має виконати лідер повинен надати можливість кожній стороні висловити свої почуття та погляди на конфліктну ситуацію. Важливо активно слухати і розуміти позиції всіх учасників. Важливо з'ясувати корені конфлікту, встановити, що саме спричинило його виникнення, аби уникнути подальших проблем та розв'язати ситуацію на корінні. В таких випадках лідер впроваджує практики спільного пошуку рішення, щоб знайти компромісне рішення, яке задовольнить інтереси всіх сторін. Важливо залучити всіх учасників до процесу вирішення конфлікту. Після вирішення конфлікту спільно з командою розробляється план дій для запобігання подібних ситуацій у майбутньому. Це може включати в себе уточнення комунікаційних процедур, розподіл обов'язків та встановлення механізмів вирішення конфліктів.

Важливою є активна реакція лідера на конфліктні ситуації та здатність швидко та ефективно вирішувати їх з метою забезпечення гармонійної та продуктивної роботи команди.

У підсумку, варто наголосити, що створення ефективної команди є запорукою успішної побудови стратегій та дій лідера. Робота лідера

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

відчувається не тільки в підвищенні духу командного духу, а й для гарантії виконання завдань, в підвищенні показників роботи команди. Такий процес як створення ефективної команди необхідно контролювати, направляти в бік успішного вирішення завдань.

Список використаних джерел:

1. Скібіцька Л.І. Лідерство та стиль роботи менеджера: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2019. 192 с.
2. Теорія і практика формування лідера: навчальний посібник / О. Г. Романовський, Т. В. Гура, А. Є. Книш, В. В. Бондаренко. Харків, 2017. 100 с.

Чумакова А. С.,

студентка 3 курсу

Державний біотехнологічний університет,

м. Харків, Україна

**ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
У СФЕРІ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА ТА
ТУРИСТИЧНОГО БІЗНЕСУ**

Готельно-ресторанне господарство та туристичний бізнес є не лише ключовими складовими глобальної економіки, але й невід'ємною частиною культурного обміну та міжнародного спілкування. Ці галузі не лише забезпечують людей комфортними умовами перебування під час подорожей, але й сприяють економічному зростанню та розвитку туризму як галузі. Проте, разом зі своїми численними перевагами, готельно-ресторанний та туристичний сектори також стикаються зі складними викликами та

проблемами, що потребують уважного аналізу та ефективних стратегій управління [1].

Сучасний світ ставить перед підприємствами у цих галузях низку викликів, які вимагають постійного вдосконалення та адаптації до змін. Від сезонності попиту до високої конкуренції та технологічних зрушень, підприємці у готельно-ресторанному господарстві та туристичному бізнесі стикаються з численними складнощами у прагненні до успіху та стабільності. Тим не менш, з урахуванням правильного підходу та стратегічного управління, ці виклики можуть бути перетворені на можливості для розвитку та зростання.

Однією з основних проблем для підприємств у цих галузях є сезонність попиту. Багато туристичних місць мають виражений сезонний характер, коли попит на послуги готелів, ресторанів та інших закладів вищий, а в позасезонний період він значно знижується. Це ставить підприємства у складне фінансове положення і може призвести до проблем з утриманням персоналу та інфраструктури. Так само як сезонний попит, зростаюча конкуренція у сфері готельно-ресторанного господарства та туризму стає більш серйозним викликом для підприємств. Поява нових готелів, ресторанів та інших туристичних закладів підсилює боротьбу за клієнтів та ринкові позиції. Це вимагає від підприємств постійного вдосконалення сервісу, інновацій та маркетингових стратегій [2, 3].

Операційні витрати у готельно-ресторанному господарстві можуть бути дуже значними. Вони включають витрати на зарплати персоналу, обслуговування та ремонт інфраструктури, закупівлю продуктів та обладнання, рекламні витрати та ін. Для багатьох підприємств ці витрати можуть перевищувати доходи, особливо в періоди зниженого попиту.

Незважаючи на проблеми, готельно-ресторанний та туристичний бізнес зазвичай користується стійким попитом. Готелі та ресторани мають

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

можливість розвивати унікальні бренди, які стають відомими своєю якістю, обслуговуванням та атмосферою. Це дозволяє підприємствам залучати постійних клієнтів та збільшувати прибуток, що, в свою чергу, сприяє вдосконаленню сервісу та створенню нових туристичних продуктів. Висока конкуренція також створює серйозні виклики для підприємств. Проте, шляхом постійного вдосконалення сервісу, інвестування у якість, а також розвиток бренду, підприємства можуть зберегти свою конкурентоспроможність [4].

Зростання технологічних можливостей відкриває нові перспективи для підприємств у галузі готельно-ресторанного господарства та туризму. Використання інноваційних технологій у підприємницькій діяльності може полегшити взаємодію з клієнтами, оптимізувати процеси управління та забезпечити вищу ефективність. У зв'язку з розвитком свідомості щодо екологічних питань та сталого розвитку, підприємства мають можливість привернути увагу екологічно свідомих клієнтів, впроваджуючи практики та технології, спрямовані на зменшення впливу на довкілля та збереження ресурсів [5].

Отже, не дивлячись на складнощі, готельно-ресторанне господарство та туристичний бізнес залишаються перспективними секторами, які мають великий потенціал для розвитку. Шляхом усвідомленого аналізу сучасних викликів та використання стратегічних підходів, підприємства можуть успішно пристосуватися до змін у сучасному світі та збільшити свою конкурентоспроможність.

Список використаних джерел

1. Баженова С., Пологовська Ю., Бикова М. Реалії розвитку туризму в Україні на сучасному етапі. *Наукові перспективи*. 2022. № 5(23). С. 168–180.
2. Мазур С. А., Прилуцький А. М. Стан та перспективи розвитку готельно-ресторанної справи в Україні. *Ефективна економіка*. 2019. № 2. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2019_2_2

24 квітня 2024 року

3. Нікольчук Ю. М. Готельно-ресторанний бізнес: сучасний стан, фінансове забезпечення, інвестиційна привабливість та перспективи подальшого розвитку в Україні. *Бізнес Інформ*. 2020. №5. С. 218–226.

4. Babko N., Mandych O., Duiunova T. Features of digital globalization in conditions of modern challenges. Mechanisms for ensuring innovative development of entrepreneurship: monograph. – Tallinn: Teadmus OÜ, 2022. P. 27-38.

5. Babko N., Mykytas A. Current trends in branding development. *The II International Science Conference on Science and practical Technologies*. 2021. Luxembourg. 557 p.

Марченко О.А.

д.е.н., професор, завідувачка кафедри економіки
та готельно-ресторанного бізнесу

Постол А.А.

д.е.н., професор, професор кафедри економіки
та готельно-ресторанного бізнесу

Сальнікова М.В.

асистентка кафедри економіки та готельно-ресторанного бізнесу
Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана

Хмельницького

м. Запоріжжя, Україна

ПЕРСПЕКТИВИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ

Протягом останнього десятиріччя відбулися значні зміни в різних сферах людської діяльності, пов'язані з швидким розвитком технологій. Ці зміни вплинули на способи управління, виробництва, споживання і

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

маркетингу, а також на комунікації, відпочинок, культуру і мистецтво. Постіндустріальне суспільство поступово виходить на другий план, заміщене економікою знань, цифровими технологіями, віртуальними середовищами і нейронними мережами. Це важливо враховувати для підприємств сільського зеленого туризму, які також повинні адаптуватися до цих змін і розвивати інноваційні підходи для збільшення своєї конкурентоспроможності [1-2]. Використовуючи наявні туристичні ресурси та продукти, а також враховуючи зовнішнє середовище, ці підприємства повинні не лише покращувати існуючі процеси, але й створювати нові можливості для інновацій у своїй діяльності, організації, управлінні та маркетингових стратегіях.

Сільський зелений туризм включає в себе різноманітні види діяльності, що варіюються від унікальних екскурсійних маршрутів до послуг з проживання, харчування, транспортування та іншого побутового обслуговування. Ця різноманітність створює як виклики, так і можливості для впровадження інновацій. Сільському зеленому туризму властиве застосування різних технологій, зокрема інформаційних. Це включає розробку спеціалізованих програм, які автоматизують роботу туристичних підприємств або міні-готелів, а також використання технологій для поліпшення туристичних продуктів і послуг [3, с. 4]. Наприклад, глобальні комп'ютерні мережі використовуються для здійснення продажів, бронювання та організації трансфертів, що значно спрощує процеси управління та забезпечує зручність для туристів.

Отже, для розвитку сільського зеленого туризму як українського, так і світового, необхідне активне впровадження та розширення інновацій у діяльності підприємств і сільських господарств. Інвестування в розвиток людського капіталу, проведення наукових досліджень і розробок за участю міжнародних партнерів у сфері науки та технологій є ключовими умовами для підвищення якості туристичних послуг у сільських районах. Ці ініціативи

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

дозволяють підвищити продуктивність праці персоналу, покращити якість туристичних продуктів і послуг, при цьому зменшуючи їх вартість. Це може сприяти якісному економічному зростанню суб'єктів туристичного бізнесу, інфраструктури та сільських територій загалом, збільшенню їх конкурентоспроможності, включаючи міжнародний рівень.

Список використаних джерел

1. Ковальова О.В., Самсонова В.В., Гакал Т.О. Відновлення сільського зеленого туризму в умовах COVID-19 як інструмент реновації аграрної економіки. *Бізнес Інформ*. 2020. №10. С. 155-162.
2. Ковальова О.В. Інноваційний інструментарій структурної політики управління розвитком аграрного сектору економіки. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2020. № 2. С. 99-108.
3. Степанов В.Ю. Сільський зелений туризм в Україні: проблеми та перспективи. *Актуальні проблеми державного управління*. 2018. №1(53). С.1-5.

Романюк І.А.

д.е.н., доцент, доцент кафедри туризму та економіки

Криворізький державний педагогічний університет

м. Кривий Ріг, Україна

**ТРАНСФОРМАЦІЯ ТУРИСТИЧНОГО БІЗНЕСУ У КОНТЕКСТІ
СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ ТА МОЖЛИВОСТЕЙ**

Зміна попиту та побутових уподобань клієнтів стала необхідністю для постійної адаптації бізнесу. Переходячи до технологічних інновацій та ефективного використання цифрових інструментів, компанії мають унікальну можливість вдосконалити свої послуги та залучати нових клієнтів. Однак,

разом із цими можливостями приходять і виклики. Діджиталізація сектору туризму створює нові вимоги до кібербезпеки та ефективного управління даними. Також, не можна оминати вплив геополітичних змін та нестабільності на стратегії підприємств.

У сучасному туристичному бізнесі спостерігаються значні тенденції, обумовлені змінами у попиті та побутових уподобаннях клієнтів. Перш за все, зростає популярність екологічно стійкого туризму, коли туристи віддають перевагу маршрутам та готелям з високими стандартами екології. Крім того, спостерігається збільшення інтересу до альтернативних форматів подорожей, таких як гастрономічний туризм чи культурні паломництва. Клієнти все більше цінують унікальний та нестандартний досвід відпочинку [1, с. 34]. Соціальні мережі та відгуки клієнтів також мають значний вплив на вибір туристичних послуг. Позитивні відгуки можуть значно підвищити попит, тоді як негативні можуть значно вплинути на зменшення кількості клієнтів.

Зростання попиту на персоналізовані послуги також є важливою тенденцією. Клієнти більше цінують індивідуальний підхід та увагу до своїх потреб, що ставить перед туристичними компаніями завдання розробки унікальних та персоналізованих пропозицій [2, с. 200]. Крім того, розвиток мультимедійних технологій, таких як віртуальна реальність та доповнена реальність, дозволяє підприємствам приваблювати клієнтів за допомогою неповторних та захоплюючих вражень.

Пандемія COVID-19 мала значний вплив на туризм, викликаючи різкі зміни в попиті та побутових уподобаннях туристів. Перш за все, спостерігається збільшений інтерес до безпечних та менш населених місць, уникання масових зібрань та переповнених туристичних об'єктів. Управління туристичними підприємствами зазнало змін у зв'язку з пандемією [3, с. 105]. Маркетингові стратегії переглядаються для акценту на безпеці та гнучкості у бронюваннях. З'явилися віртуальні тури та інші дистанційні послуги, а також

підвищені стандарти безпеки та гігієни в готелях та інших об'єктах. Туристичні підприємства також активно адаптуються до нових туристичних трендів, що включають у себе активний відпочинок та екологічно стійкий туризм.

Вторгнення на територію України росії має значний вплив на туристичний бізнес країни та вимагає перегляду стратегій розвитку туристичних компаній. Спочатку, це призводить до зменшення туристичного попиту в зонах конфлікту та навколо них через загальну нестабільність та відчуття небезпеки серед туристів. Крім того, такі події змінюють географію туристичного потоку, змушуючи компанії шукати нові шляхи привертання туристів. Для адаптації до цих умов, туристичні компанії переглядають свої стратегії маркетингу та продажів. Вони можуть змінювати цільові аудиторії, шукати нові ринки або активніше використовувати маркетингові інструменти, які привертають увагу безпечності та стабільності [4, с. 48]. Також, туристичні компанії змушені диверсифікувати свої послуги для залучення клієнтів. Це може включати розширення туристичних пропозицій, розвиток альтернативних туристичних напрямків або акцент на ексклюзивних послугах.

Управління туристичними підприємствами в умовах геополітичних ризиків та нестабільності стикається з рядом викликів і відкриває нові можливості. По-перше, безпека та безпекове середовище стають пріоритетними завданнями, зокрема необхідність підвищення рівня безпеки для туристів та персоналу. Економічні труднощі в умовах нестабільності також потребують уваги, особливо у зв'язку з коливанням валютних курсів та змінами витрат. Маркетингові стратегії та рекламні кампанії стають складнішими через можливі негативні впливи на імідж та складнощі в просуванні туристичних послуг. Необхідність стратегічного планування і ризик-менеджменту стає ключовою для управління ризиками та кризовими ситуаціями.

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

Отже, туристичний бізнес стикається з рядом складних викликів та одночасно має унікальні можливості для розвитку. Зміна попиту та побутових уподобань клієнтів, диджиталізація сектору туризму, вплив геополітичних змін та нестабільності – всі ці фактори формують нову реальність для туристичних підприємств. Щоб успішно функціонувати в цих умовах, компаніям необхідно активно адаптуватися до змін, використовувати технологічні інновації та удосконалювати свої послуги. Розвиток персоналізованих та екологічно стійких туристичних пропозицій, підвищення рівня безпеки та гнучкості у відносинах з клієнтами – це лише деякі з напрямків, які варто розглядати.

Важливою складовою успішного управління є також стратегічне планування, ефективний ризик-менеджмент та уміння вибудовувати партнерські відносини як з клієнтами, так і з іншими гравцями на ринку. Тільки завдяки комплексному підходу та готовності до змін туристичні підприємства зможуть успішно функціонувати в умовах сучасного глобального туристичного ринку.

Список використаних джерел

1. Квятко Т.М., Мандич О.В., Сєвідова І.О., Бабко Н.М., Романюк І.А., Вітковський Ю.П., Микитась А.В. Маркетингові дослідження: навч. посіб. Харків : ХНТУСГ, 2020. 163 с.
2. Мандич О.В. Удосконалення рекламних та маркетингових продуктів для розвитку підприємств сільського зеленого туризму. *Боголібські читання: матер. І Всеукр. конф., 18 вересня 2020 р.*, Переяслав : ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди», 2020. С. 200-201.
3. Романюк І., Азізов О., Заїка О., Мандич О. Аналіз і прогноз маркетингових стратегій та PR в умовах пандемії коронавірусу. *Університетські наукові записки*. 2020. № 3-4 (75-76). С. 101-108.

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

4. Ігнатенко М.М., Мармуль Л.О., Романюк І.А. Розвиток конкурентних стратегій підприємств в умовах глобалізації ринків. *Економічний вісник університету*. 2023. Вип. 57. С. 45-51.

ХЕРСОНСЬКИЙ
ДЕРЖАВНИЙ
АГРАРНО-
ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

Секція 5

**Правові аспекти
підприємницької діяльності
та судово-економічна
експертиза**

24 квітня 2024 року

Палковський Євген Станіславович

кандидат економічних наук,

заступник начальника відділу

Центру судових і спеціальних експертиз

Українського науково-дослідного інституту

спеціальної техніки та судових експертиз

Служби безпеки України,

м. Київ, Україна

**ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ СУДОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ
ЕКСПЕРТИЗИ З ПИТАНЬ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ОПОДАТКУВАННЯМ
ДОХОДІВ НЕРЕЗИДЕНТІВ ІЗ ДЖЕРЕЛОМ ЇХ ПОХОДЖЕННЯ
З УКРАЇНИ, ЗГІДНО З ПРАВИЛАМИ МІЖНАРОДНИХ ДОГОВОРІВ
УКРАЇНИ**

Основними завданнями судових економічних експертизи при дослідженні обґрунтованості сум податку на доходи нерезидентів із джерелом їх походження з України є документальне обґрунтування бази оподаткування доходів нерезидента та нормативне обґрунтування ставки оподаткування, що застосовані у відповідності до вимог Податкового кодексу України [1]; визначення відповідності об'єкта оподаткування (виду доходу нерезидента) умовам двостороннього міжнародного договору щодо оподаткування у Державі – джерелі доходу за визначеною ставкою або звільнення від оподаткування; документальне обґрунтування резиденції платника податку та визначення наявності/чинності податкової Конвенції між Україною та Державою, резидентом якої є платник податку; визначення, чи є нерезидент бенефіціаром доходу із джерелом походження з України та документальне обґрунтування частки бенефіціара в капіталі підприємства.

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

Порядок застосування міжнародного договору України про уникнення подвійного оподаткування стосовно повного або часткового звільнення від оподаткування доходів нерезидентів з джерелом їх походження з України визначено статтею 103 Податкового кодексу України [1]. Так, відповідно до пункту 103.1 цієї статті застосування правил міжнародного договору України здійснюється шляхом звільнення від оподаткування доходів із джерелом їх походження з України, зменшення ставки податку або повернення різниці між сплаченою сумою податку і сумою яку нерезиденту необхідно сплатити відповідно до міжнародного договору України.

Крім того, у пункті 103.4 статті 103 Податкового кодексу України [1] зазначено, що підставою для звільнення (зменшення) від оподаткування доходів нерезидентів із джерелом їх походження з України є подання нерезидентом особі, яка виплачує йому доходи, довідки (або її нотаріально засвідченої копії), яка підтверджує, що нерезидент є резидентом країни, з якою укладено міжнародний договір, а також інших документів, якщо це передбачено міжнародним договором. Довідка видається компетентним органом відповідної країни, визначеним міжнародним договором.

Якщо нерезиденти отримують доходи, що походять з України, то з таких доходів мають бути сплачені українські податки, і не сплачуються вони (повністю чи частково) лише в тих випадках, коли Україна погодила з державою, з якої походить такий нерезидент, спеціальний порядок уникнення подвійного оподаткування. Такий порядок відрізняється в залежності від країни, про яку йдеться. Податковим кодексом встановлені як загальні правила оподаткування доходів нерезидента, так і спеціальні правила в частині податку на прибуток підприємств та податку на прибуток фізичних осіб.

Статтею 9 Конституції України [2] передбачено, що чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України. Крім того, відповідно

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

до статті 19 Закону України «Про міжнародні договори України» [3], якщо міжнародним договором України, який набрав чинності у встановленому законодавством порядку, визначено інші правила, ніж ті, що передбачені у відповідному акті законодавства України, то застосовуються правила міжнародного договору.

Так, доходи, отримані нерезидентом – юридичною особою із джерелом їх походження з України, оподатковуються за ставкою податку на прибуток в розмірі 15 відсотків. Об'єктом оподаткування є, зокрема: проценти, дисконтні доходи, що сплачуються на користь нерезидента, у тому числі проценти за позиками та борговими зобов'язаннями, випущеними (виданими) резидентом; дивіденди, які сплачуються резидентом; роялті; фрахт та доходи від інжинірингу, лізингова/орендна плата, що вноситься резидентами на користь нерезидента – лізингодавця/орендодавця за договорами оперативного лізингу/оренди; доходи від продажу нерухомого майна, розташованого на території України, яке належить нерезиденту; прибуток від здійснення операцій з продажу або іншого відчуження наступних інвестиційних активів; доходи, отримані від провадження спільної діяльності на території України, доходи від здійснення довгострокових контрактів на території України; доходи, одержані від діяльності у сфері розваг. У залежності від джерела походження доходів з України застосовуються наступні ставки податку на прибуток: дивіденди, проценти, роялті – 15%; фрахт – 6%; інші доходи з України – 15%.

З метою усунення подвійного оподаткування в Україні використовують наступні методи:

метод вирахування (дохід оподатковується в обох договірних країнах, але заумови вирівнювання до рівня податку в країні з меншим розміром податку);

метод звільнення (виключення з оподаткованої бази доходів, отриманих за кордоном та майна, яке перебуває за кордоном);

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

метод податкового кредиту (залік сплачених за кордоном податків в рахунок зменшення зобов'язань платника податків по сплаті податку в своїй країні);

метод відстрочки (відстрочення оподаткування іноземних доходів до моменту їх ввезення в країну постійного місця знаходження платника податків);

метод податкової знижки (податок сплачений за кордоном розглядається як витрати, на які зменшується сума доходів, що підлягають оподаткуванню).

Загальноприйнятими методами судової економічної експертизи з питань обґрунтованості сум податку є документальна перевірка, зіставлення та моделювання [4, с. 12].

Об'єктами дослідження при проведенні судової економічної експертизи під час вирішення питань, пов'язаних з оподаткуванням доходів нерезидентів із джерелами їх походження з України, відповідно до правил міжнародних договорів України є:

податкова та фінансова звітність резидента України, що виплачує дохід нерезиденту;

документи, що є підставою для нарахування та виплати доходу нерезиденту – договірні документація та/або Статутні документи, в тому числі дані про фактичну участь нерезидента в капіталі;

первинні бухгалтерські документи, в яких міститься інформація щодо об'єкта оподаткування та ставки оподаткування доходів нерезидентів у відповідності до вимог податкового законодавства України;

бухгалтерські довідки та розрахунки резидента, що пояснюють зменшення ставки оподаткування або звільнення від оподаткування доходу нерезидента згідно з правилами міжнародних договорів України;

довідки (або їх нотаріально засвідчені копії), що підтверджують, що нерезидент є резидентом Держави, з урядом якої укладено міжнародний

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

договір України у т.ч. витяги з міжнародного каталогу “International Bank Identifier Code” (видання S.W.I.F.T., Belgium International Organization for Standardization, Switzerland) [4, с. 13].

Орієнтовні питання, які вирішуються судовими експертами під час проведення судової економічної експертизи, пов’язаної з оподаткуванням доходів нерезидентів із джерелом їх походження з України, згідно з правилами міжнародних договорів України:

Чи підтверджується документально зазначене в акті ДПС (зазначаються реквізити акту) необґрунтоване заниження податку на прибуток в розмірі (зазначається сума) в результаті застосування підприємством заниженої ставки при оподаткуванні дивідендів, що виплачувались нерезиденту (зазначаються дані особи – нерезидента та країна резиденції), з урахуванням його частки в капіталі підприємства, згідно з правилами міжнародного договору України?

Чи підтверджується документально зазначене в Позовній заяві (зазначаються дані особи – нерезидента та країна резиденції) утримання та перерахування українським підприємством податку без врахування дії міжнародного договору?

Слід зазначити, що напрямок та методика проведення експертного дослідження визначається судовим експертом в залежності від конкретних обставин справи, та питань, поставлених на вирішення судової економічної експертизи.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. База даних «Законодавство України/ВР України» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 03.04.2024).
2. Конституція України від 28.06.1996. База даних «Законодавство України/ВР України» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 03.04.2024).

24 квітня 2024 року

3. Про міжнародні договори України: Закон України від 29.07.2004 № 1906-IV.

База даних «Законодавство України/ВР України»

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15#Text> (дата звернення: 03.04.2024).

4. Методика проведення судово-економічних експертиз питань оподаткування доходів нерезидентів із джерелом їх походження з України, згідно правилами міжнародних договорів України, Одеський НДІСЕ МЮ України, 2017 рік (зареєстрована 18.01.2019 в Реєстрі методик проведення судових експертиз за реєстраційним кодом 11.1.80).

Ковальчук О.Я.

к.фіз.-мат.н., доцент кафедри теорії права та конституціоналізму

Західноукраїнський національний університет

м. Тернопіль, Україна

СУДОВО-ЕКОНОМІЧНА ЕКСПЕРТИЗА В ІНФОРМАЦІЙНО-ПРАВОВОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СУДІВ

Сучасна судова система все частіше стикається з інформаційно-правовими викликами під час ухвалення рішень. Це спричиняє необхідність вдосконалення концептуальних основ для розробки надійного інформаційного забезпечення цього критично важливого процесу. Актуальним питанням є формування належної інформаційно-правової підтримки судової системи для гарантування неупередженості, обґрунтованості, ефективності та прозорості судочинства [1]. Ключовими аспектами інформаційно-правового забезпечення судів є своєчасний доступ до актуальної правової інформації, аналітична підтримка опрацювання великих обсягів доказів і документів, захист конфіденційності та персональних даних, автоматизація рутинних операцій з документами та забезпечення

24 квітня 2024 року

відкритого доступу до інформації про діяльність судів. Особливої уваги потребує вдосконалення інформаційно-правових систем для підвищення ефективності судочинства шляхом всебічної інформаційної підтримки на всіх етапах судових процесів [2].

Нещодавні дослідження виявили зростаючий інтерес до застосування криміналістики у більш широкому контексті, що свідчить про її недооцінений потенціал. Криміналістика – це наука про закономірності виявлення, фіксації, вилучення та дослідження матеріальних ознак, слідів або речових доказів, з метою встановлення істини у кримінальному провадженні та представлення доказової інформації в суді. Застосування криміналістики для інформаційного забезпечення судів полягає у використанні її методів та засобів для збирання, аналізу та представлення доказової інформації в суді. У сфері комп'ютерної криміналістики забезпечення цілісності таких операцій, як збереження, отримання, аналіз і документування, має вирішальне значення. Розбіжності в цих процесах можуть скомпрометувати докази та призвести до потенційних судових помилок [3].

Судова експертиза є одним з найважливіших інструментів криміналістики. Це процесуальна форма залучення спеціальних знань для вирішення питань, що мають значення для справи, шляхом проведення досліджень та надання обґрунтованого висновку експерта. Завданнями судової експертизи є: вирішення діагностичних завдань (встановлення фактів та обставин), ситуаційних питань (відтворення механізму події), а також ідентифікаційних та класифікаційних питань на основі спеціальних знань експерта [4]. Судові експерти різних галузей (трасологи, балісти, почеркознавці, економісти, біологи тощо) використовують науково-обґрунтовані криміналістичні методики для проведення експертних досліджень матеріальних об'єктів – речових доказів.

Судово-економічні експертизи – це експертні дослідження документів бухгалтерського, податкового обліку та звітності, які містять відомості, важливі

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

для розгляду справи в суді. Вони полягають у всебічному аналізі змісту та форми документів з метою отримання об'єктивних доказів для встановлення істини у судовому процесі. Судово-економічна експертиза потрібна при розгляді цивільних справ, коли виникає необхідність аналізу даних господарських операцій, відображених у бухгалтерському обліку. Метою експерта є діагностика проблеми та вирішення всіх питань, зазначених судом в ухвалі про призначення експертизи. Фінансово-економічна експертиза (в тому числі податкова) може бути спрямована на визначення фінансового стану організації, виконання договірних відносин, виявлення оптимізації або ухилення від сплати податків тощо. Конкретні питання її проведення також зазначаються судом у визначенні про призначення експертизи [4].

Судово-економічна експертиза надає судам об'єктивну та незалежну інформацію з економічних питань. Залучення професійних експертів-економістів дозволяє судам отримувати кваліфіковану допомогу при розгляді складних економічних питань, забезпечуючи прийняття обґрунтованих та справедливих рішень. При вирішенні спорів з економічними аспектами експерти-економісти досліджують та аналізують фінансові документи, звіти, договори для встановлення фактів, наприклад, при розгляді корпоративних спорів, банкрутств, податкових питань. Для оцінки збитків та розрахунку відшкодувань експерти проводять розрахунки заподіяних збитків у господарських спорах, трудових конфліктах, справах про відшкодування шкоди здоров'ю або майну. При проведенні аналізу фінансово-господарської діяльності проводять експертизу для дослідження ефективності використання ресурсів, обґрунтованості витрат, фінансових результати підприємств тощо. Для вирішення питань із нерухомістю оцінюють вартість майна, земельних ділянок та будівель. Така інформація дає можливість судам приймати обґрунтовані рішення при спорах щодо нерухомості. За допомогою судово-економічної

24 квітня 2024 року

експертизи оцінюють доцільність та ризики інвестиційних проєктів у разі виникнення спорів [5].

Ознаки протиправної діяльності у сфері фінансування нерідко знаходять своє відображення в низці документів, якими ця діяльність оформлюється та супроводжується. Результати економічних досліджень у формі висновку судового експерта є одним із джерел доказів у кримінальному провадженні. Такий висновок є об'єктивним та відображає взаємозв'язки у кримінальному процесі щодо встановлення об'єктивної істини у конкретному кримінальному провадженні та його вирішенні по суті [6].

Досвід розслідування та судового розгляду злочинів у сфері фінансування свідчить, що в більшості випадків питання можуть бути вирішені в межах експертних знань. Злочини у сфері фінансування вчиняються службовими особами шляхом приховування даних у бухгалтерських документах. Тому всі наявні документи, неофіційні записи матеріально відповідальних осіб мають бути долучені до матеріалів провадження а експерт-економіст повинен використати всі наявні експертні висновки для формулювання власного експертного висновку. Ключовими моментами є ретельний збір усієї доказової документації та залучення усіх доступних експертних висновків для забезпечення якісного економічного аналізу та формування обґрунтованого висновку експерта.

Список використаних джерел

1. Kovalchuk O., Teremecky V. Informational and Legal Support of the Justice System. *Scientific notes. Series: Law*. 2023. No. 15. P. 271–278.

2. Kovalchuk O., Banakh S. Problem-oriented approach to the formation of information support for judicial and law enforcement agencies. *Actual problems of jurisprudence*. 2024. No. 4. P. 72–78.

24 квітня 2024 року

3. Alqahtany S.S., Syed T.A. ForensicTransMonitor: A Comprehensive Blockchain Approach to Reinvent Digital Forensics and Evidence Management. *Information*. 2024. No. 15. article number 109.

4. Forensic and economic expertise. Consulting. Retrieved from <https://consulting.ua/en/sudovo-ekonomichna-ekspertyza/>.

5. Speaker P.J. Intelligence and the Value of Forensic Science. *Forensic Sci*. 2024. No. 4. P. 184–200.

6. Viter D. Forensic-Econommic Expertise in Proving Circumstances that are Subject to Compulsory Proof in the Investigation of Crimes in the Field of Financing Social Targeted Programs. *Theory and Practice of Forensic Science and Criminalistics*. 2019. Vol. 20. No. 2. P. 401–411.

Шаповалов Р.А.

кандидат економічних наук,
начальник відділу

*Центр судових і спеціальних експертиз
Українського науково-дослідного інституту
спеціальної техніки та судових експертиз*

Служби безпеки України

м. Київ, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8917-1487>

МЕЖІ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАНЬ СУДОВОГО ЕКСПЕРТА-ЕКОНОМІСТА ПРИ ДОКУМЕНТАЛЬНОМУ ПІДТВЕРДЖЕННІ РОЗМІРУ ЗБИТКІВ У СПРАВАХ, ПОВ'ЯЗАНИХ З БАНКРУТСТВОМ ПІДПРИЄМСТВ

Проблематика даної теми полягає в особливостях судових економічних експертиз, при проведенні яких основним завданням є документальне підтвердження розміру збитків, завданих внаслідок здійснення господарських операцій, направлених на вчинення фіктивного банкрутства. Питання, що виносяться на вирішення судових експертів, часто межують з юридичною

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

кваліфікацією злочинів фінансового характеру, а також наданням правової оцінки діям посадових осіб, що є неприпустимим.

21 жовтня 2019 року опублікований Кодекс України з процедур банкрутства [1], який набрав чинності 21 квітня 2019 року. Основним нововведенням вищезазначеного нормативно-правового акту є запровадження процедури банкрутства і відновлення платоспроможності фізичної особи.

Для досягнення мети запровадження механізмів відновлення платоспроможності фізичних осіб, серед іншого, запропоновано створити окрему систему регулювання специфічних правовідносин, пов'язаних із необхідністю розв'язати проблему надмірної заборгованості фізичної особи, яка діятиме поруч із системою банкрутства юридичних осіб і підприємців.

Таким чином, система регулювання правовідносин, пов'язаних з неможливістю розрахуватись за своїми боргами, представлена в одному Кодексі, що, у цілому, сприяє більш ефективному застосуванню правових норм щодо вирішення проблем неплатоспроможності.

Відповідно до статті 1 Закону України «Про судову експертизу» [3], судова експертиза – це дослідження на основі спеціальних знань у галузі науки, техніки, мистецтва, ремесла тощо об'єктів, явищ і процесів з метою надання висновку з питань, що є або будуть предметом судового розгляду.

Як правило, судова економічна експертиза є досить складним та трудомістким процесом, який потребує дослідження та аналізу великого об'єму документів, до яких відносяться первинні документи бухгалтерського обліку, облікові регістри, фінансова та податкова звітність, у яких відображений повний цикл здійснення господарських операцій.

Отже, більшість порушень законодавства як юридичними, так і фізичними особами знаходить своє відображення в первинних документах бухгалтерського та податкового обліку, облікових регістрах, а також фінансовій та податковій звітності.

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

Межі спеціальних знань судового експерта-економіста визначаються, передусім, предметом судової економічної експертизи – відображеною в документах бухгалтерського та податкового обліку інформацією щодо здійснення фінансово-господарських операцій, які стали об'єктом досудового розслідування або судового розгляду та відносно яких судовий експерт дає висновок щодо поставлених на питань.

Неприпустимо призначати судові експертизи у випадках, коли з'ясування певних обставин не потребує спеціальних знань, а також порушувати перед експертом правові питання.

Для застосування спеціальних норм судовому експерту необхідно мати спеціальні знання з певної економічної кваліфікації (ведення бухгалтерського та податкового обліку, складання звітності).

Досить часто у справах, пов'язаних з банкрутством, на вирішення судового експерта виносяться питання, відповідь на які передбачає вихід за межі його спеціальних знань. Такі питання можуть передбачати правову оцінку договорів або здійснених господарських операцій, оцінку дій службових або посадових осіб, встановлення інших фактів, дослідження яких не потребує спеціальних знань експерта-економіста.

Так, наприклад питання: «Ким були вчинені дії, направлені на доведення до банкрутства підприємства?», «Які нормативно-правові акти були порушені певною особою при вчиненні протиправних дій щодо фіктивного банкрутства?», «Хто несе відповідальність за доведення підприємства до банкрутства» не можуть бути вирішеними при проведенні судової економічної експертизи, тому що такі питання передбачають визначення кола винних посадових осіб, а також передбачають надання правової оцінки діям таких посадових осіб.

Серед експертних завдань, що межують з можливістю виходу за межі спеціальних знань, є питання щодо збитків.

24 квітня 2024 року

Збитки в юридичному розумінні поділяються на прямі понесені витрати, які здійснив кредитор, або нанесені йому втрати внаслідок пошкодження майна, та не одержанні кредитором доходи внаслідок невиконання зобов'язань контрагентом (боржником).

Економічний зміст збитків багатьма науковцями та практикуючими економістами визначається як матеріальні (майнові та фінансові) втрати, яких зазнала одна сторона в результаті порушення будь-яких зобов'язань іншою стороною або форс-мажорних обставин (стихійне лихо, девальвація національної валюти, військові дії тощо).

У Методиці «Вирішення судово-економічною експертизою питань щодо спричинення матеріальних збитків» [2, с. 6] зазначено, що збитками є безповоротно втрачені підприємством грошові кошти.

Відповідно до статті 42 Кодексу України з процедур банкрутства [1] правочини, вчинені боржником після відкриття провадження у справі про банкрутство або протягом трьох років, що передували відкриттю провадження у справі про банкрутство, можуть бути визнані недійсними господарським судом у межах провадження в справі про банкрутство за заявою арбітражного керуючого або кредитора, якщо вони завдали збитків боржнику або кредиторам, з таких підстав:

боржник виконав майнові зобов'язання раніше встановленого строку;

боржник до відкриття провадження у справі про банкрутство взяв на себе зобов'язання, внаслідок чого він став неплатоспроможним;

боржник здійснив відчуження або придбав майно за цінами, відповідно нижчими або вищими від ринкових, за умови що в момент прийняття зобов'язання або внаслідок його виконання майна боржника було (стало) недостатньо для задоволення вимог кредиторів;

24 квітня 2024 року

боржник оплатив кредитору або прийняв майно в рахунок виконання грошових вимог у день, коли сума вимог кредиторів до боржника перевищувала вартість майна;

боржник узяв на себе заставні зобов'язання для забезпечення виконання грошових вимог.

До спеціальних знань судового експерта-економіста не входить віднесення правочинів до категорії недійсних або завідомо невігідних (франдаторних). При проведенні судових економічних експертиз, шляхом дослідження первинних документів бухгалтерського обліку, аналізу підлягають господарські операції боржника, які призвели до неможливості виконання його зобов'язань перед кредиторами.

У рамках проведення таких судових економічних експертиз, при документальному підтвердженні збитків, у переважній більшості випадків, враховуючи положення наказу Міністерства економіки України [4], необхідним є проведення економічного аналізу діяльності такого боржника на предмет підтвердження наявності у нього економічних ознак приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства.

Крім того, слід зазначити, що при проведенні судових економічних експертиз з питань документального підтвердження розміру збитків у справах, пов'язаних з банкрутством, типових ситуацій не існує. Враховуючи підстави, визначені в статті 42 Кодексу України з процедур банкрутства [1], судовому експерту-економісту необхідно дослідити всі обставини та економічні процеси, що передували завданню збитків кредиторам.

Список використаних джерел

1. Кодекс України з процедур банкрутства: Закон України від 18.10.2018 р. № 2597-VIII. *Офіційний вісник України*. 2019. 3 травня (№ 34). С. 9. Стаття 1197.
2. Методика вирішення судово-економічною експертизою питань щодо спричинення матеріальних збитків, Київський НДІСЕ МЮ України, 2004 рік

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

(zareestrovana v Reestri metodik provedennia sudovih ekspertiz za reestracijnim kodom 11.0.22).

3. Про судову експертизу: Закон України від 25.02.1994 р. № 4038-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. 12 липня (№ 28). Стаття 232.

4. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства»: Наказ Міністерства економіки України від 19.01.2006 р. № 14. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0014665-06/card6#Public> (дата звернення: 06.04.2024).

Куксенко С. І.

к. і. н., доцент кафедри дизайну та соціально-культурних дисциплін

Черкаський державний бізнес-коледж

м. Черкаси, Україна

ФАКТОРИ ПРОВАЛУ ФІСКАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ «ПОДАТКОВОЇ АМНІСТІЇ» В УКРАЇНІ

Оподаткування доходів було важливим в усі часи. Для сьогоденної української держави його актуальність посилюється потребою відновлення зруйнованих російською агресією підприємств та об'єктів соціально-культурної сфери, пошуком найкращого балансу між податковим навантаженням та наданням громадянам і бізнесу необхідного сервісу та державного захисту, переходу податкової сфери на стандарти Європейського Союзу. Для усунення виявлених помилок та прогалин оподаткування постійно вносяться зміни до

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

відповідних законів, оголошуються так звані «податкові амністії», які з різною результативністю уже проведено у понад двадцяти країнах світу.

Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо стимулювання детінізації доходів та підвищення податкової культури громадян шляхом введення одноразового (спеціального) добровільного декларування фізичними особами належних їм активів та сплати одноразового збору до бюджету» від 15.06.2021 р. [1] закріпив можливість кожному платнику податків легалізувати активи, які не були отримані злочинним шляхом, але з яких не було сплачено податки. Декларант звільнявся від юридичної відповідальності за порушення податкового та/ або валютного законодавства і міг сплатити податок за нижчою ставкою, ніж його сплачували добросовісні платники. Завдання запропонованого декларування: 1. детінізація доходів; 2. підвищення податкової культури; 3. поповнення бюджету; 4. запровадження «нульового декларування» («точки відліку», з якої почнеться оподаткування витрат, що перевищують офіційні доходи); 5. створення передумов для посилення міжнародної співпраці України в податковій сфері та переходу адміністрування податків на стандарти ЄС. Декларування проводилося з 01.09.2021 р. по 01.03.2023 р. Ми ще на початку кампанії декларування у вересні 2021 р. зробили висновок про те, що не дивлячись на відсутність у тексті самого закону терміну «амністія», він фактично проголошував проведення «податкової амністії», «амністії капіталів» і «нульового декларування», висловили «великий сумнів» щодо масової участі у ній громадян та істотного «поповнення державного бюджету» [2, с. 95, 98, 100]. Сьогодні ж проаналізуємо реальні результати декларування та причини провалу його фіскальних завдань.

За весь час проведення «податкової амністії» було задекларовано активів на 8823,6 млн. грн, з яких у бюджет сплачено 547,5 млн. грн при очікуваних 20 млрд. дол амністованих активів та 1 млрд. дол. сплачених податків). Всього ж у декларуванні взяли участь лише 845 осіб [3]. Це свідчить про недосягнення

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

фіскальних завдань детінізації доходів і поповнення державного бюджету (близько 1,5 % від очікуваних надходжень у бюджет).

Фактори провалу фіскальних завдань декларування ми можемо об'єднати у дві групи. Перша група стосується змісту самого закону, дій влади та суспільних настроїв: 1. наявні активи цільової аудиторії, на яку було спрямовано закон, здебільшого могли бути розподілені серед членів їх родин так, що відповідали обсягам, встановлених законом (квартири площею до 120 кв.м, житлові будинки – до 240 кв. м, некомерційна нерухомість – до 60 кв. м, земельні ділянки в межах безоплатної приватизації, транспорт – одне авто некомерційного призначення для перевезення до 9 осіб з об'ємом двигуна до 3 тис. куб. см та середньоринковою ціною до 400 тис. грн, один мотоцикл з об'ємом двигуна 800 куб. см; інші активи на суму до 400 грн [1, п. 10 підрозділу 9⁴]); 2. вільні кошти, із-за ненадійності грошових активів та відсутності фондового ринку, вкладалися в нерухомість столиці та великих міст, оформлену на членів родини (а грошова оцінка цих активів не була передбачена законом); 3. наявні активи за кордоном могли пройти комплаєнс і тому не лише не потребували декларування, а навпаки – декларування могло б зашкодити власникам; 4. складна процедура декларування готівки (її необхідно було розмістити на спецрахунку банку, тобто «заморозити» на певний час і понести додаткові витрати); 5. низький індекс верховенства права в Україні (дотримання прав людини, доступ до правосуддя, ефективність в подоланні корупції, відкритість влади і т. п.) [4], існування «позаправових» регуляторів соціальної поведінки; 6. закон викликав почуття несправедливості тому, що: а) заможніші громадяни, пов'язані з владою, уже у своїх деклараціях оприлюднили значні статки (набуті в тому числі і через корупційні схеми та зловживання владою), але з них податків зовсім не сплачували; б) бюджетні кошти часто ідуть не на посилення сервісної ролі держави, а на надвисокі виплати топ-чиновникам та розкрадаються; 7. відсутність обіцяного закону чи проекту про «непрямі методи податкового

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

контролю» шляхом контролю витрат та відповідальністю за незадекларовані активи, який міг би «заохотити» декларування; 8. інформаційно-роз'яснювальний супровід «амністії» відбувався на фоні гучних «корупційних справ», що не сприяло декларувати активи та платити кошти в бюджет; 9. відсутність реформ оподаткування, спрямованих на зменшення навантаження на фонд оплати праці, спрощення адміністрування податків та посилення відповідальності за його порушення.

Друга група факторів пов'язана з агресією російської федерації проти України: 1. Нестабільність, спричинена агресією РФ; 2. знищення (захоплення) частини активів, які б потенційно могли бути декларованими, складності релокації бізнесу; 3. поява численних «воєнних мігрантів»-біженців. (За даними Міжнародної організації з міграції ООН близько 3,7 млн. громадян України є внутрішньо переміщеними особами, майже 6,5 млн. – біженцями по всьому світу [5]); 4. збільшення виведення активів з України (витрати українців з банківських карт України за кордоном у 2022 р. становили бл. 20 млрд. дол., у 2023р. – 18 млрд. дол. [6]); 5. високі ризики розміщення готівки на спецрахунках банків в умовах військового стану, обмеження на видачу готівкових коштів у гривні та іноземній валюті, падіння курсу гривні; 6. існування з березня 2022 р. по 1 серпня 2023 р. можливості простішого і дешевшого способу легалізації готівки шляхом переходу/реєстрації ФОПів і юридичних осіб на спрощену систему оподаткування та сплати єдиного податку у розмірі 2% [7]. (Лише за 9 місяців 2022 р. на цю систему оподаткування перейшло 266000 ФОПів. Серед них «багато таких, хто отримав дохід понад 200 млн. грн. кожний. І це в рази більше, ніж держава отримала від економічної амністії» [8]); 7. участь частини потенційних декларантів у захисті України у складі Збройних сил України та, ймовірно, висока залученість цієї категорії до різних волонтерських ініціатив по збору коштів для закупівлі спорядження для ЗСУ (на травень 2023 р. лише пораховані «донати» становили більше 100 млрд. грн.) [9].

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

Проте, аналізуючи провал фіскальних завдань амністії, ми маємо пам'ятати дискусійність позитивного і негативно впливу амністії на соціально-економічний розвиток та суспільно-політичну ситуацію, що може виявитися з часом. Серед «відтермінованих в часі» результатів є те, що податкові резиденти (а це всі дієздатні громадяни України!), які правом на «податкову амністію» не скористалися, згідно закону є такими, які повідомили контролюючий орган про відсутність у власності станом на 01.01.2021 р. активів, отриманих за рахунок коштів, з яких не сплачено/ сплачено неповністю податки та або склад цих активів знаходиться в певних межах. Фактично в Україні практично для усіх громадян (!) запроваджено «нульове декларування» усіх активів, незалежно від того, набуті вони з порушеннями, чи ні. Ця «нульова декларація» і стане «точкою відліку» з якої почнеться оподаткування витрат, які перевищують офіційні доходи. Разом із збільшенням безготівкових розрахунків в умовах діджиталізації та поглибленням міжнародної співпраці в сфері оподаткування зростатиме податкова культура громадян та детінізація їх доходів. Важливим фактором позитивних змін може бути запуск автоматичного міжнародного обміну податковою інформацією, виконання вимог BEPS для впровадження податкової прозорості в Україні, перехід адміністрування податків та податкового законодавства на стандарти ЄС.

Список використаних джерел

1. «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо стимулювання детінізації доходів та підвищення податкової культури громадян шляхом запровадження одноразового (спеціального) добровільного декларування фізичними особами належних їм активів та сплати одноразового збору до бюджету». Закон України від 15. 06. 2021 р. № 1539-IX.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1539-20#Text>

24 квітня 2024 року

2. Куксенко С. І. Особливість та сутність «одноразового (спеціального) добровільного декларування фізичними особами належних їм активів» як різновиду «податкової амністії». *Правова держава*. 2021. № 43. С. 94-103.

3. Данило Гетманцев. Telegram-канал. 01.03.2023 р. URL:
<https://t.me/getmantsevdanil>

4. Rule of Law Index. World Justice Project. URL:
<https://worldjusticeproject.org/rule-of-law-index/country/2022/Ukraine>

5. Millions Assisted, Millions More Still in Need Two Years into Ukraine War, Says IOM, february 22, 2024. URL: <https://www.iom.int/news/millions-assisted-millions-more-still-need-two-years-ukraine-war-says-iom>

6. Пресбрифінг щодо рішень Правління НБУ з монетарної політики. Січень 2024. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=tF4ZvvCFWb4&t=2493s>

7. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану: Закон України від 15.03.2022 р. № 2120-IX. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-%D0%86%D0%A5#Text>

8. Податкова амністія: чи був шанс на позитивні результати. УНІАН, Інформаційне агентство. 17.02.2023 р. URL:
<https://www.unian.ua/economics/finance/podatкова-amnistiya-chi-buv-shans-na-pozitivni-rezultati-12148665.html>

9. Ціна перемоги. Які благодійні фонди зібрали найбільше донатів на ЗСУ – велике дослідження NV. 29 травня 2023 р. URL:
https://biz.nv.ua/ukr/economics/skilki-zvichayni-ukrajinci-zadonatili-na-zsu-yaki-blagodiyni-fondi-zibrali-naybilshe-50327840.html?code=3e0df9fe-bfe1-4a7f-876e-bb34d9a997eb&fbclid=IwAR2xz_vtiRal72K61Op_wx7BARRwAF6eVZW-NnTlqSfVJE6W7Y38UM2WEDI

Білай Д.С.

головний судовий експерт відділу судової
експертизи (м. Мелітополь)

*Запорізький науково-дослідний експертно-
криміналістичний центр МВС, Україна*

РОЛЬ СУДОВО - ЕКОНОМІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ЕКОНОМІЧНИХ ЗЛОЧИНІВ

В діяльності з розслідування кримінальних правопорушень призначення та проведення судової експертизи за своїм значенням визнається основною процесуальною формою використання спеціальних знань, оскільки надає найбільших можливостей в застосуванні науково-технічних досягнень для вирішення завдань кримінального судочинства. Висновок експерта є процесуальним джерелом доказів (ч.2 ст.84 Кримінального процесуального кодексу України) та має однакове процесуальне значення з іншими доказами у кримінальному провадженні [1, 415].

Судова експертиза являє собою дослідження на основі спеціальних знань у галузі науки, техніки, мистецтва, ремесла тощо об'єктів, явищ і процесів з метою надання висновку з питань, що є або будуть предметом судового розгляду [2].

Судово - експертна діяльність ґрунтується на принципах:

принцип законності - суворе дотримання й виконання всіма суб'єктами судово - експертної діяльності вимог нормативно-правових актів, які регламентують організаційні, процесуальні, методичні засади та інші питання експертних досліджень. Дотримання цього принципу забезпечує визнання результатів експертизи допустимими, що дозволяє їх використовувати, ухвалюючи процесуальні рішення;

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

принцип незалежності реалізують з дотриманням таких засад:

1) ніхто не може втручатися в діяльність судового експерта – ні керівник науково-дослідної установи судових експертиз, у якій той працює, ні органи досудового розслідування або суду, котрі призначили проведення експертизи, ні інші сторони провадження справи;

2) судовий експерт самостійно в межах своєї компетенції (експертної спеціальності) проводить повне дослідження й від свого імені дає обґрунтований та об'єктивний письмовий висновок, за який несе персональну відповідальність;

принцип об'єктивності визначено таким чином:

1) для проведення експертизи призначають суб'єктів, які особисто не можуть бути зацікавлені в тих чи інших її результатах;

2) експерт встановлює за допомогою спеціальних знань усі дійсні обставини справи в межах інформації, яку містять досліджувані ним об'єкти. повноти дослідження;

принцип повноти дослідження, полягає в тому, що експерт має детально розглянути всі без винятку пов'язані зі справою об'єкти, обґрунтувати відповіді на всі поставлені перед ним питання (у разі неможливості це зробити викласти причини), використати всі наявні й рекомендовані для практичного застосування методики експертного дослідження [3, 14].

Будь - яка судова справа пов'язана з економічною злочинністю (кримінальна, цивільна або господарська) не може бути якісно розслідувана без проведення судової економічної експертизи. Така експертиза є одним із джерел доказів по справі й призначається у випадках, коли для вирішення відповідних питань по справі необхідні спеціальні знання експерта-економіста і має важливе значення для досудового розслідування злочинів і судового розгляду в кримінальних провадженнях.

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

Судово - економічна експертиза як один із засобів підтвердження фактів (доказовості) сприяє всебічному, повному та об'єктивному дослідженню обставин справи, ухваленню законних та обґрунтованих судових рішень.

Потреба у проведенні судово - економічної експертизи з'являється при розслідуванні чи судовому розгляді цивільних справ, злочинів з привласненням майна, посадових (службових) злочинів, якщо треба здійснити аналіз інформації стосовно фінансово-господарських операцій, відображених у системі бухгалтерського обліку. Здійснення такої експертизи дозволяє розрахувати суму збитку, заподіяного внаслідок злочину, а також оцінити чи правильно оформлені бухгалтерські документи, чи відповідає відображення господарських операцій правилам і принципам ведення бухгалтерського обліку, чи обґрунтовано здійснювалось списання товарно-матеріальних цінностей. Тому висновок експерта-економіста вважається одним з ключових доказів у кримінальному провадженні при розслідуванні корупційних чи економічних злочинів, сліди здійснення яких можна знайти в бухгалтерських документах підприємств.

Судово-економічна експертиза визначає правильність відображення фактів фінансово-господарської діяльності підприємства (фірми), організації, установи в документах бухгалтерського обліку та звітності і яка здійснюється за трьома напрямками, а саме:

11.1 Дослідження документів бухгалтерського, податкового обліку і звітності;

11.2 Дослідження документів про економічну діяльність підприємств і організацій;

11.3 Дослідження документів фінансово-кредитних операцій.

У процесі дослідження судовий експерт має вивчити документи фінансового, управлінського, податкового обліку й звітності суб'єкта господарювання з метою встановлення фактичних даних та обставин, що важливі для правильного розслідування злочину.

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

При виявленні й доказуванні порушень, які сприяли економічним зловживанням, слідчому та експерту-економісту необхідно керуватися фундаментальними фінансово-бухгалтерськими поняттями, оскільки вони перебувають у безпосередньому зв'язку зі змістом роботи в економічній галузі правоохоронного органу, судово - експертної установи та бухгалтерії.

З урахуванням викладеного вважаємо, що при розслідуванні економічних злочинів необхідним є застосування спеціальних знань з бухгалтерського, податкового обліку та фінансової звітності підприємств, а судову економічну експертизу виправдано можна вважати однією з найбільш ефективних і кваліфікованих форм застосування спеціальних знань.

Список використаних джерел

1. Криміналістика [текст] : підручник. / В. В. Пясковський, Ю. М. Чорноус, А. В. Іщенко, О. О. Алексєєв та ін. – К. : «Центр учбової літератури», 2015. – 544 с.
2. Про судову експертизу Про судову експертизу: Закон України від 25.02.1994 № 4038-XII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text> (дата звернення 12.04.2024).
3. Організаційно-процесуальні основи судово-економічної експертизи: навч. пос. / Н.Л. Гресь, К.К. Недоступ; М-во освіти і науки України, Нац. техн. ун-т «Дніпровська політехніка». – Дніпро : НТУ «ДП», 2020. – 155 с.

Горлачук О.А.

к.е.н., судовий експерт сектору економічних
досліджень відділу товарознавчих, гемологічних,
економічних, будівельних, земельних, екологічних
досліджень та оціночної діяльності
*Тернопільський науково-дослідний
експертно-криміналістичний центр МВС України
м. Тернопіль, Україна*

СУДОВА ЕКОНОМІЧНА ЕКСПЕРТИЗА В КОНТЕКСТІ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Економічне середовище функціонування суб'єктів господарювання регулюється значною кількістю законодавчих та нормативно-правових актів за певними видами господарської діяльності (промисловість, сільське господарство, торгівля, банківська сфера тощо) з метою надання економічним відносинам суб'єктів господарювання прозорості та законності. Не поодиноким явищем їх господарської діяльності є економічні порушення, які пов'язані, як правило, із відносинами власності (привласнення, крадіжка, нестача товарно-матеріальних цінностей тощо). Економічні порушення, які розслідуються правоохоронними органами та є складними за схемою свого здійснення (особливо в умовах інтенсивного та масштабного поширення інформаційних технологій у всіх без винятку видах господарської діяльності, а також в умовах поглиблення глобалізаційних міжнародних економічних відносин), досить часто потребують залучення фахівців економічного профілю, що володіють спеціальними знаннями.

Насамперед зазначимо, що судово-бухгалтерська експертиза, як один із видів судової економічної експертизи, виникла з практичної необхідності у

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

наданні допомоги правоохоронним органам при розслідуванні економічних злочинів та історично здійснила перехід з форми контролю у форму застосування знань з бухгалтерського обліку в судовому процесі. Таке перетворення відбулося під впливом ряду факторів, зокрема: поява бухгалтерського обліку; виконання обліком функції контролю за збереженням майна власника; використання облікових даних для прийняття судових рішень в суді; ускладнення господарської діяльності, що призвело до виникнення правопорушень, низький рівень знань (або їх відсутність) у працівників правоохоронних органів з економіки, зокрема бухгалтерського обліку [1, с. 6].

Також необхідність судово-бухгалтерської експертизи пояснюється й тим фактором, що слідчі мають певні труднощі у виявленні викривлення фактів економічної діяльності підприємства і порушень фінансової дисципліни, що викликали матеріальні збитки для підприємства [3, с. 67].

Тобто, судова економічна експертиза є спеціалізованим державним інститутом, значення і роль якої повністю відображається у її економіко-правовій сутності. Продовженням сказаного будуть наступні обґрунтовані умовиводи.

До правових аспектів підприємницької діяльності відносяться наступні важливі моменти: створення підприємств, порядок організації виробництва, збут продукції (виконання робіт, надання послуг), системи оподаткування, відносини між державою і підприємцями, відносини суб'єктів підприємницької діяльності між собою тощо. Відповідно, на вказаних етапах життєвого циклу функціонування підприємницьких структур та відносин з іншими суб'єктами економіки за певних умов можуть виникати економічні порушення (наприклад, незаконна приватизація, доведення до банкрутства, фінансові махінації із цінними паперами, збитки банку внаслідок неповернення кредиту тощо), які у випадку їх розслідування органами правопорядку можуть бути предметом дослідження (їх економічна сторона) судової економічної експертизи.

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

За таких обставин виникає доречне запитання: який зв'язок судової економічної експертизи із правовими аспектами підприємницької діяльності? Цей зв'язок проявляється в опосередкованій формі через співпрацю судово-слідчих органів із судово-експертними установами, як сучасними інститутами процесуального права. В контексті вищезазначеного судова економічна експертиза, наприклад, досліджує:

1) на етапі створення підприємств. Дослідження, які стосуються документального підтвердження суми внеску підприємства чи учасника до статутного фонду;

2) на етапі збуту продукції (виконання робіт, надання послуг). Дослідження, які стосуються документального підтвердження постачання (товарів, робіт, послуг) за умовами договору закупівлі.

3) системи оподаткування. Дослідження, які стосуються документального підтвердження збитків бюджету внаслідок зниження податкових зобов'язань;

4) відносин між державою і підприємцями. Дослідження, які стосуються документального підтвердження нецільового використання бюджетних коштів, отриманих підприємством (найменування) за бюджетною програмою.

5) відносин суб'єктів підприємницької діяльності між собою. Дослідження, які стосуються документального підтвердження розміру необґрунтованого заниження (несплати) орендної плати тощо.

Як бачимо, дослідження вказаного виду судової експертизи стосуються багатогранного спектру економічних відносин підприємницьких структур в економічному середовищі у випадку їх порушення.

Найбільш складними сферами дослідження судової економічної експертизи є сфера оподаткування (зниження податкових зобов'язань), фінансово-кредитні операції (неповернення кредиту, фінансові махінації із фінансовими ресурсами тощо).

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

Так, наприклад, за допомогою експертних досліджень виявляються відхилення в процесах утворення, розподілу і використання фінансових ресурсів, які впливають на показники фінансово-господарської діяльності або ж сприяють здійсненню різних економічних порушень, що пов'язані з недотриманням фінансової дисципліни. В результаті судово-слідчі органи отримують важливу інформативну базу щодо основних економічних ознак фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання: стан його кредитоспроможності; відповідність сформованих показників бухгалтерської фінансової звітності підприємства нормативно-правовим вимогам; виконання сторонами умов укладених договорів на основі облікової інформації щодо перерахування грошових коштів, погашення заборгованості.

При трансформації економічних відносин і функціонуванням підприємств різних організаційно-правових форм та форм власності, з домінуванням суб'єктів економіки приватної власності, ініціаторами призначення судових економічних експертиз досить часто є бізнесові структури. В межах таких експертиз фахівці економічного профілю вирішують наступні завдання: перевірка правильної організації бухгалтерського обліку; визначення порядку прийняття на облік, нарахування амортизації і списання основних засобів; перевірки правильності проведення інвентаризації тощо.

Функціональне призначення судово-економічної експертизи полягає у захисті економічних інтересів суб'єктів економіки: громадян, бізнесових структур, держави завдяки дотримання принципів законності, незалежності, об'єктивності і повноти дослідження [2], якій визначають дану експертизу як державний інститут процесуального права. В загальному ж судова економічна експертиза повинна стояти (звичайно, опосередкований спосіб) на захисті економічних інтересів Українського народу.

Список використаних джерел

1. Панченко І.А. Організація судово-бухгалтерської експертизи: теоретико-практичні аспекти: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.09. Київ, 2007. 21 с.
2. Про судову експертизу: Закон України від 25.02.1994 № 4038-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text>.
3. Стельмах Н.Є. Економіко-правова сутність судово-бухгалтерської експертизи в ринкових умовах господарювання. Облік і фінанси. 2014. № 4 (66). С. 64-68.

Негребецький В. В.,

кандидат юридичних наук, доцент,
науковий співробітник *НДІ вивчення*

проблем злочинності імені

академіка В. В. Сташиса НАПрН України,

м.Харків, Україна

КРИМІНАЛІСТИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ В СФЕРІ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Війна проти України є тісно пов'язаною з сильним інформаційним впливом ворога на наше суспільство через технології гібридних війн. Це сталося можливим завдяки активному використанню інформаційних технологій, та впливу інноваційних інструментів обміну та передачі інформації в різноманітних інформаційних ресурсах. Але нажаль не всі технології інформаційного пошуку однаково рівноцінні і безпечні. В 2023 році компанія Google впровадила технологію Search Generative Experience (SGE) [1]. Цей пошуковий сервіс ретельно розроблений та навчений виявляти й представляти користувачеві високоякісні результати, які відповідають інформації у видачі та підтримують її.

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

Об'єднавши найсучасніші поєднання мовних моделей і цілеспрямовані методики навчання, компанія Google створила пошукову систему, яка надає надійну і підтвержену інформацію. Google прагне запобігати демонстрації шкідливого, образливого або відвертого контенту у своїх системах ранжування. Технологія Search Generative Experience (SGE), на якій ґрунтуються пошук, створена саме для цього. Основна увага приділяється створенню інформативних відповідей, підтверджених надійними джерелами, щоб користувачі отримували правдиву і перевірену інформацію. У випадках, коли системи Google мають меншу довіру до джерела або стикаються з інформаційними прогалинами, мета полягає в тому, щоб уникнути надання знімків, згенерованих штучним інтелектом. Крім того, відверті або небезпечні теми навмисно уникаються, щоб підтримувати відповідальне та безпечне середовище пошуку.

Безумовно технології персоніфікованого підбору відомостей мають велике майбутнє, надають багато переваг особам, що навчаються або підвищують свій професійний рівень. Але нажаль будь-який інструмент в руках правопорушника може перетворитись на зло. І якщо йдеться про інформаційні технології, то сила цього лиха збільшується у багато разів. Так, месенжери, а також соціальні мережі, доступ до яких має майже кожний, надають найбільше можливостей для поширення практично будь-якої інформації. Є можливість не просто одноразово поширити новину, а запустити «ланцюжкову реакцію», коли новина багаторазово пересилається користувачами соц. мережі від однієї особи до цілої групи осіб, або навіть до інших соц. мереж.

Нажаль не всі пошукові сервіси та інформаційні ресурси здатні виявляти ненадійні джерела інформації. Новини та повідомлення можуть не відповідати дійсності [2]. Фейк у перекладі з англійської «fake» означає – «фальшивка»,

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

«підробка», «обман». Таким чином, фейк – це завідомо неправдива інформація. Дезінформація – відомості, що розраховані на введення особи в оману [3, с.158].

Особливого значення набуває питання про відповідальність за поширення інформації, яка загрожує Національній безпеці України, а саме спрямованої на заподіяння шкоди суверенітету, територіальній цілісності та недоторканості, обороноздатності, державній, економічній чи інформаційній безпеці держави. Таким чином, ворог намагається методично і послідовно підірвати авторитет держави і органів влади, і послабити обороноздатність країни. Так, Службою безпеки України виявлено та припинено функціонування за 2022 рік - 45 ботоферм, загальною потужністю понад 4 млн. ботів, діяльність яких поширювалась на багатомільйонні аудиторії користувачів соціальних мереж у різних регіонах України (і не лише). Разом з тим, вжитими заходами було викрито та заблоковано близько 11 тис. облікових записів, що використовувались з злочинною метою. Непоодинокими стали і випадки, коли користувачі облікових записів (акаунтів) видають себе за інших осіб, зокрема за представників влади, інших публічних осіб, до яких прикута особлива увага, і від імені цих осіб розміщують і поширюють в соцмережах та на інших інтернет-платформах різну неправдиву, маніпулятивну інформацію. На жаль, соціальні мережі не дуже реагують на повідомлення про фейкові профілі і сторінки, які причетні до інформаційних атак» [4]. Тому існує необхідність підвищити контроль з боку правоохоронців. Якщо інформація розміщена у вільному доступі, є можливість використовувати методику збирання й аналізу інформації з відкритих джерел (*Open source intelligence, OSINT*).

Центр протидії дезінформації є робочим органом Ради національної безпеки і оборони України, утвореним відповідно до рішення Ради національної безпеки і оборони України від 11 березня 2021 року “Про створення Центру протидії дезінформації”, уведеного в дію Указом Президента України від 19 березня 2021 року № 106 [5]. Центр підпорядкований Раді національної безпеки

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

і оборони України[6]. Центр забезпечує здійснення заходів щодо протидії поточним і прогнозованим загрозам національній безпеці та національним інтересам України в інформаційній сфері, забезпечення інформаційної безпеки України, виявлення та протидії дезінформації, ефективної протидії пропаганді, деструктивним інформаційним впливам і кампаніям, запобігання спробам маніпулювання громадською думкою.

Зокрема, до завдань Центру належать :

виявлення та протидія дезінформації, ефективної протидії пропаганді, деструктивним інформаційним впливам і кампаніям, запобігання спробам маніпулювання громадською думкою;

проведення аналізу та моніторингу подій і явищ в інформаційному просторі України, стану інформаційної безпеки та присутності України у світовому інформаційному просторі.

Інформаційний імунітет – це здатність ідентифікувати маніпуляцію, фейк, оцінити рівень їх небезпеки і як їм можна запобігти. Для протидії дезінформації необхідно виробити у суспільства інформаційний імунітет.

Для повноцінної боротьби з поширенням фейків і інформації, що загрожує національній безпеці країни необхідно вдосконалити законодавство. В цьому аспекті корисним є вивчення досвіду інших країн. Відомо, що з проблемою інформаційної безпеки в еру активного розвитку соціальних мереж свого часу зіткнулася провідна європейська країна – Німеччина.

Німеччина є однією з перших країн, яка запровадила санкції на рівні законодавства за поширення неправдивої інформації. Парламентом Німеччини 30 червня 2017 р. був прийнятий Закон "Про вдосконалення правозастосування в соціальних мережах" (Net Enforcement Act (NetzDG) [7]. Це також називається законом Про Facebook. Закон спрямований на боротьбу з дифамацією (поширення про особу неправдивої інформації, яка принижує її честь та гідність, завдає шкоди діловій репутації) і розпалюванням ненависті в Інтернеті. Закон

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

зобов'язує платформи соціальних мереж з більш ніж 2 мільйонами користувачів встановити прозору процедуру розгляду скарг на незаконний контент і зобов'язує надавати звітність і документацію. Провайдери повинні видаляти "явно незаконний" контент протягом 24 годин, а весь незаконний контент - протягом 7 днів з моменту його публікації, в іншому випадку їм загрожує адміністративний штраф у максимальному розмірі 50 мільйонів євро. Подавачі скарг та користувачі повинні бути негайно проінформовані про прийняті рішення. Віддалений вміст повинен зберігатися щонайменше десять тижнів як доказ, а платформи повинні подавати звіти про прозорість роботи з нелегальним вмістом кожні шість місяців.

Висновок: для ефективної боротьби з поширенням неправдивої інформації за допомогою інноваційних цифрових технологій необхідно використовувати досвід провідних європейських країн, підвищити роль цифрових інструментів виявлення і протидії дезінформації, в тому числі в роботі правоохоронних органів, із залученням профільних науково-дослідних установ та провідних фахівців в галузі кримінального права адаптувати чинне законодавство до вимог цифрової епохи.

Список використаних джерел

1. Новий алгоритм пошуку Google на основі AI: чого очікувати. (29.10.2023) URL: <https://livepage.ua/blog/the-new-ai-powered-google-search-what-to-expect.html> (дата звернення 14.04.2024)

2. Аналітичний звіт «російський інформаційний вплив в Африці». URL: <https://cpd.gov.ua/reports/analitichnyj-zvit-rosijskyj-informacijnyj-vplyv-v-afryczy/> (дата звернення 14.04.2024)

3. Велика українська юридична енциклопедія: У 20 т. Т.20: Криміналістика, судова експертиза, юридична психологія / редкол. В. Ю. Шепітько та ін. Харків: Право, 2018. 952 с.

4. Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо встановлення відповідальності за окремі дії проти основ національної безпеки України: Законопроект України від 19.04.2023 № 9223 / База даних «Законодавство України / ВР України. URL:

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ОБЛІК ТА ФІНАНСИ: СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ
ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

24 квітня 2024 року

itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/41788?fbclid=IwAR0RWkqeb5Qfe6H4TPyk_RIKKEZHmqd699_G6ZH0h9ZmxhEwLZ_ZpXM61T0 (дата звернення 14.04.2024).

5. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 11 березня 2021 року «Про створення Центру протидії дезінформації»: Указ Президента України від 19.03.2021 р. № 106/2021. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/1062021-37421> (дата звернення 14.04.2024)

6. Центр протидії дезінформації. URL: <https://cpd.gov.ua/>

7. Gesetz zur Verbesserung der Rechtsdurchsetzung in sozialen Netzwerken (Netzwerkdurchsetzungsgesetz - NetzDG) 01.09.2017 (Закон про поліпшення правозастосування в соціальних мережах). URL: <https://www.gesetze-im-internet.de/netzdg/BJNR335210017.html> (дата звернення 14.04.2024)

ЗМІСТ

Секція 1.

Визначення стратегічних пріоритетів розвитку підприємницької діяльності у контексті необхідності забезпечення повоєнного відродження

Головка А. М., Лисенко А. М. ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ, АУДИТУ, АНАЛІЗУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ В УКРАЇНІ	7
Черниченко О. Ю., Король К. П. ЗНИЖЕННЯ РІВНЯ ВПЛИВУ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА НАВКОЛИШНЄ ПРИРОДНЕ СЕРЕДОВИЩЕ	12
Хомула А. С., Бойко Л.О. ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИМИ РИЗИКАМИ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ	15
Новікова А.В. Науковий керівник: Климаш Н.І. ІНВЕСТИЦІЙНА АКТИВНІСТЬ НА РИНКУ КАПІТАЛУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	19
Фімяр С.В., Бондарчук І.В. НЕОБХІДНІСТЬ ВПРОВАДЖЕННЯ ЦИРКУЛЯРНОЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	23
Дзюндзя О.В., Антоненко А.В. ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ ПОВОЄННОГО РОЗВИТКУ ХАРЧОВОЇ ГАЛУЗІ З УРАХУВАННЯМ ЦИРКУЛЯРНОЇ ЕКОНОМІКИ	28
Гармаш С. В. ЗНАЧЕННЯ КАДРОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЛЯ ВІДРОДЖЕННЯ КРАЇНИ У ПОВОЄННИЙ ЧАС	31
Кирич Н., Бойко О., Дзюбатий Р., Боярчук Н. ШЛЯХИ АКТИВІЗАЦІЇ НАУКОВО-ОСВІТНЬОГО ІНСТРУМЕНТАРІЮ ДОСЯГНЕННЯ УСПІХІВ В РЕАЛІЗАЦІЇ ПОВОЄННИХ ЕКОНОМІЧНИХ РЕФОРМ ТА ВИРОБНИЧО- ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ (Європейські контексти)	34
Рошук А.В., Пристемський О.С. БАЧЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОВОЄННОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ	39
Борисенко В.В., Чеботарьов В.А., НАПРЯМИ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ	42
Музичка О. М., Криворучко Н. М. ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ НБУ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ І ЗАГРОЗ	46

Фігура Р.В. ШЛЯХИ ПІДТРИМКИ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ	49
Войтюк Є-Б.Б. ЗМІНА МОДЕЛІ ВІДШКОДУВАННЯ ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ В УКРАЇНІ	54
Сақун А.Ж., Топоровська А.А. ОБЛІКОВО-ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БІЗНЕСУ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ	57
Тарасюк А.В., Сергеев С. Ю. СОЦІАЛЬНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО В ПОВОЄННОМУ ВІДРОДЖЕННІ ХЕРСОНЩИНИ	60
Корженівська Н.Л., Осадчук І. О. КОНЦЕПЦІЯ ПОБУДОВИ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ	63
Нісходовська О.Ю. РОЛЬ ДЕРЖАВИ В РЕГУЛЮВАННІ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	67
Волощук Ю.О., ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ ОКРЕМИХ СФЕР КРЕАТИВНОЇ ЕКОНОМІКИ У КОНТЕКСТІ ПОВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ УКРАЇНИ	73
Пантелеймоненко А.О. ПРО КООПЕРАТИВИ ПІДПРИЄМЦІВ НІМЕЧЧИНИ	78
Верін О.Є., Боровік Л.В. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ	81
Shabatura T. S. DIRECTIONS OF SUPPORT AND RESTORATION OF THE AGRICULTURAL SECTOR OF UKRAINE	85
Осіпова В.С., Карнаушенко А.С. ВПЛИВ ПАНДЕМІЇ COVID-19 ТА ВІЙНИ В УКРАЇНІ НА ВЕНЧУРНЕ ФІНАНСУВАННЯ	91
Гавриленко К.О., Швиданенко Д.В. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВИХ СТРАТЕГІЙ ПІДПРИЄМСТВ	94
Довбуш І.В., Петренко О.П., СТАЛІЙ РОЗВИТОК АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ	97
Шевченко А. А., Конопельська О.В. ІННОВАЦІЙНЕ ВІДНОВЛЕННЯ АГРАРНОГО БІЗНЕСУ - СТРАТЕГІЧНА ДЕТЕРМІНАНТА ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ	101

Зюзіна А. Ю., Шевченко А. А. РОЗВИТОК АГРАРНОГО СЕКТОРУ ПІСЛЯ ВІЙНИ: СТРАТЕГІЧНІ ПІДХОДИ ДО СТАЛОГО ЗРОСТАННЯ	105
Данилишин М. С. ОЦІНКА СТАНУ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ БУРЯКОЦУКРОВОГО ПІДКОМПЛЕКСУ	110
Ігнатенко М.М., Білоусов Є.Ю., Бикало М.В. ВИЗНАЧЕННЯ ІННОВАЦІЙ У СИСТЕМІ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ: ЗМІСТ, СТРУКТУРА, ЕФЕКТИВНІСТЬ	116
Красножон А.О. НОВІ ОЗНАКИ ТА СКЛАДНИКИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОГО РОЗВИТКУ МАЛИХ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ З ВИКОРИСТАННЯМ ІННОВАЦІЙ ЕКОНОМІКИ ЗНАНЬ ТА ВРАХУВАННЯМ ЗАГРОЗ ВІЙНИ	119

Секція 2.

Обліково-фінансове та управлінське забезпечення бізнесу в контексті сучасних викликів

Мисака Г.В., Дерун І.А. ВИКЛИКИ ВІДНОВЛЕННЯ ДОВКІЛЛЯ КРІЗЬ ПРИЗМУ ЗВІТНОСТІ ЗІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ	124
Пилипенко Я.В., Пристемський О.С. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КОМП'ЮТЕРИЗАЦІЇ АУДИТУ В УКРАЇНІ	129
Перетяцько Ю.М. ЦИФРОВІЗАЦІЯ ОБЛІКОВИХ ПРОЦЕСІВ	131
Мірошниченко С. В., Кузьменко О. П. ДІЛОВА МЕТА ОПЕРАЦІЙ З НЕРЕЗИДЕНТАМИ	134
Круковська О. В., Батрак М. М. ПОНЯТТЯ ТА ФУНКЦІЇ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ	137
Михайленко О.В. ХАРАКТЕРИСТИКА ОСНОВНИХ ЕЛЕМЕНТІВ АВТОМАТИЗАЦІЇ ФОРМ ОПЛАТИ ПРАЦІ	140
Луцьок О.Л., Бойко Л.О. ЯПОНІЯ -КРАЇНА ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ	143
Кравченко І.Й. ВПЛИВ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА РОЗВИТОК БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА АУДИТУ	146
Бразілій Г.А. Науковий керівник - Чичужко М.В. ПЕРЕДУМОВИ АВТОМАТИЗАЦІЇ ОБЛІКОВО-ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БІЗНЕСУ СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ	150

Колотуха С.М., Мельник К.М. ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ КРЕДИТНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ	154
Черевань А. А. ОСНОВНІ МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПРОВЕДЕННЯ АУДИТУ ВИРОБНИЧИХ ВИТРАТ	158
Мірошниченко С. В., Задніпровський О. Г. ОСОБЛИВОСТІ СИСТЕМИ ОБЛІКУ, ЗВІТНОСТІ ТА ОПОДАТКУВАННЯ НА КІПРІ	162
Ромашко О. М., Мажак О.П. ОЦІНКА ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ СТРАХОВИКІВ	166
Копилюк О. І., Гарапко С. С. ФОРМУВАННЯ БЕЗПЕКИ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ	170
Сушич В.С., Пристемський О.С. ВПЛИВ ВІЙНИ НА БАНКІВСЬКУ СИСТЕМУ УКРАЇНИ	173
Дігтяр Д. В. ФІНАНСОВИЙ МОНІТОРИНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ	177
Чевільча Р. Р., Лисенко А. М. ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЖИТЛОВО- ЕКСПЛУАТАЦІЙНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ: ЇХ ВПЛИВ НА ПРОВЕДЕННЯ АНАЛІЗУ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА АУДИТУ	180
Нашкерська Г.В. ПЕРЕДУМОВИ ОЦІНКИ ІНФОРМАЦІЇ ЯК АКТИВУ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ	184
Лупак Р.Л. ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БІЗНЕС-ПРОЄКТУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	187
Олійник Н. М., Лиженкова Т. Р., Болгар М. С. УПРАВЛІНСЬКЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЦЕСУ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ В УМОВАХ ВІЙНИ	190
Логінова А.С. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ СТРАХУВАННЯ МЕДИЧНИХ ВИТРАТ	194
Чепига А. Я. ЗЕЛЕНІ БУДІВЕЛЬНІ ТЕХНОЛОГІЇ: КЛЮЧОВА РОЛЬ В СТАЛОМУ РОЗВИТКУ ТА ЕКОНОМІЧНОМУ ПОТЕНЦІАЛІ	197
Коваль С.В. ОПТИМІЗАЦІЯ СУЧАСНИХ ПІДХОДІВ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ВИТРАТ ТА ШЛЯХІВ КАЛЬКУЛЮВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ	199

Савченко В.М., Кононенко Л. В. ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ: СУЧАСНИЙ СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	202
Сақун А.Ж., Левченко Л. А., Школа С. О. ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНИЙ ІНЖИНІРИНГ	205
Васильєв М.В., Кузьменко Ю.А. ОСОБЛИВОСТІ ТА ПРОБЛЕМИ МИТНОГО ОФОРМЛЕННЯ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ ЗЕД	207
Рудік Н.М. СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКА КООПЕРАЦІЯ ЯК ПРІОРИТЕТНИЙ НАПРЯМ ПІДПРИЄМНИЦТВА В ПОВОЄННОМУ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ	209
Клим Н.М., Новак У.П. АВТОМАТИЗАЦІЯ ОБЛІКУ І ЗВІТНОСТІ В АПТЕЧНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ	213
Карнаушенко А.С., Бершадський О.І. ФУНДАМЕНТАЛЬНІ ЗАСАДИ ДЕЦЕНТРАЛІЗОВАНИХ РЕЄСТРІВ НА ОСНОВІ БЛОКЧЕЙН-ТЕХНОЛОГІЇ	218
Карнаушенко А.С., Притула Д.А. РОЛЬ ІННОВАЦІЙ У ПІДВИЩЕННІ СТІЙКОСТІ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА	220
Карнаушенко А.С., Недоренко С.О. РОЛЬ ДЕРЖАВИ У ВІДНОВЛЕННІ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ДЕОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЙ ПІВДНЯ УКРАЇНИ	222
Бречко Д.В., Мунтян І.В., Царьков С.Е. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РЕСУРСНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ	225
Перчук О.В., Артюх О.О. СУЧАСНА МОДЕЛЬ ПРОФЕСІЇ БУХГАЛТЕРА В ЦИФРОВУ ЕПОХУ	229
Міхєєва А.В., Повод Т.М. УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМ БОРГОМ В УКРАЇНІ	232
Пінчук Т.А., Гашенко М.В. ЕТАПИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО ДОКУМЕНТООБІГУ НА ПІДПРИЄМСТВІ	236
Микитас А.С., Карнаушенко А.С. АНАЛІЗ КЕЙСІВ ІНОЗЕМНИХ ФІНТЕХ-КОМПАНІЙ ТА ОБҐРУНТУВАННЯ ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ В УКРАЇНІ	238
Кошлаков С.А. ІСТОРИЧНІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ СІМЕЙНОЇ МЕДИЦИНИ В УКРАЇНІ	242

Чурій Д.О. ЕТАПИ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ПІДРОЗДІЛІВ ВІЙСЬКОВО-ПОЛЬОВОЇ МЕДИЦИНИ У СИСТЕМІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В УКРАЇНІ	245
Мармуль Л.О., Пеньковський С.В., Яценко І.М. ФОРМУВАННЯ ЗМІСТУ ТА ПРИНЦИПІВ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ НА ОСНОВІ НАЦІОНАЛЬНИХ І МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ОБЛІКУ ТА ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ	248
Повод Т.М. ДОСВІД ПОЛЬЩІ У РЕФОРМУВАННІ БЮДЖЕТНОЇ СИСТЕМИ	251
Повод Т.М., Хомченко О.О. РОЗВИТОК ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ	253
Повод Т.М., Чайка Р.Г. ПОВЕДІНКОВА ЕКОНОМІКА СУЧАСНИЙ АСПЕКТ	257
Довгалюк Ю.С., Солоненко Ю.В. ДОСЛІДЖЕННЯ ШЛЯХІВ ПІДВИЩЕННЯ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ІТ-ГАЛУЗІ В УКРАЇНІ	260

Секція 3.

Розвиток менеджменту, маркетингу та психологія підприємництва у становленні інноваційної економіки

Літинська В. А. ПОВЕДІНКА СПОЖИВАЧА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ	267
Єременко А. В. НЕМАТЕРІАЛЬНІ АКТИВИ ТА ПЕРЕДОВІ ТЕХНОЛОГІЇ	271
Варнавська І.В. КРИТЕРІЇ УСПІШНОСТІ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	274
Будько О.В., Кукса Ю.А. ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ НА ПІДПРИЄМСТВАХ	279
Кравчук І.П., Фербей Р.В. ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МАРКЕТИНГОВИХ МЕТОДІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	282
Богашко О. Л., Березюк М. С. КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ В СИСТЕМІ СТРАТЕГІЧНИХ ЦІЛЕЙ ПІДПРИЄМСТВА	286
Стамат В.М., Телещак А.В., МАРКЕТИНГОВІ СТРАТЕГІЇ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОДУКТІВ НА РИНОК	292
Богашко О. Л., Лазаренко О. В. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	295

Артімонова І. В. РОЗВИТОК СИСТЕМИ АГРОМАРКЕТИНГУ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО СЕКТОРУ	299
Трухачова К.В., ПРОЦЕС ЗДІЙСНЕННЯ МІЖНАРОДНИХ МАРКЕТИНГОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У СТАНОВЛЕННІ ІННОВАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ	303
Пласконь С.А., Лесик О.Ф., Руська Р.В. ОПТИМІЗАЦІЯ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ В УМОВАХ РИЗИКУ	308
Цепович І. Ю. УДОСКОНАЛЕННЯ ПОЛІТИКИ ПРОСУВАННЯ ТОРГОВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА	312
Іванова Н.С. ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМКИ УПРАВЛІННЯ DIGITAL-МАРКЕТИНГОМ У СТАНОВЛЕННІ ІННОВАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ	314
Боліла С.Ю. АДАПТАЦІЯ МАРКЕТИНГОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В РИТЕЙЛІ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ	318
Вовченко Р.С., Ліщенко Д.П. НАВИЧКИ СУЧАСНОГО МЕНЕДЖЕРА В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ	320
Запірченко Л.Д., Кухаренко А.В. ВПЛИВ БЛОКУВАННЯ КОРДОНІВ НА АГРОПРОМИСЛОВИЙ КОМПЛЕКС УКРАЇНИ	324

Секція 4.

Проблеми та перспективи підприємницької діяльності у сфері готельно-ресторанного господарства та туристичного бізнесу

Стойко І.І., Сивопляс М.Л. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ КОНКУРЕНТНОГО СЕРЕДОВИЩА І ЯКОСТІ ОБСЛУГОВУВАННЯ НА РИНКУ РЕАЛІЗАЦІЇ ПИЦ НА ВИНОС І ДОСТАВКУ У М. ТЕРНОПОЛІ	329
Круковська О. В., Манукян Т. О. УПРАВЛІНСЬКЕ РІШЕННЯ ЯК РЕЗУЛЬТАТ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЛЯ ПІДПРИЄМСТВ СФЕРИ ПОСЛУГ	334
Круковська О. В., Овчаренко О. А. МЕХАНІЗМ РЕАЛІЗАЦІЇ ТУРИСТИЧНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ	337
Вичівський П.П., Польова Л.В., Мельничук О. РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У РОЗВИТКУ ТУРБИЗНЕСУ	340
Островська Г. Й., Марущак Х. М., Колодзійська М. А. НАЦІОНАЛЬНА КУХНЯ ЯК ФРАГМЕНТ ЕТНІЧНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ	343

Ходак О. В. ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ БЛОКЧЕЙН У ПІДПРИЄМНИЦТВІ У СФЕРІ ТУРИЗМУ	347
Бужанська М. В., Кулаєв В. В. ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЙ МОЛЕКУЛЯРНОЇ МІКСОЛОГІЇ В ЗАКЛАДАХ РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА	352
Мамотенко Д.Ю., Корнієнко О.М., Цвілій С.М. ПРОЄКТНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ В ТУРИЗМІ	355
Соловій С.Б., Рудченко О.С. РОЛЬ ЛІДЕРА В ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОЇ КОМАНДИ: СТРАТЕГІЇ ТА ПРАКТИКИ	360
Чумакова А. С. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СФЕРІ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА ТА ТУРИСТИЧНОГО БІЗНЕСУ	363
Марченко О.А., Постол А.А., Сальнікова М.В. ПЕРСПЕКТИВИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ	366
Романюк І.А. ТРАНСФОРМАЦІЯ ТУРИСТИЧНОГО БІЗНЕСУ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ ТА МОЖЛИВОСТЕЙ	368

Секція 5.

Правові аспекти підприємницької діяльності та судово-економічна експертиза

Палковський Є. С. ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ СУДОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ З ПИТАНЬ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ОПОДАТКУВАННЯМ ДОХОДІВ НЕРЕЗИДЕНТІВ ІЗ ДЖЕРЕЛОМ ЇХ ПОХОДЖЕННЯ З УКРАЇНИ, ЗГІДНО З ПРАВИЛАМИ МІЖНАРОДНИХ ДОГОВОРІВ УКРАЇНИ	374
Ковальчук О.Я. СУДОВО-ЕКОНОМІЧНА ЕКСПЕРТИЗА В ІНФОРМАЦІЙНО- ПРАВОВОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СУДІВ	379
Шаповалов Р.А. МЕЖІ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАНЬ СУДОВОГО ЕКСПЕРТА- ЕКОНОМІСТА ПРИ ДОКУМЕНТАЛЬНОМУ ПІДТВЕРДЖЕННІ РОЗМІРУ ЗБИТКІВ У СПРАВАХ, ПОВ'ЯЗАНИХ З БАНКРУТСТВОМ ПІДПРИЄМСТВ	383
Куксенко С. І. ФАКТОРИ ПРОВАЛУ ФІСКАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ «ПОДАТКОВОЇ АМНІСТІЇ» В УКРАЇНІ	388

Білай Д.С. РОЛЬ СУДОВО - ЕКОНОМІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ЕКОНОМІЧНИХ ЗЛОЧИНІВ	394
Горлачук О.А. СУДОВА ЕКОНОМІЧНА ЕКСПЕРТИЗА В КОНТЕКСТІ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ	398
Негребецький В. В. КРИМІНАЛІСТИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ В СФЕРІ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ	402